

تورم جمعیت زندان‌ها در جست‌وجوی کارآمدترین راه‌حل‌ها

راهبردها و برترین اقدامات برای رویارویی
با ازدحام در نهادهای اصلاح و تربیت

با نیاچه:

دکتر حسین میرمحمد صادقی

معاون پژوهش‌های حقوقی مرکز تحقیقات استراتژیک

مجمع تشخیص مصلحت نظام

هانس یورگ آلبرشت

ترجمه و تحقیق:

محمدعلی اردبیلی، حمید بهره‌مند، بهزاد رضوی‌فرد،

حسین میرمحمد صادقی، علی حسین نجفی ابرندآبادی،

رحیم نوبهار، امیرحسن نیازپور

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ .

هانس یورگ آلبرشت

تورم جمعیت زندان‌ها در جست‌وجوی کارآمدترین راه‌حل‌ها راهبردها و برترین اقدامات برای رویارویی با ازدحام در نهادهای اصلاح و تربیت

ترجمه و تحقیق:

محمدعلی اردبیلی، حمید بهره‌مند، بهزاد رضوی‌فرد،
حسین میرمحمد صادقی، علی حسین نجفی‌ابرنادآبادی،
رحیم نوبهار، امیرحسین نیازپور

با دیباچه

دکتر حسین میرمحمد صادقی
معاون پژوهش‌های حقوقی مرکز تحقیقات استراتژیک
مجمع تشخیص مصلحت نظام

مرکز تحقیقات استراتژیک

معاونت پژوهش‌های حقوقی
گروه پژوهشی حقوق جزا و جرم‌شناسی
تهران - ۱۳۹۵

سرشناسه:	البرشت، هانس یورگ - Albrecht, Hans Jörg
عنوان و نام پدیدآور	تورم جمعیت زندان‌ها؛ در جست‌وجوی کارآمدترین راه‌حل‌ها: راهبردها و برترین اقدامات برای رویارویی با ازدحام در نهادهای اصلاح و تربیت/ تألیف هانس یورگ البرشت؛ ترجمه و تحقیق محمدعلی اردبیلی...؛ و دیگران؛ با دیباچه حسین میرمحمدصادقی؛ [به سفارش] مرکز تحقیقات استراتژیک مجمع تشخیص مصلحت نظام، معاونت پژوهش‌های حقوقی، گروه پژوهشی حقوق جزا و جرم‌شناسی.
مشخصات نشر	تهران: مجمع تشخیص مصلحت نظام، مرکز تحقیقات استراتژیک، ۱۳۹۵.
مشخصات ظاهری	۱۳۰۰۰۰ ریال، ۹-۰۶۰-۲۹۰-۶۰۶-۹۷۸
شابک	۹۷۸-۶۰۰-۲۹۰-۶۰۶-۹۷۸
وضعیت فهرست نویسی	فیبیا
یادداشت	عنوان اصلی: Prison Overcrowding – Finding Effective Solutions Strategies and Best Practices. Against Overcrowding in Correctional Facilities. 2012
یادداشت	ترجمه و تحقیق محمدعلی اردبیلی، حمید بهره‌مند، بهزاد رضوی‌فرد، حسین میرمحمدصادقی، علی‌حسین نجفی، ایرن‌آبادی، رحیم نوبهار، امیرحسین نیازپور.
یادداشت	چاپ دیگر کتاب با عنوان "ازدحام در زندان‌ها: شیوه‌های موثر برای مقابله با آن، راهبردها و شیوه‌های مطلوب برای مقابله با ازدحام جمعیت در نهادهای اصلاح و تربیت" با ترجمه حسین غلامی. توسط نشر میزان، ۱۳۹۵ به چاپ رسیده است.
یادداشت	کتابنامه.
موضوع	زندان
موضوع	Prisons
موضوع	زندانیان
موضوع	Prisoners
موضوع	زندان -- انضباط
موضوع	Prison discipline
شناسه افزوده	اردبیلی، محمدعلی، ۱۳۲۶ - مترجم
شناسه افزوده	میرمحمد صادقی، حسین، ۱۳۳۵ - مقدمه‌نویس
شناسه افزوده	مجمع تشخیص مصلحت نظام، مرکز تحقیقات استراتژیک
شناسه افزوده	مجمع تشخیص مصلحت نظام، مرکز تحقیقات استراتژیک. گروه پژوهشی حقوق جزا و جرم‌شناسی.
رده بندی کنگره	الف ۱۳۹۵ ۴/۱۷/۶۶۹ HV۷۸۶
رده بندی دیویی	۳۶۵
شماره کتابشناسی ملی	۴۳۳۸۵۳۲

مرکز تحقیقات استراتژیک

مرکز تحقیقات استراتژیک مجمع تشخیص مصلحت نظام
معاونت پژوهش‌های حقوقی؛ گروه پژوهشی حقوق جزا و جرم‌شناسی
ناشر: معاونت امور اجرایی و اطلاع‌رسانی مرکز تحقیقات استراتژیک
تورم جمعیت زندان‌ها؛ در جست‌وجوی کارآمدترین راه‌حل‌ها

تألیف: هانس یورگ البرشت
ترجمه و تحقیق: محمدعلی اردبیلی، حمید بهره‌مند، بهزاد رضوی‌فرد، حسین میرمحمد صادقی، علی‌حسین نجفی، ایرن‌آبادی، رحیم نوبهار، امیرحسین نیازپور
ناظر چاپ: مصطفی اعلائی حیدری
نوبت انتشار: نخست، ۱۳۹۵
شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۲۹۰-۶۰۶-۹۷۸
شمارگان: ۵۰۰ نسخه
قیمت: ۱۳۰.۰۰۰ ریال
تهران، انتهای خیابان پاسداران، روبه‌روی ضلع جنوبی بوستان نیاوران، پلاک ۸۰۲
کد پستی: ۳۱۱۱۳-۱۹۵۴۷، صندوق پستی: ۵۸۵۵-۱۵۸۷۵، تلفن: ۲۲۸۰۲۵۲۵، نمابر: ۲۲۸۳۲۵۲۵
پایگاه رایانه‌ای: www.csr.ir، ایمیل: law@csr.ir

فهرست مطالب

۹	دیباچه
۱۳	۱. درآمد: ملاحظات عمومی
۳۰	۲. تورم جمعیت در زندان‌ها چگونه بیان شده است؟
۳۰	۱-۲ درآمد: تعریف تورم جمعیت زندان‌ها
۴۱	۲-۲ علل تورم جمعیت زندان‌ها
۴۱	۱-۲-۲ تورم جمعیت زندان‌ها کی و کجا روی می‌دهد؟
۴۴	۲-۲-۲ نرخ اشغال و متغیرهای وابسته
۴۹	۳-۲-۲ تورم جمعیت زندان‌ها در مناطق مختلف جهان
۴۹	۱-۳-۲-۲ گروه‌های تورم جمعیت زندان‌ها
۵۸	۲-۳-۲-۲ تورم جمعیت زندان‌ها در اروپا
۶۳	۳-۳-۲-۲ تورم جمعیت زندان‌ها در آمریکای شمالی
۶۷	۴-۳-۲-۲ تورم جمعیت زندان‌ها در آمریکای لاتین
۶۸	۵-۳-۲-۲ تورم جمعیت زندان‌ها در آفریقا
۷۱	۶-۳-۲-۲ تورم جمعیت زندان‌ها در آسیا
	۷-۳-۲-۲ تورم جمعیت زندان‌ها در کشورهای پساجنگ
۷۳	و متأثر از جنگ
۷۵	۸-۳-۲-۲ تورم جمعیت زندان‌ها: تصویر بینابین
	۳-۲ جرم انگاری، میزان جرم، رشد جمعیت زندان‌ها
۸۳	و تورم جمعیت زندان‌ها
	۴-۲ تقاضای فزاینده برای مجازات و تأکید بر مجازات حبس: تنبیه‌گرایی،
۸۹	حبس و تورم جمعیت زندان‌ها
	۵-۲ جایگزین‌های شکست‌خورده حبس و بازگشت دوباره به زندان

- ۹۴ به دلیل نقض شرایط آزادی مشروط
- ۹۶ ۶-۲ بازداشت پیش از محاکمه
- ۹۸ ۷-۲ خلاصه: نیاز به تحقیقات ملی ویژه
- ۱۰۲ ۳. پیامدهای زندان‌های پرجمعیت
- ۱۰۶ ۴. توجه مؤثر به جمعیت زندان‌ها
- ۱۰۶ ۱-۴ چاره‌هایی برای حل تورم جمعیت زندان‌ها: دستور کارهای معروف
- ۱۱۳ ۲-۴ راهبردهای هنجارین
- ۱۳۰ ۳-۴ عموم مردم، حبس و تورم جمعیت در زندان‌ها
- ۴-۴ پاسخ به مشکل تورم جمعیت زندان‌ها: کدام راهکار مؤثر و کدام یک امیدبخش است؟
- ۱۳۱ ۱-۴-۴ پیشنهادها و محدودیت‌های کلی
- ۱۳۵ ۲-۴-۴ سازمان، اطلاعات و انگیزه‌های مالی
- ۱۳۹ ۳-۴-۴ برنامه‌های ساخت زندان
- ۱۴۲ ۴-۴-۴ دعوای قضایی مربوط به زندان
- ۱۴۴ ۵-۴-۴ جرم‌زدایی، کیف‌زدایی و قضا‌زدایی
- ۱۴۷ ۶-۴-۴ رسیدگی به بازداشت موقت
- ۱۵۷ ۷-۴-۴ نظام‌های ضمانت‌اجرا: جایگزین‌های حبس
- ۱۶۲ ۸-۴-۴ سیاست‌های تعیین مجازات
- ۹-۴-۴ اقدامات پس از صدور حکم برای پیشگیری از تورم
- ۱۶۸ جمعیت زندان‌ها
- ۱۷۳ ۱۰-۴-۴ عفو عمومی و عفو خصوصی جمعی
- ۱۷۶ ۵. جمع‌بندی و نتیجه‌گیری

۱۷۶	۱-۵ یافته‌ها
۱۸۰	۲-۵ توضیح‌ها
۱۸۳	۳-۵ نتیجه
۱۹۱	۶. منابع
۲۱۳	۷. کتاب‌شناسی
۲۱۳	یکم: فارسی
۲۱۳	الف: کتاب‌ها
۲۱۵	ب: مقاله‌ها
۲۲۰	پ: پایان‌نامه‌ها
۲۲۵	دوم: انگلیسی
۲۲۵	الف: کتاب‌ها
۲۲۷	۸. نمایه

دیباچه

به نام پروردگار یگانه

حبس یکی از قدیمی‌ترین مجازات‌هاست. برخی گفته‌اند از همان زمان که بشر احداث ساختمان را آموخت سلول و سیاه‌چال هم، به ویژه در قلاع و قصرها، برای محبوس کردن گناهکاران به وجود آمد. در قرآن کریم از زندانی شدن حضرت یوسف (ع) سخن به میان آمده است. در ایران قدیم نیز زندان‌ها به شکل قلعه‌های فراموشی وجود داشتند. به طور کلی در قرون گذشته زندان محلی برای تنبیه، تحقیر و در واقع تحمیل مرگ تدریجی به گناهکاران بود، به طوری که بسیاری از زندانیان در زندان جان می‌دادند.

لکن طی دهه‌های اخیر نگاه به زندان از محلی برای تحقیر و تنبیه محکومان به محلی برای تنبیه و باز اجتماعی شدن آنها تغییر یافت و زندان‌ها در واقع به ندامتگاه و مراکز اصلاح و تربیت تبدیل شدند. به گفته یک اندیشمند اسپانیایی، اگر می‌خواهید بدانید در کشوری عدالت برقرار است یا خیر باید از زندان‌های آن دیدن کنید.

در راستای هدف تبدیل زندان‌ها به مراکز اصلاح و تربیت، حبس‌های کوتاه مدت که امکان اصلاح زندانیان را فراهم نمی‌کند در بسیاری از کشورها لغو شد. لکن به مرور ایام، ثابت شد که هدف اصلاح و تربیت، حتی در حبس‌های بلندمدت، بسیار بلندپروازانه و غیر قابل دسترسی است و آثار سوء زندان بر همگان آشکار شد، از قبیل: تورم جمعیت زندانی، سوء تغذیه، فقدان یا کمبود مراقبت‌های پزشکی، سوء رفتارهای جنسی، شیوع بیماری‌ها، افزایش حالت خطرناک برخی زندانیان از قبیل همجنس‌بازان یا معتادان، ایجاد نفرت نسبت به جامعه در زندانی، تبدیل طبیعت زندانیان به یک طبیعت سازمانی و بالاخره تأثیر

سوء زندان بر خانواده‌های زندانیان.

شاید سعدی شاعر پارسی‌گوی ایران به همین تأثیر زندان بر خانواده‌های زندانیان نظر داشته وقتی می‌سروده است:

گنه بود مرد ستمکاره را چه تاوان زن و طفل بیچاره را
نظر کن در احوال زندانیان که ممکن بود بی‌گنه در میان

این دیدگاه در اسلام نیز مورد تأیید می‌باشد. زیرا از یک‌سو صرفاً برای جرایم معدودی به مجازات حبس تصریح شده است، از جمله مجازات مکره و ممسک در قتل، مجازات مرتکب سرقت حدی در بار سوم، که مجازات در این موارد حبس ابد است، و نیز مجازات فراری‌دهنده قاتل از دست اولیای دم مقتول، که وی باید تا زمان تحویل دادن قاتل در حبس بماند.

در زمان پیامبر - صلی الله علیه و آله - محل خاصی به عنوان زندان وجود نداشت بلکه منظور از آن تحدید آزادی فیزیکی فرد، مثلاً در مسجد یا دالان خانه و از این قبیل بود. در قرآن کریم هم راجع به زنانی که عمل شنیع از آنها سر می‌زند عبارت «فَأَمْسِكُوهُنَّ فِي الْبُيُوتِ» (در آیه ۱۵ سوره نسا) و در مورد یکی از مجازات‌های محاربین عبارت «وَأُوْثِقُوا فِي الْأَرْضِ» (در آیه ۳۳ سوره مائده) به کار رفته است.

بعضی خلیفه دوم، عمر بن خطاب، را بناکننده اولین زندان در اسلام دانسته‌اند که وی خانه‌ای را در مکه خریده و به زندان اختصاص داد. لکن اکثراً می‌گویند که برای اولین بار علی (ع) زندانی از بوریا به نام «نافع» ساخت ولی دزدان آن را سوراخ کرده و گریختند. سپس زندان دیگری از گل و خشت به نام مخیس (با فتحه روی «ی») به معنای جای آرام شدن و با کسره به معنای رام‌کننده) ساختند. هر دو نامگذاری، نشانگر هدفمند بودن زندان در اسلام و نه فقط ابزار بودن آن برای تنبیه است.

فقه‌ها نیز در کتاب‌های خود راجع به شرایط زندان بحث کرده‌اند، مثل لزوم محکم بودن ساختمان زندان و خالی بودن آن از حشرات، منع گرسنگی و

تشنگی دادن به زندانیان، لزوم فراهم کردن امکان شرکت زندانیان در نمازهای عید فطر و قربان و جمعه و فراهم کردن امکان خروج بدهکار از زندان جهت کار کردن و پرداخت بدهی‌اش، لزوم رسیدگی منظم قاضی به وضع زندان‌ها و زندانیان، لزوم تفکیک زندانیان و ...

با توجه به مشکل افزایش شمار زندانیان در جهان و مشکلات ناشی از آن اقداماتی از جمله حبس‌زدایی، یا حتی جرم‌زدایی، و راه‌حل‌های کوتاه‌مدت مثل اعطای مرخصی و عفو، راه‌حل‌های بلندمدت برای پرهیز از حبس پیش از محاکمه (مثل استفاده از قرارهایی غیر از بازداشت موقت) و راه‌حل‌های بلند مدت برای پرهیز از حبس پس از محاکمه و محکومیت (مثل تعویق صدور حکم، تعلیق اجرای مجازات، نظام نیمه‌آزادی و نظام آزادی مشروط و نیز پیش‌بینی مجازات‌های جایگزین حبس، مثل انجام خدمات عمومی رایگان، جزای نقدی و محرومیت از حقوق اجتماعی) در قوانین پیش‌بینی شده است که خوشبختانه این موارد در قانون مجازات اسلامی مصوب سال ۱۳۹۲ هم مورد توجه قرار گرفته است. برخی از نهادهای شناخته‌شده در فقه اسلامی مثلاً «تعزیرات»، که در دیدگاه فقهی از انواع متنوع برخوردار بوده و از یک توبیخ یا تشهیر ساده شروع می‌شود نیز می‌تواند برای پرهیز از اعمال مجازات حبس مورد استفاده قرار گیرد.

کتاب حاضر که از سوی مؤسسه حقوق جزای خارجی و بین‌الملل ماکس پلانک در کشور آلمان تهیه شده است، ضمن آسیب‌شناسی معضل تورم جمعیت کیفری زندان‌ها، به ارائه راهکارهای ماهوی و شکلی در این زمینه می‌پردازد. این مطالعه قطعاً می‌تواند در راستای بهبود وضعیت زندان‌ها در کشورمان و حل معضلات موجود مورد استفاده دست‌اندرکاران عدالت کیفری و سازمان زندان‌ها قرار گیرد. به ویژه از آن رو که کشور ما از لحاظ جمعیت زندانی نسبت به کل جمعیت جزء چند کشور اول دنیا قرار دارد و طبعاً معضلات زندان برای آن مشکل‌ساز می‌باشد.

جا دارد از کلیه اساتید محترمی که در ترجمه این اثر با معاونت پژوهش‌های حقوقی مرکز تحقیقات استراتژیک مجمع تشخیص مصلحت نظام همکاری کردند و نیز از ریاست محترم مرکز، جناب آقای دکتر ولایتی، و قائم مقام ریاست و معاونت محترم امور اجرایی و اطلاع‌رسانی، جناب آقای مهندس فروزش، که با چاپ این اثر از سوی مرکز تحقیقات استراتژیک موافقت نمودند و از مدیر و دبیر محترم گروه پژوهشی «حقوق جزا و جرم‌شناسی» معاونت پژوهش‌های حقوقی، جناب آقای دکتر بهزاد رضوی‌فرد و جناب آقای محمد فرجی، به خاطر زحماتشان صمیمانه قدردانی و تشکر نمایم.

در پایان شایان ذکر است به جهت حفظ یکپارچگی کتاب و مطابقت متن ترجمه با نسخه اصلی اثر، تقسیمی بر اساس نام مترجمان در ترجمه کتاب ایجاد نشده است و نام هر مترجم ذیل عنوان مطلبی که ترجمه کرده درج شده است، اما عدم درج نام مترجم در ذیل برخی عناوین، به معنای ترجمه آن قسمت توسط مترجم مطلب ماقبل آن است.

و توفیق از خداست

حسین میرمحمدصادقی

معاون پژوهش‌های حقوقی مرکز تحقیقات استراتژیک

مجمع تشخیص مصلحت نظام

تابستان ۱۳۹۵

۱. درآمد: ملاحظات عمومی

مترجم:

محمدعلی اردبیلی*

(استاد دانشکده حقوق دانشگاه شهید بهشتی)

البته تورم جمعیت زندان‌ها مشکلی جدی است؛ افزون بر این گرچه طی دهه‌ها مقامات ملی و بین‌المللی در این باره کار کرده‌اند، ولی همچنان پدیده‌ای مغفول باقی مانده است.^۱ تورم جمعیت زندان‌ها حتی برای زندان‌های امروزی هم که از سده نوزدهم ایجاد شده‌اند، مشکلی شاخص است.^۲ بحثی که اکنون درباره چگونگی حل مشکل تورم جمعیت زندان در کالیفرنیا جریان دارد، نشان می‌دهد که مشکل‌هایی که سامانه زندان‌ها با آن روبه‌رو هستند و نیز دشواری‌هایی که سیاست‌گذاران با آن دست و پنجه نرم می‌کنند، در قبال فشار مضاعف احکام دادگاه و بحران‌های شدید مالی تا چه اندازه به هنگام یافتن

* Email: m-ardebili@sbu.ac.ir

¹ See for example United Nations Standard Minimum Rules for Non-Custodial Measures (The Tokyo Rules) A/RES/45/110, 14 December 1990; Prison Overcrowding Project: Etiology of Prison Populations – Implications for Prison Population Projection Methodology. National Institute of Corrections, United States 1984; National Institute of Corrections: Our Crowded Prisons. The ANNALS of the American Academy of Political and Social Science 478 (1985); United Nations Economic and Social Council: International cooperation aimed at the reduction of prison overcrowding and the promotion of alternative sentencing. Resolution 1998/23, 44th plenary meeting, 28 July 1998.

² Mullen, J.: Prison Crowding and the Evolution of Public Policy. National Institute of Corrections: Our Crowded Prisons. The ANNALS of the American Academy of Political and Social Science 478 (1985), pp. 31-46, p. 31.

راه‌حلی سریع سخت است.^۳ از سوی دیگر، قطعاً ایجاد زندان‌های پرجمعیت نسبت به اتخاذ راه‌های مؤثر برای کاهش ازدحام به مراتب آسان‌تر است. به هر حال، این مباحثات نشان‌گر آن هستند که مشکل ازدحام زندان‌ها در فصل مشترک گوناگونی سیاست‌های مهم و پژوهش‌های جنایی مربوط به این موضوع نهفته است. این بخش‌ها مباحثی مرتبط با احکام محکومیت کیفری هستند، نقش محکومیت به حبس و زندانی شدن در سامانه محکومیت‌های کیفری، معیارهایی که برای رفاه و فراهم آوردن امکانات بهداشتی و خدمات بازپروری ضروری هستند، گسترش وقوع جرم، به خصوص جرایمی که به محکومیت به حبس منجر می‌شوند، بودجه‌هایی که به ساخت زندان‌ها اختصاص می‌یابند و فشارهای اقتصادی و سرانجام سیاست‌های کلی کیفری که سیر قانون کیفری و مجازات را در جامعه معین می‌کنند.^۴ نورم جمعیت در زندان‌ها به هرگونه‌ای با همه این موارد مرتبط هستند، گرچه روشن نیست که هر یک از این موارد چگونه با هم عمل می‌کنند

³ Governor of the State of California: Prison Overcrowding State of Emergency Proclamation. Office of the Governor, 10/04/2006.

^۴ در این باره، در نظام عدالت کیفری ایران، بند ۱۴ سیاست‌های کلی نظام در خصوص امنیت قضایی، درخور توجه است: «بازنگری در قوانین در جهت کاهش عناوین جرایم و کاهش استفاده از مجازات زندان.» بازتاب این سیاست کلی را می‌توان در نهادهایی نظیر تعویق صدور حکم، نظام نیمه آزادی و به ویژه مجازات‌های جایگزین حبس که در قانون مجازات اسلامی (مصوب ۱۳۹۲/۲/۱) برنهاد شده درنگریست. همچنین، نهادهایی نظیر صدور قرار بایگانی پرونده در برخی جرایم و تعلیق تعقیب در قانون آیین دادرسی کیفری (مصوب ۱۳۹۲/۱۲/۴) در پرتو همان سیاست کلی برنهاد شده است. (م)

و تحت چه شرایطی در کاهش یا افزایش ازدحام زندان‌ها موثراند. خلاصه ماهیت تأثیرهای متقابل عوامل ایجاد تورم جمعیت در زندان به علت پیچیدگی آن امری است چالش برانگیز.^۵

تورم جمعیت در زندان‌ها، از یک سو ممکن است پس از مدت‌های مدید بروز کند، زمانی که قانونگذاران به ناگهان تحت فشار سیاست‌گذاران قرار می‌گیرند. مثلاً در نتیجه فعالیت‌های ناظران حقوق بشر و یا تصمیمات دادگاه‌ها که متوجه مواردی از تخلفات حقوق اساسی می‌شوند.^۶ از سوی دیگر، کاهش جمعیت زندانیان گاه مایه شگفتی مدیران عدالت کیفری می‌شود. تغییر الگوی جمعیت زندان‌ها تا حدی مربوط به ثبات سیاست‌های عدالت کیفری و محکومیت کیفری و همچنین بر کنار ماندن نسبت به فشارهای خارجی است.

⁵ See United Nations Economic and Social Council: Reform of the Criminal Justice System: Achieving Effectiveness and Equality. Use and Application of United Nations Standards and Norms, Especially Concerning Juvenile Justice and Penal Reform. Report of the Secretary-General, 2002.

⁶ See for example Amnesty International: Amnesty International's Concerns in Serbia, including Kosovo: January-June 2009; www.amnesty.org/en/library/asset/EUR70/016/2009/en/f2e02aebf9a-4989-9d3d-3545d077e604/eur700162009en.pdf, p. 4; CPT: Report to the Government of the United Kingdom on the visit to the United Kingdom carried out by the European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CPT) from 18 November to 1 December 2008. Strasbourg 2009, pp. 20-21; European Court of Human Rights, Judgment as of 22 October 2009 in the cases *Orchowski v. Poland* (application no. 17885/04) and *Norbert Sikorski v. Poland* (no. 17599/05) holding that the conditions under which the applicants are detained establish a breach of Art. 3 of the ECHR and that where prison overcrowding reached a certain level, the lack of space in a prison could constitute the central factor to be taken into consideration under Article 3; see also the judgment as of 26 May 2008 of the Polish Constitutional Court: The serious and chronic nature of prison overcrowding in Poland can in itself be qualified as inhuman and degrading treatment; Article 248 of the Polish Code of Execution of Criminal Sentences (which allows for departing from the minimum space of 3 m² per prisoner) was incompatible with Article 40 (prohibiting inhuman and degrading treatment) of the Constitution.

سیاست‌های معطوف به کاهش تراکم جمعیت در زندان با مشکلاتی چون، چگونگی تغییر محکومیت‌ها یا تصمیم راجع به آزادی به قید الزام در جامعه‌ای است که به نحوی روزافزون خواهان امنیت بیشتر هستند و معمولاً امنیت بیشتر را مترادف با حبس دراز مدت، توانگیری و محدودیت آزادی به قید التزام می‌پندارند.^۷ در بسیاری از کشورها که با مشکلات مالی و اقتصادی روبه‌رو هستند، مسأله چگونگی اختصاص منابع مالی محدود، محل اختلاف است. افزون بر این، سیاست‌گذاران، باید اصول تفکیک قوا را در نظر داشته باشند و به همین علت با الزامات قواعدی مواجه‌اند که برنامه‌ریزی موثر، هماهنگی کامل و تطبیق سریع در استفاده از محکومیت حبس و موج زندانیان را دشوار می‌سازد.^۸ زیر سامانه‌های عدالت کیفری از یک دیگر مستقل هستند. کارکرد این زیر سامانه‌ها از جمله دادگاه‌های کیفری درباره مجازات زندان به تأثیر احتمالی آن بر سامانه زندان توجه نمی‌کنند.^۹ علیرغم این دشواری‌ها، تورم جمعیت در زندان‌ها باعث تلاش‌هایی برای برنامه‌ریزی و پیش‌بینی سیر افزایش یا کاهش زندانیان در راستای اتخاذ تصمیم‌های قاطع نسبت به افزایش گنجایش زندان‌ها و یا بسته شدن آنها شده است.^{۱۰} اما، برنامه‌ریزی برای جمعیت زندان‌ها

⁷ See for example CAT: Summary record of the 622nd meeting: Argentina, 22/11/2004. CAT/C/SR. 622, no. 22.

⁸ Kaufman, G.: The National Prison Overcrowding Project: Policy Analysis and Politics - A New Approach. The ANNALS of the American Academy of Political and Social Science 478 (1985), pp. 161-172.

⁹ Albrecht, H. -J.: Particular Difficulties in Enforcing the Law Arising out of Basic Conflicts Between the Different Agencies Regarding the Best Suited Reactions upon Highly Sensitive Kinds of Crime, in: Council of Europe (ed.), Interactions within the Criminal Justice System. Strasbourg 1988, pp. 41-82.

¹⁰ Miller, D.: Prison population projections. A review of methods used by state

با مسائل شناخته شده پیش‌بینی آینده، میزان عدم اطمینان و سرانجام حتی پیش‌بینی‌های پیامبرگونه‌ای که به وقوع می‌پیوندد، همراه است. برنامه‌ریزی آینده زندان‌ها برای ایجاد زمینه‌ای برای سیاست‌گذاری به ویژه در بریتانیا،^{۱۱} ایالات متحده امریکا،^{۱۲} کانادا،^{۱۳} استرالیا،^{۱۴} و نیوزیلند^{۱۵} توسعه یافته است.^{۱۶} ولی روش‌شناسی برنامه‌ریزی برای

←

correctional agencies. Illinois Dept. of Corrections, Bureau of Policy Development 1981; Blumstein, A.: Research on Sentencing. National Research Council, Washington 1983, p. 239.

¹¹ Ministry of Justice: Prison Population Projections 2009-2015, England and Wales. London, Ministry of Justice Statistics Bulletin, 28 August 2009.

¹² See for example Minnesota Department of Corrections: Minnesota Prison Population Projections. Fiscal Year 2008 Report. St. Paul 2008; according to PEW: Public Safety, Public Spending. Forecasting America's Prison Population 2007-2011. Washington 2007, V, 42 states and the Federal prison administration have adopted prison projections as instruments to instruct policy makers.

¹³ Boe, R.: A Medium-Term Federal Offender Population Forecast: 2001 to 2004. Correctional Service of Canada, February 2001.

¹⁴ Fisher, G.: Victoria's Prison Population: 2001 to 2006. Sentencing Advisory Council, Melbourne 2007.

¹⁵ <http://www.justice.govt.nz/publications/global-publications/c/2009-2017-criminal-justice-forecast-report> [14. 04. 2012].

^{۱۶} درباره برنامه‌ریزی به‌منظور بهره‌گیری بهینه از مجازات زندان، در نظام عدالت کیفری ایران، در پرتو سیاست‌های کلی قضایی، با توجه به آسیب‌ها و ناکارآمدی این مجازات، «دستور العمل ساماندهی زندانیان و کاهش جمعیت کیفری زندان‌ها» به وسیله رئیس قوه قضائیه در تاریخ ۱۳۹۲/۲/۲۹ بر نهاده شد. این دستورالعمل به شرح زیر است:

مقدمه

با عنایت به فرمایشات مقام معظم رهبری (مدظله العالی) در دیدار با مسؤولان قضائی کشور مورخ ۹۱/۴/۷ (مشهد مقدس) در کاهش مجازات زندان و تبدیل به مجازات‌های دیگر، همچنین بند دوازدهم سیاست‌های کلی قضایی (مصوب مقام معظم رهبری) و در راستای اعمال سیاست‌های کلان دستگاه قضایی در زمینه حبس زدایی و با توجه به ناکارآمدی زندان به ویژه حبس‌های کوتاه مدت در زمینه

بازدارندگی و اصلاح بزه‌کاران، به لحاظ طرد و کنار گذاشتن مجرم از اجتماع و آشنا ساختن وی با فرهنگ زندان و نیز وجود مشکلات عدیده اجتماعی، فرهنگی و بهداشتی در زندان‌ها به دلیل افزایش جمعیت کیفری و همچنین به منظور بهره‌گیری بهینه از مجازات زندان و استفاده از مجازات‌های جایگزین در جهت کاستن از ضررها و آسیب‌های جدی زندان به افراد و خانواده زندانیان و جامعه و ضرورت اتخاذ تدابیر در فرآیند مختلف قضایی اعم از مرحله قبل از وقوع جرم، رسیدگی در دادسرا و اخذ تأمین، صدور حکم به مجازات، نحوه اجرای احکام به ویژه توجه به مرحله اجرای مجازات حبس، «دستورالعمل ساماندهی زندانیان و کاهش جمعیت کیفری زندان‌ها» به شرح مواد آتی ابلاغ می‌گردد:

نظارت بر قرارهای تأمینی

ماده ۱- در اجرای سیاست‌های کلی قضائی (مصوب مقام معظم رهبری) مبنی بر حداقل استفاده از قرار بازداشت و زندانی کردن اشخاص، قضات در هنگام صدور قرار تأمین جز در موارد ضروری و یا مواردی که به موجب قانون مکلف به صدور قرار بازداشت می‌باشند، از سایر قرارهای تأمین مناسب استفاده نمایند. دادستان‌ها و معاونین آنها در مقام تأیید قرار فوق مکلف به بررسی ضرورت قانونی و ملاحظه عوارض و آثار بازداشت‌ها به ویژه برای جوانان و نوجوانان می‌باشند.

ماده ۲- با توجه به کثرت متهمانی که با قرار کفالت یا وثیقه بازداشت می‌شوند، لازم است:

الف) صدور قرار تأمین حتی‌الامکان به نحوی انجام پذیرد تا متهم فرصت کافی جهت معرفی کفیل یا تودیع وثیقه داشته باشد.

ب) در دادرها زمینه اطلاع رسانی متهم به خانواده و بستگان خویش جهت معرفی کفیل یا تودیع وثیقه فراهم گردد.

ج) در صورت معرفی کفیل یا تودیع وثیقه (در وقت اداری و یا خارج از وقت اداری) و فراهم بودن موجبات پذیرش تأمین، دادستان‌ها ترتیبی اتخاذ نمایند تا متهم به زندان معرفی نشود.

د) در مورد افرادی که به لحاظ عجز از معرفی کفیل یا تودیع وثیقه به زندان معرفی می‌شوند، مسؤولان زندان وسیله اطلاع رسانی متهم به خانواده وی، جهت سپردن

تأمین را فراهم آورند.

ه) مطابق تبصره ماده ۱۳۲ قانون آئین دادرسی دادگاه‌های عمومی و انقلاب در امور کیفری (مصوب ۱۳۷۸ مجلس شورای اسلامی) در مواردی که متهم شخصاً وثیقه معرفی می‌کند، قاضی صادرکننده قرار نباید از پذیرش وثائق ملکی یا نقدی متهم به این دلیل که وثیقه‌گذار باید شخص دیگری (غیر از متهم) باشد، امتناع ورزد. و دادستان‌ها و سرپرستان نواحی دادرسی موظفند بر صحت اجرای این ماده نظارت دقیقی نمایند.

ماده ۳- رؤسای دادگستری‌ها ترتیبی اتخاذ نمایند تا کارشناسان رسمی دادگستری و نمایندگان ثبت اسناد در واحدهای قضایی مستقر شوند یا از طریق سامانه الکترونیکی برخط (آنلاین) ارتباط برقرار نمایند تا چنانچه نیاز به توقیف یا شناسایی یا احراز وثیقه ملکی باشد به سرعت انجام و از اعزام متهمان به زندان کاسته شود.

ماده ۴- دادستان‌های عمومی و انقلاب شهرستان‌ها می‌بایست بر کلیه قرارهای صادره منجر به بازداشت توسط قضات دادرسی نظارت نموده و به تناسب قرارها و پذیرش تأمین‌های معرفی شده توجه نمایند تا صدور قرارهای نامتناسب یا عدم پذیرش به موقع تأمین، موجب زندانی شدن افراد نگردد و باید روزانه آمار بازداشتی‌های دادرسی را بررسی نموده و دستورات لازم را صادر نمایند.

ماده ۵- دادستان‌های عمومی و انقلاب با استفاده از اختیار ریاست و نظارت خود بر ضابطین، ترتیبی اتخاذ نمایند که طرح‌های نیروی انتظامی که منتهی به دستگیری جمعی افراد می‌شود، قبل از اجرا به مسئولین حوزه‌های قضائی ارائه و با کسب آموزش‌ها و هماهنگی‌های لازم، اجرا گردد تا از تبعات منفی آن در مرحله دادرسی و نیز اعزام متهمین به بازداشتگاه کاسته شود.

تبصره- دادستان کل کشور با طرح موضوع در جلسات پیش‌بینی شده در ماده ۲۸ این دستورالعمل، تمهیدات لازم را جهت اجرائی شدن این ماده فراهم می‌نماید.

ماده ۶- با توجه به اصلاح مواد ۱۵ و ۱۶ قانون مبارزه با مواد مخدر، معتادین به مواد مخدر باید در مراکز ترک اعتیاد و درمان و اقامت اجباری معتادان نگهداری شوند و عدم تشکیل مراکز مزبور، مجوزی برای دستگیری و معرفی این افراد به زندان نمی‌باشد. لذا دادستان‌ها دقت و مراقبت نمایند که:

اولاً: از این پس افراد معتاد جز در شرایط مقرر در قانون، تحت هیچ شرایطی نباید به زندان معرفی شوند.

ثانیاً: تغییر عنوان اعتیاد به استعمال مواد مخدر برای افراد معتاد، مجوز بازداشت و معرفی افراد به زندان نخواهد بود.

ماده ۷- در جرائم ناشی از تخلفات رانندگی، چنانچه خودرو مقصر حادثه دارای بیمه‌نامه باشد، قضات رسیدگی کننده برابر ماده ۲۱ قانون اصلاح قانون بیمه اجباری مسئولیت مدنی دارندگان وسایل نقلیه موتوری زمینی در مقابل شخص ثالث (مصوب ۸۷/۴/۱۶ مجلس شورای اسلامی)، نسبت به پذیرش بیمه‌نامه به عنوان وثیقه اقدام و در مقام اجرای حکم با رعایت مواد ۵ و ۶ قانون مذکور دیه مورد حکم دادگاه از طریق شرکت بیمه‌گر وصول گردد. در صورتی که خودرو فاقد بیمه‌نامه معتبر بوده (و نیز سایر شرایط مندرج در ماده ۱۰ قانون مذکور)، دیه مورد حکم دادگاه از طریق صندوق تأمین خسارت‌های بدنی تأمین شود.

رسیدگی خارج از نوبت و استفاده از مجازات جایگزین حبس

ماده ۸- با توجه به اینکه در قانون مجازات اسلامی ۱۳۹۲ در راستای حبس‌زدایی تأسیسات حقوقی مفیدی از قبیل تعویق صدور حکم، تخفیف و معافیت مجازات، نظام نیمه آزادی و مجازات‌های جایگزین حبس بویژه مجازات‌ها و اقدامات تأمینی و تربیتی اطفال و نوجوانان پیش‌بینی شده است برای هر چه بهتر اجرایی شدن این قانون اقدامات ذیل بعمل آید:

۱- دادستان‌ها در صدور کیفرخواست و همچنین در مقام دفاع از آن و اجرای احکام، موارد مذکور را مورد توجه و تأکید قرار دهند.

۲- قضات محاکم با بررسی ضوابط مندرج در قانون جدید و با هدف کاهش جمعیت کیفری زندان‌ها و مصون ماندن مجرمین و خانواده آنان از آثار منفی زندان، از صدور حکم حبس در مورد افراد واجد شرایط اجتناب نمایند.

۳- محاکم تجدیدنظر در مقام تجدیدنظر نسبت به احکام، اقدام مقتضی نسبت به اعمال تأسیسات حقوقی مذکور بعمل آورند.

ماده ۹- با عنایت به اینکه ماده ۲۹ قانون مجازات اسلامی حداکثر مدت حبس بدل از جزای نقدی را کاهش داده است، رؤسای زندان‌ها موظفند مراقبت نمایند هیچ کس

بیش از نصاب مقرر در قانون مذکور در بازداشت نماند و نسبت به آزادی آن دسته از افرادی که سه سال بابت عدم پرداخت جزای نقدی بازداشت بوده‌اند و محکومیت دیگری ندارند اقدام نمایند. دادستان‌ها موظفند ضمن نظارت بر اقدام رؤسای زندان‌ها با لحاظ ضوابط مندرج در ماده مذکور در کلیه مواردی که عدم پرداخت جزای نقدی منجر به بازداشت می‌گردد مدت بازداشت بدل از جزای نقدی را معین و به زندان ابلاغ نمایند.

تبصره: مقررات مندرج در مواد ۲۷ و ۲۹ قانون مجازات اسلامی جدید در مورد محکومان کلیه جرائم از جمله جرائم مواد مخدر جاری می‌باشد.

ماده ۱۰- در اجرای فصل دهم کتاب اول قانون مجازات اسلامی که مشتمل بر تخفیف مجازات در خصوص اطفال و نوجوانان بزهکار می‌باشد، دادستان‌ها موظفند با فوریت محکومیت‌های اطفال بزهکار را بررسی نموده و مطابق بند ب ماده ۱۰ قانون مذکور حسب مورد اصلاح و تخفیف احکام صادره را از دادگاه صادر کننده حکم قطعی تقاضا نمایند، دادگاه نیز باید با فوریت به موضوع رسیدگی نموده و برابر قانون نسبت به صدور احکام جدید اقدام نماید، رؤسای زندان‌ها و کانون‌های اصلاح و تربیت نیز باید با بررسی سوابق، اطلاعات مربوط به این قبیل افراد را به دادسرا ارسال نمایند.

ماده ۱۱- در پرونده‌هایی که عناوین اتهامی مطروحه در آن صرفاً دارای مجازات شلاق تعزیری و جزای نقدی بوده و فاقد مجازات حبس می‌باشد و مواردی که حداقل حبس آن کمتر از ۶ ماه باشد (از قبیل بندهای ۱ و ۲ مواد ۴ و ۵ و ۸ قانون مبارزه با مواد مخدر و ترک انفاق و ...) چنانچه متهم قادر به سپردن تأمین نباشد لازم است، بلافاصله پرونده با صدور کیفرخواست به دادگاه ارسال و دادگاه در مورد این پرونده‌ها و نیز مواردی که مستقیماً در صلاحیت محاکم است خارج از نوبت و با قید فوریت و حتی الامکان در همان روز رسیدگی و حکم مقتضی صادر نماید. رؤسای کل دادگستری استان‌ها و دادستان‌های سراسر کشور ترتیبی اتخاذ نمایند که مفاد این ماده در کلیه حوزه‌های قضائی در شعب ویژه ای اجرائی گردد.

ماده ۱۲- با توجه به تغییر شرایط آزادی مشروط در ماده ۵۸ قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۹۲ رؤسای زندان‌ها موظفند با بررسی اخلاق و رفتار زندانیان در دوران

تحمل حبس درخواست آزادی مشروط زندانیان واجد شرایط را به اجرای احکام دادسرا ارسال نماید. بررسی درخواست مذکور در دادسرا و رسیدگی به آن در دادگاه با قید فوریت و خارج از نوبت بعمل خواهد آمد. دادستان‌ها فرآیند آزادی مشروط را نظارت و پیگیری نمایند.

ماده ۱۳- در مورد محکومان دارای محکومیت جزای نقدی جرائم مواد مخدر، قضات اجرای احکام با رعایت تبصره ۱ ماده ۳۱ قانون مبارزه با مواد مخدر در خصوص جرمه و در مورد ضرر و زیان مدعی خصوصی برابر بند پ ماده ۵۸ قانون مجازات اسلامی نسبت به تقسیط آن اقدام نمایند.

توسعه فعالیت شورای طبقه‌بندی زندانیان و تسهیل در مرخصی‌ها

ماده ۱۴- لازم است شورای طبقه‌بندی زندانیان با ریاست قاضی ناظر زندان، حداقل هفته ای یک بار به صورت مرتب و مستمر تشکیل جلسه داده و درخصوص مرخصی و درخواست های آزادی مشروط و عفو زندانیان واجد شرایط و سایر مواردی که در آئین‌نامه اجرایی سازمان زندان‌ها و اقدامات تأمینی و تربیتی کشور برای این شورا مقرر شده است، تصمیم‌گیری نماید.

ماده ۱۵- امتیاز لازم جهت استفاده از مرخصی زندانیان مندرج در آئین‌نامه سازمان از ۲۰۰ به ۱۰۰ تغییر و میزان مرخصی در هر نوبت از ۳ تا ۵ روز به ۵ تا ۱۰ روز اصلاح تا افراد بیشتری بتوانند از امتیاز مرخصی بهره مند گردند.

ماده ۱۶- تأمین لازم جهت اعطاء مرخصی به زندانیان، همان تأمینات مندرج در ماده ۱۳۲ قانون آئین دادرسی کیفری است، لذا در مورد محکومیت‌های سبک و افرادی که باقیمانده محکومیت آنان کمتر از سه ماه است، همچنین افرادی که اطمینان به بازگشت آنان وجود دارد، با تشخیص قاضی ناظر زندان یا قاضی اجرای احکام با صدور قرار التزام به قول شرف یا التزام به حضور با تعیین وجه التزام، نسبت به اعطاء مرخصی اقدام می‌شود.

نحوه رسیدگی به ادعای اعسار و تقسیط محکومین مالی

ماده ۱۷- در مورد اجرای ماده ۲ قانون نحوه اجرای محکومیت‌های مالی و آیین‌نامه اجرایی آن به ویژه اصلاحیه بند «ج» ماده ۱۸ آئین‌نامه مذکور به شرح زیر اقدام گردد:

۱۷-۱) هرگاه خواننده دعوی دین خود را پذیرفته ولیکن تقاضای مهلت یا تقسیط و یا ادعای اعسار داشته باشد دادگاه در اجرای رأی وحدت رویه شماره ۷۲۲ مورخه ۹۰/۱۰/۱۳ هیأت عمومی دیوان عالی کشور نسبت به رسیدگی توأمان دعاوی خواهان اصلی و خواننده پرونده اقدام و نسبت به صدور حکم مقتضی اقدام نماید.

۱۷-۲) در خصوص ادعای اعسار محکوم علیه و درخواست بازداشت وی حسب درخواست محکوم له به جهت امتناع از پرداخت محکوم به، دادگاه با بررسی ادله ابزاری و توجه به نکات زیر اتخاذ تصمیم خواهد نمود:

الف) هرگاه وضعیت سابق محکوم علیه از نظر اعسار یا ایسار معلوم بوده و دلیلی که تغییر حالت سابقه را اثبات نماید ارائه نشده باشد؛ دادگاه با استصحاب حالت سابقه دستور یا حکم مقتضی صادر خواهد نمود.

ب) در صورتی که منشأ دین قرض یا معاملات معوض بوده مادام که تلف مال مکتسبه ثابت نشده باشد، دادگاه با استصحاب وجود مال و تمکن محکوم علیه، نسبت به صدور حکم رد اعسار اقدام خواهد نمود. مگر آن که مدعی اعسار خلاف آن را ثابت نماید.

ج) چنانچه وضعیت سابق محکوم علیه مجهول بوده و دین مورد حکم دادگاه ناشی از اخذ و تحصیل مال به صورت مستقیم یا غیر مستقیم نباشد، مانند: مهریه یا ضمان ناشی از مقررات مربوط به دیات، ادعای اعسار محکوم علیه مطابق اصل بوده و مادامی که خلاف آن ثابت نشده موجبی برای بازداشت محکوم علیه به عنوان ممتنع نخواهد بود.

۱۷-۳) رسیدگی به درخواست اعسار زندانی مدعی اعسار، خارج از نوبت و بدون تشریفات آئین دادرسی مدنی خواهد بود. دادگاه به نحو مقتضی دادخواست و ضمائم را به محکوم له ابلاغ و ظرف حداکثر ۲۰ روز به موضوع رسیدگی و حکم مقتضی صادر خواهد نمود. هرگاه دادگاه رسیدگی کننده، اعسار زندانی را احراز نماید نسبت به آزادی زندانی اقدام خواهد نمود؛ هر چند رأی صادره غیر قطعی باشد.

۱۷-۴) هرگاه دادگاه محکوم علیه را از پرداخت نقدی محکوم به معسر بداند ولی او را قادر به پرداخت به صورت اقساط تشخیص دهد، با پذیرش اعسار نسبت به تقسیط محکوم به اقدام خواهد نمود. میزان اقساط مورد حکم دادگاه باید متناسب با

توان مالی و درآمد محکوم علیه تعیین گردد.

ماده ۱۸- چنانچه محکوم علیه در اجرای ماده ۲ قانون نحوه محکومیت مالی در زندان باشد، مطابق ماده ۲۴ قانون اجرای احکام مدنی، دادگاهی که دستور اجرای حکم را صادر نموده یا دادگاهی که صلاحیت صدور دستور تأخیر اجرای حکم را دارد، عندالاقضاء نسبت به صدور دستور موقت (قرار) تأخیر، تعطیل یا توقیف در اجرای حکم به منظور اعطای مهلت به محکوم علیه جهت پرداخت محکوم به یا جلب رضایت محکوم له، اقدام می‌نماید.

تکالیف قضات ناظر زندان

ماده ۱۹- قضات ناظر زندان در اجرای وظائف محوله در آئین نامه اجرایی سازمان زندان‌ها و این دستورالعمل موظفند به صورت مرتب و مستمر در زندان‌ها حضور یافته و مشکلات زندانیان بویژه مشکلات قضایی آنان از قبیل ادعای عدم پذیرش تأمین توسط قضات دادسرا، طولانی شدن ایام بازداشت، داشتن ادله و اسناد لازم در خصوص عدم توجه اتهام، طولانی شدن فرایند رسیدگی در دادسرا، محاکم بدوی، تجدید نظر و دیوانعالی کشور و ... را بررسی نموده و با انعکاس آن به مقامات قضایی ذریبط موضوع را تا حصول نتیجه پیگیری نمایند.

ماده ۲۰- قضات ناظر زندان موظفند در خصوص بازداشتی‌های ماده ۲ قانون نحوه اجرای محکومیت‌های مالی به شرح زیر اقدام نمایند:

الف) چنانچه زندانی اعلام نماید اموالی جهت اجرای حکم دارد، لیست اموال مذکور را با مشخصات کامل به دادگاهی که حکم تحت نظر آن در حال اجرا است ارسال و موضوع را تا حصول نتیجه پیگیری نماید.

ب) در صورتی که زندانی جهت اخذ رضایت و پرداخت دین نیاز به مرخصی یا تماس با خارج از زندان داشته باشد، با فوریت ترتیب مرخصی یا تماس و ارتباط وی مطابق مقررات فراهم گردد.

ج) چنانچه زندانی مدعی اعسار باشد و دعوی خویش را در دادگاه مطرح نکرده باشد، ضمن ارشاد و هدایت قانونی درخواست وی را اخذ و به دادگاه ارسال و نسبت به پیگیری پرونده تا حصول نتیجه اقدام می‌نماید.

د) چنانچه رسیدگی به موضوع جهت جلب رضایت شاکی و یا محکوم له، نیاز به

طرح آن در شورای حل اختلاف باشد، به شورای حل اختلاف ویژه امور زندانیان (موضوع ماده ۱۹ این دستورالعمل) ارجاع و تا حصول نتیجه نهائی پیگیری لازم به عمل خواهد آمد.

ماده ۲۱- باتوجه به تکالیف قضات ناظر زندان در راستای رفع مشکلات زندانیان و کاهش جمعیت کیفری زندانها، لازم است دادستانها نسبت به فعال نمودن قضات ناظر زندان، اقدامات لازم را به عمل آورند.

شورای حل اختلاف ویژه امور زندانیان

ماده ۲۲- مرکز امور شوراهای حل اختلاف با همکاری سازمان زندانها و اقدامات تأمینی و تربیتی، موظف است در تمامی مناطق کشور که دارای زندان میباشند، «شورای حل اختلاف ویژه امور زندانیان» به تعداد مورد نیاز تشکیل دهد. اعضای شوراهای مزبور میبایست از تمامی ظرفیت موجود در جهت ایجاد صلح و سازش بین زندانیان، شکات و مدعیان خصوصی استفاده نمایند و در مسیر حل مشکلات آنان و ایجاد تفاهم که منجر به آزادی زندانی می گردد، کوتاهی ننمایند.

سایر مقررات

ماده ۲۳- در اجرای بند «ح» ماده ۲۱۱ قانون برنامه پنجم توسعه کشور، مرکز آمار و فناوری اطلاعات قوه قضائیه با همکاری سازمان زندانها و اقدامات تأمینی و تربیتی، موظف است به منظور ارائه اطلاعات دقیق در خصوص هویت زندانیان و مشخصات کامل آنها (به صورت برخط) به دادستانها و رؤسای کل دادگستریها، نسبت به راه اندازی سامانه الکترونیکی در حوزه قضائی مربوط اقدام نماید.

ماده ۲۴- سازمان زندانها و اقدامات تأمینی و تربیتی کشور با همکاری مرکز آمار و فناوری اطلاعات قوه قضائیه در چارچوب ظرفیتهای قانونی، موظف است تسهیلات لازم جهت ایجاد و استقرار سامانه مراقبت الکترونیکی را فراهم نماید.

ماده ۲۵- علاوه بر رؤسای کل دادگستریها، رؤسای سازمانها، نهادها و واحدهای تابعه قوه قضائیه از جمله ادارات ثبت اسناد و املاک، زندانها و ... که وظیفه اجرای برخی از مفاد دستورالعمل بر عهده سازمان متبوع آنان می باشد نیز پیگیریهای لازم را به منظور اجرای دقیق آنها بعمل آورند.

ماده ۲۶- معاونت آموزش و تحقیقات قوه قضائیه مکلف است نسبت به طراحی و

زندان‌ها در دیگر نقاط دنیا توجه چندانی جلب نکرده است. تورم جمعیت زندان‌ها ممکن است ناشی از افزایش کند و ثابت شمار زندانیان در دراز مدت باشد که منجر به فرهنگ «تورم مزمن» می‌گردد.^{۱۷} همچنین ممکن است ازدحام بسیار وسیع رخ دهد، مثلاً در بجنوبه خشونت‌های جمعی و در نتیجه افزایش بازداشت مرتکبان جنایت‌های وخیم، چنان که در کشتار جمعی که در رواندا اتفاق افتاد.^{۱۸} در کشتار جمعی سال ۱۹۹۴ در رواندا، تقریباً ۱۲۰ هزار مظنون به

اجرای دوره‌های آموزشی جهت مدیران، قضات و ضابطین با موضوع «کاهش جمعیت کیفری» بویژه مواد مندرج در کتاب اول قانون مجازات اسلامی از قبیل معافیت از کیفر، تعویق صدور حکم ... با همکاری سایر بخش‌های مرتبط اقدام نماید. ماده ۲۷- معاونت نظارت و ارزشیابی دادرسی انتظامی در مقام بررسی عملکرد قضات رعایت مفاد این دستورالعمل را مد نظر قرار دهد.

ماده ۲۸- نظارت، هماهنگی و پیگیری در خصوص اجرای دقیق مفاد این دستورالعمل با دادستان کل کشور می‌باشد. در همین راستا جلساتی با عضویت معاون اول قوه قضائیه، معاون راهبردی، رئیس سازمان زندان‌ها و اقدامات تأمینی و تربیتی و رئیس مرکز آمار و فن آوری اطلاعات در محل دادستانی کل کشور تشکیل می‌گردد. در مراکز استان‌ها نیز جلساتی زیر نظر رئیس کل دادگستری با حضور اعضاء مرتبط جهت کاهش جمعیت کیفری زندان‌ها تشکیل و نسبت به گزارش‌ها و مشکلات مطروحه تصمیمات لازم اتخاذ می‌گردد.

ماده ۲۹- این دستورالعمل در ۲۹ ماده در تاریخ ۹۲/۳/۲۹ به تصویب رئیس قوه قضائیه رسید و آیین‌نامه‌ها و دستورالعمل‌های مغایر با آن لغو می‌گردد. (م)

¹⁷ Report to the Government of the United Kingdom on the visit to the United Kingdom carried out by the European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CPT) from 18 November to 1 December 2008. Strasbourg, 8 December 2009, pp. 20, 22, 68.

¹⁸ Amnesty International: Rwanda. The enduring legacy of the genocide and war. London 2004, pp. 3-4.

شرکت در قتل جمعی در زندانی که برای شماری اندک ساخته شده بود، بازداشت شدند، آن هم در سامانه عدالت کیفری که تنها توانایی رسیدگی به چند هزار زندانی را در طی یک سال داشت.^{۱۹}

برخی از سامانه‌ها می‌توانند پس از یک دورهٔ ابتلا، با تورم جمعیت زندان‌ها به سرعت مقابله کنند. در بعضی کشورها تراکم جمعیت زندان‌ها ثابت نیست و مرتب فراز و فرود دارد.^{۲۰} در بعضی دیگر ازدحام در طی زمان طولانی به وجود آمده و ادامه دارد و به نظر نمی‌آید چاره موثری برای رفع آن اندیشیده شده باشد.^{۲۱ و ۲۲}

¹⁹ PRI Rwanda: The contribution of the Gacaca jurisdictions to resolving cases arising from the genocide. Contributions, limitations and expectations of the post-Gacaca phase. London 2010, p. 11.

²⁰ Human Rights Watch: Prison Conditions in Indonesia. An Asia Watch Report. New York 1990, pp. 12-13.

²¹ در مورد وضعیت ازدحام جمعیت کیفری زندان‌های ایران و شمارگان زندانیان، آمارهای مختلفی ارائه شده است. در این باره، گزارش یکی از پژوهشگران در مورد آمار و نیز تحلیل ایشان از جمعیت کیفری انباشته‌شده زندان درخور توجه است: «آمار نشان می‌دهد حداقل ۷۰ درصد جامعه آماری زندانیان جزء خانواده‌های فقیر و مسکین هستند. همچنین وضعیت رو به رشد جمعیت زندانیان کشور در تمام آمارهای موجود، قابل مشاهده و تأیید می‌باشد. به ترتیبی که تعداد زندانیان کشور در سال ۱۳۷۱؛ ۱۰۱۸۰۱ نفر و نسبت زندانیان به ازای هر صد هزار نفر جمعیت ۱۵۵ نفر بوده است. در سال ۱۳۸۸ جمعیت زندانیان کشور به رقم ۱۶۲ هزار نفر رسید. در این زمان حدود نیمی از زندانیان ورودی، در رده سنی ۱۵ تا ۲۹ سال قرار داشتند. مطابق آمار مذکور، بیش از ۶۰ درصد زندانیان کشور در این زمان، دارای مدارک ابتدایی و سیکل بوده و پا به دبیرستان نگذاشته بودند. ۳۵ درصد زندانیان متأهل بوده و ۵ تا ۷ درصد آنان را زنان و دختران تشکیل می‌دادند. در سال ۱۳۹۰ طی کم‌تر از دو سال جمعیت زندان‌های کشور ۵۵ هزار نفر افزایش یافت و درحالی که ظرفیت اسمی زندان‌ها حدود ۸۵ هزار نفر اعلام شده بود، جمعیت زندان‌های کشور به رقم ۲۲۰

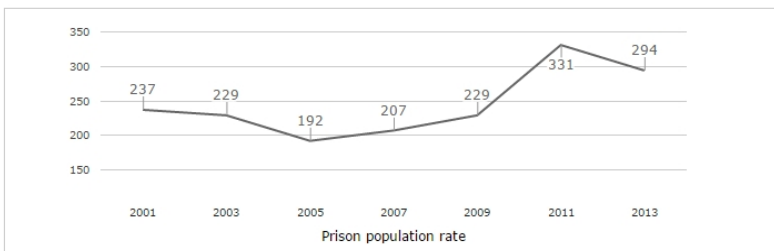
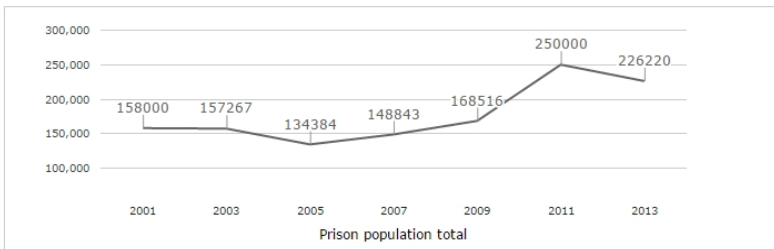
هزار نفر رسید. به عبارت دیگر در این زمان، در حالی که متوسط تعداد زندانیان در دنیا به ازای هر صد هزار نفر ۱۴۸ نفر و در آسیا ۸۸ نفر بود، در ایران ۲۷۱ نفر یعنی دو برابر نرخ جهانی و بیش از سه برابر نرخ آسیا بوده است. ملاحظه ترکیب شغلی زندانیان در این سال نشان می‌دهد که عمده آنها در گروه‌های آسیب‌دیده اجتماعی بوده‌اند. به ترتیبی که، ۳۰ درصد زندانیان دارای شغل آزاد، ۱۸ درصد کارگر ساده، ۷ درصد بیکار، ۸ درصد کشاورز و ۸ درصد راننده بودند. ۱۵ درصد زندانیان اصولاً سواد خواندن و نوشتن نداشته و ۳۵ درصد آنها فقط تا مقطع ابتدایی تحصیل کرده بودند. مطابق آمار مذکور جرایم اصلی زندانیان و سهم هر کدام از آنها در جمعیت زندان به ترتیب ذیل می‌باشد:

جمعیت زندانیان ایران در سال ۱۳۹۱ به بالاترین میزان یعنی ۲۵۰ هزار نفر رسیده، به گونه‌ای که از هر صد هزار ایرانی، حدود ۳۳۰ نفر در زندان به سر برده‌اند. این رقم نه تنها ایران را به عنوان چهارمین کشور جهان از لحاظ نسبت جمعیت زندانی با جمعیت عادی قرار داد بلکه در مقایسه با کشوری مانند ترکیه که جمعیتی برابر با ایران دارد، جمعیت زندانیان ایران ۲/۲ برابر بیشتر بوده است. در این زمان ۴۳ درصد زندانیان مرتکب جرایم مواد مخدر و ۲۸ درصد آنها مرتکب سرقت شده بودند. مطابق اعلام مرکز بین‌المللی مطالعات زندان در ۲۳ آذر ۱۳۹۳، جمعیت زندان‌های ایران ۲۲۵.۶۲۴ نفر بوده است. در این زمان به ازای هر یکصد هزار نفر ایرانی ۲۹۰ نفر در زندان بوده‌اند و ۲۵ درصد جمعیت زندانیان را بازداشت‌شدگان پیش از محاکمه تشکیل می‌دادند. این آمار، ایران را در میان هشت کشور اول دنیا از لحاظ نسبت میان جمعیت و زندانی قرار می‌دهد. در همان حال، این رقم دو برابر متوسط میزان زندانی در آسیا (۱۴۰ نفر در هر صد هزار نفر) و حدود یک‌ونیم برابر متوسط جهانی (۱۸۴ نفر در هر صد هزار نفر) می‌باشد. در: غلامی، حسین، نشست تخصصی بررسی وضعیت زندان‌ها، مرکز تحقیقات استراتژیک مجمع تشخیص مصلحت نظام، ۶ آبان ۱۳۹۴. (م)

درباره آمار زندانیان ایران، چه بسا باورپذیرترین داده‌ها مربوط به مرکز بین‌المللی مطالعات زندان باشد. آخرین آمار ارائه شده (مربوط به سال ۲۰۱۴) از سوی این نهاد به شرح زیر است:

- الف. جمعیت کلی زندان: ۲۲۵۶۲۴ (آمار سال ۲۰۱۴ سازمان زندانها)
- ب. نرخ جمعیت زندان به ازای هر صد هزار نفر از جمعیت کل: ۲۸۷ (جمعیت ایران در سال ۲۰۱۴: ۷۸/۵۹ میلیون نفر)
- پ. نرخ بازداشت‌شدگان پیش از محاکمه: ۲۵/۱ درصد.
- ت. نرخ زندانیان زن: ۳/۱ درصد.
- ث. نرخ زندانیان اطفال و نوجوانان: ۰/۵ درصد.
- ج. نرخ زندانیان خارجی: ۲/۹ درصد.
- چ. ظرفیت رسمی زندانها: ۱۴۰۰۰۰.
- نمودار زیر بیانگر شمارگان زندانیان در ایران از سال ۲۰۰۱ تا ۲۰۱۳ میلادی است.

همچنین جدول زیر بیانگر شمارگان زندانیان و نرخ آن در ایران در سال‌های دورتر است. (م)

راهبردهای مقابله با ازدحام باید موضوع ارزیابی تمام و کمال باشد. گفته شده است که آزمون سنجش راهبردهای مقابله با ازدحام این نیست که چه چیز در یک زمان یا مکان رخ می‌دهد، بلکه چه چیز ممکن است پایدار باشد. موضوع ارزیابی، هزاران پرسش (قدیمی) بر می‌انگیزد که در تحقیقات هزینه-فایده مربوط به گزینه‌های محکومیت، زندان و روش‌های اصلاحی یا مطالعات درباره شبکه گسترده آشکار است. با این همه، جست‌وجو در خصوص آثار پایدار، به مطالعات طولی و در دسترس بودن داده‌های اطمینان بخش درباره صورت‌های متنوع عدالت کیفری و مجازات‌ها و در نتیجه تعهدات قابل توجه در جهت اصلاح و اجتماع‌پژوهی بر می‌گردد.^{۲۳}

۲. تورم جمعیت در زندان‌ها چگونه بیان شده است؟

۱-۲ درآمد: تعریف تورم جمعیت زندان‌ها

جست‌وجو برای یافتن راه‌حلهایی برای ازدحام باید نخست با

Year	Prison population total	Prison population rate (per 100,000 of national population)
1980	10,000	26
1993	101,801	172
2001	158,000	237

نک: <<http://www.prisonstudies.org/country/iran>>

²³ Varenik, R. O.: Mixing Politics, Data, and Detention: Reflections on Reform Efforts, in: Open Society Institute (ed.), Justice Initiatives. Pretrial Detention. New York 2008, pp. 172-183, p. 174.

جست‌وجو درباره علل این تراکم و سپس تعریف آن همراه باشد. هنگامی که گنجایش زندان برای تعداد افرادی که در زندان پذیرفته می‌شوند و مدت زمان اقامت آنان در زندان تعیین می‌شود،^{۲۴} تعریف تراکم و تعیین شرایطی که ازدحام به آنها بستگی دارد، آمیزه‌ای است از عناصر مربوط به هنجارها و واقعیت‌ها. معیارهای مربوط به تعریف ازدحام به موجب اسناد بین‌المللی یا منطقه‌ای حقوق بشری اعمال می‌شوند که مانع رفتارهای بی‌رحمانه نسبت به زندانیان و مجازات غیرانسانی و موهن با آنان و همچنین متضمن رعایت کرامت بشری زندانی است.^{۲۵} در کنار معاهده منع شکنجه و دیگر رفتارهای بی‌رحمانه، غیر انسانی یا مجازات‌های موهن (۱۹۸۴)، پیمان حقوق مدنی و سیاسی شامل مقرراتی درباره منع رفتارهای بی‌رحمانه، غیر انسانی و مجازات‌های موهن است (ماده ۷)^{۲۶}، همچنین سازوکارهایی

²⁴ Mauer, M.: The Hidden Problem of Time Served in Prison. Social Research 74 (2007), pp. 701- 706.

^{۲۵} در این باره، ماده ۵ اعلامیه جهانی حقوق بشر مصوب ۱۰ دسامبر ۱۹۴۸ میلادی برابر با ۱۹ آذر ۱۳۲۷ شمسی درخور توجه است: «هیچکس را نباید تحت شکنجه یا رفتار ظالمانه، غیر انسانی و تحقیرآمیز قرار داد.» همچنین، در ماده ۲۰ اعلامیه اسلامی حقوق بشر مصوب ۵ اوت ۱۹۹۰ میلادی برابر با ۱۵ مرداد ۱۳۶۹ شمسی چنین آمده است: «... شکنجه بدنی یا روحی یا رفتار حقارت‌آمیز یا ظالمانه یا منافی کرامت انسانی نیز جایز نیست...». نیز ماده ۳ پیمان اروپایی حقوق بشر مقرر می‌کند: «هیچکس نباید شکنجه شده یا در معرض رفتارها و مجازات‌های غیرانسانی یا تحقیرآمیز قرار گیرد.» (م)

^{۲۶} ماده ۷: «هیچکس را نمی‌توان مورد شکنجه یا رفتار یا مجازات‌های ظالمانه، غیر انسانی یا تحقیرآمیز قرار داد،...» (م)

برای بررسی شرایط زندان‌ها از طریق دیدار و تهیه گزارش‌ها از سوی گزارشگران ویژه فراهم می‌کند. پیمان‌های منطقه‌ای و نیز قوانین اساسی ملی، مصرانه خواهان منع رفتارهای بی‌رحمانه، غیر انسانی و مجازات‌های موهن با زندانیان‌اند. گاه قانون اساسی برخی کشورها صراحتاً بر حق زندانی در استفاده از «رفاه کافی» اشاره می‌کند (برای مثال، قانون اساسی آفریقای جنوبی، اصل ۳۵، بند ۲، که مقصود از «رفاه کافی» را «شرایط حبس متناسب با کرامت انسانی» می‌داند).^{۲۷} در موارد استثنایی قانون ملی زندان، میزان حداقل متر مکعب فضا برای هر زندانی را معین می‌کند. (برای مثال، ماده ۱۱۰ قانون اجرای ضمانت‌اجراه‌های کیفری لهستان).^{۲۸} افزون بر این، تعدادی از اسناد

²⁷ (35)(2)e: "... conditions of detention that are consistent with human dignity,..." (Constitution of the Republic of South Africa).

²⁸ در این باره، در نظام عدالت کیفری ایران، آیین‌نامه اجرایی سازمان زندان‌ها و اقدامات تأمینی و تربیتی کشور مصوب ۲۰ آذر ۱۳۸۴، درخور توجه است. برای نمونه، در این آیین‌نامه در مورد فضای زندان، امکانات آن و سایر امور رفاهی در ماده ۷۰ و ۷۱ چنین آمده است: «ماده ۷۰: در صورت امکان به محکوم یک اتاق با وسایل لازم داده می‌شود...»؛ «ماده ۷۱: لوازم آسایشگاه برای هر محکوم عبارت است از: تختخواب، تشک، بالش، دو تخته پتو، ملحفه برای پتو، تشک و بالش». نیز ماده ۹۱ چنین بیان می‌کند: «به تشخیص دایره مددکاری از سوی زندان سالیانه به متهمان و محکومان نیازمند به میزان مناسب لباس داده شده و نیازمندی‌های بهداشتی ضروری متهمان و محکومان زن نیز تامین می‌شود». همچنین، ماده ۱۳ و تبصره ۱ آیین‌نامه اجرایی بازداشتگاه‌های موقت مصوب ۳۰ آبان ۱۳۸۵ مقرر نموده: «ماده ۱۳: متهمین در این بازداشتگاه‌ها در اتاق‌هایی با امکانات مناسب، دارای فضاهای هواخوری کافی و در قالب مجتمع‌های مسکونی نگهداری می‌شوند. تبصره ۱: حداقل فضای فیزیکی مسقف این بازداشتگاه‌ها و غیر از فضای هواخوری برای هر نفر ۷ مترمربع می‌باشد.»

سازمان ملل متحد و اسناد منطقه‌ای، متضمن معیارهای حداقلی مربوط به شرایط زندان (و رفاه در زندان) هستند^{۲۹} که به مثابه رهنمودهایی برای داوری درباره نقض ممنوعیت رفتارهای بی‌رحمانه، غیر انسانی یا موهن به کار می‌روند، از جمله «سند اصول راجع به حمایت از همه اشخاص تحت هر نوع بازداشت یا زندان» یا قوانین اروپایی زندان.^{۳۰}

نیز ماده ۳ آیین‌نامه نحو تفکیک و طبقه‌بندی زندانیان مصوب ۹ آذر ۱۳۸۵ بیان می‌دارد: «زندان‌یانی که محل نظم و انضباط عمومی بوده و یا موجب آزار و اذیت دیگر زندانیان می‌گردند برابر تصمیم شورای انضباطی زندان حداکثر ۶ ماه در محل جداگانه نگهداری می‌شوند. زندانیان مذکور شب‌ها در اتاق‌های تک نفره در فضای حداقل ۱۰ متر مربع با نور کافی و سرویس بهداشتی مناسب نگهداری می‌شوند...» (م)

در این زمینه، «کمیته مقررات استاندارد برای رفتار با زندانیان» مصوب ۱۳ مه ۱۹۷۷ برابر با ۲۳ اردیبهشت ۱۳۵۶ شمسی شورای اقتصادی، اجتماعی سازمان ملل متحد از جمله مهم‌ترین اسنادی است که استانداردهایی را برای اداره مناسب زندان ارائه می‌کند. این سند در مورد فضای خواب زندانیان چنین بیان می‌کند:

۹(۱): «جایی که محل خواب در داخل سلول‌های انفرادی یا اتاق‌ها است، هر زندانی شب‌ها باید یک سلول یا اتاق داشته باشد. اگر، بنا به دلایل ویژه، مانند زیادی موقت تعداد زندانیان، برای مدیریت مرکزی زندان استثنا قائل شدن در این قاعده ضروری شود، خوابیدن دو زندانی در یک سلول یا اتاق کاری مطلوب نیست.» همچنین، در مورد بهداشت شخصی در ماده ۱۵ این‌گونه اشاره می‌کند: «زندان‌یان باید ملزم شوند خود را پاکیزه نگهدارند، و به این منظور باید آب و وسایل توالت که برای بهداشت و پاکیزگی لازم است در اختیارشان گذاشته شود.» (م)

³⁰ Council of Europe: European Prison Rules. Strasbourg 2006, p. 47; see in particular rule 18. 4: National law shall provide mechanisms for ensuring that these minimum requirements are not breached by the overcrowding of prisons; see also Recommendation No. R (99) 22 of the Committee of Ministers to Member States Concerning Prison Overcrowding and Prison Population Inflation, and UN Standard Minimum Rules for the Treatment of Prisoners Adopted by the First United Nations Congress on the Prevention of Crime and the Treatment of Offenders, held at Geneva in 1955, and approved by the

اشکال در تعریف تورم جمعیت زندان‌ها، ناشی از نبود توافق بین‌المللی بر سر ضوابطی است که بتوان از آنها برای ایجاد ابزاری استفاده کرد که به طور یکسان در تدابیر مربوط به ازدحام زندان‌ها کاربرد داشته باشد. برای ارزیابی تراکم جمعیت در زندان، دادگاه‌ها رویکردی مورد به مورد دارند و براساس یک شاخص معین عمل نمی‌کنند (برای مثال، میزان متر مربع فضا برای هر زندانی)، بلکه جنبه‌هایی بسیار متفاوتی را در نظر می‌گیرند که بیش‌تر به ترجیح مدیریت زندان، مسایل امنیتی، اقتصادی و حقوق فردی زندانی بستگی دارد. پس، تورم جمعیت زندان‌ها مشکلی است که مستلزم ارزیابی چند بُعدی است؛ از جمله طرز مناسب زندان داری، برنامه‌های بازپروری، مراقبت‌های بهداشتی، ایمنی زندانیان و کارکنان زندان، تسهیلات بهداشتی و آشپزخانه، و همچنین برنامه ملاقات زندانیان و برنامه کار، آموزش و ورزش در هوای آزاد، که هر یک از این‌ها باید براساس معیارهای معین و شرایط خاص اشغال اجرا و عمل شود. دیوان اروپایی حقوق بیشتر در خصوص فضای کافی برای زندانی به رهنمودهای کمیته اروپایی پیشگیری از شکنجه و رفتارهای غیرانسانی یا موهن استناد می‌کند.^{۳۱} این کمیته مقدار ۳ متر مربع فضا برای هر

Economic and Social Council by its resolutions 663 C (XXIV) of 31 July 1957 and 2076 (LXII) of 13 May 1977, rules on accommodation.

³¹ CPT: Report to the Government of Bosnia and Herzegovina on the visit to Bosnia and Herzegovina carried out by the European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CPT) from 11 to 15 May 2009. CPT/Inf (2010) 11, Strasbourg, 31 March 2010, No. 24, 4 square meters per prisoner in a multi-occupancy cell; see also CPT Reports on the visit to Poland carried out by CPT from 30 June to 12 July

زندانی را رضایت بخش نمی‌داند و توصیه می‌کند که دست‌کم این فضا ۴ متر مربع باشد. همچنین، سفارش کرده است که سلول‌های کمتر از ۶ متر مربع به منزله محیط رفاهی زندانی باید از دور خارج شوند.^{۳۲} گزارشگر ویژه گوشزد کرده است که ۴ متر مربع فضا برای زندانیانی که به زندان بازگردانده می‌شوند یا آنها که بیش‌تر اوقات درون سلول به سر می‌برند و محکومیت آنها دراز مدت است، پذیرفته نیست.^{۳۳} ۷ متر مربع فضا ممکن است برای یک سلول کافی و معیاری مطلوب باشد، ولی ماده ۳ پیمان اروپایی حقوق بشر، فقط به مسأله فضای کافی توجه ندارد و در مواردی بی‌توجهی به بعضی از موازین را نوعی تخلف از قانون تلقی می‌کند؛ از جمله طول مدت اقامت در زندان پرجمعیت، امکان هواخوری در هوای آزاد، شرکت در برنامه خارج از زندان (مرخصی)، اجرای خدمات بازپروری و درمان پزشکی و همچنین موارد ایمنی، افزون بر آن، ازدحام در چارچوب فرهنگی و هنجاری (آن‌جا که به تخلف از حقوق بنیادی مربوط می‌شود) محیط زندان که مورد ارزیابی قرار می‌گیرد نیز بستگی دارد. دیوان اروپایی

1996, on the visit to Albania carried out by the CPT from 9 to 19 December 1997, on the visit to Slovakia by the CPT from 9 to 18 October 2000.

³² CPT: Report to the Polish Government on the visit to Poland carried out by the European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CPT) from 30 June to 12 July 1996. Strasbourg, 24 September 1998, No. 70.

³³ Commission on Human Rights: Report of the Special Rapporteur, Manfred Nowak. Addendum. Follow-up to the recommendations made by the Special Rapporteur. Visits to Azerbaijan, Brazil, Cameroon, Chile, Mexico, Romania, the Russian Federation, Spain, Turkey, Uzbekistan and Venezuela. E/CN.4/2006/6/Add. 2, 21 March 2006, p. 57.

حقوق بشر تصریح کرده است که فضای کم‌تر از مقداری معین همواره مسأله منع از شکنجه و رفتار یا مجازات غیر انسانی و موهن را مطرح می‌کند. اگر فضا برای هر زندانی از $۱/۹$ - $۰/۹$ متر مربع باشد، قطعاً شرایط حبس غیرانسانی تلقی می‌شود.^{۳۴} درباره حکم محکومیت به کیفیت مشدده ناشی از ازدحام استناد شده است؛ به ویژه اجبار به خوابیدن به نوبت، مزاحمت بر اثر سر و صدا و هیاهو و فقدان «خلوت واقعی»، خطر ابتلا به بیماری‌ها و طولانی بودن زمان حبس در وضعیت ازدحام، باید در نظر داشت نگهداری زندانیان در چنین شرایطی حتی اگر عمدی نباشد، نقض قاعده منع رفتار و مجازات غیرانسانی و موهن را منتفی نمی‌کند (ماده ۳ پیمان اروپایی حقوق بشر).^{۳۵} در واقع دیوان اروپایی حقوق بشر در قضایای اخیر تأکید کرده است که میزان فضا به تنهایی ممکن است عامل اصلی ازدحام و خود نقض منع رفتار و مجازات غیرانسانی و موهن شمرده شود.^{۳۶} پس مایه تعجب نیست که

^{۳۴} در مورد فضای مناسب زندان، در نظام عدالت کیفری ایران، مقررات مختلفی وجود دارد. ماده ۷۰ آیین‌نامه اجرایی سازمان زندان‌ها و اقدامات تأمینی و تربیتی کشور مصوب ۲۰ آذر ۱۳۸۴ به دادن یک اتاق به محکوم در صورت امکان اشاره می‌کند بدون اینکه میزان خاصی از فضا به متر مربع را تعیین کند. اما تبصره ۱ ماده ۱۳ آیین‌نامه اجرایی بازداشتگاه‌های موقت مصوب ۳۰ آبان ۱۳۸۵ حداقل فضای فیزیکی مسقف بازداشتگاه‌ها، غیر از فضای هواخوری، برای هر نفر ۷ مترمربع تعیین نموده است. افزون بر آن، ماده ۳ آیین‌نامه نحو تفکیک و طبقه‌بندی زندانیان مصوب ۹ آذر ۱۳۸۵ اتاق‌های تک نفره با فضای حداقل ۱۰ متر مربع، نور کافی و سرویس بهداشتی مناسب را برای دسته خاصی از زندانیان پیش‌بینی نموده است. (م)

^{۳۵} ECHR: Kalashnikov v. Russia, Application no. 47095/99, Judgment, Strasbourg, 15 July 2002.

^{۳۶} ECHR: Orchowski v. Poland, Application no. 17885/04, Judgment,

نگرانی مشکل ازدحام و خطر نقض ماده ۳ پیمان اروپایی حقوق بشر به هنگام صدور قرار اروپایی جلب مطمح نظر قرار گرفته است.^{۳۷}

رویکردها نسبت به ارزیابی مشکل ازدحام در قانون‌ها و معیارهای بین‌المللی و ملی به پیدایش آزمون «شرایط تام»^{۳۸} انجامیده که اساساً برای تهیه مقیاس چند بُعدی به کار می‌آید. این مقیاس شامل «شرایط اصلی» وضعیت مناسب بازداشت/ زندان^{۳۹} و میزان فضای موجود برای هر زندانی (که در عین حال آزمون «فضای فی نفسه زندان» را نیز در بر می‌گیرد) می‌شود. با این همه، کم‌ترین فضای موجود، خود مهم‌ترین فضا به حساب می‌آید. دیوان قانون اساسی لهستان،^{۴۰} مقررات اضطراری قانون زندان را که اجازه تعلیق میزان قانونی ۳ متر مربع فضا را داده است، مغایر قانون اساسی می‌داند و همین امر نشانگر آن است که میزان حداقل فضا برای هر زندانی نکته اساسی مشکل ازدحام است. در بیش‌تر کشورهای اروپایی غربی که رسم بر این بوده است که هر زندانی در یک سلول نگهداری شود، به طور کلی تورم جمعیت در زندان‌ها به معنی نگهداری دو یا سه نفر در سلولی است که قاعداً

←
Strasbourg, 22 October 2009; Sikorski v. Poland, Application no. 17599/05, Judgment, Strasbourg, 22 October 2009.

³⁷ Court references 2B1367 and 2B1368/09 in the Sheriff Court of Lothian and Borders at Edinburgh under the Extradition Act 2003, Poland v. Adam Kropiwnicki, Prisoner in HM Prison Saughton, Edinburgh, 16 December 2009.

³⁸ Chung, S. Y.: Prison Overcrowding: Standards in Determining Eight Amendment Violations. Fordham Law Review 68 (2000), pp. 2351-2400.

³⁹ Steinberg, J.: Prison Overcrowding and the Constitutional Right to Adequate Accommodation in South Africa. Paper commissioned by the Centre for the Study of Violence and Reconciliation. Capetown, January 2005.

⁴⁰ Polish Constitutional Court, decision as of 26 May 2008.

برای یک نفر ساخته شده است. ولی اختصاص یک سلول به یک زندانی قاعده‌ای نیست که در نقاط دیگر اجرا شود. برای مثال، در طی دهه ۱۹۹۰ در سراسر اروپای شرقی ازدحام به حالتی اطلاق می‌شد که سه زندانی یک تخت داشته باشند و به نوبت در آن بخوابند. اندازه فضای زندگی البته یکی از عناصر مهم سنجش میزان تراکم جمعیت در زندان‌ها است. افزون بر آن، کمیته ضد شکنجه شورای اروپا اعلام کرده است که حتی اگر فقط ۹۵ درصد گنجایش بنای زندان‌ها اشغال شده باشد، باز هم ارایه خدماتی که کرامت انسانی زندانی را تأمین کند ناممکن خواهد بود.^{۴۱} به این ترتیب تعریف ازدحام و ارتباط آن با رفتار بی‌رحمانه و مجازات غیرانسانی و موهن و همچنین کرامت انسانی موضوع بحث دائمی است که نگرانی‌ها و علایق متنوعی را در بر می‌گیرد.

جدا از دیوان‌ها و ناظران حقوق بشر، مدیریت زندان‌ها آیین نامه‌ها و معیارهایی را به کار گرفته‌اند که شامل تدابیری در مورد سنجش گنجایش زندان‌ها و در نتیجه سنجش ازدحام زندانی است.^{۴۲} چنین

⁴¹ CPT: Report to the Government of the United Kingdom on the visit to the United Kingdom carried out by the European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CPT) from 18 November to 1 December 2008. Strasbourg 2009, p. 20.

⁴² در این باره، بند ک ماده ۱۸ آیین‌نامه اجرایی سازمان زندان‌ها و اقدامات تأمینی و تربیتی کشور مصوب ۲۰ آذر ۱۳۸۴ که در رابطه با وظایف سازمان و مسئولان اداره‌کننده و ناظر زندان می‌باشد، در خور توجه است. بر اساس این مقررره یکی از وظایف: «تهیه آمار و اطلاعات مورد نیاز از محکومان و متهمان تحت نظارت به روش‌های علمی به منظور استفاده در امور اجرایی، سیاست‌گذاری‌ها و مطالعات کیفرشناسانه و انتشار آنها به صورت سالنامه آماری کیفری» است. (م)

تعاریفی اساساً به افزایش تعداد زندانیان نسبت به تعداد سلول / تخت که حداکثر مقرر در یک زندان است، می‌پردازد. با توجه به «گنجایش طراحی شده»، مدیریت زندان تصمیم به تعیین تعداد زندانیانی می‌گیرد که بتوان برای آنها مراقبت‌های پزشکی کافی، برنامه‌های بازپروری، آموزش و ایمنی زندانی و کارکنان زندان را فراهم کرد.^{۴۳} افزون بر گنجایش طراحی شده مفاهیمی همچون گنجایش درصدی و عملی نیز می‌توان یافت. مقصود از گنجایش طراحی شده، شمار زندانیانی است که هنگام برنامه‌ریزی مورد نظر بوده است. گنجایش عملی شمار زندانیانی است که بتوان در زندان جای داد، بی‌آن که به اهداف اساسی همچون سلامتی، ایمنی و امنیت آنها خدشه وارد شود. گنجایش درصدی نیز بر پایه ارزیابی مقامات تعیین شده در هر حوزه قضایی معین می‌شود.^{۴۴}

پس تعریف تورم جمعیت زندان‌ها در درجه نخست تعیین حداکثر تعداد زندانیان است که بتوان برای آنها امکانات رفاهی و تسهیلات فراهم کرد. تعداد حداکثر نیز باید براساس ضوابط منطبق با موازین حقوق بشر و معیارهای کمیته^{۴۵} باشد که از سوی سازمان ملل یا رهیافت‌های منطقه‌ای تعیین می‌شوند. با وجود این، تعریف تراکم

⁴³ Griffiths, C. T. & Murdoch, D. J.: Strategies and Best Practices against Overcrowding in Correctional Institutions. International Centre for Criminal Law Reform and Criminal Justice Policy. Vancouver 2009, p. 1.

⁴⁴ Baker, J. et al.: A Solution to Prison Overcrowding and Recidivism: Global Positioning System Location of Parolees and Probationers. Innovative Tracking Systems. University of Maryland, 2002, pp. 31-32.

⁴⁵ Coyle, A.: Managing prison overcrowding: A European perspective. Rencontre Européenne des Directeurs d'Administration Pénitentiaire, Ministère de Justice. Place Vendôme, Paris, 11 July 2008. International Centre for Prison Studies. London 2008.

جمعیت در مناطق مختلف جهان متفاوت است و به طور نسبی بستگی دارد به این که آیا قاعده یک سلول رفاهی برای یک زندانی به کار می‌رود یا سلول‌های جمعی و نیز طرح‌های عمومی زندان و فرهنگ^{۴۶} و منابع اقتصادی موجود و میزان انعطاف‌پذیری که سیاست‌مداران، قانونگذاران و قضات از مسؤولان زندان انتظار دارند، چگونه است. به هر حال، زندانی شدن (و زندان) به مجازات جنایی بر می‌گردد که در مقایسه با تعلیق مراقبتی و روزهای جریمه و دیگر مجازات‌های اجتماعی انعطاف کمتری دارد. این مسأله که «تخت دو طبقه» (یا سه طبقه) تا چه حد و به چه مدت قابل اغماض است، خود دلیل بر این است که نیاز آشکار برای انعطاف‌پذیری و نظارت ضروری دقیق برای آن است که از آسودگی راهبردهای کوتاه مدت که ممکن است به ازدحام دراز مدت انجامد جلوگیری شود. پس باید نتیجه گرفت که گنجایش زندان یک «مفهوم لغزنده» است که گویای نیاز به انعطاف‌پذیری است و ممکن است برای آنکه ازدحام جمعیت بیشتر یا کمتر جلوه کند، به کار رود.^{۴۷}

مشکل ارزیابی میزان اشغال زندان از منظر ازدحام در بسیاری کشورها به علت نبود آمار دقیق تعداد زندانیان و گنجایش فضای موجود (یا طراحی شده) مناسب زندان‌ها است. گزارش‌هایی که از سوی گزارشگران عمومی یا کمیسیون‌ها برای دستیابی به اطلاعات تکمیلی

⁴⁶ Giffard, C. & Muntingh, L.: The Effect of Sentencing on the Size of the South African Prison Population. Newlands 2006, p. 9.

⁴⁷ Cox, G. H. & Rhodes, S. L.: Managing Overcrowding: Corrections Administrators and the Prison Crisis. Criminal Justice Policy Review 4 (1990), pp. 115-143, p. 120.

ولی گزینشی تهیه شده‌اند، ممکن است نتوانند داده‌های معتبر و قابل اعتمادی (به ویژه در دراز مدت) درباره سامانه زندان‌ها فراهم کنند.

۲-۲ علل تورم جمعیت زندان‌ها

۲-۲-۱ تورم جمعیت زندان‌ها کی و کجا روی می‌دهد؟

تیبین تراکم جمعیت زندان‌ها همواره استفاده بیش از حد از مجازات زندان و رشد کلی جمعیت زندانیان را تداعی می‌کند. ولی تاکنون پژوهش‌ها بیشتر بر رشد زندان‌ها تأکید کرده‌اند تا یافتن پاسخی به چگونگی تبیین ازدحام.^{۴۸} مسلماً فرض بر این است که تورم جمعیت زندان‌ها شدیداً با استفاده بیش از حد از مجازات زندان همبسته است.^{۴۹} امروزه شاخص‌ترین نمونه کالیفرنیا است که حتی نسبت به معیارهای آمریکایی، شمار زندانیان به شدت زیاد است و در عین حال تراکم بی‌اندازه، بر طبق تصمیم دادگاه، ایالت کالیفرنیا را مجبور کرده است از جمعیت زندان در حدود ۵۵۰۰۰ نفر در طی سه سال بکاهد تا شرایط زندان را مجدداً به وضعی برساند که تخلف از حقوق اساسی زندانی روی ندهد (اصلاحیه هشتم).^{۵۰} در اروپا، انگلستان/ ولز ممکن است نمونه‌ای از سامانه زندان باشد که از یک سو با افزایش شدید شمار زندانیان در متتها درجه در اروپای غربی روبه رو شده است و از سوی دیگر

⁴⁸ Blumstein, A. & Piquero, A. R.: Restore Rationality to Sentencing Policy. *Criminology & Public Policy* 6 (2007), pp. 679-688.

⁴⁹ Hartney, C.: US Rates of Incarceration: A Global Perspective. Research from the National Council on Crime and Delinquency, November 2006, p.1.

⁵⁰ In the United States District Courts for the Eastern District of California and the Northern District of California United States District Court, Ralph Coleman et al. (Plaintiffs) v. Arnold Schwarzenegger et al. (Defendants); Marciano Plata et al. (Plaintiffs) v. Arnold Schwarzenegger et al. (Defendants), No. CIV S-90-0520 LKK JFM P; No. C01-1351 TEH, August 4, 2009.

در طی سال‌های گذشته ازدحام بیش از حد در بیشتر زندان‌ها را داشته است.^{۵۱}

اما نگاهی نزدیک‌تر به سامانه زندان نمایان‌گر آن است که همبستگی میان شمار زندانیان و ازدحام چندان محکم نیست. از داده‌های آمار کیفری شورای اروپا در ۲۰۰۶ می‌توان برای تحلیل میزان اشغال زندان‌ها در ۴۲ کشور اروپایی عضو شورای اروپا استفاده کرد.^{۵۲} داده‌های ۲۰۰۶ امکان توصیف میزان اشغال کم‌تر یا بیش‌تر از گنجایش سامانه‌های کیفری را فراهم می‌کند. داده‌ها نشان می‌دهند که میزان اشغال هفده سامانه در ۲۰۰۶ کمتر از ۹۵ درصد گنجایش واقعی است (لتونی، موناکو، ایرلند شمالی، ترکیه، سوئیس، ارمنستان، آذربایجان، جمهوری صربستان، ایسلند، لیتوانی، لیختن اشتاین، لوگزامبورگ، مالت، مولداوی، فدراسیون روسیه، سن مارینو و اسلواکی). چهارده کشور هر میزان اشغال زندان را بین ۹۵ درصد تا ۱۰۵ درصد گنجایش رسمی زندان ذکر کرده‌اند (آلبانی، بوسنی، جمهوری چک، دانمارک، استونی، آلمان، هلند، نروژ، پرتغال، رومانی، اسلوانی، سوئد، مقدونیه، اسکاتلند). ازدحام جزئی (کمتر از ۱۰ درصد) را می‌توان در دو کشور (اتریش و گرجستان) دید، در حالی که در هفت کشور، شمار زندانیان بیش از گنجایش زندان بیش از ۱۰ درصد تا ۳۰ درصد است (اوکراین، لهستان، بلژیک، کروواسی، فنلاند، فرانسه، انگلستان/ولز) و سه کشور هم با دامنه اشغال ۳۰ درصد تا ۵۰ درصد بیش از گنجایش روبه‌رو هستند (اسپانیا، ایتالیا، مجارستان). و سه کشور آخر هم با میزان بیش از ۵۰ درصد شمار

⁵¹ Gray, C. & Elkins, M.: Projections of Long Term Trends in the Prison Population to 2008 8/01. England and Wales. London 2001.

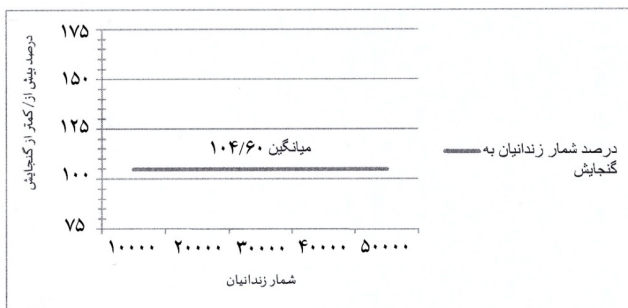
⁵² Aebi, M. F.: Council of Europe's Annual Penal Statistics. SPACE I. Strasbourg 2007, p. 18.

زندانیانی که رسماً بر تعداد سلول‌های زندان در نظر گرفته شده‌اند روبه رو هستند (یونان، قبرس، بلغارستان).^{۵۳}

همبستگی میان نرخ اشغال زندانیان و شمار زندان موجود برای همه کشورهای زیر پوشش آماری شورای اروپا به ۱۳۵ (ضریب پیرسون) نشانگر همبستگی منفی است (یعنی با فزونی شمار زندانیان، نرخ اشغال زندان‌ها کاهش یافته است). هر چند به نظر می‌آید این موضوع ناشی از وضعیت کشورهای اروپایی شرقی باشد که هنوز در حال آماده سازی گنجایش رسمی زندان‌ها هستند، گرچه از تعداد بزهکارانی که به زندان می‌افتند کاسته شده است. همین موضوع باعث شده است که در اغلب کشورهای اروپای شرقی از حداقل میانگین گنجایش زندان‌ها استفاده شود. حال اگر کشورهای اروپای شرقی از محاسبه خارج شوند ضریب همبستگی میان شمار زندانیان و گنجایش زندان‌ها مثبت خواهد شد (۴.۲). ولی، ضریب معنی‌دار نیست و همچنان که این تورم نشان می‌دهد، باید بر حسب کمینه یا بیشینه شمار زندانیان تفسیر شود.

^{۵۳} در مورد ایران، در حالی که گنجایش رسمی ۲۵۳ زندان، ۱۴۰۰۰۰ نفر است، ۲۲۵۶۲۴ نفر را در خود جای داده است. این وضعیت بیانگر نرخ ۱۶۱/۲ درصد به عنوان نرخ اشتغال است. البته این آمار مربوط به دسامبر ۲۰۱۴ میلادی برابر با آذر ماه ۱۳۹۳ شمسی است که توسط مرکز بین‌المللی مطالعات زندان ارائه شده است. (م) نک:

نمودار ۱: شمار زندانیان (۱۰۰.۰۰۰ نفر) و ازدحام جمعیت زندانی در اروپا

منبع: AabiM. F.: آمار کیفری سالانه شورای اروپا. فضای ۱. استراسبورگ ۲۰۰۷. صفحه ۱۸؛ شکل موجود در فضای ۱ برای انگلستان/ ولز قطعاً اشتباه است و با شکل تهیه شده NOMS جایگزین شده است جمعیت در زندان، جدول ماهانه، اکتبر ۲۰۰۶، انگلستان/ ولز، لندن ۲۰۰۶، جدول ۴. ۵۴

۲-۲-۲ نرخ اشغال و متغیرهای وابسته

برای یافتن الگوهای گسترده متغیرهای وابسته به تورم و درصد زندانیان (که در تازه‌ترین پیمایش زندان جهان نمایش داده شده است) ۵۵ شاخص‌های گوناگون وابسته به اقتصاد، توسعه انسانی، برابری اجتماعی، ناپایداری و شکنندگی دولت، خشونت و فساد تحلیل شده‌اند. نتیجه تحلیل ماتریس همبستگی در زیر نشان داده شده است. درجه نابرابری (اقتصادی) براساس توزیع درآمد خانواده در کشور،

⁵⁴ See for example CPT: Report to the Latvian Government on the visit to Latvia carried out by the European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CPT) from 27 November to 7 December 2007. Strasbourg 2009, pp. 21-22, noting a significant reduction of the number of prisoners since the last visit of the CPT to Latvia (from 8,231 into 6,530 in 2007) and a number of prisoners well below the maximum capacity of Latvian prisons.

⁵⁵ www.kcl.ac.uk/depsta/law/research/icps/worldbrief/.

براساس شاخص جینی ارائه شده است. داده‌های وابسته به فساد از تازه‌ترین چاپ شاخص تشخیص فساد از طرف شفافیت بین‌المللی اخذ شده‌اند. داده‌های مربوط به خشونت از آمارهای گردآوری شده دفتر مبارزه با جرم و مواد مخدر سازمان ملل متحد^{۵۶} براساس عدالت کیفری و داده‌های شاخص سلامت گرفته شده‌اند. شاخص توسعه یافتگی انسانی در کنار شاخص‌های دیگر همچون تولید ناخالص ملی، امید زندگی، میزان سواد و دیگر نمایانگرهای اقتصادی و آموزشی مربوط ارزیابی شده‌اند. سرانجام، شاخص‌های کارآمدی و مشروعیت به ابعاد امنیتی، اقتصادی، سیاسی و اجتماعی بر می‌گردد که به شاخص (کل) شکنندگی دولت افزوده می‌شود.^{۵۷}

⁵⁶ UNODC

⁵⁷ Marshall, M. G. & Cole, B. R.: Global Report 2009. Conflict, Governance, and State Fragility. Center for Systemic Peace, Center for Global Policy 2010, p. 31.

جدول ۱: متغیرهای میزان اشغال زندان

متغیر	آسیا	آمریکای جنوبی	آفریقا	اروپا	جمع کل
شمار زندانیان (۱۰۰/۰۰۰) R*	-۰.۲۷۴	۰.۰۹۷	۰.۰۹۸	-۰.۲۲۲	-۰.۰۸۳
Sig	.۱۷۵	.۷۰۳	.۶۲۷	.۱۴۷	.۳۴۱
درصد بازداشت پیش از محاکمه R	.۷۲۳	-۰.۰۱۹	.۲۱۰	-۰.۰۱۴	.۴۵۱
Sig	.۰۰۰	.۰۳۰	.۲۹۴	.۹۲۹	.۰۰۰
درصد خارجیها R	-۰.۰۳۲	-۰.۱۴۸	-۰.۲۹۹	۰.۰۸۵	-۰.۱۴۰
Sig	.۸۸۷	.۵۵۸	.۲۱۴	.۵۸۳	.۱۳۱
GDP Capita US\$R	-۰.۱۴۱	-۰.۴۳۶	-۰.۲۶۳	-۰.۰۹۳	-۰.۳۱۳
Sig	.۵۰۱	.۰۷۰	.۱۸۶	.۵۹۶	.۰۰۰
شاخص جینی R	۰.۰۴۸	.۳۶۲	-۰.۵۳۱	.۲۳۶	.۲۲۶
Sig	.۸۱۶	.۱۵۴	.۰۰۵	.۱۲۳	.۰۱۰
شاخص مردم سالاری R	.۱۴۶	-۰.۳۰۶	.۲۱۲	-۰.۲۵۱	-۰.۱۶۲
Sig	.۴۷۸	.۲۱۶	.۲۸۸	.۱۰۰	.۰۶۳
مرگ خشونت بار در ۱۰۰.۰۰۰ R	.۱۶۳	.۵۱۲	۰.۰۵۸	.۴۱۱	.۳۵۵
Sig	.۴۳۶	.۰۳۰	.۷۲۲	.۰۰۶	.۰۰۰
شاخص فساد R	-۰.۱۶۸	-۰.۰۶۸	-۰.۱۵۸	-۰.۲۰۷	-۰.۳۱۸
Sig	.۴۱۲	.۷۸۸	.۴۳۱	.۱۷۶	.۰۰۰
شاخص توسعه انسانی R	-۰.۴۷۳	-۰.۲۳۳	-۰.۱۲۲	-۰.۳۵۰	-۰.۴۵۰
Sig	.۰۱۷	.۳۵۲	.۵۸۷	.۰۲۰	.۰۰۰
شکندگی دولت R	.۲۰۷	.۳۳۸	.۱۸۸	.۴۴۰	.۳۷۸
Sig	.۳۲۱	.۱۸۵	.۵۵۸	.۰۰۴	.۰۰۰
کارایی R	.۲۶۶	.۳۸۴	.۱۴۰	.۳۹۵	.۳۹۰
Sig	.۱۹۹	.۱۲۸	.۴۸۸	.۰۱۰	.۰۰۰
مشروعیت R	۰.۰۸۲	.۲۴۳	۰.۰۶۱	.۴۵۲	.۳۲۸
Sig	.۶۹۷	.۳۴۷	.۷۶۴	.۰۰۳	.۰۰۰

R* ضریب همبستگی پیرسون

همبستگی‌هایی که در جدول ۱ نشان داده شده‌اند با توجه به داده‌ها نامنتظر نیستند. تورم جمعیت کیفی با متغیرهایی چون بازداشتی‌های پیش از محاکمه، اندازه سرانه تولید ناخالص داخلی (GDP)، درجه نابرابری مطابق شاخص جینی، مردم‌سالاری، دامنه فساد متصور، ناپایداری (شکندگی) دولت و زیر مجموعه آن مانند خشونت مرتبط است. ازدحام نه به طور معنی‌دار با شمار زندانیان به طور کلی و نه با سهم زندانیان خارجی زندان‌ها ارتباط دارد. بر اساس این الگو، مشکل ازدحام، اساساً همراه است با مسأله حکمرانی، اقتصاد ضعیف و مشکلات آشکار در سامانه عدالت کیفری (به

ویژه در سهم بازداشتی‌های پیش از محاکمه). درباره زندان‌های منطقه‌ای نیز به علت کوچک بودن ضریب‌های همبستگی به ندرت معنی پیدا می‌کنند. بیش‌تر همبستگی‌هایی که در مناطق مختلف جهان یافت شده‌اند منطبق با انتظارات هستند. همبستگی معنی‌داری میان شمار بازداشت‌های پیش از محاکمه و میزان اشغال زندان در آمریکای جنوبی یافت نشده است. یعنی تغییرات چندانی در تأثیر سهم بازداشت‌های پیش از محاکمه در کشورهای آمریکای جنوبی وجود ندارد؛ همه سامانه‌های زندان بیش و کم به یک اندازه تحت تأثیر قرار دارند.^{۵۸}

^{۵۸} در مورد همبستگی عواملی نظیر فقر، بیکاری، فساد و غیره با میزان جمعیت کیفری در ایران، چه بسا به دلیل نبود آمارهای دقیق، ارزیابی دقیقی هم صورت نگرفته باشد. با وجود این، برخی پژوهشگران درباره این همبستگی توضیحاتی را ارائه داده‌اند که درخور توجه است:

«زندان یکی از آسیب‌زاترین و بیانگر یکی از آسیب‌دیده‌ترین بخش‌های جامعه است. در جامعه ما نحوه مدیریت نامناسب اجتماعی و اقتصادی منجر به آسیب‌های فراوانی شده است مانند تضاد طبقاتی و بیکاری و ... که منجر به بحران اجتماعی شده است. فساد و ناکارآمدی برخی از نهادها نیز منجر به بدتر شدن وضع جامعه شده است. در چنین فضایی ارتکاب بزه از سوی بخش‌های آسیب‌دیده اجتماعی قابل پیش‌بینی است. در چنین شرایطی پاسخ نظام عدالت کیفری تنها مجازات اقسار ضعیف بوده است. یعنی سیاست کیفری سختگیرانه برای ضعیفان و سهل‌گیرانه برای قدرتمندان. بنابراین باید به رابطه وضعیت اقتصادی و اجتماعی و تعداد زندانیان توجه نمود، عواملی مثل درآمد، شغل، کیفیت مدیریت جامعه در حوزه اقتصادی و اجتماعی تصویر مناسبی را از آسیب‌دیدگی اجتماعی و ازدحام جمعیت زندان به دست می‌دهد. به عنوان مثال ۴۰ درصد جمعیت ایران زیر خط فقر قرار دارند، بیش از ۴۰ میلیون نفر از ۶۳ میلیون نفر نیروی آماده به کار، بیکار هستند، از جمعیت ۱۷ میلیونی ساکن در روستاها در سن کار، حدود ۱۰ میلیون نفر جمعیت غیرفعال محسوب می‌شوند. میزان بیکاری در ۱۱ شهرستان کشور بیش از ۴۰ درصد است. یک چهارم کودکان زیر ۶

سال دچار سوء تغذیه هستند و ... در همین راستا، آمار نشان می‌دهد حداقل ۷۰ درصد جامعه آماری زندانیان جزء خانواده‌های فقیر و مسکین هستند. همچنین، ملاحظه ترکیب شغلی زندانیان نشان می‌دهد که عمده آنها در گروه‌های آسیب‌دیده اجتماعی بوده‌اند. به ترتیبی که، ۳۰ درصد زندانیان دارای شغل آزاد، ۱۸ درصد کارگر ساده، ۷ درصد بیکار، ۸ درصد کشاورز و ۸ درصد راننده بودند. ۱۵ درصد زندانیان اصولاً سواد خواندن و نوشتن نداشته و ۳۵ درصد آنها فقط تا مقطع ابتدایی تحصیل کرده بودند.

افزون بر آن، ایران بزرگ‌ترین مصرف‌کننده مواد مخدر در جهان است. در این رابطه، آمارهای رسمی بیانگر ۱۳۰۰۰۰۰ معتاد است که سالانه بیش از ۵۰۰ تن مواد مصرف می‌کنند. طی ۵ سال گذشته روزانه ۷۰ معتاد به جمعیت معتادان افزوده شده است و براساس آمار حدود ۶۵ درصد جرایم به طور مستقیم یا غیرمستقیم با مواد مخدر ارتباط داشته‌اند. مصرف مواد مخدر صنعتی نیز افزایش چشمگیری داشته است و در این راستا مرگ و میر ناشی از مصرف مواد مخدر نیز قابل توجه است. متأسفانه، میانگین سن اعتیاد هم کاهش پیدا کرده است. شمار قابل توجهی از بازداشت‌شدگان با مواد مخدر مرتبط هستند. آمار سال ۱۳۹۱ نشان می‌دهد از میان ۲۳۰ هزار دستگیر شده حدود ۱۰ درصد حمل‌کننده، ۴۱ درصد نگه‌دارنده، ۱۵ درصد معتاد مصرف‌کننده مواد مخدر بودند.

در مناطق حاشیه‌ای نیز بیش از ۴۰ درصد ساکنین زیر خط فقر هستند؛ استان‌هایی نیز که بیشترین حاشیه نشینی را دارند، بیشترین نرخ بزهکاری را دارند. به طور کلی، بیش از ۵۰ سال اقتصاد ایران دچار تورم بوده است، ارزش پول ملی بسیار کم شده است، درآمد سرانه نیز کاسته شده است. بنابراین، ضمن تولید ثروت کم توسط اقتصاد، در توزیع ثروت نیز به طور عادلانه عمل نشده و بیشتر منجر به شکاف طبقاتی شده است. بنابراین، به عنوان نتیجه می‌توان گفت میزان ازدحام در زندان با مشکلات اقتصادی و اجتماعی و کیفیت مدیریت جامعه ارتباط دارد. در: غلامی، حسین، نشست تخصصی بررسی وضعیت زندان‌ها، مرکز تحقیقات استراتژیک مجمع تشخیص مصلحت نظام، ۶ آبان ۱۳۹۴. (م)

۲-۳-۲ تورم جمعیت زندان‌ها در مناطق مختلف جهان

مترجم:

علی حسین نجفی ابرنآبادی*

(استاد دانشکده حقوق دانشگاه شهید بهشتی)

۲-۳-۱ گروه‌های تورم جمعیت زندان‌ها

تحلیل خوشه‌ای، الگوی همبستگی‌های مندرج در جدول ۲ را تأیید می‌کند. به این سان، سه گروه مشخص یعنی گروه پایین (خوشه ۱)، گروه متوسط (خوشه ۲)، گروه بالا، (خوشه ۳) ظاهر می‌شوند که استفاده از نظام‌های حبس فراتر از ظرفیتشان و تفاوت در ابعاد اقتصادی، اجتماعی، حکمرانی و عدالت کیفری مرتبط را نشان می‌دهند. در گروه (۱) تولید ناخالص داخلی سرانه بالا، نرخ پایین خشونت، میزان پایین آسیب‌پذیر بودن، اقدام‌ها و دستاوردهای بالا در توسعه انسانی و مردم‌سالاری و احساس پایین بودن میزان فساد مشاهده می‌شود. اغلب کشورهایی که در گروه (۱) قرار می‌گیرند، متعلق به اروپا، آمریکای شمال و اقیانوسیه هستند.^{۵۹} در گروه (۲)،

* Email: a_najafi@sbu.ac.ir

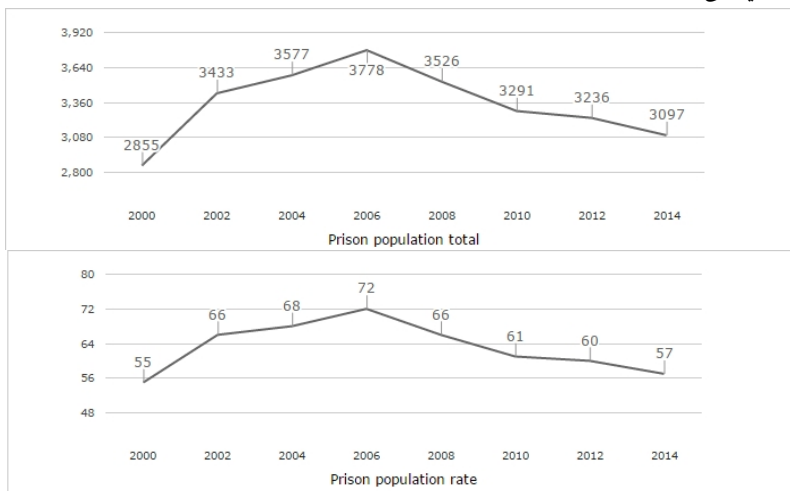
^{۵۹} برای نمونه می‌توان به آمار برخی از کشورهای اروپایی و حتی آسیایی به‌منظور ارزیابی کوتاه آنها و نیز سنجش با سایر کشورها از جمله ایران اشاره نمود. (تمامی آمارها و نمودارها از تارنمای مرکز بین‌المللی مطالعات زندان برگرفته شده است: <http://www.prisonstudies.org>)

یکم: فنلاند

الف. جمعیت کلی زندان: ۳۱۰۵ (آمار سال ۲۰۱۵).

- ب. نرخ جمعیت زندان به ازای هر صد هزار نفر از جمعیت کل: ۵۷ (جمعیت فنلاند در سال ۲۰۱۵: ۵/۴۷ میلیون نفر).
- پ. نرخ بازداشت‌شدگان پیش از محاکمه: ۱۹/۹ درصد.
- ت. نرخ زندانیان زن: ۷/۵ درصد.
- ث. نرخ زندانیان اطفال و نوجوانان: ۰/۳ درصد.
- ج. نرخ زندانیان خارجی: ۱۵/۳ درصد.
- چ. ظرفیت رسمی زندان‌ها: ۳۱۵۶.
- ح. نرخ اشغال: ۹۸/۴ درصد.
- نمودارهای زیر بیانگر شمارگان زندانیان و نرخ آن در فنلاند از سال ۲۰۰۰ تا ۲۰۱۴ میلادی است.

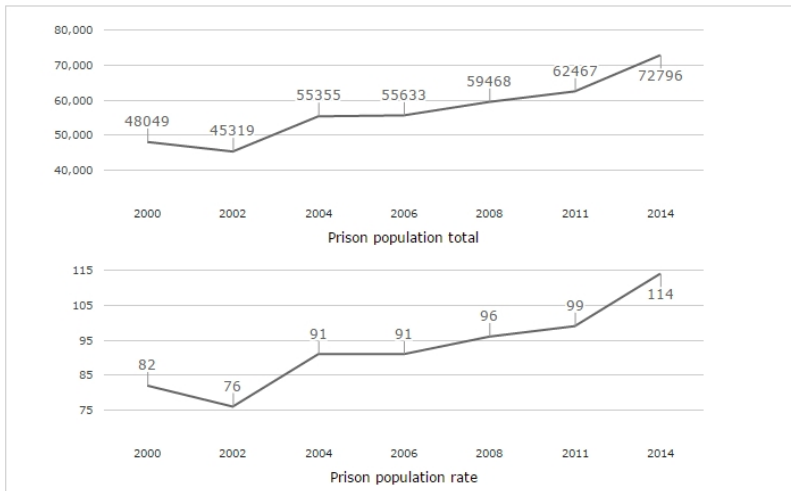
دوم: فرانسه

- الف. جمعیت کلی زندان: ۶۶۶۷۸ (آمار سال ۲۰۱۶).
- ب. نرخ جمعیت زندان به ازای هر صد هزار نفر از جمعیت کل: ۹۹ (جمعیت فرانسه در سال ۲۰۱۶: ۶۷/۲ میلیون نفر).
- پ. نرخ بازداشت‌شدگان پیش از محاکمه: ۲۷/۲ درصد.

- ت. نرخ زندانیان زن: ۳/۲ درصد.
 ث. نرخ زندانیان اطفال و نوجوانان: ۱/۱ درصد.
 ج. نرخ زندانیان خارجی: ۲۱/۷ درصد.
 چ. ظرفیت رسمی زندان‌ها: ۵۸۵۶۱.
 ح. نرخ اشغال: ۱۱۳/۹ درصد.
 نمودارهای زیر بیانگر شمارگان زندانیان و نرخ آن در فرانسه از سال ۲۰۰۰ تا ۲۰۱۴ میلادی است.

سوم: آلمان

- الف. جمعیت کلی زندان: ۶۱۷۳۷ (آمار سال ۲۰۱۵).
 ب. نرخ جمعیت زندان به ازای هر صد هزار نفر از جمعیت کل: ۷۶ (جمعیت آلمان در سال ۲۰۱۵: ۸۱/۳۵ میلیون نفر).
 پ. نرخ بازداشت‌شدگان پیش از محاکمه: ۱۹/۸ درصد.
 ت. نرخ زندانیان زن: ۵/۷ درصد.
 ث. نرخ زندانیان اطفال و نوجوانان: ۲/۸ درصد.
 ج. نرخ زندانیان خارجی: ۲۷/۱ درصد (آمار سال ۲۰۱۱).

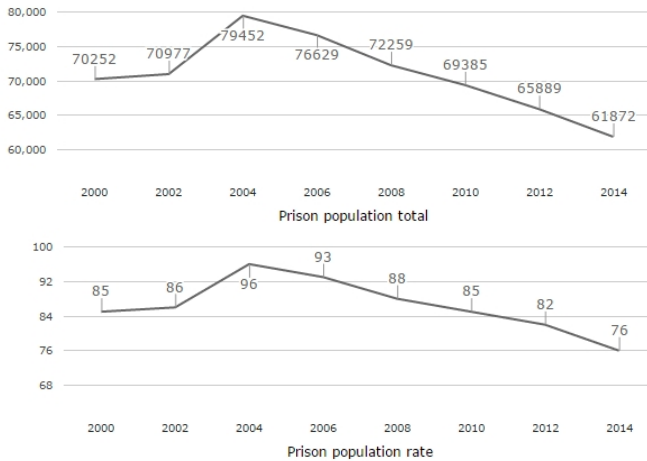

چ. ظرفیت رسمی زندان‌ها: ۷۳۹۱۶.

ح. نرخ اشغال: ۸۳/۵ درصد.

نمودارهای زیر بیانگر شمارگان زندانیان و نرخ آن در آلمان از سال ۲۰۰۰ تا ۲۰۱۴ میلادی است.

چهارم: بریتانیا (انگلستان و ولز)

الف. جمعیت کلی زندان: ۸۵۷۵۳ (آمار سال ۲۰۱۶).

ب. نرخ جمعیت زندان به ازای هر صد هزار نفر از جمعیت کل: ۱۴۷ (جمعیت انگلستان و ولز در سال ۲۰۱۶: ۵۸/۱۷ میلیون نفر).

پ. نرخ بازداشت‌شدگان پیش از محاکمه: ۱۳/۳ درصد.

ت. نرخ زندانیان زن: ۴/۵ درصد.

ث. نرخ زندانیان اطفال و نوجوانان: ۰/۸ درصد.

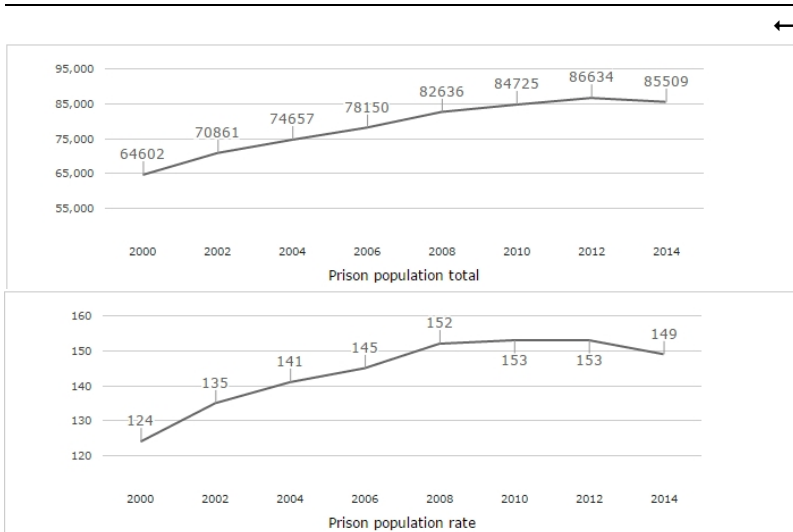
ج. نرخ زندانیان خارجی: ۱۲/۷ درصد.

چ. ظرفیت رسمی زندان‌ها: ۷۷۲۱۲.

ح. نرخ اشغال: ۱۱۰/۷ درصد.

نمودارهای زیر بیانگر شمارگان زندانیان و نرخ آن در انگلستان و ولز از سال ۲۰۰۰ تا ۲۰۱۴ میلادی است.

پنجم: ژاپن

الف. جمعیت کلی زندان: ۵۹۶۲۰ (آمار سال ۲۰۱۵).

ب. نرخ جمعیت زندان به ازای هر صد هزار نفر از جمعیت کل: ۴۷ (جمعیت ژاپن در سال ۲۰۱۵: ۱۲۶/۹ میلیون نفر).

پ. نرخ بازداشت‌شدگان پیش از محاکمه: ۱۱/۰ درصد.

ت. نرخ زندانیان زن: ۸/۴ درصد.

ث. نرخ زندانیان اطفال و نوجوانان: ۰/۰ درصد.

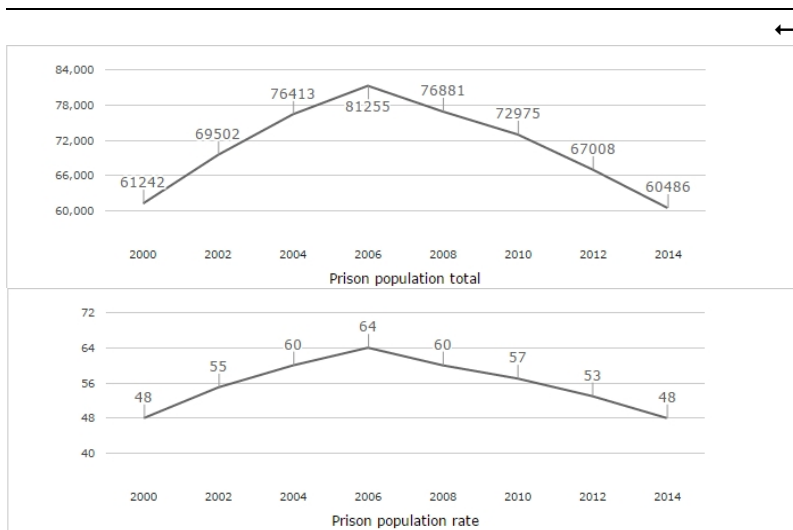
ج. نرخ زندانیان خارجی: ۵/۸ درصد.

چ. ظرفیت رسمی زندان‌ها: ۹۰۵۳۱ (آمار سال ۲۰۱۳)

ح. نرخ اشغال: ۶۹/۶ درصد.

نمودارهای زیر بیانگر شمارگان زندانیان و نرخ آن در ژاپن از سال ۲۰۰۰ تا ۲۰۱۴ میلادی است. (م)

در مقایسه با گروه (۱)، نرخ تراکم جمعیت زندان اندکی بالاتر است، در این گروه نرخ نسبتاً بالاتری از بازداشتی‌های قبل از محاکمه (متهمان) و حبس وجود دارد. در مقایسه با گروه (۱)، در متغیر تولید ناخالص داخلی، نرخ قتل خشونت بار، شاخص فساد، تفاوت قابل توجهی به چشم می‌خورد. گروه (۳) شامل کشورهایی با نرخ بالای اشغال زندان است. در حالی که نرخ زندانی در این گروه، در مقایسه با سایر خوشه‌ها پایین‌تر است، ولی به لحاظ نرخ بالای قتل خشونت بار، تولید ناخالص داخلی سرانه پایین، ارزش‌های مبتنی بر مردم‌سالاری و توسعه انسانی و نیز علائم آشکار ساختارهای ضعیف دولتی به طور صریحی نسبت به سایر گروه‌ها برجسته می‌شود. نرخ بالای بازداشتی‌های پیش از محاکمه در گروه (۳)، دلالت بر وجود نقص و مشکلاتی در رسیدگی به پرونده‌ها و توان دادرسی کشورهای این گروه

^{۶۰} نگاه به آمار کشورهای نظیر افغانستان، کره شمالی، سودان و ... که بر اساس گزارش سازمان شفافیت بین‌الملل از جمله کشورهای هستند که میزان فساد در آنها بسیار است، در خور توجه است.

یکم: افغانستان

الف. جمعیت کلی زندان: ۲۶۵۱۹ (آمار سال ۲۰۱۴).

ب. نرخ جمعیت زندان به ازای هر صد هزار نفر از جمعیت کل: ۷۴ (جمعیت افغانستان در سال ۲۰۱۴: ۳۵/۶ میلیون نفر).

پ. نرخ بازداشت‌شدگان پیش از محاکمه: ۳۱/۳ درصد.

ت. نرخ زندانیان زن: ۲/۷ درصد.

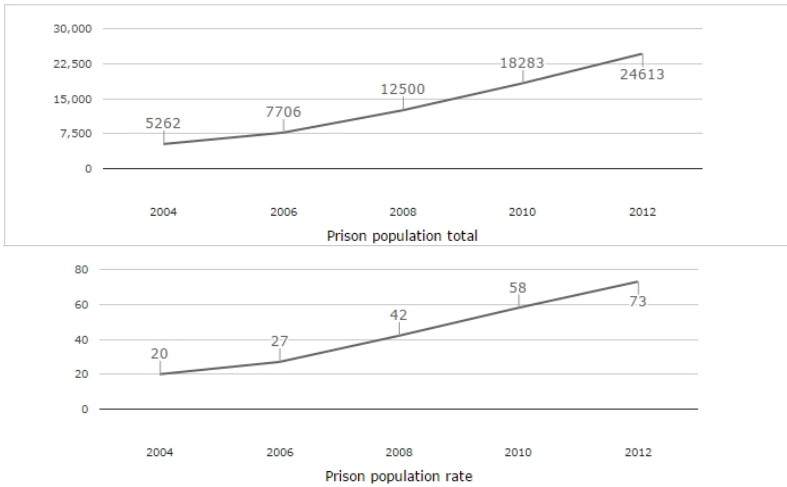
ث. نرخ زندانیان اطفال و نوجوانان: ۴/۰ درصد.

ج. نرخ زندانیان خارجی: ۰/۹ درصد.

چ. ظرفیت رسمی زندان‌ها: در این باره آماری ارائه نشده است.

ح. نرخ اشغال: در این باره آماری ارائه نشده است.

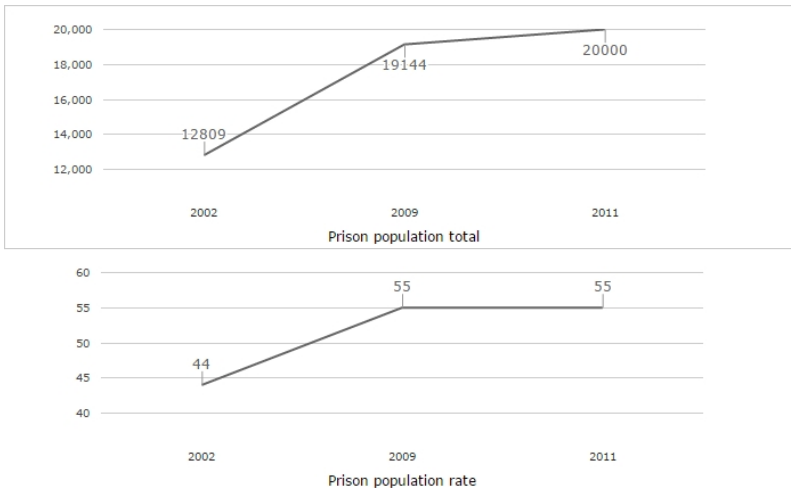
نمودارهای زیر بیانگر شمارگان زندانیان و نرخ آن در افغانستان از سال ۲۰۰۴ تا ۲۰۱۲ میلادی است.

دوم: سودان

- الف. جمعیت کلی زندان: ۱۹۱۰۱ (آمار سال ۲۰۱۳).
- ب. نرخ جمعیت زندان به ازای هر صد هزار نفر از جمعیت کل: ۵۰ (جمعیت سودان در سال ۲۰۱۳: ۳۷/۹۶ میلیون نفر).
- پ. نرخ بازداشت‌شدگان پیش از محاکمه: ۲۰/۴ درصد.
- ت. نرخ زندانیان زن: ۲/۰ درصد (آمار سال ۲۰۰۳).
- ث. نرخ زندانیان اطفال و نوجوانان: ۲/۰ درصد (آمار سال ۲۰۰۳).
- ج. نرخ زندانیان خارجی: ۱/۰ درصد (آمار سال ۲۰۰۳).
- چ. ظرفیت رسمی زندان‌ها: ۷۵۰۰ (آمار سال ۲۰۰۹).
- ح. نرخ اشغال: ۲۲۵/۳ درصد (آمار سال ۲۰۰۹)
- نمودارهای زیر بیانگر شمارگان زندانیان و نرخ آن در سودان از سال ۲۰۰۲ تا ۲۰۱۱ میلادی است.

سوم: عراق

- الف. جمعیت کلی زندان: ۴۲۸۸۰ (آمار سال ۲۰۱۴).
- ب. نرخ جمعیت زندان به ازای هر صد هزار نفر از جمعیت کل: ۱۲۳ (جمعیت عراق

جدول ۲: گروه‌های تورم جمعیت زندان‌ها

مراکز نهایی گروه‌ها			
گروه‌ها			
۳	۲	۱	
۱۴۴۶۸	۱۱۰.۸۳	۱۰۵.۱۴	درصد نرخ اشتغال
۴۰۰.۱	۲۴.۷۴	۲۶.۷۳	درصد بازداشتی‌های پیش از محاکمه
۳۸۹۴.۹۴	۱۵۶۰۴.۳۵	۳۲۳۳۱.۸۲	تولید ناخالص داخلی سرانه، به دلار
۱۵.۱۳	۸.۳۴	۱.۴۱	قتل خشونت‌بار در ۱۰۰.۰۰۰
۱۱.۳۷	۲.۱۷	۱.۰۵	شاخص حالت آسیب‌پذیر بودن در ۲۰۰۸
۱۴۰.۸۰	۱۹۷.۲۲	۱۵۶.۳۲	نرخ زندانی در ۱۰۰.۰۰۰
۶۵۶.۷۸	۸۶۷.۵۷	۸۵۴.۰۹	شاخص توسعه انسانی
۵.۰۸	۷.۰۳	۸.۳۶	شاخص مردم‌سالاری
۲.۹۰	۴.۸۸	۷.۹۰	شاخص فساد در ۲۰۰۹
۸٪ (۷۵) آفریقای ج	۹٪ (۲۵) آفریقای ج	۲۳٪ (۱۰۰) اروپای ش	سه‌م مناطق در گروه‌ها
۹٪ (۱۰۰) آفریقای ش	۴٪ (۱۰) آسیای ج ش	۳۶٪ (۹۰) اروپای غ	() درصد کشورها از مناطقی که در گروه‌های ۱
۱۴٪ (۱۰۰) آفریقای غ	۳۹٪ (۵۳) اروپای ش	۵٪ (۱۰) اروپای ج	تا ۳ قرار می‌گیرند
۵٪ (۱۰۰) آفریقای ش	۱۳٪ (۴۰) اروپای ج	۵٪ (۳۳) خاور دور	
۸٪ (۱۰۰) آسیای م	۴٪ (۱۰) اروپای غ	۵٪ (۱۰) آسیای ج ش	
۱۱٪ (۸۰) آسیای ج ش	۴٪ (۳۳) خاور دور	۵٪ (۲۰) خاور نزدیک	
۴٪ (۱۰۰) کارائیب	۹٪ (۴۰) خاور میانه	۵٪ (۲۰) خاور میانه	
۱۱٪ (۴۷) اروپای ج	۱۸٪ (۲۵) آمریکای ج	۸٪ (۱۰۰) آمریکای ش	
۱٪ (۳۳) خاور دور		۸٪ (۱۰۰) اقیانوسیه	
۳٪ (۴۰) خاور میانه			
۵٪ (۸۰) خاور نزدیک			
۱۶٪ (۷۵) آمریکای ج			

در سال ۲۰۱۴: ۳۴/۷۷ میلیون نفر).

ب. نرخ بازداشت‌شدگان پیش از محاکمه: ۳۵/۲ درصد.

ت. نرخ زندانیان زن: ۲/۶ درصد.

ث. نرخ زندانیان اطفال و نوجوانان: ۳/۶ درصد.

ج. نرخ زندانیان خارجی: در این باره اطلاعاتی ارائه نشده است.

چ. ظرفیت رسمی زندان‌ها: ۲۹۳۰۳ (آمار سال ۲۰۱۳).

ح. نرخ اشتغال: ۱۳۹/۲ درصد (آمار سال ۲۰۱۳).

(در مورد این کشور از سوی تارنمای مرکز بین‌المللی مطالعات زندان نموداری ارائه

نشده است.) (م)

۲-۲-۳-۲ تورم جمعیت زندان‌ها در اروپا

بررسی نرخ اشتغال زندانی براساس آخرین محاسبه در سال ۲۰۰۶ که توسط شورای اروپا ارائه شده است، نشان می‌دهد که نسبت به داده‌های سال ۲۰۰۶ در ارتباط با تراکم جمعیت بهبودی به وجود نیامده است. کمیته پیشگیری از شکنجه و هر گونه رفتار یا مجازات غیرانسانی یا بی‌رحمانه، به مناسبت بازدید در سال ۲۰۰۷ ملاحظه کرد که به رغم اجرای برنامه ساخت زندان و سیاست جنایی که جایگزین‌های زندان و آزادی زودرس را ترغیب می‌کنند، روند رو به رشد تراکم جمعیت زندان متوقف نشده است.^{۶۱} اگر چه بلغارستان در سال‌های اخیر کاهش چشمگیری در جمعیت زندان به خود دیده است،^{۶۲} ولی مسأله تراکم جمعیت همچنان تداوم دارد.^{۶۳} آلبانیا در کاهش مسائل تراکم جمعیت پیشرفت کرده است، اگر چه هنوز تعداد متهمان و زندانیان اسکان داده شده، بیش از ظرفیت بازداشتگاه‌ها و زندان‌ها هستند.^{۶۴} سایر کشورهای اروپایی به طور عمیق‌تری از مسأله تراکم جمعیت زندان‌ها رنج می‌برند (بلژیک،^{۶۵} فرانسه،^{۶۶} ایتالیا^{۶۷})، تراکم جمعیت از اواسط

⁶¹ CPT: Report to the Government of Greece on the visit to Greece carried out by the European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CPT) from 20 to 27 February 2007. Strasbourg 2008, p. 25; see also van Kalmthout, A. M., Knapen, M. M. & Morgenstern, C.: Pre-trial Detention in the European Union. An Analysis of Minimum Standards in Pre-trial Detention and the Grounds for Regular Review in the Member States of the EU. Nijmegen 2009, pp. 437-464.

⁶² United States Department of State, 2009 Country Reports on Human Rights Practices – Bulgaria, 11 March 2010; <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4b9e530d2.html> [14. 04. 2012].

⁶³ Round Table on detention conditions, Prison population in the European Union, Brussels, 8 December 2009; <http://www.kcl.ac.uk/depsta/law/research/icps/worldbrief/?search=europe&x=Europe>, the number of prisoners in Bulgaria stands at approximately 9,400 in 2009, a significant decrease from some 11,500 in 1998.

⁶⁴ Amnesty International: Amnesty International's Concerns in Albania: January-June 2009. London 2009, p. 3.

⁶⁵ Committee against Torture: Committee Against Torture Begins Review of

۲۰۰۸ زندان‌های ایرلند را نیز در بر گرفته است. به رغم ظرفیت زندان‌ها برای نگهداری ۲۹۶۹ زندانی در ماه ژوئیه ۲۰۰۸، می‌بایست تعداد ۳۵۸۹ زندانی اسکان داده می‌شدند؛ در حالی که تراکم جمعیت زندان‌های این کشور در آخر ماه مه ۲۰۰۹ به تعداد تقریباً ۴۰۰۰ زندانی رسید.^{۶۸} در انگلستان و ولز، تقریباً یک چهارم زندانیان از آغاز هزاره سوم در زندان‌هایی که از تراکم جمعیت رنج می‌برند، نگهداری می‌شوند.^{۶۹} البته، در این میان تلاش برخی از کشورها برای کاهش محسوس جمعیت زندان‌ها، قابل ملاحظه است (پرتغال، رومانی، هلند، آلمان).^{۷۰}

←

Report of Belgium. Geneva, 12 November 2008.

⁶⁶ Report by Mr. Alvaro Gil-Robles, Commissioner for Human Rights on the Effective Respect for Human Rights in France Following his Visit from 5 to 21 September 2005, CommDH (2006) 2, Strasbourg, 15 February 2006, p. 21.

⁶⁷ Human Rights Council: Report of the Working Group on Arbitrary Detention. Addendum: Mission to Italy. A/HRC/10/21/Add. 5, 26 January 2009, No. 24-27.

⁶⁸ ICCPR Follow-Up Submission on Ireland, subsequent to rule 71, paragraph 5 of the UN Human Rights Committee's rules of procedure, August 2009, p. 4.

⁶⁹ See [www. publications. parliament. uk/pa/cm/cmhansrd. htm](http://www.publications.parliament.uk/pa/cm/cmhansrd.htm).

⁷⁰ 15th Conference of Directors of Prison Administration: Overcrowded Prisons: Looking for Solutions. Conclusions by the General Rapporteur, Edinburgh, 9-11 September 2009, CDAP (2009) 04; see also Round Table on detention conditions, Prison population in the European Union, Brussels, 8 December 2009; www.kcl.ac.uk/depsta/law/research/icps/worldbrief/?search=Europe&x=Europe.

به گزارش تارنمای مرکز بین‌المللی مطالعات زندان نرخ اشغال برخی کشورهای^{۷۱}

اروپایی به شرح زیر است:

یکم. بلژیک: ۱۲۲/۷ درصد (آمار ۲۰۱۴).

دوم. فرانسه: ۱۱۳/۹ درصد (آمار ۲۰۱۶).

سوم. آلمان: ۸۳/۵ درصد (آمار ۲۰۱۵).

چهارم. انگلستان و ولز: ۱۱۰/۷ درصد (آمار ۲۰۱۶).

پنجم. فنلاند: ۹۸/۴ درصد (آمار ۲۰۱۵).

ششم. سوئد: ۸۳/۱ درصد (آمار ۲۰۱۵).

←

وضعیت در اروپای مرکزی و شرقی و روسیه، بینابین به نظر می‌رسد. در گرجستان در نتیجه افزایش سریع تعداد زندانیان بین سال‌های ۲۰۰۴ و ۲۰۰۸ که سه برابر شده است، یعنی از ۶۵۰۰ نفر تقریباً به ۲۰۰۰۰ نفر رسیده است، بیان‌گر مسائل جدی در خصوص تراکم جمعیت است.^{۷۲} تراکم جمعیت به عنوان یک مسأله در لهستان و مجارستان^{۷۳} که در تعداد پرونده‌های تحت رسیدگی در دیوان اروپایی حقوق بشر نیز مشهود است، مطرح می‌باشد. برجسته‌ترین کاهش در تعداد زندانیان در کشورهای عضو شورای اروپا در دهه گذشته، در روسیه اتفاق افتاد: جمعیت کیفری این کشور که در سال ۱۹۹۸ بیش از یک میلیون بود در آغاز سال ۲۰۰۵^{۷۴} به ۷۶۳۰۰۰ زندانی

هفتم. سوئیس: ۹۵/۷ درصد (آمار ۲۰۱۴).

هشتم. پرتغال: ۱۱۲/۶ درصد (آمار ۲۰۱۶).

نهم. اسپانیا: ۸۴/۲ درصد (آمار ۲۰۱۵).

دهم. ترکیه: ۱۰۱/۷ درصد (آمار ۲۰۱۵).

یازدهم. فدراسیون روسیه: ۹۴/۲ درصد (آمار ۲۰۱۳).

دوازدهم. اوکراین: ۱۲۰/۴ درصد (آمار ۲۰۱۳).

سیزدهم. صربستان: ۱۰۹/۰ درصد (آمار ۲۰۱۳). (م)

⁷² Penal Reform International: Assessment of Penal Legislation in Georgia. Tiflis 2009, p. 19; Human Rights Council: Tenth session. Agenda item 3. Report of the Special Rapporteur on torture and other cruel, inhuman or degrading treatment or punishment, Manfred Nowak. Addendum: Follow-Up to the Recommendations Made by the Special Rapporteur. Visits to China, Georgia, Jordan, Nepal, Nigeria and Togo, A/HRC/10/44/Add. 5, 17 February 2009, pp. 98-100; Human Rights Watch: World Report. New York 2010, p. 416.

⁷³ European Roma Rights Centre: Written Comments of the European Roma Rights Centre, Chance for Children Foundation and the Hungarian Helsinki Committee: Concerning Hungary. For Consideration by the United Nations Committee at its 98th Session, p. 12.

⁷⁴ Russian Research Center for Human Rights: Russian Federation. NGO Report on the implementation of the ICCPR (prior to the adoption of the list of issues). Moscow, December 2008, p. 3.

کاهش یافت. به نظر می‌رسد که اراده سیاسی، تغییرات قانونگذاری، درگیر شدن منظم کنش‌گران اصلی فرآیند عدالت کیفری (به ویژه قضات و دادستان‌ها)، اطمینان مردم از این که تغییرات در نظام زندان تهدیدی علیه امنیت عمومی نیست، از علل مهم این کاهش بود.^{۷۵} اما، در سال‌های اخیر

^{۷۵} به گزارش تارنمای مرکز بین‌المللی مطالعات زندان آمار مربوط به زندانیان در فدراسیون روسیه به شرح زیر است.

الف. جمعیت کلی زندان: ۶۵۰۶۱۳ (آمار سال ۲۰۱۶)

ب. نرخ جمعیت زندان به ازای هر صد هزار نفر از جمعیت کل: ۴۴۵ (جمعیت روسیه در سال ۲۰۱۶: ۱۴۶/۳ میلیون نفر).

پ. نرخ بازداشت‌شدگان پیش از محاکمه: ۱۸/۶ درصد.

ت. نرخ زندانیان زن: ۸/۱ درصد.

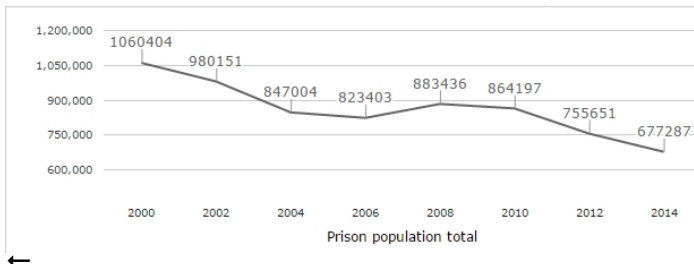
ث. نرخ زندانیان اطفال و نوجوانان: ۰/۳ درصد (آمار ۲۰۱۴).

ج. نرخ زندانیان خارجی: ۴/۶ درصد (آمار ۲۰۱۳).

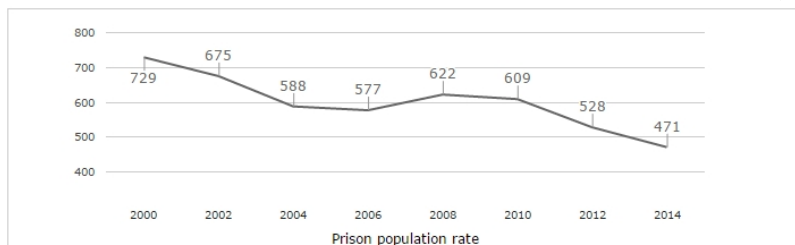
چ. ظرفیت رسمی زندان‌ها: ۷۲۳۶۹۵ (آمار ۲۰۱۳).

ح. نرخ اشغال: ۹۴/۲ (آمار ۲۰۱۳).

نمودارهای زیر بیانگر شمارگان زندانیان و نرخ آن در فدراسیون روسیه از سال ۲۰۰۰ تا ۲۰۱۴ میلادی است. (م)

جمعیت زندان‌ها دوباره افزایش یافت، چندان که در سال ۲۰۰۸ به حدود ۹۰۰۰۰۰ زندانی رسید، اگرچه این رقم همچنان پایین‌تر از نرخ زندان در دهه ۱۹۹۰ است.^{۷۶} تراکم جمعیت زندان‌ها در سایر کشورهای اروپای مرکزی و شرقی مربوط به جمعیت بازداشتگاه‌ها و استفاده وسیع از بازداشت پیش از محاکمه است. تلاش‌هایی برای کاهش تراکم جمعیت در مولداوی از گذر اجرای جایگزین‌های حبس صورت گرفت، ولی تراکم جمعیت در بازداشتگاه‌ها همچنان ادامه دارد.^{۷۷} اوکراین نیز، به ویژه در مراکز بازداشت پیش از محاکمه (بازداشتگاه‌ها)، شاهد مسأله تراکم جمعیت است.^{۷۸ و ۷۹}

⁷⁶ Coyle, A.: Managing prison overcrowding: A European perspective. Rencontre Européenne des Directeurs d'Administration Pénitentiaire, Ministère de Justice. Place Vendôme, Paris, 11 July 2008. International Centre for Prison Studies, London 2008, p. 8; Russian Research Center for Human Rights (fn. 57), p. 3.

⁷⁷ Human Rights Council: Report of the Special Rapporteur on torture and other cruel, inhuman or degrading treatment or punishment, Manfred Nowak, Mission to the Republic of Moldova, A/HRC/10/44/Add. 3, 12 February 2009, pp. 30-48.

⁷⁸ Amnesty International: Briefing for the Committee against Torture on Ukraine Index: EUR 50/001/2007. Geneva, April 2007.

⁷⁹ آمار کیفری شورای اروپا که مقایسه‌ای از آمارهای کشورهای گوناگون اروپایی در سال‌های ۲۰۱۴ و ۲۰۱۵ است، در خور توجه است. البته آمار برخی کشورها دچار کاستی است. (م):

<http://wp.unil.ch/space/space-i/prison-stock-on-1st-january/prison-stock-2014-2015>

۲-۲-۳ تورم جمعیت زندان‌ها در آمریکای شمالی

در ایالات متحده آمریکا اتخاذ سیاست حبس گروهی - توده‌ای^{۸۰} منتج به

country	1.0. Total number of prisoners (including pre-trial detainees) 01.01.2014	2.0. Total capacity of penal institutions 01.01.2014	Prison density per 100 places 01.01.2014	Prison population rate per 100,000 inhabitants 01.01.2014	1.0. Total number of prisoners (including pre-trial detainees) 01.01.2015	2.0. Total capacity of penal institutions 01.01.2015	Prison density per 100 places 01.01.2015	Prison population rate per 100,000 inhabitants 01.01.2015
Albania	5454	4537	120.2	188.3	5811	4537	128.1	200.9
Andorra	45	145	31.0	57.0	53	145	36.6	
Armenia	3923	4395	89.3	130.0	3880	4576	84.8	
Austria	8862	8636	97.1	104.2	8692	8760	93.5	101.3
Belgium	12945	9715	118.8	115.5	13299	10135	131.1	118.1
Croatia	4365	3771	115.8	102.8	3763	4022	93.6	89.1
Cyprus	632	479	131.9	73.7	526	480	109.6	62.1
Czech Rep.	16656	20928	79.6	158.4	18658	20020	93.2	177.0
Denmark	3774	4160	90.7	67.1	3578	3925	91.2	
Estonia	3026	3250	93.1	230.0	2921	3034	96.3	222.4
Finland	3011	3089	93.2	55.2	2974	3083	91.4	54.4
France	77883	57516	116.6	118.3				
Germany	62632	76556	81.8	77.5	61872	75793	81.6	76.2
Greece	12693	9886	128.4	115.5	11798	9886	119.3	108.7
Hungary	17841	12584	141.8	180.6				
Iceland	147	165	89.1	45.1	141	165	85.5	
Ireland	3987	4274	93.3	86.6	3546	4126	85.9	76.6
Italy	62536	47709	143.1	102.9	53623	49635	108.0	88.2
Latvia	5139	7970	64.5	256.8	4745	5852	81.1	238.9
Liechtenstein	7	20	35.0	18.9	8	20	40.0	21.4
Lithuania	9261	9399	98.5	314.6	8636	9399	91.9	295.6
Luxembourg	701	711	98.6	127.5	657	711	92.4	116.7
Montenegro	1064	1100	96.7	170.4	1193	1100	108.5	191.8
Netherlands	10224	12491	81.9	60.8				
Norway	3571	3793	94.1	69.9	3630	3800	95.5	70.3
Poland	78994	87311	90.5	205.2	77872	87661	88.8	204.9
Portugal	14284	12167	117.4	137.0				
Romania	33434	29389	113.8	167.7	30156	28901	104.3	151.8
Serbia	10004	9200	108.7	140.0	10288	9340	110.1	144.6
Slovak Republic	9752	11302	86.3	180.1	10020	11318	88.5	184.8
Slovenia	1409	1293	109.0	68.4	1490	1322	112.7	72.2
Spain	66786	77895	85.7	143.6	65017	77209	84.2	143.1
Sweden	5525	6563	84.2	57.3	5400	6495	83.1	55.4
Switzerland	7072	7048	100.3	86.9	6923	7235	95.7	84.0
Turkey	136147	151487	89.9	177.6	158537	163249	97.1	204.0
UK: England and Wales	84163	85953	97.9		84691	88116	96.1	
UK: Northern Ireland	1817	1953	93.0		1736	1966	88.3	
UK: Scotland	7685	7523	102.2					

⁸⁰ The PEW Center on the States: One in 100: Behind Bars in America 2008.

افزایش قابل توجه نرخ زندانی در مقایسه با سایر کشورها شده است^{۸۱} و هزینه‌های آن، فشار بر بودجه عمومی را افزایش می‌دهد.^{۸۲} تجربه زندان در

Washington 2008.

⁸¹ Tonyr, M.: Looking Back to See the Future of Punishment in America. Social Research 74 (2007), pp. 353-378.

^{۸۲} آمار مربوط به شمارگان زندانیان در ایالات متحده به شرح زیر است:

الف. جمعیت کلی زندان: ۲۲۱۷۹۴۷ (آمار سال ۲۰۱۴).

ب. نرخ جمعیت زندان به ازای هر صد هزار نفر از جمعیت کل: ۶۹۳ (جمعیت ایالات متحده در سال ۲۰۱۴: ۳۲۰/۱ میلیون نفر).

پ. نرخ بازداشت‌شدگان پیش از محاکمه: ۲۰/۴ درصد (آمار سال ۲۰۱۳).

ت. نرخ زندانیان زن: ۹/۳ درصد (آمار سال ۲۰۱۳).

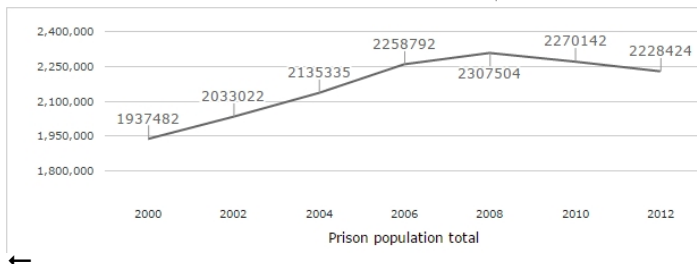
ث. نرخ زندانیان اطفال و نوجوانان: ۰/۳ درصد (آمار سال ۲۰۱۳).

ج. نرخ زندانیان خارجی: ۵/۵ درصد (آمار سال ۲۰۱۳).

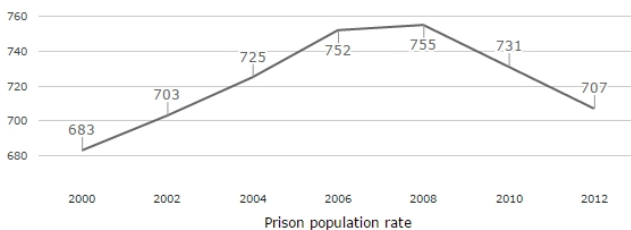
چ. ظرفیت رسمی زندان‌ها: ۲۱۵۷۷۶۹ (آمار سال ۲۰۱۳).

ح. نرخ اشغال: ۱۰۲/۷ درصد (آمار سال ۲۰۱۳).

نمودارهای زیر بیانگر شمارگان زندانیان و نرخ آن در ایالات متحده آمریکا از سال ۲۰۰۰ تا ۲۰۱۲ میلادی است. (م)

میان مردان آمریکای لاتین تبار و آفریقایی - آمریکایی بسیار بالا است (یک نفر از هر نه سیاه پوست ۲۰ تا ۳۴ ساله در زندان به سر می‌برد).^{۸۳} ولی نرخ‌های زندان، رشد زندانیان و تراکم زندان در ایالات متحده آمریکا بسیار متغیر است.^{۸۴} در حالی که رشد نرخ زندانی کردن در بازه زمانی ۱۹۷۳ تا ۲۰۰۸، یعنی تقریباً چهار دهه، ادامه داشت، آهنگ رشد در سال‌های اخیر آهسته شد و در سال ۲۰۰۹ برای اولین بار کاهش یافت، اگر چه این کاهش کم و در آهنگ رشد در سال‌های اخیر آهسته شد و در سال ۲۰۰۹ برای اولین بار کاهش یافت، اگر چه این کاهش کم و در سطح ایالات متحده به ۰.۰۴ درصد رسید.^{۸۵} روی هم رفته، افول جمعیت زندان‌ها منجر به کاهش شکاف بین ایالت‌هایی با کاهش تعداد زندانیان و ایالت‌هایی که زندان‌های خود را گسترش می‌دهند، نشده است. البته این شکاف نسبی است؛ در بعضی ایالت‌ها تعداد زندانیان کاهش بسیاری پیدا کرده، حال آن که در ایالت‌های دیگر به شدت افزایش یافته است. تورم جمعیت زندان‌ها در آمریکا را می‌توان بر پایه محاسبات رسمی و آمارهایی که تصویر دقیقی از نرخ اشغال اکثر زندان‌ها ارائه

⁸³ The PEW Center (fn. 61), p. 6.

⁸⁴ The PEW Center (fn. 61), p. 7.

⁸⁵ The PEW Center on the States: Prison Count 2010. State Population Declines for the First Time in 38 Years. Washington 2010, p. 1.

می‌کند، مطالعه کرد.^{۸۶} کانادا، در مقابل و مقایسه با ایالات متحده آمریکا، با نرخ بسیار پایین و مسائل کمتری درباره گنجایش زندان‌ها روبه‌رو است.^{۸۷} با آن که رشد نرخ جرم آن با نرخ بزهکاری در آمریکا منطبق است.

⁸⁶ See for example Quarterly Report on the Status of Prison Overcrowding, Fourth Quarter 2009. Massachusetts Department of Correction Submitted in Compliance with Chapter 799 Section 21 of the Acts of 1985; Commission on Prison and Jail Overcrowding: Report to the Governor and the Legislature, State of Connecticut, 2006.

^{۸۷} آمار مربوط به شمارگان زندانیان در کانادا به شرح زیر است:

الف. جمعیت کلی زندان: ۳۷۸۴۶ (آمار سال ۲۰۱۴).

ب. نرخ جمعیت زندان به ازای هر صد هزار نفر از جمعیت کل: ۱۰۶ (جمعیت کانادا در سال ۲۰۱۳: ۳۵/۶۸ میلیون نفر).

پ. نرخ بازداشت‌شدگان پیش از محاکمه: ۳۵/۲ درصد (آمار ۲۰۱۳).

ت. نرخ زندانیان زن: ۱۰/۶ درصد (آمار ۲۰۱۲).

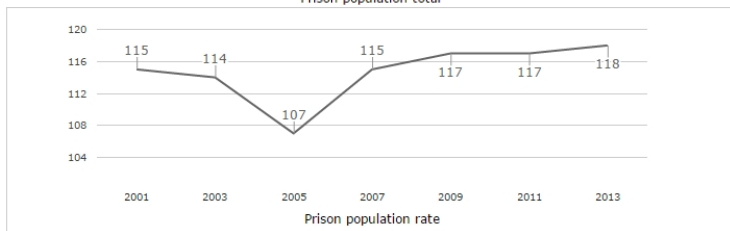
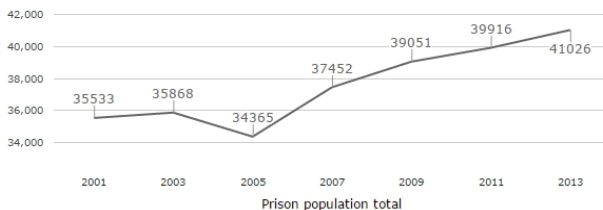
ث. نرخ زندانیان اطفال و نوجوانان: ۳/۶ درصد (آمار ۲۰۱۲).

ج. نرخ زندانیان خارجی: در این باره اطلاعاتی ارائه نشده است.

چ. ظرفیت رسمی زندان‌ها: ۳۸۶۰۴ (آمار ۲۰۰۹).

ح. نرخ اشغال: ۹۶/۴ (آمار ۲۰۰۹).

نمودارهای زیر بیانگر شمارگان زندانیان و نرخ آن در کانادا می‌باشد. (م)

۲-۲-۳-۴ تورم جمعیت زندان‌ها در آمریکای لاتین

آمریکای لاتین تصویر بینابینی از اندازه و رشد جمعیت زندان به نمایش می‌گذارد،^{۸۸} ولی همه کشورهای این منطقه دهه‌ها دچار مشکل تراکم جمعیت زندان‌های خود بودند.^{۸۹} گزارش‌های اخیر کمیسیون بین آمریکایی حقوق بشر، خبر از مسأله تورم جمعیت زندان‌ها در شیلی می‌دهد.^{۹۰} زندان‌های متراکم در مکزیکو با شورش زندانیان و موانع جدی برنامه‌های موفقیت‌آمیز بازگرداندن آنها ارتباط داشت.^{۹۱} آرژانتین بحران زندان‌ها، به ویژه در استان بوینس آیرس را تجربه می‌کند. تورم جمعیت در زندان‌های شهرستان‌ها با ۷۷ درصد بازداشتی پیش از محاکمه^{۹۲} وخیم تر شده است و به رغم رأی موجد تحول^{۹۳} مه ۲۰۰۵ دیوان عالی مبنی بر پیروی همه

⁸⁸ Walmsley, R.: World Prison Population List (eighth edition). King's College. London 2009, p. 3.

⁸⁹ به گزارش تارنمای مرکز بین‌المللی مطالعات زندان نرخ اشغال کشورهای آمریکای لاتین به شرح زیر است:

یکم. برزیل: ۸۷/۳ درصد (آمار ۲۰۱۴).

دوم. کاستاریکا: ۱۳۹/۴ درصد (آمار ۲۰۱۳).

سوم. السالوادور: ۳۲۵/۳ درصد (آمار ۲۰۱۴).

چهارم. گواتمالا: ۲۷۰/۶ درصد (آمار ۲۰۱۴).

پنجم. هندوراس: ۱۸۹/۳ درصد (آمار ۲۰۱۴).

ششم. مکزیک: ۱۲۵/۷ درصد (آمار ۲۰۱۵).

هفتم. نیکاراگوئه: ۱۲۸/۰ درصد (آمار ۲۰۱۰).

هشتم. پاناما: ۱۱۱/۱ درصد (آمار ۲۰۱۵). (م)

⁹⁰ Inter-American Commission on Human Rights: Rapporteurship on the Rights of Persons Deprived of Liberty. No. 39/08.

⁹¹ Comunicación Social GDF, Boletín 1498 del Domingo, 06 de septiembre de 2009.

⁹² Human Rights Watch: World Report. New York 2010, p. 194.

⁹³ Landmark ruling

زندان‌ها از قواعد حداقل سازمان ملل متحد درباره رفتار درمانی - اصلاحی با زندانیان، نشانه‌هایی از تغییر قابل توجه به چشم نمی‌خورد. زندان‌های برزیل نیز با مشکل تورم جمعیت روبه‌رو است؛ حدود ۳۵ درصد زندانیان در برزیل را متهمان تشکیل می‌دهند. شورای ملی عدالت برزیل در سال ۲۰۰۹ گزارش داد که حدود ۶۰۰۰۰ زندانی به طور خودسرانه نگهداری می‌شوند.^{۹۴} طرح‌هایی برای حل مشکل تورم جمعیت در اروگوئه در پاسخ به مأموریت گزارش ویژه^{۹۵} تهیه و تنظیم شد. پاراگوئه نیز، به رغم نرخ نسبتاً پایین زندانی، دچار تورم جمعیت کیفری سنگینی است.^{۹۶}

۲-۳-۵ تورم جمعیت زندان‌ها در آفریقا

به نظر می‌رسد آفریقا به طور خاص با مسأله تورم جمعیت زندان روبه‌رو است.^{۹۷} ارقام و اعداد اخیر برای همه کشورهای آفریقایی - پایین‌تر از صحرای آفریقا - که درباره آنها اطلاعاتی در اختیار است، نرخ بالای تراکم

^{۹۴} Human Rights Watch (fn. 70), p. 203.

^{۹۵} Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights: United Nations Special Procedures. Facts and Figures 2009. New York 2009, p. 10.

^{۹۶} Human Rights Council: Seventh session Item 3 of the agenda Promotion and Protection of all Human Rights, Civil, Political, Economic, Social and Cultural Rights, Including the Right to Development. Report of the Special Rapporteur on torture and other cruel, inhuman or degrading treatment or punishment, Manfred Nowak, Addendum: Mission to Paraguay, A/HRC /7/3/Add. 3, 1 October 2007, p. 17.

^{۹۷} Dankwa, V.: Overcrowding in African Prisons, in: J. Sarkin (ed.), Human Rights in African Prisons. Capetown 2008, pp. 83-92, p. 88; see also the Report of the Mission of the Special Rapporteur on Prisons and Conditions of Detention in Africa to the Federal Democratic Republic of Ethiopia, 15-29 March 2004, p. 24; Report of the Special Rapporteur on Prisons and Conditions of Detention in Africa, The African Commission on Human and People's Rights: Report to the Government of the Republic of Cameroon on the visit of the Special Rapporteur on Prisons and Conditions of Detention in Africa from 2 to 15 September 2002, p. 10; p. 126 (Guinea), p. 137 (Liberia), p. 154 (Sierra Leone).

جمعیت را نشان می‌دهد.^{۹۹،۹۸} تورم جمعیت زندان‌ها و شرایط ناپایدار آنها، در اعلامیه ۱۹۹۶ کامپالا، که راجع به تجربه‌های دهه‌های ۱۹۷۰ و ۱۹۸۰ بود، موضوع اصلی را تشکیل می‌داد.^{۱۰۰} چندین کشور آفریقایی، افزون بر مسائل مزمن تورم جمعیت، رشد واقعی جمعیت کیفری و بدتر شدن مسائل ظرفیت زندان ناشی از آن را در سال‌های اخیر تجربه کردند. اوگاندا گزارش داد که در اکتبر ۲۰۰۹ حدود ۳۱۰۰۰ زندانی در زندان‌ها نگهداری می‌شوند. بیش از ۵۰ درصد آنها بازداشتی‌های پیش از محاکمه (متهمان) هستند.^{۱۰۱} از آن جا که ظرفیت زندان‌ها در سال ۲۰۰۷ برای تعداد ۱۰۰۰۰ نفر تخت تدارک دیده شده بود، مسائل گنجایش و تراکم به طور محسوس بدتر شد. برآورد خوش‌بینانه گزارش سرشماری ۲۰۰۷ اوگاندا که کاهش جمعیت زندان را در آینده فرض می‌کرد، قطعاً بی‌اساس بود.^{۱۰۲} در تانزانیا نیز که سازمان زندان

⁹⁸ Muntingh, L.: Alternative Sentencing in Africa, in: J. Sarkin (ed.), Human Rights in African Prisons. Capetown 2008, pp. 178-203, p. 184.

⁹⁹ به گزارش تارنمای مرکز بین‌المللی مطالعات زندان نرخ اشغال برخی از کشورهای آفریقایی به شرح زیر است:

یکم. کامرون: ۱۳۷/۷ درصد (آمار ۲۰۱۳).

دوم. چاد: ۲۳۲/۳ درصد (آمار ۲۰۱۱).

سوم. کنیا: ۲۰۲/۴ درصد (آمار ۲۰۱۵).

چهارم. اوگاندا: ۲۷۳/۰ درصد (آمار ۲۰۱۵).

پنجم. رواندا: ۹۵/۶ درصد (آمار ۲۰۱۵).

ششم. لیبی: ۱۴۱/۶ درصد (آمار ۲۰۰۷).

هفتم. افریقای جنوبی: ۱۳۲/۷ درصد (آمار ۲۰۱۵).

هشتم. سودان: ۲۵۵/۳ درصد (آمار ۲۰۰۹). (م)

¹⁰⁰ Kampala Declaration on Prison Conditions in Africa; www. penalreform.org/english/pana_declarationkampala.htm [14. 04. 2012].

¹⁰¹ Uganda Prison Service: Summary of UPS Prisoners. Statistical Returns October 2009. Kampala 2009.

¹⁰² Uganda Prison Service: Census of Prisoners in 48 Central Government

مسئول نگهداری ۴۵۰۰۰ زندانی است، تنها از ظرفیت رسمی ۲۲۶۶۹ نفر برخوردار است، یعنی مؤسسات زندان تانزانیا با بیش از ۱۰۰ درصد تراکم جمعیت روبه‌رو است.^{۱۰۳} تورم جمعیت زندان‌ها در جمهوری دموکراتیک کنگو^{۱۰۴} و کشورهای جنوب آفریقا نیز گزارش شده است. در آفریقای جنوبی، جمعیت کیفری موجود، با تورم ۴۰ درصد بیش از ظرفیت رسمی زندان‌ها، در سال ۲۰۰۹ روبه‌رو بود: در میان زندانیان حدود ۱۶۰۰۰ نفر به لحاظ عدم توانایی در تودیع وثیقه یا پرداخت جریمه ۱۰۰۰ راند (۱۰۲) یا کمتر بازداشت بودند.^{۱۰۵} نامبیا نیز از زمان استقلال، در آغاز دهه ۱۹۹۰، با مسأله ظرفیت زندان‌ها و تورم جمعیت کیفری دست و پنجه نرم می‌کند.^{۱۰۶} تورم جمعیت کیفری در زندان مرکزی ویندهوک^{۱۰۷} (پایتخت نامبیا)^{۱۰۸} و تحت نظرگاه‌های پلیس گزارش شده است.^{۱۰۹}

مسائل تورم جمعیت کیفری در آفریقا جدای از نرخ زندانی است و در غرب و مرکز، کشورهای با نرخ زندانی کردن پایین‌تر از اروپا و آمریکای شمالی و نیز کشورهایی با نرخ بالا مانند آفریقای جنوبی، بتسوانا و نامبیا^{۱۱۰} مشاهده می‌شود. زندان‌های سودان مانند اغلب کشورهای آفریقای شمالی که

Prisons, 30 September 2007. Kampala 2007, p. 3.

¹⁰³ www.moha.go.tz/index.php?option=com_content&view=article&id=20&Itemid=11 [14. 04. 2012].

¹⁰⁴ 2009 Country Reports on Human Rights Practices – Republic of the Congo, Bureau of Democracy, Human Rights, and Labor, March 11, 2010.

¹⁰⁵ www. pfi. org/Home/Centre for Justice and Reconciliation/News/Partnership for Addressing Prison Overcrowding in South Africa.

¹⁰⁶ Oxche, T. -R.: Post-independence prison reform in Namibia – some observations. CSPRI Newsletter No. 17, 2006.

¹⁰⁷ Windhoek

¹⁰⁸ The Namibian, April 18, 2008.

¹⁰⁹ Ruppel, O. C. & Groenewaldt, A. L.: Conditions of Police Cells in Namibia. University of Namibia, Human Rights and Documentation Centre 2009.

¹¹⁰ See Muntingh (fn. 75), pp. 184-185.

اطلاعاتی درباره آنها در اختیار است، علائم تراکم جمعیت را نشان می‌دهند.^{۱۱۱} این نکته نیز قابل توجه است که مؤسسات زندان در بسیاری از کشورهای آفریقایی در دوران استعماری ساخته شدند و بعد از کسب استقلال توجه کمی به آنها می‌شود.^{۱۱۲}

۲-۳-۲-۲ تورم جمعیت زندان‌ها در آسیا

گزارش‌ها حاکی از رشد زندان و تراکم جمعیت کیفری در تمامی کشورهای آسیای جنوب شرقی هستند. تعداد تقریباً ۹۰۰۰۰ زندانی در سال ۲۰۰۶ در اندونزی وجود داشته است. سه سال بعد، به رغم ظرفیت رسمی هشتاد هزار نفری زندان‌ها،^{۱۱۳} بیش از ۱۴۰۰۰۰ زندانی نگهداری می‌شدند. گزارش‌گر ویژه اعلام کرد که از یک سو، بخش وسیعی از جمعیت زندان‌ها در اندونزی مربوط به بزهکاران مواد مخدر است و از سوی دیگر، بیشتر متهمان به کیفر حبس محکوم می‌شوند.^{۱۱۴} تراکم جمعیت اثر منفی بر تلاش‌های صورت گرفته برای مهار سل و سایر بیماری‌های مسری، به ویژه ایدز، در زندان‌های اندونزی دارد.^{۱۱۵}

¹¹¹ 2009 Country Reports on Human Rights Practices – Sudan. Bureau of Democracy, Human Rights, and Labor, March 11, 2010.

¹¹² Tapscott, C.: Challenges to good prison governance in Africa, in: J. Sarkin (ed.), Human Rights in African Prisons. Capetown 2008, pp. 67-82, p. 73.

¹¹³ www.ssig.kpkk.gov.my/ssig/news/fullnews.php?news_id=89191&news_cat=.

¹¹⁴ Human Rights Council: Seventh session. Agenda item 3. Report of the Special Rapporteur on torture and other cruel, inhuman or degrading treatment or punishment, Manfred Nowak. Addendum: Mission to Indonesia, A/HRC/7/3/Add. 7, 10 March 2008, p. 30; drug offences and drug offenders represent significant shares of prison populations in many South-Asian countries, see for example Thailand where in 2008 the share of drug offenders at the prison population at large amounted to one third (Department of Corrections, Ministry of Justice Thailand, Bangkok, 1 April 2008).

¹¹⁵ IRIN: Indonesia: Overcrowding fuels TB in prisons. Friday, 02 April 2010.

به رغم ظرفیت ۵۰۰۰ نفری زندان‌های جاکارتا، تعداد زندانیان در سال ۲۰۰۹ تقریباً ۱۲۰۰۰ نفر بوده که در میان آنان ۶۹۰۰ زندانی در ارتباط با جرایم مواد مخدر نگهداری می‌شوند.^{۱۱۶} اگر چه زندانی‌های سریلانکا برای ۸۲۰۰ تخت^{۱۱۷} ساخته و تدارک دیده شده است، ولی حدود ۲۸۰۰۰۰ زندانی در آنها نگهداری می‌شود. تراکم جمعیت در زندان‌های فیلیپین،^{۱۱۸} ویتنام،^{۱۱۹} تایلند^{۱۲۰} (دارای ۲۰۰۰۰۰ زندانی در مقابل ظرفیت صد هزار نفری زندان‌ها و بازداشتگاه‌های این کشور) و پاکستان نیز (دارای ۹۵۰۰۰ محکوم و متهم زندانی در هفتاد و دو زندان که در اصل برای ۳۶۰۰۰ نفر ساخته شده بودند)^{۱۲۱} گزارش شده است. اغلب کشورهای آسیای مرکزی و کشورهای خاور دور مانند ژاپن کمتر با مسأله تورم جمعیت زندان‌ها روبه‌رو هستند.^{۱۲۲}

¹¹⁶ Intellasia: Indonesia's drug fight pushes prison Aids explosion, 5 August 2009.

¹¹⁷ Human Rights Council: Seventh session. Agenda item 3. Report of the Special Rapporteur on torture and other cruel, inhuman or degrading treatment or punishment, Manfred Nowak, Mission to Sri Lanka, A/HRC/7/3/Add. 6, 26 February 2008, pp. 2, 22.

¹¹⁸ ICRC: Philippines: Protecting life and dignity in places of detention. ICRC Bulletin No. 01/ 2010, 3 February 2010.

¹¹⁹ 2009 Country Reports on Human Rights Practices – Vietnam. Bureau of Democracy, Human Rights, and Labor, March 11, 2010.

¹²⁰ 2009 Country Reports on Human Rights Practices – Thailand. Bureau of Democracy, Human Rights, and Labor, March 11, 2010.

¹²¹ 2009 Country Reports on Human Rights Practices – Pakistan. Bureau of Democracy, Human Rights, and Labor, March 11, 2010.

¹²² به گزارش تارنمای مرکز بین‌المللی مطالعات زندان نرخ اشغال برخی کشورهای

آسیایی به شرح زیر است:

یکم. هند: ۱۱۷/۴ درصد (آمار ۲۰۱۴).

دوم. اندونزی: ۱۴۹/۲ درصد (آمار ۲۰۱۵).

سوم. ایران: ۱۶۱/۲ درصد (آمار ۲۰۱۴).

چهارم. ژاپن: ۶۹/۶ درصد (آمار ۲۰۰۳).

۲-۲-۳-۷ تورم جمعیت زندان‌ها در کشورهای پسا جنگ و متأثر از

جنگ

مسائل خاص تورم جمعیت زندان‌ها در کشورهای مشاهده شده که تغییرات اجتماعی سریع و دوران گذار معنادراری را طی می‌کنند یا در موقعیت پسا مخاصمات و فرآیند دشوار حکومت سازی^{۱۲۳} قرار دارند.^{۱۲۴} در این جا، زندان‌ها و شرایط زندان باید به بخشی جدایی ناپذیر از اصلاحات عمومی بخش‌های امنیت و سیاست عمومی امنیت در آید.^{۱۲۵} به هر حال، به زندان‌ها تاکنون در کشورهایی که آسیب‌پذیرند و ساختارهای حکومتی ضعیفی دارند، توجه زیادی شده است، اگر چه یک نظام زندان کارآمد می‌تواند به ایجاد

←

پنجم. پاکستان: ۱۷۱/۶ درصد (آمار ۲۰۱۵).

ششم. کره جنوبی: ۱۱۰/۰ درصد (آمار ۲۰۱۴).

هفتم. سنگاپور: ۷۹/۲ درصد (آمار ۲۰۱۳).

هشتم. بحرین: ۹۱/۰ درصد (آمار ۲۰۰۴).

نهم. عراق: ۱۳۹/۲ درصد (آمار ۲۰۱۳).

دهم. لبنان: ۱۷۱/۸ درصد (آمار ۲۰۱۴).

یازدهم. سوریه: ۶۵/۶ درصد (آمار ۲۰۰۴). (م)

¹²³ State Building

¹²⁴ در این باره، در مورد ایران، آمار بیانگر این است که در سال ۱۳۵۹ شمسی برابر با سال ۱۹۸۰ میلادی زمانی که جنگ آغاز شد، جمعیت زندان‌های ایران برابر با ۱۰۰۰۰ نفر بود (به ازای هر صد هزار نفر: ۲۶ نفر). بر این میزان به طور چشمگیری افزوده شد به طوری که در سال ۱۹۹۳ میلادی یعنی حدود ۵ سال پس از جنگ، جمعیت زندان‌های ایران به ۱۰۱۸۰۱ نفر رسید (به ازای هر صد هزار نفر: ۱۷۲ نفر). (م). در:

<http://www.prisonstudies.org/country/iran>

¹²⁵ OECD: The OECD DAC Handbook on Security System Reform (SSR). Supporting Security and Justice. Paris 2007, p. 199.

اعتماد به دولت و تأمین امنیت کمک کند. مسائل ویژه حکومت‌های ضعیف در افغانستان و هائیتی تجربه شده است. البته بیش‌تر کشورها، با مسأله رویارویی با خشونت و بازسازی ساختارهای حکومت و اداره نظام عدالت کیفری روبه‌رو هستند. جدول ۱ حاکی از میزان آسیب‌پذیر بودن است و نشان می‌دهد که آسیب‌پذیری و یا ضعف با شرایطی هم بسته است که برای مدیریت کارآمد مسائل زندان مناسب و مساعد نیست.

در افغانستان، افزایش سریع جمعیت زندان، از یک سو نتیجه مشکلات و نواقص نظام عدالت کیفری است که با افزایش ورودی پرونده‌ها به دادگاه‌ها روبه‌رو بوده و از سوی دیگر، پیامد وضع قوانین کیفری جدید، به ویژه قانون مواد مخدر است.^{۱۲۶} پیش‌بینی می‌شود که جمعیت زندان‌ها در سال ۲۰۱۰ به ۱۱۰۰۰۰ برسد (از ۹۶۰۰ در سال ۲۰۰۷).^{۱۲۷}

نظام زندان‌های هائیتی از مسائل قابل توجهی رنج می‌برد.^{۱۲۸} زندان‌ها در این کشور دارای کارکنان کم و جمعیت به شدت متراکم است. تعداد ۸۲۰۴ زندانی در دسامبر ۲۰۰۸ در مؤسسات زندان نگهداری می‌شدند که گنجایش واقعی آنها، تنها ۲۴۴۸ نفر بود.^{۱۲۹} تعداد زندانیان از ۲۵۰۰ در سال ۲۰۰۵ به بیش از ۶۰۰۰ در سال ۲۰۰۷ افزایش یافت. قسمتی از زیر ساخت فیزیکی مؤسسات زندان در جریان مخاصمه خشونت‌آمیز تخریب شد. اگر چه سازمان زندان‌ها اقدام به ساخت زندان‌هایی برای اسکان ۸۰۰ زندانی کرده

¹²⁶ International Centre for Prison Studies: Alternatives to Imprisonment in Afghanistan. A Report by the International Centre for Prison Studies. London 2009, p. 4.

¹²⁷ Walsmsley, R.: World Prison Population List (8th ed.). King's College, London 2009, p. 4.

¹²⁸ Security Sector Reform Monitor: Haiti. The Centre for International Governance Innovation. Waterloo, May 2009, pp. 6-7.

¹²⁹ Human Rights Watch: World Report. New York 2010, p. 229.

بود، لکن در آوریل ۲۰۰۷ بیش از ۲۵۰۰ زندانی در آنها نگهداری می‌شدند. تقریباً چهار پنجم افرادی که در آن جا نگهداری می‌شدند، در مرحله پیش از محاکمه قرار داشتند (متهمان).^{۱۳۰} میزان متهمان در میان زندانیان جوان، به طور ویژه‌ای بالا بود.^{۱۳۱} شرایط زندان‌ها بی‌تردید مطابق استانداردهای حداقل سازمان ملل مانند تأمین نیازهای اولیه زندانیان از جمله دسترسی به آب آشامیدنی، تأسیسات بهداشتی، غذا و ... نیست. به ظاهر غذا نیز به شیوه مناسب تدارک دیده نمی‌شود. مسائل امنیتی داخل زندان با کاهش تعداد ملاقات‌ها و نگهداری زندانیان در سلول‌های بسته، حل و فصل می‌شود.^{۱۳۲}

۲-۲-۳-۸ تورم جمعیت زندان‌ها: تصویر بینابین

داده‌های مربوط به زندان و تورم جمعیت نیز آشکار می‌کند که تورم جمعیت زندان‌ها ممکن است بر زندان‌های یک کشور به طور گزینشی تأثیر بگذارد، به طوری که بعضی با جمعیتی بیشتر از ظرفیت خود و بعضی دیگر با جمعیتی کمتر از ظرفیت خود اداره می‌شوند.^{۱۳۳} یک نظام زندان در کل ممکن است وضعیت تورم جمعیت را به نمایش بگذارد، اما در عین حال

¹³⁰ Inter-American Commission on Human Rights (IACHR), Press Release No. 32/07 "Rapporteur on the Rights of Persons deprived of Liberty Concludes Visit to the Republic of Haiti"; http://www.cidh.oas.org/Comunicados/English/2007/32_07eng.htm [14. 04. 2012].

¹³¹ Fuller, A. et al.: Prolonged pretrial detention in Haiti. Vera Institute of Justice, July 2002.

¹³² Observations of the Inter-American Commission on Human Rights Upon Conclusion of its April 2007 Visit to Haiti. General Secretariat Organization of American States. Washington 2008, p. 8.

¹³³ See for example Uganda Prison Service: Summary of UPS Prisoners. Statistical Returns October 2009. Kampala 2009, pp. 2-3, where for the South-West of Uganda it is reported that prisons hold more than the threefold of what prisons are designed to accommodate, while in the East of Uganda the over capacity rate lies at 15 %.

تورم جمعیت کیفری در بعضی مناطق یا بعضی زندان‌های انفرادی ممکن است اتفاق بیفتد.^{۱۳۴}

از آن‌جا که نظام‌های زندان بر مبنای اصول عمومی هنجارمندی از قبیل تفکیک کودکان و نوجوانان از بزرگسالان، مردان از زنان، مجرمان با ریسک بالا (خطرناک) از مجرمان با ریسک پایین یا نگهداری زندانیان در زندان‌های نزدیک به محل زندگی آنها بنا می‌شوند،^{۱۳۵} موجب شده تا بعضی زندان‌ها از نظر تعداد زندانی متراکم باشند و برخی دیگر تعداد زندانی اندکی را در خود جای دهند؛ به ویژه، در کشورهای دارای نظام سیاسی فدرال که مسؤلیت اقدامات عدالت کیفری به ایالت‌ها یا سایر واحدها یا نهادهای سیاسی واگذار می‌شود. همین امر موجب می‌شود که تورم جمعیت زندان‌ها در بعضی ایالت‌ها یا نهادهای سیاسی احساس شود. گزارش گزارش‌گر عمومی درباره شکنجه و سایر رفتارها یا کیفرهای بی‌رحمانه، غیر انسانی و موهن، بیان‌گر توزیع نابرابر زندانیان بین یک نظام زندان است و به مسائل خاص زندان‌ها در شهرهای بزرگ اشاره می‌کند که مسائل اجتماعی مختلف در آن‌جا

¹³⁴ See for example the case of Portugal in Human Rights Council: Universal Periodic Review. Report of the Working Group on the Universal Periodic Review. Portugal. A/HRC/13/10, 4 January 2010, No. 15; for Switzerland, Committee against Torture, Forty-second session, 26 April-14 May 2010: List of issues to be addressed during the consideration of the sixth periodic report of Switzerland (CAT/C/CHE/6)* 18 January 2010, No. 21; Guyana, Committee Against Torture: Thirty-seventh session, 6-24 November 2006, Consideration of Reports Submitted by States Parties Under Article 19 of the Convention. Conclusion and recommendations of the Committee against Torture (Extracts for follow-up), Guyana.

^{۱۳۵} در این باره، در نظام عدالت کیفری ایران، می‌توان به آیین‌نامه تفکیک و طبقه‌بندی زندانیان مصوب ۱۳۸۵/۹/۹ اشاره نمود. این آیین‌نامه درمورد تفکیک زندانیان در ماده ۱ چنین مقرر می‌کند: «تفکیک و طبقه‌بندی عبارت است از جداسازی زندانیان از یکدیگر در زندان، بازداشتگاه و یا مراکز اقدامات تأمینی و تربیتی کشور از حیث جنس، سن، نوع جرم، وضعیت قضایی (متهم و محکوم) و وضعیت سلامتی.» (م)

متمرکزند و به تراکم جمعیت کیفری دامن می‌زنند.^{۱۳۶} وخیم شدن تورم جمعیت زندان‌ها گاه از سختگیری در محل‌های ویژه و مسائل مرتبط با جرم خاصی ناشی می‌شود.^{۱۳۷}

اگرچه مطالعات طولی اندکی درباره تورم جمعیت زندان انجام شده است، ولی بر پایه تحقیقات و گزارش‌های ارائه شده می‌توان چنین تصور کرد که الگوهای مشخصی برای مسیرهای تراکم وجود دارد که با توجه به شرایط متنوع اقتصادی، فرهنگی و سیاسی قابل مدل‌سازی هستند.^{۱۳۸} نقطه عطف در سیر جمعیت‌های زندان، اثر عفو، تغییرات در سیاست تعیین مجازات و حساسیت نسبت به بعضی گونه‌های جرم و غیره است.^{۱۳۹ و ۱۴۰}

¹³⁶ Human Rights Council: Seventh session. Agenda item 3. Report of the Special Rapporteur on torture and other cruel, inhuman or degrading treatment or punishment, Manfred Nowak. Addendum: Mission to Indonesia. A/HRC/7/3/Add. 7, 10 March 2008, p. 13; Commission on Human Rights: Sixty-second session Item 11 (a) of the provisional agenda. Report of the Special Rapporteur, Manfred Nowak. Addendum. Follow-up to the recommendations made by the Special Rapporteur. Visits to Azerbaijan, Brazil, Cameroon, Chile, Mexico, Romania, the Russian Federation, Spain, Turkey, Uzbekistan and Venezuela. E/CN. 4/2006/6/Add. 2, 21 March 2006, p. 29.

¹³⁷ CBC News: Prison overcrowding worse after Hells Angels roundup. Last Updated: Monday, April 20, 2009.

¹³⁸ See for example Steinberg (fn. 29), describing such fluctuations for South Africa as do Dissel, A. & Ellis, S.: Reform and Stasis: Transformation in South African Prisons. Center for the Study of Violence and Reconciliation, Capetown 2002 or Spelman, W.: Crime, cash, and limited options: Explaining the prison boom. Criminology & Public Policy 8 (2009), pp. 29-77, for the United States; Ministry of Justice: Story of the prison population 1995-2009 England and Wales. Ministry of Justice Statistics Bulletin. London 2009, for England/Wales.

¹³⁹ Giffard, C. & Muntingh, L.: The Effect of Sentencing on the Size of the South African Prison Population. Newlands 2006, V.

^{۱۴۰} در این باره، در نظام عدالت کیفری ایران، می‌توان به کمیسیون عفو و تخفیف مجازات مرتکبین و ستاد دیه اشاره نمود که نقش مؤثری در آزادی زندانیان دارند. عفو نقش قابل توجهی در وضعیت تورم جمعیت زندان‌ها دارد. در مورد نخست آیین‌نامه‌ای با عنوان آیین‌نامه کمیسیون عفو و تخفیف مجازات مرتکبین مصوب

در کنار زندان‌ها، مراکز توقیف مهاجران غیر قانونی یا بیمارستان‌های روانی محل نگهداری مجرمان روانی نیز ممکن است دچار تراکم جمعیت باشند.^{۱۴۱}

جمعیت زندان در بعضی بخش‌های جهان در حال افزایش است. در عین

وجود دارد که در آن فرایند اعطای عفو و تخفیف و شرایط آن تعیین شده است. مورد دوم، ستاد دیه، به عنوان یک ستاد مردمی در سال ۱۳۶۹ پایه‌گذاری شد و به طور رسمی از سال ۱۳۷۸ فعالیت خود را آغاز نمود؛ هدف این ستاد جذب کمک‌های اشخاص حقیقی و حقوقی اعم از دولتی و غیردولتی و نهادها و ارگان‌های داخلی و خارجی؛ به‌منظور کمک به زندانیان نیازمندی است که به واسطه عدم کفایت دارایی، قادر به پرداخت جزای نقدی و یا رد عین یا مثل یا قیمت دیه و ضرر و زیان ناشی از جرم نیستند.

این دو نهاد تأثیر بسزایی در آزادی زندانیان داشته‌اند؛ برای نمونه در سال ۱۳۹۵ با اعطای عفو از سوی مقام رهبری نسبت به ۶۴۲ زندانی در یکی از استان‌ها (استان گلستان)، ۳۶۵ نفر آزاد شدند و مجازات ۲۷۷ نفر مورد تخفیف قرار گرفت. افزون بر آن، ۳۴۰ زندانی در یکی دیگر از استان‌های کشور (استان خراسان شمالی) مورد عفو قرار گرفتند. همچنین، در سال پیش از آن، ۲۳۷ نفر با کمک ستاد دیه کشور و استان آزاد شده‌اند. در: <http://www.mizanonline.ir>

افزون بر موارد پیش‌گفته، پیش‌بینی می‌شود کاربست نهادهایی نو نظیر تعلیق تعقیب و میانجی‌گری در قانون آیین دادرسی کیفری ۱۳۹۲ و نیز جایگزین‌های حبس در قانون مجازات اسلامی ایران، در کاهش جمعیت کیفری زندان‌ها تأثیرگذار باشد. (م)

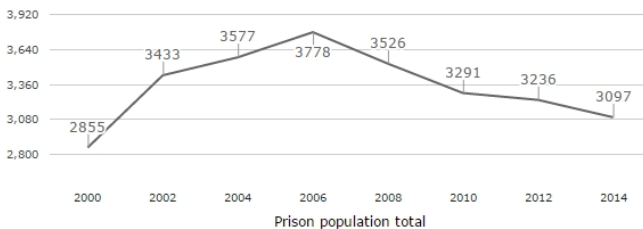
¹⁴¹ See Committee on the Protection of the Rights of all Migrant Workers and Members of Their Families: Consideration of Reports Submitted by States Parties Under Article 9 of the Convention. Concluding Observations of the Committee on the Protection of the Rights of all Migrant Workers and Members of Their Families. Mexico. Fifth session, Geneva, 30 October-3 November 2006, No. 27; CPT/Inf (2010); Response of the Government of Austria to the Report of the European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CPT) on its visit to Austria from 15-25 February 2009, CPT/Inf (2010) 5, Strasbourg, 11 March 2010, p. 36; Human Rights Watch: World Report. New York 2010, pp. 316, 350.

حال، در بعضی مناطق یا کشورها کاهش قابل توجه جمعیت زندان در دهه اخیر مشاهده شده است. ناگفته پیداست که روند تحول یکسان نیست، به طوری که حتی در ایالت‌های فدرالی نیز روندهای کاملاً متفاوتی را طی می‌کند.

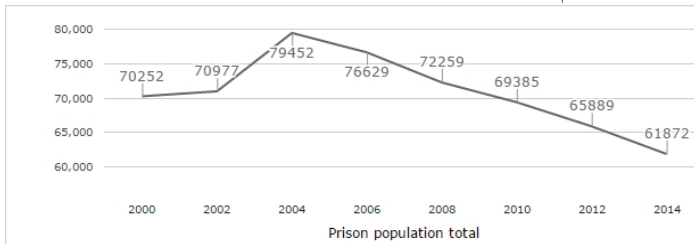
فندلاند نمونه تقریباً منحصر به فردی است که تعداد زندانیان در آن در دراز مدت روند رو به کاهش را طی کرده است؛^{۱۴۲} و آلمان،^{۱۴۳} پرتغال و هلند^{۱۴۴} نیز نمونه‌هایی هستند که کاهش قابل توجه جمعیت زندان در مدت

^{۱۴۲} Lappi-Seppälä, T.: Reducing the prison population: Long-term experiences from Finland, in: Council of Europe (ed.), Crime Policy in Europe. Strasbourg 2006, pp. 139-155; von Hofer, H.: Nordic Criminal Statistics 1950-1995. Stockholm 1997.

^{۱۴۳} روند رو به کاهش شمار زندانیان در فنلاند، از سال ۲۰۰۰ تا ۲۰۱۴ میلادی، در نمودار زیر نگریسته می‌شود: (م)

^{۱۴۴} روند رو به کاهش شمار زندانیان در آلمان، از سال ۲۰۰۰ تا ۲۰۱۴ میلادی، در نمودار زیر نگریسته می‌شود: (م)

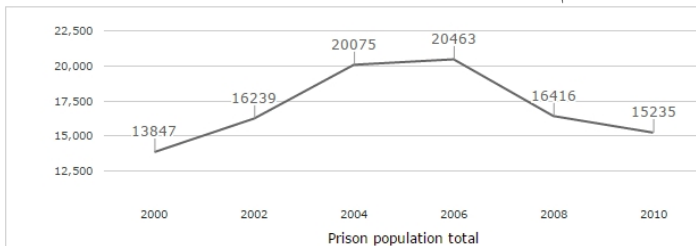

^{۱۴۵} روند رو به کاهش شمار زندانیان در هلند، از سال ۲۰۰۰ تا ۲۰۱۰ میلادی، در نمودار

کوتاه‌تر و نیز مسائل مرتبط با خالی بودن مؤسسات زندان را که معنادار هستند، مشاهده بوده‌اند.

در آلمان کاهش منظم، جمعیت زندان را از ۸۱۱۷۶ زندانی در ۳۱ مارس ۲۰۰۳ به ۷۳۵۹۲ نفر در ۳ مارس ۲۰۰۹، یعنی کاهشی برابر با تقریباً ۱۰ درصد رسانید. اداره محاسبات عمومی ایالت هامبورگ به تازگی به دولت ایالتی توصیه کرد که به دنبال کاهش چشمگیر جمعیت زندان در هامبورگ (در سال ۲۰۰۳، تعداد زندانی و در سال ۲۰۰۸، تعداد ۲۰۳۰ نفر) باید بودجه زندان را با آن تطبیق داد و گنجایش زندان‌ها را نیز کم کرد.^{۱۴۶} کاهش جمعیت زندان هامبورگ ناشی از کاهش تعداد متهمان و محکومان به حبس بود. درباره محکومات به زندان باید گفت: کاهش جمعیت که برای محکومان بالای یک سال به طور خاص قابل توجه است، بیشتر ناشی از کاهش موارد پذیرش، یعنی ورود محکومان به زندان است تا آزادی مشروط (که بیشتر بین سال‌های ۲۰۰۳ و ۲۰۰۹ رخ داده است). داده‌ها به روشنی نشان می‌دهند که آزادی زودتر از موعد تبیین‌گر کاهش اشغال در نظام زندان

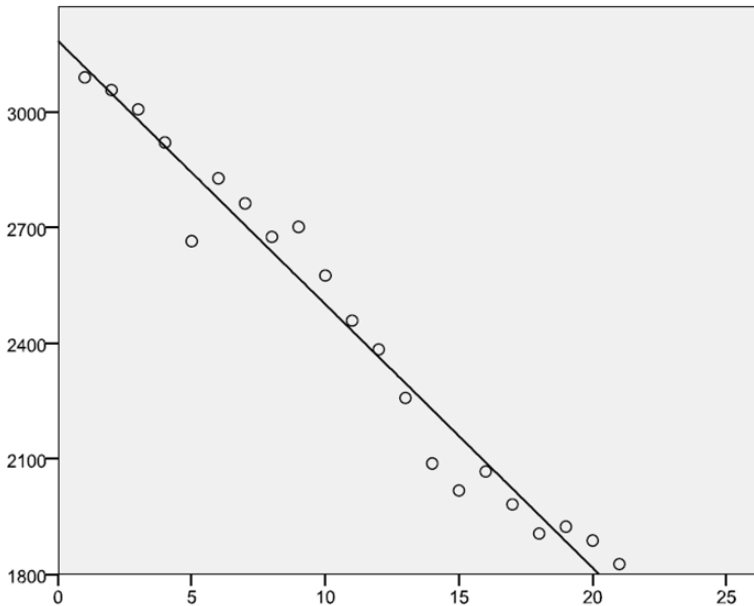
زیر نگریسته می‌شود: (م)

¹⁴⁶ Rechnungshof der Freien und Hansestadt Hamburg: Jahresbericht 2009 über die Prüfung der Haushalts- und Wirtschaftsführung der Freien und Hansestadt Hamburg mit Bemerkungen zur Haushaltsrechnung 2007. Hamburg, 8. Januar 2009, S. 156.

هامبورگ نیست. تمایل، بیشتر به سمت کاهش آزادی زودرس بر پایه آزادی مشروط است که با روند عمومی سخت شدن قواعد و رویه‌های آن سازگار است. کاهش سریع ورودی بازداشتگاه‌ها (متهمان) و زندان (محکومان به حبس)، افزایش استفاده از اقدام‌های نامعین امنیتی (توانگیری) و تصمیم‌های سختگیرانه‌تر در اعطای آزادی مشروط را خنثی کرد.

نمودار ۲: شمار زندانیان در ایالت هامبورگ در سال‌های ۲۰۰۳ تا ۲۰۰۹

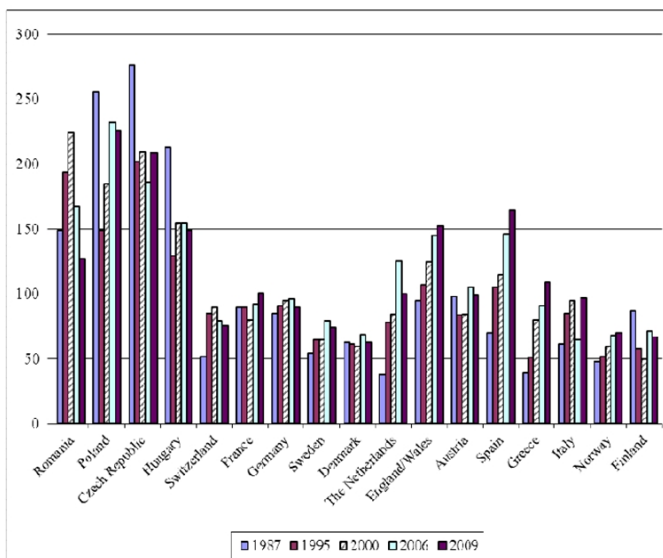

گزارش دفتر حسابرسی کل بیان می‌کند که کاهش جمعیت زندان نه در نتیجه برنامه بوده و نه مورد انتظار بود. این موضوع، نتیجه پیش‌بینی نشده کاهش جرم بود و هنوز نیز هست (به ویژه در خصوص سرقت‌های مسلحانه، تجاوز به عنف و اشکال مشدد جرایم علیه اموال). به علاوه، نتیجه کاهش بلندمدت در تعداد جست‌وجوکنندگان پناهگاه که در ریسک

نگهداری پیش از محاکمه قرار می‌گرفتند^{۱۴۷} نیز تلقی می‌شد.

وزارت دادگستری هلند در مه ۲۰۰۹ اعلام کرد که ۸ زندان تعطیل شد و حدود ۱۲۰۰ شغل مربوط به زندان به واسطه کاهش سریع در تعداد زندانیان از بین رفت که تصور می‌شود نتیجه کاهش نرخ جرم باشد.^{۱۴۸} سایر کشورهای اروپایی نیز کاهش جمعیت زندان را تجربه کردند؛ همان‌طور که در نمودار ۳ دیده می‌شود. در حالی که، در برخی دیگر میزان تقریباً ثابتی در ورود به زندان و نرخ زندانیان وجود دارد.

نمودار ۳: نرخ زندانیان در اروپا بین سال‌های ۱۹۸۷ تا ۲۰۰۹

¹⁴⁷ Albrecht, H. -J.: Criminalization and Victimization of Immigrants in Germany, in: S. Palidda (ed.), Criminalisation and Victimization of Migrants in Europe. Agenzia X, Milano 2009, pp. 118-138.

¹⁴⁸

www.nrc.nl/international/article2246821.ece/Netherlands_to_close_prisons_for_lack_of_criminals [14. 04. 2012]; the ministry announced as well that The Netherlands will sell prison capacity (500 beds) to Belgium which is suffering from overcrowding.

۳-۲ جرم انگاری، میزان جرم، رشد جمعیت زندان‌ها و تورم جمعیت زندان‌ها

مترجم:

حسین میر محمد صادقی*

(استاد دانشکده حقوق دانشگاه شهید بهشتی)

به نظر می‌رسد در مورد این نکته که تغییرات حاصله در نرخ جرم تأثیر عمده‌ای بر رشد جمعیت زندان و تورم زندان‌ها ندارد اجماع وجود داشته باشد.^{۱۴۹} با این حال، این فرض که نرخ جرم با رشد جمعیت زندان (و تراکم ناشی از آن) مرتبط نمی‌باشد نیازمند مذاقه بیشتری است. منشأ اکثر مطالعاتی که بر فقدان این ارتباط متقابل تأکید می‌کند آمریکا است که در آنجا در واقع با کاهش نرخ جرم مشکل تورم زندان‌ها در برخی قلمروهای قضایی بدتر هم شده است. هر چند این فرض ممکن است درباره تغییرات کلی نرخ جرم درست باشد، لکن افزایش فقرات جرایم (حساسی) که منجر به تعیین مجازات حبس و به ویژه حبس‌های بلند مدت می‌شود، یکی از دلایل تورم

* Email: h_sadeghi@sbu.ac.ir; & Email: drsadeghi128@yahoo.com

¹⁴⁹ Hartney, C.: US Rates of Incarceration: A Global Perspective. Research from the National Council on Crime and Delinquency. Washington, November 2006; Coyle, A.: Managing prison overcrowding: A European perspective. Rencontre Européenne des Directeurs d'Administration Pénitentiaire, Ministère de Justice. Place Vendôme, Paris, 11 July 2008. International Centre for Prison Studies, London 2008, p. 7; Cox & Rhodes (fn. 36), p. 135, presenting data from a survey of correctional administrators which show that overcrowding is explained by administrators rather by stricter sentencing codes and more punitive public opinion than by increases in crime or the inability to build new prison space.

زندان‌ها طی دهه‌های گذشته دانسته شده است، همان‌طور که استفاده از حقوق کیفری برای مثال در حوزه سیاست‌های مربوط به نظم عمومی واجد چنین اثری بوده است.

جرایم مواد مخدر مثال بارزی از سیاست‌های کیفری است که در بسیاری از کشورها تأثیر عمده‌ای بر تورم جمعیت زندان‌ها داشته است.^{۱۵۰} نگرانی عمومی فزاینده راجع به ماری جوآنا، هروئین و پس از آن کوکائین و کرک (که گاه از نقطه نظر «هراس اخلاقی»^{۱۵۱} تحلیل شده و منجر به اعلام جنگ علیه مواد مخدر گشته است)^{۱۵۲} در سطح بین‌المللی با مجازات‌های حبس شدیدتر برای تمام انواع جرایم مواد مخدر (که گاه شامل معتادان هم می‌شود)^{۱۵۳} همراه بوده است.

تغییرات حاصله در ساختار جمعیت زندان‌ها که از دهه هشتاد میلادی آغاز شد نشانگر تأکید افراطی بر مجازات حبس به عنوان واکنشی در قبال بازار در حال توسعه و گسترش مواد مخدر می‌باشد. برای مثال، کشور آلمان در دهه هشتاد میلادی در نتیجه افزایش مجازات‌های مذکور در قوانین مربوط به مواد مخدر و مجازات‌های حبس بلند مدت ناشی از آن با مشکل تورم زندان‌ها روبه‌رو شد. همین‌طور، در سوئد و دانمارک مجازات‌های

^{۱۵۰} در این باره، چنانکه قائم مقام دبیر کل ستاد مبارزه با مواد مخدر ایران بیان داشته، در

ایران، ۷۰ درصد زندانیان مرتبط با مواد مخدر هستند (م). در:

<http://www.iribnews.ir/> [20/4/2016]

^{۱۵۱} Cohen, S.: *Folk Devils and Moral Panics*. 1972; Goode, E. & Ben-Yehuda, N.: *Moral Panics: The Social Construction of Deviance*. Cambridge 1994.

^{۱۵۲} Gerber, J. & Jensen, E. L.: *Drug War American Style – The Internationalization of Failed Policy and its Alternatives*. New York/NY, London 2001; Caulkins, J. -P., Reuter, P., Iguchi, M. Y. & Chiesa, J.: *How Goes the “War on Drugs”? An Assessment of U. S. Drug Problems and Policy*. RAND, Santa Monica 2005.

^{۱۵۳} *Intellasia: Indonesia’s drug fight pushes prison Aids explosion*. 5 August 2009.

تعیین شده برای مجرمان مواد مخدر دلیل عمده پذیرش افراد در زندان‌ها، و در نتیجه ایجاد مشکل کمبود ظرفیت زندان‌ها در دهه‌های گذشته بوده است.^{۱۵۴} خشونت فزاینده مرتبط با بازارهای مواد مخدر در هزاره جدید در بسیاری از کشورهای آمریکای لاتین باعث ایجاد موج جدیدی از جرایم شده است که بر سامانه تحت فشار زندان‌ها تأثیر مضاعفی بر جای می‌گذارد.^{۱۵۵} ادله‌ای که در آمریکا وجود دارد نیز ارتباط قوی بین سیاست‌های راجع به مواد مخدر، دستگیری‌های ناشی از آنها و افزایش جمعیت زندان‌ها را نشان می‌دهد.^{۱۵۶}

خشونت گسترده منتهی به نسل‌کشی، آن‌گونه که در روآندا مشاهده شد، یا ناشی از تنش‌ها و ناآرامی‌های خشونت‌آمیز اجتماعی و سیاسی، آن‌گونه که در هائیتی طی سال‌های گذشته وجود داشت، ممکن است منتهی به رشد تعداد بازداشت‌شدگان پیش از محاکمه (تحت قرار) در نظام عدالت کیفری شود، در حالی که این نظام‌ها آمادگی پذیرش چنین تعداد گسترده‌ای از زندانیان را ندارند. لکن، داده‌های راجع به تورم جمعیت زندان‌ها که در بالا مورد تحلیل واقع شد، این را هم نشان می‌دهد که خشونت عمومی گسترده و مستمر در یک کشور مستقیماً با میزان تورم جمعیت زندان‌ها ارتباط متقابل دارد. هر چند چنین ارتباط متقابلی گویای وجود یک رابطه علیت نمی‌باشد، می‌توان فرض کرد که خشونت گسترده و مستمر نشانگر وجود یک ساختار

¹⁵⁴ Tråskman, P. O.: Drug Control and Drug Offences in the Nordic Countries: A Criminal Political Failure too often Interpreted as a Success. *Journal of Scandinavian Studies in Criminology and Crime Prevention* 5 (2004), pp. 236-256, p. 250.

¹⁵⁵ Ousey, G. C. & Lee, M. R.: Homicide Trends and Illicit Drug Markets: Exploring Differences Across Time. *Justice Quarterly* 24 (2007), pp. 48-79; Reuter, P.: Systemic violence in drug markets. *Crime, Law & Social Change* 52 (2009), pp. 275-284.

¹⁵⁶ Gottschalk, M.: Money and mass incarceration: The bad, the mad, and penal reform. *Criminology & Public Policy* 8 (2009), pp. 97-109, p. 99.

ضعیف برای دولت و نظام عدالت کیفری است که فاقد ابزار لازم برای مقابله مؤثر با تعداد زیاد جرایم سنگین می‌باشد.

علاوه بر تأثیر مشکلات اجتماعی جدید و ظهور خشونت‌های گسترده یا خشونت سازمان یافته بر جمعیت زندان‌ها، عامل سومی که بر جمعیت زندان‌ها و تورم جمعیت زندان‌ها اثر می‌گذارد مربوط به جرایم راجع به نظم عمومی است. گزارش‌های موجود دربارهٔ مناطق مختلف دنیا سؤالاتی را راجع به نقش حقوق کیفری (ستتی) در تورم زندان‌ها پیش آورده است. «حقوق ناهنجار استعماری» دلیل تورم جمعیت زندان‌ها در برخی از کشورهای آفریقایی دانسته شده است. حقوق کیفری‌ای که افراد بسیاری را به دلیل ارتکاب جرائمی مثل ولگردی، فحشا، آوارگی یا عدم پرداخت بدهی به زندان می‌فرستد، ممکن است تأثیر توری بر جمعیت زندان داشته باشد.^{۱۵۷} با وجود مشکلات اقتصادی و فقر گسترده، در صورتی که این

^{۱۵۷} در این باره، در نظام عدالت کیفری ایران، می‌توان به دستورالعمل چگونگی تعیین تکلیف زندانیان جرایم مواد مخدر، چک و محکومان مالی برای جلوگیری از تراکم بیش از حد زندان‌ها مصوب ۱۳۸۱/۷/۱۵ اشاره نمود. این دستورالعمل به شرح زیر است:

بخشنامه به رؤسای کل دادگستری‌های سراسر کشور
با توجه به تراکم بیش از حد زندانی در زندان‌های کشور و معضلات و مشکلات ایجاد شده که ضرورت تدبیر عاجل در این زمینه کاملاً محسوس می‌باشد، به جناب عالی اجازه و اختیار داده می‌شود شخصاً یا با تفویض اختیار به یکی از معاونین در جرایم عمومی و رئیس دادگاه انقلاب در جرایم مربوط به اعتیاد و مواد مخدر، نسبت به کلیه زندانیان معتاد، مواد مخدر، چک و کسانی که در رابطه با مسایل مالی زندانی هستند به شرح دستورالعمل ذیل اقدام نموده و نتیجه اقدامات را هر سه ماه یک بار، گزارش نمایید:

۱. در اجرای ماده ۳۱ قانون مبارزه با مواد مخدر حبس بدل از جزای نقدی محکومان

جرایم مواد مخدر و اعتیاد از لحظه ورود زندانی روزی پنجاه هزار ریال محاسبه شود. ۲. به زندانیان جرایم مواد مخدر و اعتیاد که به علت عجز از پرداخت جریمه در زندان به سر می‌برند اولاً، در اجرای تبصره یک ماده ۳۱ قانون مبارزه با مواد مخدر، نسبت به تقسیط جریمه اقدام، ثانیاً، توسط قضات ناظر زندان با اخذ وثیقه مناسب یا کفیل معتبر به مدت یک ماه مرخصی اعطا شود تا نسبت به تقسیط باقیمانده جریمه خود اقدام نمایند.

تبصره: اجرای این بند و تشخیص ملائت کفیل برعهده رئیس حوزه قضایی بوده و چنانچه زندانی فاقد ضامن معتبر باشد به تشخیص رئیس حوزه که با التزام و قول شرف از مرخصی مراجعت خواهد نمود نیازی به اخذ کفیل یا وثیقه نبوده و مرخصی آنان بلامانع می‌باشد.

۳. زندانیانی که حبس توأم با جزای نقدی دارند به شرط نداشتن سابقه تا یک ماه مرخصی اعطا شود تا نسبت به تقسیط جزای نقدی خود یا پرداخت آن اقدام نمایند. قاضی ناظر زندان پس از اطمینان از تقسیط یا پرداخت جزای نقدی در اجرای ماده ۳۹ قانون مجازات اسلامی نظر موافق خود را جهت آزادی مشروط زندانی به دادگاه اعلام نمایند.

۴. در اجرای ماده ۱۶ قانون مبارزه با مواد مخدر قضات محاکم انقلاب از تبدیل شلاق یا جزای نقدی معتادان مواد مخدر به حبس، خودداری نمایند.

۵. در مورد محکومان موضوع قانون نحوه اجرای محکومیت‌های مالی مصوب ۱۳۷۷/۸/۱۰ مجلس شورای اسلامی با عنایت به بخشنامه شماره ۱. ۸۱. ۱۲۵۲۳ مورخ ۱۳۸۱/۶/۲۷ تاریخ محاسبه مبلغ یک صد هزار ریال به ازای هر روز بازداشت ۱۳۸۱/۱/۱ تعیین می‌گردد.

۶. در مورد زندانیانی که به جرم صدور چک بلامحل، محکوم به جزای نقدی هستند مدت یک ماه به آنان مرخصی اعطا شود تا نسبت به تقسیط جزای نقدی یا جلب رضایت شاکی اقدام نمایند.

۷. در مورد زندانیانی که در اجرای محکومیت‌های مالی ناشی از آرای دادگاه‌های حقوقی (احکام مدنی) در زندان هستند مدت یک ماه مرخصی اعطا شود تا نسبت به جلب رضایت محکوم اقدام نمایند.

دسته از قوانین به طور دقیق اجرا، شوند، کمبودی از لحاظ عرضه زندانی به زندان‌ها وجود نخواهد داشت.^{۱۵۸}

۸. در مورد محکومین دیه توأم با حبس یا محکومین دیه فاقد حبس یا اینکه حبس را تحمل نموده باشند، مدت یک ماه مرخصی اعطا شود تا نسبت به جلب رضایت اولیای دم و شاکی اقدام نمایند.

۹. یک ماه مرخصی مورد اشاره در بندهای ۲ و ۳ و ۵ و ۶ و ۷ و ۸ این دستورالعمل در صورت لزوم برای چند بار قابل تمدید است.

۱۰. حد نصاب نگهداری زندانیان محکوم در زندان بسته برای انتقال به زندان نیمه باز و زندان باز موضوع مادتين ۸ و ۱۰ آیین نامه اجرایی سازمان زندان‌ها در صورت احراز سایر شرایط مندرج در دو ماده مذکور به تشخیص مسئولین مربوطه واگذار شود تا استفاده از زندان نیمه باز و زندان باز برای زندانیان به صورت سهل و آسان انجام شود.

۱۱. مفاد دستورالعمل فوق، شامل کسانی که برابر ماده ۲۱۵ آیین نامه اجرایی سازمان زندان‌ها، از شمول اعطای مرخصی مستثنی می‌باشند و همچنین محکومانی که دارای سوابق متعدد موادمخدر و طویل‌المدت بوده و نیز قاچاق‌فروشان که احتمال فعالیت مجدد آنان می‌باشد، نخواهد بود.

تبصره: تشخیص هرکدام از موارد این بند بر عهده رئیس دادگستری استان یا نماینده او می‌باشد.

۱۲. قضات محاکم در هنگام صدور قرار تأمین برای متهمین، از صدور قرار بازداشت موقت یا قرار تأمین وثیقه جز در مواردی که قانوناً ملزم می‌باشند خودداری ننموده و به کیفیتی اقدام نمایند که اخذ تأمین، نتیجتاً منتهی به بازداشت متهم نگردد. (م)

¹⁵⁸ Sekhonyane, M.: Prison reform in Africa: recent trends. CSPRI Newsletter, No. 10, April 2005.

۲-۴ تقاضای فزاینده برای مجازات و تأکید بر مجازات

حبس: تنبیه‌گرایی، حبس و تورم جمعیت زندان‌ها

افزایش ورودی به زندان‌ها و افزایش طول مجازات‌های حبس (و در نتیجه افزایش مدت اقامت در زندان) دلایل عمده تورم جمعیت زندان و شلوغی زندان‌ها دانسته شده است.^{۱۵۹} با این حال، براساس تحقیقات انجام شده در کشورهای مختلف، گفته می‌شود که طول مدت مجازات الزاماً ارتباط قوی با تورم جمعیت زندان ندارد و نمی‌توان این فرمول کلی را پذیرفت که «مدت طولانی‌تر مجازات مساوی تورم بیشتر زندان‌ها است».^{۱۶۰}

گزارش‌های واصله از بسیاری از کشورها طی دهه‌های گذشته نشان می‌دهد که مردم تنبیه‌گراتر شده،^{۱۶۱} کم‌تر از برنامه‌های اصلاحی حمایت می‌کنند و خواستار پاسخ‌های شدیدتر به جرم می‌باشند.^{۱۶۲} مطالبه مجازات

¹⁵⁹ Kuhn, A.: What can we do about prison overcrowding? *European Journal on Criminal Policy and Research* 2-4 (1994), pp. 101-106, p. 104; Tournier, P. V.: *The Prisons of Europe. Prison Population, Inflation and Prison Overcrowding. Penal Issues 2000*, pp. 6-9; see also Carter, P.: *Lord Carter's Review of Prisons. Securing the future. Ministry of Justice, London 2007*, noting that in England/Wales approximately 70 % of the increase in demand for prison places between 1995 and 2005 resulted from changes in custody rate and sentence length.

¹⁶⁰ Aebi, M. F., Aubusson de Cavarlay, B. & Stadnic, N.: *Entrées en Prison et Décrues de Détention. La Diversité pénitentiaire en Europe. Questions Pénales, Bulletin d'Information, 2007-XX. 2.*

^{۱۶۱} چنین دیدگاهی از سوی حقوق‌دانان ایران نیز مورد اشاره قرار گرفته است، چنانکه یکی از ایشان چنین بیان کرده است: «در این باره، اگر از چشم‌انداز جامعه‌شناسی حقوقی به مسئله بنگریم؛ یک مورد، ذهن کیفرگرای جامعه است که روزه گسترده‌ای را برای استفاده از مجازات زندان فراهم می‌کند.» در: نوبهار، رحیم، نشست تخصصی بررسی وضعیت زندان‌ها، مرکز تحقیقات استراتژیک مجمع تشخیص مصلحت نظام، ۶ آبان ۱۳۹۴. (م)

¹⁶² Miyazawa, S.: *The politics of increasing punitiveness and the rising populism in Japanese criminal justice policy. Punishment & Society* 10 (2008), pp. 47-

در افزایش حبس‌های بلندمدت منعکس شده است.^{۱۶۳} در واقع، در بسیاری از نظام‌های عدالت کیفری، طی دهه گذشته، کمینه و بیشینه مجازات‌ها افزایش یافته و حداقل مجازات قابل اعمال، به ویژه برای جرایم خشونت‌آمیز جنسی، مشخص شده است.^{۱۶۴} افزایش حداقل میزان مجازات آثار تدریجی بر جمعیت زندان باقی می‌گذارد به طوری که تأثیر آن مدت‌ها پس از اجرا مشاهده خواهد شد.^{۱۶۵}

در برخی از کشورها حبس ابد به عنوان پاسخی برای مجموعه گسترده‌ای از جرایم پیش‌بینی شده است که بسیار فراتر از میزان استفاده سنتی از آن، که فقط مربوط به قتل عمد درجه یک بوده است می‌باشد،^{۱۶۶} و این نکته گاه باعث گسترش قابل توجه تعداد زندانیانی که محکوم به حبس ابد می‌باشند شده است.^{۱۶۷} به کارگیری سیاست‌های «حقیقت‌گرایی در تعیین مجازات»،^{۱۶۸} تعیین مجازات‌های ثابت، تعیین حداقل‌های اجباری، قوانین دو

←

77; Giffard, C. & Muntingh, L.: The Effect of Sentencing on the Size of the South African Prison Population. *Newlands* 2006, p. 16.

¹⁶³ See for example Lambropoulou, E.: Crime, Criminal Justice and Criminology in Greece. *European Journal of Criminology* 2 (2005), pp. 211-247, p. 223.

¹⁶⁴ Miyazawa (fn. 126), p. 59 for Japan; Terblanche, S. & Mackenzie, G.: Mandatory Sentences in South Africa: Lessons for Australia? *The Australian and New Zealand Journal of Criminology* 41 (2008), pp. 402-420.

¹⁶⁵ Terblanche & Mackenzie (fn. 128), p. 410.

¹⁶⁶ van Zyl Smit, D.: *Taking Life Imprisonment Seriously*. The Hague 2002; Steinberg (fn. 29).

¹⁶⁷ See Nellis, A. & King, R. S.: *No Exit. The Expanding Use of Life Sentences in America*. Washington 2009, where it is reported that in the United States 140,610 prisoners are serving life sentences, out of which 41,095 do not have the possibility of parole, the highest proportion of life sentences relative is reported from California, where 20 % of the prison population is serving a life sentence.

^{۱۶۸} «حقیقت در حکم یکی دیگر از معروف‌ترین سیاست‌های اتخاذی آمریکا در زمینه

مبارزه کیفری با بزهکاری است که از دهه آخر قرن بیستم تاکنون به مورد اجرا

←

و سه ضربه^{۱۶۹} و نهایتاً حرکت به سوی ساختار جدیدی از امنیت که برای امنیت نقش اساسی در میان اهداف حقوق جزا و مجازات‌های کیفری قائل می‌شود را باعث این تغییر حالت انگاره‌ای دانسته‌اند.^{۱۷۰} توجهات از مجرم و فردی کردن مجازات به سوی شدت جرم و مجازات‌های بازدارنده معطوف شده است (یا شاید هم اساساً هیچ‌گاه از توجه به مجازات منحرف نشده بوده است).^{۱۷۱}

توجهات اخیر به بزه‌دیده و حمایت از بزه‌دیدگان احتمالی مسلماً

گذاشته شده است. مطابق این رویکرد حکم محکومیت مجرمان خاص (معمولاً مجرمان جرایم جنسی) باید تا درصد معینی - معمولاً تا ۸۵ درصد و در برخی موارد تا ۱۰۰ درصد - به مورد اجرا گذاشته شود. هدف از اتخاذ این سیاست، محدود کردن قلمرو استفاده متداول از آزادی مشروط، تعلیق مراقبتی یا هر نوع تدبیر دیگری جهت آزاد کردن این دسته از بزهکاران است.» در: غلامی، حسین، سیاست کیفری سختگیرانه، فصلنامه دانش انتظامی، زمستان ۱۳۸۴، شماره ۲۷، ص: ۱۱۳. (م)

^{۱۶۹} قانون سه ضربه و اخراج (three strikes and you're out) که در ایالات متحده امریکا مطرح شد، به قانونی اطلاق می‌شود که به موجب آن محکومیت مجرمی که دارای یک سابقه جنایی بود، به دو برابر افزایش می‌یافت و نیز باعث می‌شد مجرمی که برای سومین بار مرتکب جرم جنایی می‌شود به حبس ابد محکوم گردد. در واقع «هدف این قوانین آن است که بزهکارانی را که با ارتکاب جرایم مکرر، نظم و امنیت اجتماعی را برهم می‌زنند، برای مدتی طولانی از جامعه دور کرده و یا به طور کلی در حبس ابد نگه دارند.» در: غلامی، حسین، سیاست کیفری سلب توان بزهکاری، فصلنامه تحقیقات حقوقی دانشکده حقوق دانشگاه شهید بهشتی، شماره ۵۰، ص: ۴۹۹. و غلامی، حسین، سیاست کیفری سختگیرانه، فصلنامه دانش انتظامی، زمستان ۱۳۸۴، شماره ۲۷، ص: ۱۰۸. (م)

¹⁷⁰ Tonry (fn. 62), pp. 353-354.

¹⁷¹ Report of the Special Rapporteur on torture and other cruel, inhuman or degrading treatment or punishment, Manfred Nowak, Mission to the Republic of Moldova. A/HRC/10/44/Add. 3, 12 February 2009, No. 57.

انعکاس بارزی از این تغییرات است. این تغییرات همچنین نشانگر میل به سوی یک «عوام‌گرایی کیفری فراگیر»^{۱۷۲} از سوی سیاست‌مداران، که خواهان اعمال مجازات‌های سنگین‌تر به ویژه برای تکرارکنندگان جرم می‌باشند،^{۱۷۳} و نیز وجود شکاف بین فعالان حوزه عدالت کیفری و محققانی که مایل به ارزیابی ماهیت سیاست‌های عدالت کیفری هستند از یک سو، و سیاست‌مدارانی که می‌خواهند پیام‌هایی را به عامه مردم منعکس کنند، دانسته شده است.^{۱۷۴}

لکن، در واقع دیدگاه و رویه راجع به ضمانت‌اجراهای کیفری که زمانی به طور منسجم و یکنواخت پیرامون اندیشه پیشگیری از طریق اصلاح و بازسازی مجرمان شکل می‌گرفت و ویژگی نظام‌های عدالت کیفری امروز می‌باشد. هر چند جهت‌گیری امنیتی و پاسخ‌های تنبیهی در مورد گروه‌هایی از مجرمان که خطرناک و تهدیدی برای امنیت عمومی محسوب می‌شوند

^{۱۷۲} عوام‌گرایی یا پوپولیسم کیفری، وصفی است که حقوقدانان و جرم‌شناسان غربی - به ویژه آمریکایی - نسبت به سیاست کیفری دولت‌های محافظه‌کار، دست‌راستی و ملی‌گرای کشورهای خود، به کار برده‌اند، حال آنکه مدل غالب سیاست جنایی آنها، لیبرال-دموکراتیک است. در واقع، طرفداران سیاست کیفری عمل‌گرا یا سیاست کیفری سیاست‌زده در یک رویکرد ساده‌انگارانه به پدیده پیچیده بزهداری و با اعتقاد به ناکارآمدی و حتی شکست سیاست‌های پیشگیرانه اجتماعی و بالینی، مهار جرم را تنها از رهگذر سختگیری کیفری، در معنای گسترده آن، ممکن می‌دانند. از این جهت، چه بسا یکی از آثار چنین راهبردی، تورم قابل توجه جمعیت کیفری زندان‌ها باشد. در: لازرژ، کریستین، درآمدی بر سیاست جنایی، ترجمه علی‌حسین نجفی‌ابرنادآبادی، بنیاد حقوقی میزان، ۱۳۹۲، صص: ۴۴ و ۵۰. (م)

¹⁷³ Daems, T.: Engaging with penal populism. The case of France. *Punishment & Society* 9 (2007), pp. 319-324.

¹⁷⁴ Tonry, M.: *Criminology, Mandatory Minimums, and Public Policy*. *Criminology & Public Policy* 5 (2006), pp. 45-56, p. 51.

(مثلاً مجرمان جنسی و خشن) دیدگاه غالب است، برخوردهای مبتنی بر جایگزین‌های حبس، ضمانت‌اجراهای اجتماعی، مجازات‌های بینابین، میانجی‌گری و عدالت ترمیمی و اخیراً تمایل به طراحی یک برنامه ورود مجدد محکومان سابق (به اجتماع) هنوز در صدر برنامه‌های راجع به سیاست‌های مربوط به جرم قرار دارد.^{۱۷۵}

پیش‌بینی چارچوب‌های قانونی برای تعیین مجازات‌های حبس‌های طولانی مدت را ممکن می‌سازد^{۱۷۶} و تحمیل مجازات‌های حبس برای جرائم متعدد که به طور متوالی (یعنی مجموعاً) اجرا می‌شود موجب افزایش حبس‌های بلند مدت می‌گردد.^{۱۷۷} باید توجه ویژه‌ای هم به مجازات حبس‌ابد و در این‌جا حبس‌ابد غیر قابل بخشودگی معطوف شود.^{۱۷۸}

تأکید بر حبس‌های طولانی مدت یا حبس‌ابد نباید مانع بررسی تأثیر حبس‌های کوتاه مدت بر مشکلات مربوط به ظرفیت زندان‌ها شود. حبس‌های کوتاه مدت به گروه خاصی از مجرمان مربوط می‌شود که عبارتند از: مجرمین مزمن یا به عادت که مشکلات خاصی را ایجاد می‌کنند و بار سنگینی را بر عهده نظام‌های اصلاحی می‌گذارند. تکرار جرم و محکومیت هزینه‌های قابل توجهی را به دنبال دارد و در بلند مدت بر ظرفیت زندان‌ها

¹⁷⁵ Lynch, J. P.: Prisoner Reentry: Beyond Program Evaluation. *Criminology & Public Policy* 5 (2006), pp. 401-412.

¹⁷⁶ Mauer, M.: The Hidden Problem of Time Served in Prison. *Social Research* 74 (2007), pp. 701- 706; Blogs. findlaw. com/blotter/2009/06/100-year-sentence-for-teen-sex-offender-with-47-iq-co ncurrent-sentences-fair. html [14. 04. 2012]; Terreblanche, S.: Sentencing: Changes and effect since 1994; www. csvr. org. za/wits/confpaps/terreblanche. htm [14. 04. 2012].

¹⁷⁷ Ashworth, A.: *Sentencing and Criminal Justice*. 4th ed. Cambridge 2005, p. 248.

¹⁷⁸ For a review of positions of the South African and Namibian Supreme Courts on life without parole see Terreblanche, S.: *Sentencing: Changes and effect since 1994*; www. csvr. org. za/ wits/confpaps/ terreblanche. htm [14. 04. 2012].

فشار وارد می‌آورد. به علاوه، وجود مجرمان مزمن، محدودیت‌های راجع به اصلاح مجرمان در زندان را نشان می‌دهد.^{۱۷۹}

۵-۲ جایگزین‌های شکست‌خورده حبس و بازگشت دوباره به زندان به دلیل نقض شرایط آزادی مشروط

جایگزین‌های حبس مثل جزای نقدی، خدمات اجتماعی، توقیف خانگی توأم با نظارت الکترونیک و تعلیق مراقبتی یا تعلیق اجرای مجازات در اثنای دهه‌های گذشته در نظام‌هایی راجع به ضمانت‌اجراهای کیفری گنجانیده شده‌اند. آزادی زود هنگام به دلیل آزادی مشروط، با وجود این که در برخی کشورها لغو شده است، هنوز نهاد مهمی در اکثر نظام‌های مبتنی بر اصلاح می‌باشد. با این حال، جایگزین‌های حبس و بخشودگی خطر زندانی شدن فرد را در صورت عدم پرداخت جزای نقدی یا نقض شرایطی که توأم با جایگزین‌های حبس بوده است و یا در صورت ارتکاب مجدد جرم به همراه دارد. به ویژه، جزای نقدی، در شرایط اقتصادی ضعیف و وجود فقر گسترده مستعد تبدیل شدن به حبس می‌باشد. گزارش‌های راجع به کشورهایی که در آنها فقر گسترده وجود دارد نشان می‌دهد که اکثر مجرمان به این دلیل به زندان افتاده‌اند که توان پرداخت حتی مبالغ اندک جزای نقدی را نداشته‌اند.^{۱۸۰} بازگرداندن مجدد مجرمان بخشوده شده به زندان در برخی کشورها موجب افزایش جمعیت زندان‌ها شده است. در انگلستان و ولز، تعداد فزاینده‌ای از زندانیان به دلیل این که بخشودگی آنها لغو شده است در زندان هستند. در کالیفرنیا، نقض‌کنندگان شرایط آزادی مشروط تقریباً ۴۰

¹⁷⁹ Report by the Comptroller and Auditor General: Managing offenders on short custodial sentences HC 431 Session 2009-2010. London, 10 March 2010, p. 4.

¹⁸⁰ www.pfi.org/Home/Centre for Justice and Reconciliation/News/Partnership for Addressing Prison Overcrowding in South Africa.

درصد پذیرفته‌شدگان به زندان را تشکیل می‌دهند.^{۱۸۱} اکثر این‌ها ناشی از نقض‌های شکلی (و نه واقعی) است و تعداد اندکی از آن موارد مشتمل بر ارتکاب مجدد جرم است.^{۱۸۲} تحقیقات همچنین نشان می‌دهد تغییر در رویه‌های راجع به لغو بخشودگی مجرمان بیش از آنکه ناشی از رفتار واقعی مضمولان آزادی مشروط باشد با تغییر حساسیت‌ها درباره نقض شرایط آزادی مشروط مرتبط است.^{۱۸۳} در پرتو دلایل آشکار مبنی بر اینکه بازگرداندن مضمولان آزادی مشروط به زندان بنا به دلایل شکلی (که عمدتاً ناشی از تشدید مراقبت‌هاست) باعث کاسته شدن از تکرار جرم نمی‌شود،^{۱۸۴} باید توجه ویژه‌ای نسبت به چارچوب قانونی پیش‌بینی شده برای لغو مجازات‌های تعلیقی و بخشودگی مبذول شود.

مجرمان فقیر و ناتوان به صورت گوناگون باعث تورم جمعیت زندان‌ها می‌شوند. در کشورهای در حال توسعه، فقر مشکل اصلی برای عدم توانایی اشخاص نسبت به پرداخت مبالغ حتی اندک جزای نقدی یا وثیقه می‌باشد. نظام‌هایی که در میان ضمانت‌اجراهای خود جایگزین‌هایی را برای توقیف مجرمان پیش‌بینی نکرده‌اند مسلماً در تلاش‌های خود برای پرهیز از جمعیت بالای زندان ناکام می‌مانند.^{۱۸۵} در حوزه اروپا، مجرمان غالباً برای

¹⁸¹ Legislative Analysts's Office: Prison Overcrowding – An Overview on Construction and Rehabilitation. Senate Public Safety Committee, February 19, 2008, p. 5.

¹⁸² Padfield, N. & Maruna, S.: The revolving door at the prison gate: Exploring the dramatic increase in recalls to prison. *Criminology and Criminal Justice* 6 (2006), pp. 329-352, pp. 330-332.

¹⁸³ Reitz, K.: Questioning the Conventional Wisdom of Parole Release Authority, in: M. Tonry (ed.), *The Future of Imprisonment in the 21st Century*. New York 2004, pp. 199-235; Padfield & Maruna (fn. 143), p. 337.

¹⁸⁴ Petersilia, J. & Turner, S.: Intensive Probation and Parole, in: M. Tonry (ed.), *Crime and Justice. An Annual Review of Research*, Vol. 19. Chicago 1993, pp. 281-335.

¹⁸⁵ در این باره، در نظام عدالت کیفری ایران، در پرتو راهبرد کلی کاهش استفاده از

مجازات‌های جایگزین یا اجتماعی، مناسب تشخیص داده نمی‌شوند زیرا مهاجران (غیر قانونی) دارای ارتباط قوی با جامعه نمی‌باشند، و بنابراین، در تصمیمات راجع به توقیف قبل از محاکمه و تصمیمات راجع به جایگزین‌های حبس از جمله گروه‌های پر خطر محسوب می‌شوند.

۶-۲ بازداشت پیش از محاکمه

دلایل عمده تورم جمعیت زندان در چارچوب‌های قانونی موجود و بازداشت پیش از محاکمه نهفته است. در برخی از مناطق، نسبت بالایی از محبوسین محکوم نشده در میان جمعیت زندانی حضور دارند.^{۱۸۶} اطلاعات مندرج در جدول (۱) فوق به طور قطعی دلالت بر آن دارد که رابطه متقابل قوی و مهمی بین بازداشت پیش از محاکمه و میزان تورم جمعیت زندان وجود دارد، لکن میزان این ارتباط از لحاظ کشورها (و مناطق) با یکدیگر متفاوت است. رابطه بین بازداشت پیش از محاکمه و تورم جمعیت زندان می‌تواند از زوایای مختلف توضیح داده شود.

مجازات زندان، مجازات‌های جایگزین حبس در قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۹۲/۲/۱ پیش بینی شد. به استناد ماده ۶۴ این قانون «مجازات‌های جایگزین حبس عبارت از دوره مراقبت، خدمات عمومی رایگان، جزای نقدی، جزای نقدی روزانه و محرومیت از حقوق اجتماعی است که در صورت گذشت شاکی و وجود جهات تخفیف با ملاحظه نوع جرم و کیفیت ارتکاب آن، آثار ناشی از جرم، سن، مهارت، وضعیت، شخصیت و سابقه مجرم، وضعیت بزه دیده و سایر اوضاع و احوال، تعیین و اجراء می‌شود.» (م)

¹⁸⁶ Zepeda Lecuona, G.: Myths of Pretrial Detention in Mexico. Monterrey 2005, p. 7; Schönleich, M.: The Scale and Consequences of Pretrial Detention around the World, in: Open Society Institute (ed.), Justice Initiatives. Pretrial Detention. New York 2008, pp. 11-43.

اولاً: ممکن است رسیدگی به پرونده‌ها در سامانه‌ای که بازداشت‌شدگان پیش از محاکمه را برای مدت زمان‌های طولانی پشت میله‌های زندان نگه می‌دارد با تأخیر همراه باشد.^{۱۸۷} این تأخیرها گاه در نتیجه مشکلات قانونی ماهوی و شکلی رخ می‌دهد، لکن چه بسا ناشی از رویه‌هایی باشد که در آنها نیاز به تعیین اولویت‌های لازم برای خاتمه دادن به پرونده‌های معوقه به درستی مورد توجه قرار نگرفته است.

ثانیاً: تعداد زیاد بازداشت‌شدگان پیش از محاکمه ممکن است ناشی از استفاده زیاد محاکم کیفری از بازداشت پیش از محاکمه باشد. باز این شاید نتیجه یک چارچوب قانونی باشد که در آن جایگزین‌های موفقی برای بازداشت پیش از محاکمه تعیین نشده است و یا نتیجه طبیعی رویه‌ای باشد که، با وجود جایگزین‌های در دسترس، استفاده کاملی از آنها نمی‌کند.^{۱۸۸}

لکن، با وجود ارتباط متقابل قوی بین میزان حبس پیش از محاکمه و تورم جمعیت زندان، چنین رابطه متقابلی نمایانگر وجود یک رابطه سببیت نیست. هر گاه رویه‌های موجود درباره حبس پیش از محاکمه منجر به تبدیل وضعیت سریع‌تر زندانی تحت قرار به زندانی محکوم شده باشد، این رویه‌ها تأثیری بر تورم جمعیت زندان‌ها نخواهند داشت. تنها در صورتی می‌توان انتظار تأثیرگذاری حبس پیش از محاکمه بر میزان جمعیت زندان را داشت که تقلیل پذیرش زندانی یا تقلیل مدت حبس متهمان تحت قرار بر آن دسته

¹⁸⁷ ICRC: Philippines: Protecting life and dignity in places of detention. ICRC Bulletin No. 01/ 2010, 3 February 2010.

¹⁸⁸ See for example Commission on Human Rights: Report of the Special Rapporteur, Manfred Nowak. Addendum. Follow-up to the recommendations made by the Special Rapporteur. Visits to Azerbaijan, Brazil, Cameroon, Chile, Mexico, Romania, the Russian Federation, Spain, Turkey, Uzbekistan and Venezuela. E/CN. 4/2006/6/Add. 2, 21 March 2006, pp. 53-54, where it is stated that despite the possibility to release suspects on bail and public approval of such measures, release on bail is very rarely used in practice.

از بازداشت‌شدگان پیش از محاکمه که نهایتاً مجازات حبس برایشان تعیین نمی‌شود اثر گذارد. بخش کم و بیش قابل توجهی از بازداشت‌شدگان پیش از محاکمه در عمل به مجازات‌های اجتماعی محکوم شده (یا تبرئه خواهند شد). با این حال، این نکته هم مسلم است که در برخی از این موارد مجازات‌های اجتماعی به این دلیل اعمال می‌شود که متهم پیش‌تر مدتی را در زندان گذرانده است.

۷-۲ خلاصه: نیاز به تحقیقات ملی ویژه

در این تحقیقات، برخوردهای مختلفی برای توضیح افزایش (و تا حد کم‌تری کاهش) جمعیت زندان اتخاذ شده است. افزایش نرخ زندانی معمولاً با افزایش تقاضا برای مجازات مرتبط می‌شود. در برخی از کشورها، افکار عمومی برای درک افزایش جمعیت زندان مهم دانسته شده است.^{۱۸۹} با این حال، مسلماً فرآیند حبس و روند جمعیت زندان از مجموعه مشترکی از متغیرها یا شرایط تبعیت نمی‌کند. تغییرات راجع به جمعیت زندان‌ها و تورم زندانی ناهمگون هستند و (همان‌طور که تونی و فارینگتون اخیراً در مورد نتایج ضمانت‌اجراهای کیفری و تعیین مجازات اشاره کرده‌اند) نشان‌گر ویژگی‌هایی است که مستلزم تحلیل دقیق هر یک از نظام‌های ملی عدالت کیفری می‌باشد.^{۱۹۰} تحقیقات انجام شده در مورد تورم جمعیت زندان (به ویژه راجع به افزایش و کاهش میزان جمعیت زندان) نشان داده است که

¹⁸⁹ Freiberg, A. & Gelb, K.: Penal populism, sentencing councils and sentencing policy, in: A. Freiberg & K. Gelb (eds.), *Penal Populism, Sentencing Councils and Sentencing Policy*. Cullompton 2008, pp. 1-14, p. 3.

¹⁹⁰ Tonry, M. & Farrington, D. P.: Punishment and Crime across Space and Time, in: M. Tonry & D. P. Farrington (eds.), *Crime and Punishment in Western Countries, 1980-1999*. Crime and Justice. A Review of Research, Vol. 33. Chicago, London 2005, pp. 1-39.

شرایط مؤثر بر میزان جمعیت زندان چندگانه است و از سامانه‌ای به سامانه دیگر تفاوت می‌کند. این شرایط با توجه به ویژگی‌های تاریخی، حقوقی، اقتصادی و فرهنگی متفاوت است. آنها مبتنی بر تجارب قبلی و ساختار خاص سیاسی می‌باشند. در تحلیل اخیر از آمار زندان‌های آمریکا برای دوره بین ۱۹۷۷ تا ۲۰۰۵ سِپِلْمَن به این نتیجه رسید که بهترین عوامل در پیش‌بینی میزان جمعیت زندان عبارت است از جرم، سیاست‌های تعیین مجازات، تورم زندانی و هزینه‌های انجام شده از سوی دولت (برای زندان‌ها).^{۱۹۱} به این ترتیب، تورم جمعیت زندان ممکن است بخشی از تهاجم یک فرآیند سیاسی باشد که در آن در نتیجه نداشتن تصویری از گزینه‌های دیگر به جز ساختن زندان‌های نو، هزینه کردن برای زندان‌ها منتهی به حرکتی برای تحکیم تصمیمات سیاسی می‌شود که در عین حال امکان تورم جمعیت زندان‌ها را فراهم می‌آورد.

این نتیجه‌گیری که ساخت گسترده زندان‌ها در آمریکا (و مشکلات تورم جمعیتی متعاقب آن) اجتناب‌ناپذیر نبوده است به وسیله کاهش موفقیت‌آمیز جمعیت سازمانی افراد مختل‌المشاعر در دهه‌های هفتاد و هشتاد میلادی (از طریق ارائه مشوق‌های مالی فدرال برای اجرای سیاست‌های عدم سازمان‌گرایی) اثبات می‌شود و بر نقش مهم تصمیمات اتخاذ شده در نظام سیاسی در این حوزه اشاره دارد.^{۱۹۲}

بنابراین، توصیه‌های رویه‌ای نسبت به اقداماتی که برای مقابله با تورم جمعیت زندان لازم است باید مبتنی بر تحلیل دقیق هر سامانه خاص بوده و مرحله پیش از محاکمه، تعیین مجازات (و عوامل مؤثر بر میزان مجازات)،

¹⁹¹ Spelman (fn. 109).

¹⁹² Spelman (fn. 109), p. 73.

رسیدگی‌های پس از دادرسی و تصمیم‌گیری‌های پس از آزادی (مشمتمل بر رویه‌های راجع به عفو و بخشودگی) را در بر گیرد. آگاهی ماهوی در مورد این که فرآیند قضایی راجع به مجرمان چگونه است، اطلاعات راجع به چگونگی تعیین مجازات و فرآیندهای پس از دادرسی، و نیز تصمیم‌گیری‌های اصلاحی برای تطبیق دادن سیاست‌ها بر ویژگی‌های خاص هر کشور مورد نیاز می‌باشد. با این حال، تحقیقات بین فرهنگی راجع به جرم، مجازات و اصلاح نشان می‌دهد که آمار و داده‌های ملی «مشکلات و ناکارآمدی‌های اساسی» دارند،^{۱۹۳} که اتکا بر نتایج و تعمیم آنها را، حتی اگر غیرممکن نسازد، مشکل می‌کند.

چیز دیگری که پاسخ آن روشن نیست این سؤالات است که چرا جمعیت زندان ثابت مانده یا تقلیل می‌یابد، و چرا نظام‌های عدالت کیفری آشکارا از تجارب گذشته درس نمی‌گیرند؟ تورم جمعیت زندان به یک موضوع قدیمی رویه‌ای و تحقیقاتی اشاره دارد. حداقل از سال‌های دهه هفتاد میلادی (زمانی که قوانین کیفری جدید و مجازات‌های حبس طولانی به ویژه منتج به موجی از پذیرش زندانیان به زندان‌ها شدند) تحقیقات بر مشکل تورم جمعیت زندان‌ها و راه‌های حل آن متمرکز بوده است. مجموعه‌ای از گزارش‌های تحقیقاتی و پیشنهاد‌های رویه‌ای وجود دارد که همه آنها راه حل‌های عمدتاً مشابهی را (در مورد جمعیت زیاد و تورم زندان‌ها) پیشنهاد می‌کنند.^{۱۹۴}

با این حال، با توجه به جایگزین‌های حبس، برنامه‌های اصلاحی بهتر،

¹⁹³ Tonry & Farrington (fn. 150), p. 11.

¹⁹⁴ Petersilia, J.: Influencing public policy: An embedded criminologist reflects on California prison reform. *Journal of Experimental Criminology* 4 (2008), pp. 335-356.

اقدامات جایگزین برای معتادان به مواد مخدر و افراد مختل المشاعر، تأکید کم‌تر بر حبس و پذیرش حبس به عنوان آخرین راه‌حل، سیاست‌گذاران گاه ابزارهایی را مورد استفاده قرار می‌دهند که نظام‌های عدالت کیفری را به شکل عمیق‌تری دچار مشکل ظرفیت زندان‌ها می‌کنند. بنابراین، برای مثال در دهه نود میلادی، تأثیری که قوانین سه ضربه و به طور کلی پذیرش مجازات‌های سنگین بر نظام عدالت کیفری کالیفرنیا گذاشت به درستی پیش‌بینی شده بود.^{۱۹۵} تحقیقات، انجام هزینه‌های گزاف و تأثیر کم‌تری را از لحاظ ایجاد امنیت بیش‌تر نشان می‌داد.^{۱۹۶} به طور کلی تحقیقات به خوبی نشان می‌دهد که زندان، در مقایسه با جایگزین‌های حبس، موجب تکرار جرم کم‌تر یا بازدارندگی (ارعاب) بیش‌تر نمی‌شود.^{۱۹۷} با این حال، تنها پس از آن که بار مالی بسیار سنگین شد و دادگاه‌ها شروع به مطالبه تقلیل فوری و مؤثر جمعیت زندان کردند، سیاست‌مداران تغییرات اساسی را آغاز نمودند. در واقع، به نظر می‌رسد که موقعیت‌های خوبی برای انتقال دست‌آوردهای تحقیقات به نظام سیاسی جهت توسعه رویه‌های اصلاحی «مستدل» وجود دارد.^{۱۹۸}

¹⁹⁵ Parent, D., Dunworth, T., McDonald, D. & Rhodes, W.: Key Legislative Issues in Criminal Justice: Mandatory Sentencing. National Institute of Justice, Washington, January 1997, p. 4.

¹⁹⁶ Stolzenberg, L. & D'Alessio, S. J.: "Three Strikes and You're Out?": The Impact of California's New Mandatory Sentencing Law on Serious Crime Rates. *Crime & Delinquency* 43 (1997), pp. 457-469.

¹⁹⁷ von Hirsch, A., Bottoms, A., Burney, E. & Wikstroem, P. -O.: *Criminal Deterrence and Sentence Severity: An analysis of recent research*. Oxford 1999; Shepherd, J.: *The Imprisonment Puzzle: Understanding How Prison Growth Affects Crime*. *Criminology & Public Policy* 5 (2006), pp. 285-298, p. 285; Aos, S., Miller, M. & Drake, E.: *Evidence-Based Public Policy. Options to Reduce Future Prison Construction, Criminal Justice Costs, and Crime Rates*. State Institute for Public Policy. Washington 2006; Marsh, K., Fox, C. & Hedderman, C.: *Do You Get What You Pay for? Assessing the Use of Prison from an Economic Perspective*. *The Howard Journal for Penal Reform* 48 (2009), pp. 144-158.

¹⁹⁸ Tonry (fn. 135), p. 54.

۳. پیامدهای زندان‌های پرجمعیت

مترجمان:

رحیم نوبهار*

(عضو هیأت علمی دانشکده حقوق دانشگاه شهید بهشتی)

فاطمه نوبهار

(دانش‌آموخته دوره کارشناسی ارشد حقوق عمومی دانشگاه شهید بهشتی)

زندان‌های پر ازدحام بر تمام شرایط حبس و نتایج مورد انتظار از آن اثر منفی دارند.^{۱۹۹} برخی آثار ازدحام ممکن است از هم متمایز باشند. تورم شمار زندانیان پیش از هر چیز سبب محدودیت فضای زندگی و از دست رفتن خلوت و کرامت انسانی مرتبط با آن می‌شود؛ این امر به نوبه خود بر اعتماد و اطمینان زندانیان به مشروعیت نظام زندان اثر می‌گذارد. تورم جمعیت زندان‌ها ممکن است به کاهش خدمات عمومی‌ای بینجامد که باید در امکانات زندان به منظور هماهنگی با استانداردهایی برای دسترسی به درمان‌های پزشکی، تجهیزات بهداشتی و برنامه‌های آموزشی، تربیتی و بازپرورانه فراهم شود.^{۲۰۰} نیازهای مربوط به بازپروری ممکن است از طریق فرستادن زندانیان کم‌خطر به بخش‌های با حداکثر امنیت تحت تأثیر قرار گیرد؛ زیرا در این صورت دیگر فضاهای زندان در دسترس نخواهند بود.^{۲۰۱}

* Email: r-nobahar@sbu.ac.ir

¹⁹⁹ Fry, L. J.: Continuities in the determination of prison overcrowding effects. *Journal of Criminal Justice* 16 (1988), pp. 231-242.

²⁰⁰ Walmsley, R.: Prison health care and the extent of prison overcrowding. *International Journal of Prisoner Health* 1 (2005), pp. 9-12.

²⁰¹ Petersilia, J.: *Understanding California Corrections: Summary*. UC Irving

در این زمینه به ویژه معالجات پزشکی زیر خط استاندارد و محیط‌های مستعد برای گسترش بیماری‌های عفونی مورد توجه قرار گرفته‌اند.^{۲۰۲} چون جمعیت زندان بیانگر نرخ‌های بالاتری از بیماری‌های عفونی خاص است - در برخی از نقاط دنیا این بیماری‌ها شامل بیماری‌هایی غیر از ایدز و هپاتیت (بی، سی) و به ویژه مرض سل هم می‌باشد - برنامه‌ها برای ارائه درمان‌های مؤثر درست مانند سیاست‌های پیشگیری از انتقال این بیماری‌ها در درون خود زندان هم، با مانع مواجه است؛^{۲۰۳} و البته طبیعی است که پس از آزادی از زندان هم، خطر سرایت بیشتر بیماری به عموم گسترش یابد.^{۲۰۴}

بودجه کم سلامت زندان، سهم بالای زندانیان آلوده به بیماری‌های عفونی (به‌ویژه مجرمان مواد مخدر) و جمعیت بالا یک‌دیگر را تقویت می‌کنند.^{۲۰۵} اعتقاد بر این است که نرخ‌های بالاتر خودکشی از پیامدهای شرایط تراکم جمعیت است.^{۲۰۶} کاهش نسبت کارکنان/ زندانیان ممکن است

←

Center for Evidence Based Corrections 2006, p. 2.

- ²⁰² Sarkin, J.: An overview of human rights in prisons worldwide, in: J. Sarkin (ed.), *Human Rights in African Prisons*. Capetown 2008, pp. 1-39, p. 19; Human Rights Council: Seventh session. Agenda item 3. Report of the Special Rapporteur on torture and other cruel, inhuman or degrading treatment or punishment, Manfred Nowak. Addendum. Mission to Indonesia. A/HRC/7/3/Add. 7, 10 March 2008, p. 13.
- ²⁰³ Winarso, I. et al.: Indonesian National Strategy for HIV/AIDS control in prisons: A public health approach for prisoners. *International Journal of Prisoner Health* 2 (2006), pp. 243-249.
- ²⁰⁴ Declaration on Principles of Cooperation Between Prison Health and Public Health Services and Development of a Safer Society. Adopted during the 6th Partnership Annual Conference on 25 November 2009. Oslo, Norway, p. 3.
- ²⁰⁵ The PEW Center (fn. 61), p. 12.
- ²⁰⁶ The Howard League for Penal Reform: Briefing paper on prison overcrowding and suicide. October 2005; Leese, M., Thomas, S. & Snow, L.: An ecological study of factors associated with rates of self-inflicted death in prisons in England and Wales. *International Journal of Law and Psychiatry* 29 (2006), pp. 355-360; however, see also Fazel, S., Grann, M., Kling, B. & Hawton, K.: Prison suicide in 12 countries: An ecological study of 861 suicides during 2003-2007. *Social Psychiatry and Psychiatric Epidemiology* 45 (2010),

←

پیامدهای زیانباری برای امنیت شخصی، اجرای برنامه‌های ملاقات با زندانیان و پذیرش مرخصی از زندان، داشته باشد. یکی از اثرهای جانبی سیاست‌های رهایی از ازدحام که به نقل و انتقال از تأسیسات پرجمعیت به زندان‌های کم جمعیت‌تر اما دورتر می‌انجامد^{۲۰۷} تأثیر منفی بر دیدارهای خانوادگی و نقض حق بر زندگی خانوادگی است. (برای مثال نگاه کنید به ماده ۴ پیمان اروپایی حقوق بشر) در واقع از بسیاری از کشورها آمارهای بالاتری از خشونت در زندان گزارش شده است.^{۲۰۸} گزارشگر عمومی در گزارشی در مورد وضعیت زندان‌ها در پاراگوئه به زندانی اشاره کرده است که در آن ۳۰۰۰ بازداشت شده تنها توسط ۴۰ نگهبان در هر نوبت، نگهبانی می‌شوند. گزارش به مشکلات شدید امنیتی اشاره کرده است که هم از خشونت میان زندانیان سرچشمه می‌گیرد و هم از قاچاق کنترل نشده مواد مخدر درون زندان.^{۲۰۹}

تورم جمعیت زندان‌ها در برخی موارد ناشی از استفاده بیش از حد از حکم حبس و همراه با زندانی شدن بخش زیادی از مردان جوان از گروه‌های اقلیت و محله‌های محروم است.^{۲۱۰} به‌ویژه ملاحظه شده است که زندان‌های پر ازدحام به شدت بر گروه‌های بی‌سواد و فقیر در یک جامعه اثر می‌گذارد. اثر اصلی این امر تقویت نابرابری اجتماعی ارزیابی شده است.^{۲۱۱}

← published online) who do not find a correlation between overcrowding and suicide rates.

²⁰⁷ Memorandum from The Prison Reform Trust; www. parliament. uk.

²⁰⁸ Baker et al. (fn. 33), pp. 33-34.

²⁰⁹ Human Rights Council: Seventh session. Item 3 of the agenda. Report of the Special Rapporteur on torture and other cruel, inhuman or degrading treatment or punishment, Manfred Nowak. Addendum. Mission to Paraguay. A/HRC/7/3/Add. 3, 1 October 2007, p. 18.

²¹⁰ Petersilia, J.: When Prisoners Return to the Community: Political, Economic, and Social Consequences. Sentencing & Corrections. Issues for the 21st Century. National Institute of Justice, Washington 2000.

²¹¹ Western, B.: Mass Imprisonment and Economic Inequality. Social Research

پیامد استفاده بیش از حد از حبس، ورود دوباره به زندان و جامعه‌ای است که سنگینی بار نرخ بالای مجرمان سابقه دار^{۲۱۲} را به دوش می‌کشد و در معرض فرسایش ظرفیت‌ها از طریق کنترل غیر رسمی قرار دارد.^{۲۱۳} همچنین تصور می‌شود که گذراندن مدت محکومیت حبس در شرایط ازدحام، خطر تکرار جرم پس از آزادی را افزایش می‌دهد.^{۲۱۴}

تورم جمعیت زندان‌ها زمینه‌ساز شرایط کاری همراه با فشار برای کارکنان زندان است و وضعیتی ناسازگار با معیارهای بین‌المللی و ملی برای زندانیان خوش رفتار پدید می‌آورد.^{۲۱۵} ازدحام به نقض استانداردهای هنجارین و نقض قوانین مصوب می‌انجامد. اصول جداسازی، به ویژه جداسازی زندانیان محکوم از زندانیان بازداشتی و جداسازی بازداشت‌شدگان نوجوان از زندانیان بزرگسال گاه در معرض برآورده نشدن است.

74 (2007), pp. 509- 532, p. 530.

²¹² Mukamal, D. A.: Introduction: Consequences of a Carceral State. *Social Research* 74 (2007), pp. 569-573.

²¹³ Clear, T. R. & Rose, D. R.: *When Neighbors Go to Jail: Impact on Attitudes About Formal and Informal Social Control*. National Institute of Justice, Washington 1999.

²¹⁴ Steinberg (fn. 29), p. 7.

²¹⁵ International Centre for Criminal Law Reform and Criminal Justice Policy: *International Prison Policy Development Instrument*. Vancouver 2001; Baker et al. (fn. 33), p. 36; *The Correctional Investigator Canada: Annual Report of the Office of the Correctional Investigator 2008-2009*. Ottawa 2009, p. 31.

۴. توجه مؤثر به جمعیت زندان‌ها

۴-۱ چاره‌هایی برای حل تورم جمعیت زندان‌ها: دستور کارهای معروف

ازدحام در زندان‌ها دهه‌هاست که در دستور کار سیاست‌های بین‌المللی و ملی قرار دارد؛ تا آن جا که شگفت نیست که تا کنون راهبردها برای کاهش ازدحام به صورت گسترده مورد مباحثه قرار گرفته و ترویج شده است.^{۲۱۶} به طور کلی رویکردها برای رویارویی با ازدحام زندان به کاهش ارجاع به زندان و بازداشت و نیز کاهش مدت اقامت در زندان باز می‌گردد.^{۲۱۷}

راهبردها برای به دستیابی به کاهش ورودی‌ها به زندان بلند مدت و اقامت در آن، شامل موارد زیر است:

استفاده از جایگزین‌های تعقیب کیفری (تغییر جهت)،^{۲۱۸} شناسایی

²¹⁶ See for example Report on the Conference to Develop Strategies to Combat Overcrowded Prisons. Held at Pretoria/Tshwane from 14 to 16 September 2005; European Federation of Public Service Unions, Trade Unions and Prison Services in Europe: Seminar on 19 May 2005, Luxembourg Discussion Document. Brussels 2005; Dankwa (fn. 74), p. 89.

²¹⁷ The PEW Center (fn. 61), p. 20.

²¹⁸ در این باره، در نظام عدالت کیفری ایران، می‌توان به قانون آیین دادرسی کیفری مصوب ۱۳۹۲/۱۲/۴ اشاره نمود. در ماده ۸۱ این قانون امکان تعلیق تعقیب متهم، به مدت شش ماه تا دو سال پیش‌بینی شده است. افزون بر آن، در ماده ۸۲ همان قانون، برای حصول سازش بین طرفین، امکان میانجیگری فراهم شده است. متن این مواد به شرح زیر است:

ماده ۸۱- در جرایم تعزیری درجه شش، هفت و هشت که مجازات آنها قابل تعلیق است، چنانچه شاکی وجود نداشته، گذشت کرده یا خسارت وارده جبران گردیده باشد و یا با موافقت بزه‌دیده، ترتیب پرداخت آن در مدت مشخصی داده شود و متهم نیز فاقد سابقه محکومیت مؤثر کیفری باشد، دادستان می‌تواند پس از اخذ موافقت

متهم و در صورت ضرورت با أخذ تأمین متناسب، تعقیب وی را از شش ماه تا دو سال معلق کند. در این صورت، دادستان متهم را حسب مورد، مکلف به اجرای برخی از دستورهای زیر می‌کند:

الف- ارائه خدمات به بزه‌دیده در جهت رفع یا کاهش آثار زیان بار مادی یا معنوی ناشی از جرم با رضایت بزه‌دیده

ب- ترک اعتیاد از طریق مراجعه به پزشک، درمانگاه، بیمارستان و یا به هر طریق دیگر، حداکثر ظرف شش ماه

پ- خودداری از اشتغال به کار یا حرفه معین، حداکثر به مدت یک‌سال

ت- خودداری از رفت و آمد به محل یا مکان معین، حداکثر به مدت یک‌سال

ث- معرفی خود در زمان‌های معین به شخص یا مقامی به تعیین دادستان، حداکثر به مدت یک‌سال

ج- انجام دادن کار در ایام یا ساعات معین در مؤسسات عمومی یا عام‌المنفعه با تعیین دادستان، حداکثر به مدت یک‌سال

چ- شرکت در کلاس‌ها یا جلسات آموزشی، فرهنگی و حرفه‌ای در ایام و ساعات معین، حداکثر به مدت یک‌سال

ح- عدم اقدام به رانندگی با وسایل نقلیه موتوری و تحویل دادن گواهینامه، حداکثر به مدت یک‌سال

خ- عدم حمل سلاح دارای مجوز یا استفاده از آن، حداکثر به مدت یک سال

د- عدم ارتباط و ملاقات با شرکاء جرم و بزه‌دیده به تعیین دادستان، برای مدت معین
ذ- ممنوعیت خروج از کشور و تحویل دادن گذرنامه با اعلام مراتب به مراجع مربوط، حداکثر به مدت شش‌ماه

تبصره ۱- در صورتی که متهم در مدت تعلیق به اتهام ارتکاب یکی از جرایم مستوجب حد، قصاص یا تعزیر درجه هفت و بالاتر مورد تعقیب قرار گیرد و تعقیب وی منتهی به صدور کیفرخواست گردد و یا دستورهای مقام قضایی را اجراء نکند، قرار تعلیق، لغو و با رعایت مقررات مربوط به تعدد، تعقیب به عمل می‌آید و مدتی که تعقیب معلق بوده است، جزء مدت مرور زمان محسوب نمی‌شود. چنانچه متهم از اتهام دوم تبرئه گردد، دادگاه قرار تعلیق را ابقاء می‌کند. مرجع صادرکننده قرار مکلف است به

مفاد این تبصره در قرار صادره تصریح کند.

تبصره ۲- قرار تعلیق تعقیب، ظرف ده روز پس از ابلاغ، قابل اعتراض در دادگاه صالح است.

تبصره ۳- هرگاه در مدت قرار تعلیق تعقیب معلوم شود که متهم دارای سابقه محکومیت کیفری مؤثر است، قرار مزبور بلافاصله به وسیله مرجع صادرکننده لغو و تعقیب از سرگرفته می‌شود. مدتی که تعقیب معلق بوده است، جزء مدت مرور زمان محسوب نمی‌شود.

تبصره ۴- بازپرس می‌تواند در صورت وجود شرایط قانونی، اعمال مقررات این ماده را از دادستان درخواست کند.

تبصره ۵- در مواردی که پرونده به طور مستقیم در دادگاه مطرح می‌شود، دادگاه می‌تواند مقررات این ماده را اعمال کند.

تبصره ۶- قرار تعلیق تعقیب در دفتر مخصوصی در واحد سجل کیفری ثبت می‌شود و در صورتی که متهم در مدت مقرر، ترتیبات مندرج در قرار را رعایت ننماید، تعلیق لغو می‌گردد.

ماده ۸۲- در جرایم تعزیری درجه شش، هفت و هشت که مجازات آنها قابل تعلیق است، مقام قضایی می‌تواند به درخواست متهم و موافقت بزه‌دیده یا مدعی خصوصی و با أخذ تأمین متناسب، حداکثر دو ماه مهلت به متهم بدهد تا برای تحصیل گذشت شاکی یا جبران خسارت ناشی از جرم اقدام کند. همچنین مقام قضایی می‌تواند برای حصول سازش بین طرفین، موضوع را با توافق آنان به شورای حل اختلاف یا شخص یا مؤسسه‌ای برای میانجیگری ارجاع دهد. مدت میانجیگری بیش از سه ماه نیست. مهلت‌های مذکور در این ماده در صورت اقتضاء فقط برای یک بار و به میزان مذکور قابل تمدید است. اگر شاکی گذشت کند و موضوع از جرایم قابل گذشت باشد، تعقیب موقوف می‌شود. در سایر موارد، اگر شاکی گذشت کند یا خسارت او جبران شود و یا راجع به پرداخت آن توافق حاصل شود و متهم فاقد سابقه محکومیت مؤثر کیفری باشد، مقام قضایی می‌تواند پس از أخذ موافقت متهم، تعقیب وی را از شش ماه تا دو سال معلق کند. در این صورت، مقام قضایی متهم را با رعایت تبصره‌های ماده (۸۱) این قانون حسب مورد، مکلف به اجرای برخی دستورهای موضوع ماده

مذکور می‌کند. همچنین در صورت عدم اجرای تعهدات مورد توافق از سوی متهم بدون عذر موجه، بنا به درخواست شاکی یا مدعی خصوصی، قرار تعلیق تعقیب را لغو و تعقیب را ادامه می‌دهد.

تبصره- بازپرس می‌تواند تعلیق تعقیب یا ارجاع به میانجیگری را از دادستان تقاضا نماید.

افزون بر موارد پیش گفته، درباره صلح و سازش و میانجیگری جهت پرهیز از اعمال کیفر حبس، می‌توان به بخشنامه قوه قضائیه به منظور توسعه فرهنگ صلح و سازش، فراهم نمودن زمینه مناسب و لازم جهت حل و فصل اختلافات ناشی از جرایم اطفال و نوجوانان، بهره‌مندی آنان از مزایای مصالحه و میانجیگری مبتنی بر عطفوت اسلامی و پرهیز از اعمال کیفر حبس برای اطفال و نوجوانان مصوب ۱۳۸۵/۱۰/۱۶ اشاره نمود. متن این بخشنامه به شرح زیر است:

بخشنامه به رؤسای کل دادگستری‌های سراسر کشور،

سازمان زندان‌ها و اقدامات تأمینی و تربیتی کشور

به منظور توسعه فرهنگ صلح و سازش، فراهم نمودن زمینه مناسب و لازم جهت حل و فصل اختلافات ناشی از جرایم اطفال و نوجوانان، بهره‌مندی آنان از مزایای مصالحه و میانجیگری مبتنی بر عطفوت اسلامی و پرهیز از اعمال کیفر حبس برای اطفال و نوجوانان لازم است: رؤسای کل دادگستری استان‌ها با همکاری مدیران کل سازمان زندان‌ها و اقدامات تأمینی و تربیتی هر استان و سایر مراجع ذیربط جهت بهره‌گیری از ظرفیت‌های بالقوه و بالفعل شوراهای حل اختلاف تربیتی اتخاذ نمایند تا:

الف - در کلیه حوزه‌های قضایی که کانون اصلاح و تربیت وجود دارد شورای حل اختلاف برای حل و فصل اختلافات ناشی از جرایم اطفال در محل کانون اصلاح و تربیت تشکیل گردد.

«در حوزه‌های فاقد کانون، شعبه ویژه شورای حل اختلاف برای این منظور در محل مناسب اختصاص داده شود.»

ب - اعضای شورای حل اختلاف ویژه امور اطفال و نوجوانان علاوه بر متأهل بودن و داشتن فرزند باید دارای:

۱- حداقل ۴۰ سال تمام سن.

- ۲- تحصیلات مربوط با رشته روان‌شناسی مددکار اجتماعی.
- ۳- دو سال سابقه فعالیت در شورای حل اختلاف و توانایی و اهتمام در ایجاد صلح و سازش باشند.
- اعضای شورای حل اختلاف باید دوره آموزشی مربوط به آیین دادرسی (مدیریت امور شوراها، امور تربیتی و نحوه برخورد اطفال و نوجوانان) را براساس برنامه آموزشی طی نمایند.
- پ- شورای حل اختلاف برای ایجاد صلح و سازش تمامی مساعی و تلاش خود را به کار گرفته و می‌تواند از همکاری و مساعدت مراجع دیگر و اشخاص مصلح و مؤثر استفاده نماید.
- ت- قضات مشاور شورای حل اختلاف از بین قضاتی که دارای ۵ سال سابقه در محاکم خانواده و شعب ویژه جرایم اطفال و نوجوانان و امور سرپرستی باشند انتخاب شوند.
- تبصره: مشاورین مذکور به مدت دو سال انتخاب و در طول مدت غیرقابل عزل و استعفاء می‌باشند مگر اینکه به تشخیص رئیس کل دادگستری استان شرایط قانونی را از دست داده باشند.
- ث- در اجرای مفاد این بخشنامه باید ترتیبی اتخاذ شود که بین دادگاه ویژه جرایم اطفال و نوجوانان، دادرسی مربوطه، کانون اصلاح و تربیت، انجمن حمایت از زندانیان، ستاد دیه حوزه مربوطه، سازمان بهزیستی و سایر سازمان‌ها و نهادهای مددکاری و حمایتی و شورای حل اختلاف ویژه اطفال و نوجوانان ارتباطی هماهنگ و همکاری و تعامل همه‌جانبه ایجاد گردد.
- ج- معاونت آموزش قوه قضائیه و دادگستری کل هر استان برنامه ادوار آموزشی مناسب را تهیه و با هماهنگی اجرا خواهند نمود.
- چ- گزارش عملکرد شورای حل اختلاف ویژه اطفال و نوجوانان از طریق معاونت شوراهای حل اختلاف دادگستری هر استان به اداره کل امور استان‌ها و حوزه ریاست ارسال خواهد شد.
- رؤسای کل دادگستری استان‌ها مسؤول اجرای این بخشنامه بوده و اداره کل امور استان‌ها و سازمان‌های وابسته قوه قضائیه مسؤول نظارت بر حسن اجرای آن

رویکردهای عدالت ترمیمی، استفاده از عدالت سنتی، جرم‌زدایی، کاهش شمار زندانیان غیر محکوم از طریق همکاری مؤثر میان پلیس، خدمات زندان و دادگاه‌ها برای دستیابی به محاکمه سریع و مدیریت مؤثر پرونده، شناسایی اصل جرم انگاری به عنوان آخرین راه چاره^{۲۱۹}، دسترسی بهتر به مشاوره دفاع، و استفاده بیش‌تر از معاضدت‌کنندگان قضایی^{۲۲۰} در فرآیندهای کیفری، هدف‌گذاری برای کاهش جمعیت زندان، استفاده فزاینده از جایگزین‌های مؤثر اثبات شده، اعمال محکومیت حبس تنها برای جرایم خطرناک و به عنوان آخرین راه چاره و نیز برای کم‌ترین زمان ممکن، لحاظ‌گنجایش زندان هنگام تصمیم‌گیری درباره حبس، مدت و شرایط آن، اجرای برنامه‌های مربوط به آزادی زودهنگام و مشروط، تقویت الگوهای نویدبخش جوابیه، ارتقای منشورهای منطقه‌ای و بین‌المللی مربوط به حقوق زندانیان و پیش بردن اراده سیاسی برای تغییر و اصلاح^{۲۲۱} همچنین اداره نظام زندان در چارچوب محدودیت‌های رسماً برقرار شده برای ظرفیت زندان معمولاً از طریق همراهی و اجرای راهبردها و رهنمودهای پیش‌گفته، شرح داده می‌شود.^{۲۲۲}

خواهد بود. (م)

219 Last Resort Principle

220 Paralegals

221 Ouagadougou Declaration and Plan of Action on Accelerating Prison and Penal Reforms in Africa, 25 February 2004; Taylor Griffiths, C. & Murdoch, D. J.: Strategies and Best Practices against Overcrowding in Correctional Institutions. The International Centre for Criminal Law Reform and Criminal Justice Policy. Vancouver 2009.

222 Kitada, M.: Prison Population in Asian Countries: Facts, Trends and Solutions. United Nations Programme Network Institutes Technical Assistance Workshop. World Prison Population: Facts, Trends and Solutions. Vienna, May 10, 2001, pointing to strict observation of law and speedy processing of cases, restricted use of pretrial detention, effective use of alternatives to imprisonment and parole as an explanation of the lack of overcrowding in the

همچنین به نظر می‌رسد که نسبت به یک رویکرد دو بُعدی از اجرا توافق کامل وجود دارد؛ رویکردی که، از یک سو اقداماتی را شناسایی می‌کند که از طریق آن با تورم جمعیت زندان مبارزه می‌شود و ازدحام کاهش داده می‌شود؛ و از سوی دیگر، این اقدامات را قابل قبول می‌نماید. البته، راهبردها باید اجرا شوند و کنش‌گران اصلی باید هم آنها را درک کنند و هم قانع و راهنمایی شوند تا (هزینه‌های زندان)^{۲۲۳} را متوجه شوند. با این حال مسیری که تورم جمعیت زندان‌ها در طول چند دهه اخیر و به ویژه در چند سال گذشته در پیش گرفته است روشن می‌سازد که عدالت کیفری و سیاست‌های مربوط به زندان به اراده سیاسی و چنان شرایط اجتماعی و اقتصادی وابسته‌اند که آشکارا ساختارهایی افتراقی از فرصت‌ها را پیش رو می‌گذارند. ازدحام آشکارا مورد تصدیق قرار گرفته و هم‌چون امری که نمایانگر یک مشکل بزرگ است تلقی شده است. با این حال، گزینه‌های سیاست‌گذاری که ازدحام زندان را متورم می‌کند، همچنان آشکارا جذاب‌ترند. با زندان‌های پر ازدحام و اصلاح زندان در نظام‌های سیاسی به عنوان اولویت برخورد نمی‌شود.^{۲۲۴} به علاوه، هنگام توسعه سیاست‌گذاری‌ها در مورد نحوه برخورد با زندان‌های پر جمعیت زمینه‌های اجتماعی هم باید مورد ملاحظه قرار گیرند. راه‌حل‌ها برای ازدحام باید از عهده پیچیدگی فرآیند تصمیم‌گیری که خود ازدحام را پدید آورده است، بر آید.^{۲۲۵} چنین پیچیدگی‌هایی مطمئناً

←

Japanese prison system.

- 223 See for example Walmsley, R.: Global Incarceration and Prison Trends. Forum on Crime and Society 3 (2003), pp. 65-78, p. 75.
- 224 Sekhonyane, M.: Prison reform in Africa: Recent trends. CSPRI Newsletter No 10, April 2005.
- 225 Kaufman, G.: The National Prison Overcrowding Project: Policy Analysis and Politics, a New Approach. The ANNALS of the American Academy of Political and Social Science 478 (1985), pp. 161-172, p. 162.

ناشی از ساختار هنجارین و پر طول و تفصیلی هستند که دامنه قدرت افراد کارمند دولت را تعیین می‌کنند و عدالت کیفری را متلاشی می‌نمایند. تاکنون پیشنهادها برای پرداختن به تورم جمعیت زندان بر اساس رویکرد نظام گسترده^{۲۲۶} به جای رویکردی که تنها بر نظام زندان تأکید می‌کند، محدود بوده است. افزون بر این، رویکردهای جامع، خود، پیچیدگی‌ای که قرار است با آن برخورد کنند را بازتولید و زیاده‌تر می‌کنند.

۴-۲ راهبردهای هنجارین

زندان و دیگر مکان‌های محرومیت از آزادی مشمول چارچوب هنجارینی از قوانین ملی و بین‌المللی است که بر پایه آن ازدحام و استلزامات آن برای وضعیت حقوق بشر زندانیان مورد ارزیابی قرار می‌گیرد. اسناد بین‌المللی حقوق بشری مانند میثاق بین‌المللی حقوق مدنی و سیاسی، معاهده سازمان ملل متحد علیه شکنجه متضمن ممنوعیت مجازات‌ها و نیز رفتارهای غیر انسانی^{۲۲۷} و تحقیر کننده است؛ درست همان‌گونه که اسناد منطقه‌ای حقوق بشری مانند پیمان اروپایی حقوق بشر (ماده ۳)^{۲۲۸} پیمان اروپایی منع شکنجه، پیمان آمریکایی حقوق بشر (ماده ۵)^{۲۲۹} یا منشور آفریقایی حقوق

²²⁶ See for example Penal Reform in Africa: Index on good practices in reducing pre-trial detention. PRI 2005, stressing the need for participation of all agencies in the criminal justice system.

^{۲۲۷} برای ملاحظه توضیحاتی در باره مفهوم مجازات غیر انسانی نک: نوبهار، رحیم، «به سوی مجازات‌های هر چه انسانی‌تر»، مجموعه مقالات همایش بین‌المللی حقوق بشر و گفتگوی تمدن‌ها، دانشگاه مفید، اردیبهشت ۱۳۸۰، صص ۳۲۵-۳۴۴. (م)

^{۲۲۸} ماده ۳- منع شکنجه: هیچکس نباید شکنجه شده یا در معرض رفتارها و مجازات‌های غیرانسانی یا تحقیرآمیز قرار گیرد. (م)

^{۲۲۹} ماده (۲)۵- هیچ کس نباید در معرض شکنجه یا رفتار یا مجازات خشن، غیرانسانی یا

بشر و مردم (ماده ۵) ۲۳۰ چنین مضمونی را دارند. مقررات سخت بین‌المللی توسط قوانین نرم، کامل می‌شود که به صورت معیارهای کمینه و توصیه‌ها ظاهر می‌شود. به علاوه، سازمان ملل متحد کتاب‌های راهنمای بهترین شیوه کار را منتشر کرده است که راهنمای توسعه و به انجام رساندن اصلاح زندان و جایگزین‌های حبس است. جدا از هنجارهایی که به کرامت انسانی و ممنوعیت مجازات‌های ظالمانه، غیرانسانی و تحقیرکننده جایگاهی اساسی در اداره زندان و اصلاح زندان می‌دهد، اسناد بین‌المللی متضمن دیگر مقرراتی هستند که برای توسعه راه‌حل‌ها برای ازدحام، با اهمیت‌اند. در میان چنین مقرراتی، اصل «آخرین راه چاره»، هنگامی که در مورد حبس به کار بسته می‌شود، نقش مهمی دارد؛ زیرا این اصل به روشنی بیانگر این پیام روشن است که (برای مثال، در پیمان حقوق کودک^{۲۳۱} یا در مقررات

←

تحقیرآمیز قرار گیرد. همه اشخاص محروم از آزادی باید به دلیل کرامت ذاتی انسان با احترام مورد رفتار قرار گیرند. (م)

۲۳۰ ماده ۵-... تمام اشکال... شکنجه... رفتار و مجازات خشن، غیرانسانی یا تحقیرآمیز منع می‌شود. (م)

۲۳۱ در این باره، ماده ۳۷ پیمان حقوق کودک درخور توجه است: «کشورهای طرف کنوانسیون اجرای اقدامات ذیل را متقبل می‌شوند:

الف) هیچ کودکی نباید تحت شکنجه یا سایر رفتارهای بیرحمانه و غیرانسانی یا مغایر شئون انسانی قرار گیرد. مجازات اعدام و یا حبس ابد بدون امکان بخشودگی را نمی‌توان در مورد کودکان زیر ۱۸ سال اعمال کرد.

ب) هیچ کودکی نباید به طور غیرقانونی و خودسرانه زندانی شود. دستگیری، بازداشت و یا زندانی کردن یک کودک می‌بایست مطابق با قانون باشد و به عنوان آخرین راه چاره و برای کوتاه‌ترین مدت ممکن باید بدان متوسل شد.» (م)

معیارهای کمیته سازمان ملل متحد در مورد اقدامات غیر بازداشتی^{۲۳۲}

^{۲۳۲} مقررات معیارهای کمیته سازمان ملل متحد در مورد اقدامات غیر حبسی (قواعد توکیو) مصوب مجمع عمومی طی قطعنامه شماره ۴۵/۱۱۰ مورخ ۱۴ دسامبر ۱۹۹۰ به شرح زیر است:

۱- اصول کلی

۱-۱ اهداف اساسی

۱-۱ حداقل قواعد معیار حاضر یک سری اصول اساسی را برای ارتقا استفاده از قرارهای غیر حبسی، همچنین حداقل محافظت از اشخاص مشمول و راه حل‌های جانشین در مقابل زندانی شدن، ارائه می‌دهد.

۱-۲ منظور از این قواعد ارتقا مشارکت بیشتر جامعه در مدیریت عدالت جزایی، مشخصاً رفتار با متخلفان و ترویج احساس مسؤولیت در میان متخلفان در قبال جامعه است.

۱-۳ قواعد با در نظر داشت شرایط سیاسی هر کشور و اهداف و مقاصد نظام عدالت جزایی اجرا خواهد شد.

۱-۴ دولت‌های عضو در موقع اجرای این قواعد سعی خواهند کرد تعادل میان حقوق فردی متخلفان، حقوق بزه‌دیدگان و نگرانی جامعه برای ایمنی آحاد مردم و پیشگیری از جرم را اطمینان دهند.

۱-۵ دولت‌های عضو قرارهای غیر حبسی را در چارچوب نظام‌های حقوقی تدوین خواهند کرد تا گزینه‌های دیگر را جهت کاهش استفاده از زندان ارائه دهند و با در نظر داشت رعایت حقوق بشر، نیازهای عدالت اجتماعی و احتیاجات برای اعاده وضع متخلف و خط‌مشی‌های عدالت جزایی را عقلانی نمایند.

۲- حیطه قرارهای غیر حبسی

۲-۱ مفاد ذیربط قواعد حاضر درباره کلیه اشخاص مشمول پیگرد، محاکمه یا اجرای یک حکم و در کلیه مراحل اجرای عدالت جزایی مصداق دارد. از نظر این قواعد، این اشخاص صرف‌نظر از اینکه مظنون، متهم یا محکوم باشند به عنوان «متخلفان» نامیده می‌شوند.

۲-۲ قواعد حاضر بدون هرگونه تبعیض به دلایل نژاد، رنگ، جنس، سن، زبان،

مذهب، عقیده سیاسی یا سایر عقاید، اصل تابعیت یا اجتماعی، فقر، تولد یا سایر موقعیت‌ها اجرا خواهد شد.

۲-۳ به منظور انعطاف‌پذیری بیشتر منطبق با ماهیت و شدت تخلف، با شخصیت و سابقه متخلف و با حمایت جامعه و اجتناب از استفاده غیرضروری زندان، نظام عدالت جزایی باید طیف وسیعی از قرارهای غیرحبسی از جمله تعیین تکلیف پیش از محاکمه و پس از محکومیت را فراهم کند. تعداد و انواع قرارهای غیرحبسی موجود باید به نحوی تعیین گردد که منطبق با احتمال محکومیت باشد.

۲-۴ بسط قرارهای غیرحبسی باید تشویق، به دقت نظارت و استفاده از آنان به طور منظم ارزشیابی گردد.

۲-۵ در برخورد با متخلفین در جامعه باید توجه گردد که حتی‌الامکان از توسل به رسیدگی رسمی یا محاکمه توسط دادگاه طبق صیانت قانونی و حکومت قانون اجتناب شود.

۲-۶ قرارهای غیرحبسی باید طبق اصل حداقل مداخله به کار گرفته شوند.

۲-۷ استفاده از قرارهای غیرحبسی باید بخشی از حرکت به سوی عدم مجازات یا کیفرزدایی به جای دخالت یا تلاش‌های تأخیری در آن جهت باشد.

۳- صیانت‌های قانونی

۳-۱ ارائه، تعریف و اجرای قرارهای غیرحبسی توسط قانون تجویز می‌گردد؛

۳-۲ قرارهای غیرحبسی بر اساس ارزیابی ضوابط مقرر با ماهیت و شدت تخلف و شخصیت، سابقه تخلف، مقاصد محکومیت و حقوق بزه‌دیدگان صورت می‌گیرد.

۳-۳ اعمال صلاح‌دید توسط مقام مستقل قضایی یا مقام صالح دیگر در کلیه مراحل رسیدگی با اطمینان از پاسخگویی کامل و تنها طبق حکومت قانون صورت می‌گیرد.

۳-۴ قرارهای غیرحبسی که سابقاً به کار برده شده یا به جای رسیدگی‌های رسمی که تعهدی را بر متخلف تحمیل کند، مستلزم رضایت متخلف است.

۳-۵ تصمیمات درباره اعمال قرارهای غیرحبسی مشمول بازنگری از سوی مقام مستقل قضایی یا مقام صالح دیگر و بر اساس درخواست متخلف خواهد بود.

۳-۶ متخلف حق دارد در موضوعاتی که حقوق فردی وی را در اجرای قرارهای غیرحبسی متأثر می‌سازد، درخواست یا شکایت خود را به عمل آورد.

۳-۷ تمهیدات مقتضی برای حق رجوع و در صورت امکان جبران حقوقی در ارتباط با عدم رعایت حقوق بشر شناخته شده بین المللی پیش‌بینی خواهد شد.

۳-۸ قرارهای غیرحبسی شامل آزمایش پزشکی یا روانی یا خطر جسمی یا صدمه ذهنی بی دلیل بر متخلف نخواهد بود.

۳-۹ شأن متخلف مشمول قرارهای غیرحبسی در همه اوقات مورد حمایت خواهد بود.

۳-۱۰ در اجرای قرارهای غیرحبسی حریم خصوصی متخلف بیش از حدی که مقام صالح تصمیم‌گیرنده اصلی پرونده مجاز شمرده باشد، محدود نخواهد شد.

۳-۱۱ در اجرای قرارهای غیرحبسی حریم خصوصی متخلف و به همان نحو خانواده وی محترم شمرده خواهد شد.

۳-۱۲ سوابق شخصی متخلف کاملاً محرمانه نگهداشته شده و برای طرف ثالث افشا نخواهد شد. دسترسی به چنین سوابق محدود به اشخاصی می‌شود که مستقیماً با تعیین تکلیف مورد متخلف مرتبطاند یا دیگر اشخاص که کاملاً مجاز هستند.

۴- قید استثنا

۴-۱ هیچ چیز در این قواعد به عنوان مانع اجرای حداقل قواعد معیار رفتار با زندانیان، حداقل قواعد معیار سازمان ملل متحد برای اجرای عدالت نوجوانان، مجموعه اصول حمایت از کلیه اشخاص تحت هرگونه بازداشت یا زندان، یا سایر موازین و اسناد حقوق بشر شناخته شده بین المللی و مربوط به رفتار با متخلفان و حمایت از حقوق بشر اساسی‌شان، تفسیر نخواهد شد.

۲- مرحله پیش از محاکمه

۵- تعیین تکلیف پیش از محاکمه

۵-۱ پلیس، واحد پیگرد یا سایر کارگزاران مسؤول موارد جزائی، چنانچه ملاحظه کنند که برای حمایت جامعه، پیشگیری از جرم یا ارتقا احترام به قانون و حقوق بزه‌دیدگان ضرورتی به اقدام نیست در صورت اقتضا و سازگار با نظام حقوقی، باید توانمند شوند تا متخلف را تبرئه نمایند. برای تصمیم‌گیری درباره مناسب بودن تبرئه یا تعیین رسیدگی یک سری معیار در هر نظام حقوقی تدوین خواهد شد. دادستان ممکن است برای موارد جزئی در صورت اقتضا قرارهای غیرحبسی مناسب اعمال

نماید.

۶- اجتناب از بازداشت پیش از محاکمه

۶-۱ بازداشت پیش از محاکمه به منزله آخرین ابزار توسل در رسیدگی کیفری با توجه دقیق به تحقیق راجع به تخلف مورد ادعا و برای حمایت از جامعه و بزه دیده مورد استفاده قرار خواهد گرفت.

۶-۲ راه حلی بدیل برای بازداشت پیش از محاکمه در صورت امکان در مراحل اولیه به کار گرفته خواهد شد. بازداشت پیش از محاکمه طولانی‌تر از حد ضرورت برای دستیابی به اهداف بیان شده در قاعده ۱-۵ نبوده و به گونه‌ای انسانی و با احترام به شأن ذاتی انسان اجرا خواهد شد.

۶-۳ متخلف حق دارد در موارد مربوط به بازداشت پیش از محاکمه از مقام مستقل و صالح قضایی یا سایر مقام‌ها پژوهش بخواهد.

۳- مرحله محاکمه و محکومیت

۷- گزارش‌های تحقیق اجتماعی

۷-۱ در صورتی که امکان گزارش‌های تحقیق اجتماعی باشد، مقام قضایی ممکن است از گزارش تهیه شده توسط مسؤل صالح و مجاز یا مؤسسه استفاده کند. گزارش باید حاوی اطلاعات اجتماعی درباره متخلف یعنی مرتبط با الگوی شخص تخلف‌کننده یا تخلفات رایج باشد. همچنین باید حاوی اطلاعات و توصیه‌های مرتبط با شیوه محکومیت باشد. گزارش باید مبتنی بر واقعیت عینی و بی‌طرفانه همراه با اظهار عقیده کاملاً روشن باشد.

۸- تعیین تکلیف محکومیت

۸-۱ با در اختیار داشتن طیفی از قرارهای غیرحبسی، مقام قضایی در تصمیم خود نیازهای اعاده وضعیت متخلف، حمایت از جامعه و مصالح بزه دیده را که در صورت اقتضا باید طرف مشورت قرار گیرد، لحاظ خواهد نمود.

۸-۲ مقامات محکوم‌کننده ممکن است مواردی را به طرق ذیل فیصله دهند:

(الف) مجازات شفاهی مانند نصیحت، توبیخ و اخطار

(ب) تیرئه مشروط

(پ) مجازات‌های موقعیتی

- ت) مجازات اقتصادی و جریمه‌های پولی مانند جریمه‌های نقدی و روزانه
- ث) دستور مصادره با سلب مالکیت
- ج) دستور اعاده مال به بزه‌دیده یا جبران خسارت
- چ) تعلیق یا تعویق حکم
- ح) نظارت آزمایشی و قضایی
- خ) دستور خدمت به جامعه
- د) ارجاع به مرکز مراقبت
- ک) تحت نظر در منزل
- ذ) هرگونه روش رفتاری غیر از زندان
- ر) ترکیبی از تدابیر فوق الذکر

۴- مرحله پس از محکومیت

۹- وضعیت پس از محکومیت

۹-۱- مقام صالح باید طیف وسیعی از راه‌های جان‌نشین پس از محکومیت را در اختیار داشته باشد تا از زندانی نمودن اجتناب و به متخلفان در ادغام زود هنگام‌شان در جامعه کمک کند.

۹-۲- وضعیت پس از محکومیت ممکن است شامل موارد زیر گردد:

الف) مرخصی و اقامت در محل‌های خاص

ب) خلاصی برای کار یا آموزش

پ) اشکال مختلف التزام

ت) اغماض

ث) عفو

۹-۳- تصمیم درباره تعیین تکلیف پس از محاکمه به جز در مورد عفو، مشمول بازنگری از سوی مقام قضایی یا دیگر مقام مستقل صالح و نیاز به درخواست متخلف است.

۹-۴- هرگونه تغییر در رابطه با برنامه غیرحبسی در مرحله بسیار اولیه مورد بررسی قرار می‌گیرد.

۵- اجرای قرارهای غیرحبسی

۱۰- نظارت

۱۰-۱ منظور از نظارت کاهش ارتکاب مجدد تخلف و کمک به ادغام متخلف در جامعه است به نحوی که احتمال بازگشت وی را به وضعیت مجرمیت به حداقل برساند.

۱۰-۲ در صورتی که قرار غیرحبسی به شرط نظارت باشد، نظارت توسط مقامی صالح و تحت شرایط خاص تجویز شده از سوی قانون صورت می‌پذیرد.

۱۰-۳ در چارچوب یک قرار غیرحبسی مشخص، مناسب‌ترین نوع نظارت و رفتار باید برای هر مورد تعیین شود که هدف آن کمک به متخلف برای کار کردن روی تخلف خود باشد. نظارت و رفتار باید در صورت ضرورت به صورت ادواری بازرنگری و تعدیل شوند.

۱۰-۴ در موقع نیاز، متخلفین باید از کمک روانی، اجتماعی و مادی برخوردار باشند و همچنین به آنان فرصت داده شود که روابط خود را با جامعه تقویت و ادغام‌شان را در جامعه تسهیل کنند.

۱۱- مدت

۱۱-۱ مدت قرار غیرحبسی طبق قانون بیش از مدت مقرر از سوی مقام صالح نخواهد بود.

۱۱-۲ چنانچه متخلف در کردار خود پاسخ مثبت داده باشد، ممکن است تمهیدی برای لغو زودهنگام قرار صورت گیرد.

۱۲- شرایط

۱۲-۱ در صورتی که مقام صالح شرایط مورد رعایت متخلف را تعیین کند، نیازهای جامعه و نیازها و حقوق متخلف و بزه‌دیده باید لحاظ شوند.

۱۲-۲ شرایط مورد رعایت باید عملی، موجز و با در نظر داشت نیازهای بزه‌دیده حتی الامکان محدود بوده و هدف آن کاهش احتمال بازگشت متخلف به رفتار جنایی و افزایش بخت ادغام اجتماعی وی باشد.

۱۲-۳ در آغاز بکارگیری قرار غیرحبسی متخلف توضیح شفاهی و کتبی درباره شرایط ناظر بر اجرای قرار از جمله تعهدات و حقوق وی، دریافت خواهد کرد.

۱۲-۴ شرایط ممکن است تحت مقرره‌های قانونی و بر اساس پیشرفت حاصله از

سوی متخلف، اصلاح شوند.

۱۳- فرایند درمان

۱۳-۱ در چارچوب یک قرار غیرحبسی مشخص و در موارد مقتضی باید برنامه‌های متنوع مانند کار موردی، گروه درمانی، برنامه‌های مسکونی و رفتار تخصصی گروه‌های مختلف یا متخلفین، تدوین گردد تا نیازهای متخلفین موثرتر برآورده گردد.

۱۳-۲ درمان باید توسط افراد حرفه‌ای با آموزش مناسب و تجربه عملی انجام گیرد.

۱۳-۳ موقعی که تصمیم بر این شد که درمان ضرورت دارد، باید تلاش به عمل آید که سابقه، شخصیت، استعداد، ذکاوت و ارزش‌های متخلف و به خصوص شرایط منجر به ارتکاب تخلف درک شود.

۱۳-۴ مقام صالح ممکن است جامعه و نظام‌های پشتیبانی اجتماعی را در اجرای قرارهای غیرحبسی دخالت دهد.

۱۳-۵ وظایف مربوط به موارد حمایت باید حتی المقدور عملی و در سطح قابل مدیریت حفظ گردد تا از اجرای موثر برنامه‌های درمانی اطمینان حاصل شود.

۱۳-۶ برای هر متخلف باید سابقه موردی ایجاد و توسط مقام صالح حفظ گردد.

۱۴- انضباط و نقض شرایط

۱۴-۱ نقض شرایط مورد رعایت متخلف ممکن است نتیجه‌اش اصلاح یا لغو قرارهای غیرحبسی باشد.

۱۴-۲ اصلاح یا لغو قرارهای غیرحبسی توسط مقام صالح به عمل خواهد آمد و این تنها بعد از بررسی دقیق حقایق اقامه شده از سوی افسر ناظر و متخلف با هم صورت خواهد گرفت.

۱۴-۳ ناکامی در اجرای قرار غیرحبسی نباید خود به خود منجر به تحمیل قرار حبسی گردد.

۱۴-۴ در صورت اصلاح یا نسخ قرار غیرحبسی مقام صالح باید تلاش کند بدیلی برای قرار غیرحبسی برقرار نماید.

۱۴-۵ اختیار دستگیری یا حبس متخلف تحت نظارت در مواردی که نقض شرایط وجود دارد توسط قانون تجویز خواهد شد.

۱۴-۶ به محض اصلاح یا لغو قرار غیرحبسی متخلف حق دارد نزد مقام قضایی یا

دیگر مقام مستقل صالح پژوهش بخواهد.

۶- کارکنان

۱۵- استخدام

۱-۱۵ نباید تبعیضی در استخدام کارکنان به دلایل نژاد، رنگ، جنس، سن، زبان، مذهب، عقیده سیاسی، عقیده دیگر، منشا ملی یا اجتماعی، دارایی، تولد یا سایر موقعیت وجود داشته باشد. خط مشی مربوط به استخدام کارکنان باید سیاست‌های ملی اقدام مثبت را لحاظ کرده و تنوع متخلفین مورد نظارت را منعکس کند.

۲-۱۵ اشخاص منصوب برای بکارگیری قرارهای غیر حبسی باید از نظر شخصی مناسب و در صورت امکان دارای آموزش حرفه‌ای مناسب و تجربه عملی باشند. این صلاحیت‌ها به وضوح مشخص خواهد شد.

۳-۱۵ به منظور تامین و حفظ کارکنان حرفه‌ای واجد شرایط، موقعیت خدمتی مناسب، بایستی حقوق و مزایای مکفی متناسب با ماهیت کار تضمین و فرصت‌های فراوان برای رشد حرفه‌ای و رشد شغلی فراهم گردد.

۱۶- آموزش کارکنان

۱-۱۶ در حالی که حقوق متخلف و حمایت جامعه تضمین می‌گردد، هدف از آموزش روشن ساختن مسئولیت‌های کارکنان در ارتباط با بازپروری متخلف خواهد بود. آموزش باید به کارکنان این درک را بدهد که همکاری و هماهنگی فعالیت با مؤسسات مربوط، یک نیاز است.

۲-۱۶ قبل از ورود به کار، کارکنان آموزش‌هایی از جمله دستورالعمل درباره ماهیت قرار غیرحبسی، هدف نظارت و روش‌های مختلف و کاربرد قرار غیرحبسی دریافت خواهند کرد.

۳-۱۶ بعد از ورود به کار، کارکنان معلومات و ظرفیت‌شان را با حضور در آموزش‌های ضمن خدمت و دوره‌های بازآموزی حفظ کرده و بهبود خواهند داد. برای آن منظور تسهیلات کافی فراهم خواهد شد.

۷- داوطلبان و سایر منابع جامعه

۱۷- مشارکت عامه

۱-۱۷ مشارکت عامه به منزله منبع عمده و یکی از مهمترین عوامل مهم بهبود روابط

میان تحمل‌کننده قرارهای غیرحبسی و خانواده و جامعه، باید تشویق گردد. این مشارکت باید کمکی برای تلاش در اجرای عدالت جزایی باشد.

۱۷-۲ مشارکت عامه باید به عنوان فرصتی برای اعضا جامعه جهت کمک به حمایت از اجتماع تلقی گردد.

۱۸- درک و همکاری عامه

۱۸-۱ مؤسسات حکومت، بخش خصوصی و عامه مردم باید برای حمایت از سازمان‌های داوطلب مروج قرارهای غیرحبسی، تشویق شوند.

۱۸-۲ کنفرانس‌ها، سمینارها، کارگاه‌ها و سایر فعالیت‌ها باید برگزار شوند تا آگاهی در مورد نیاز به مشارکت عامه در کاربرد قرارهای غیرحبسی را برانگیزند.

۱۸-۳ کلیه اشکال رسانه‌های همگانی باید مورد استفاده قرار گیرد تا به ایجاد نگرش سازنده عامه کمک کرده و به فعالیت‌های نافع برای کاربرد وسیع‌تر رفتار غیرحبسی و ادغام متخلف منجر گردد.

۱۸-۴ هر تلاش ممکن باید به عمل آید تا عامه از اهمیت نقش آن در اجرای قرارهای غیرحبسی مطلع شود.

۱۹- داوطلبان

۱۹-۱ داوطلبان بر اساس استعداد و علاقه‌شان در کار مورد نظر باید به دقت بررسی و استخدام شوند. برای مسؤلیت‌های مشخص که قرار است به عهده گیرند باید به نحوی آموزش داده شوند و به مقام صالح برای پشتیبانی و مشاوره و فرصت مشورت با این مقام دسترسی داشته باشند.

۱۹-۲ داوطلبان باید متخلفان و خانواده‌شان را ترغیب نمایند که روابط سودمندی را با جامعه داشته و قلمرو وسیع‌تری از تماس را با ارائه مشاوره و سایر اشکال مناسب کمک طبق ظرفیت‌شان و احتیاجات مختلف، توسعه دهند.

۱۹-۳ داوطلبان در برابر تصادف، صدمه و مسؤلیت عمومی در موقع انجام وظیفه بیمه خواهند شد. هزینه‌های مجاز که در خلال کار پیش می‌آید به آنان بازپرداخت خواهد شد. برای خدماتی که جهت رفاه جامعه ارائه می‌دهند باید از تصدیق عامه برخوردار باشند.

۸- تحقیق، برنامه‌ریزی، تدوین سیاست‌گذاری و ارزشیابی

۲۰- تحقیق و برنامه‌ریزی

۲۰-۱ به عنوان وجهی اساسی از فرایند برنامه‌ریزی باید تلاش‌ها برای دخالت نهادهای دولتی و خصوصی در سازماندهی و ترویج تحقیق درباره رفتار غیرحیسی متخلفان به عمل آید.

۲۰-۲ تحقیق درباره مشکلات رویاروی موکلین، حقوقدان‌ها، جامعه و سیاست‌گذاران باید به طور منظم صورت گیرد.

۲۰-۳ سازو کارهای تحقیق و اطلاعات باید در سیستم عدالت جزائی به منظور جمع‌آوری و تحلیل داده‌ها و آمارها درباره اجرای رفتار غیرحیسی متخلفان، گنجانده شوند.

۲۱- تدوین خط مشی و توسعه برنامه

۲۱-۱ برنامه‌ها برای قرارهای غیرحیسی باید به طور منظم به عنوان جز لاینفک از نظام عدالت جزایی در فرایند توسعه، طراحی و اجرا گردند.

۲۱-۲ ارزشیابی‌های منظم باید با هدف اجرای موثرتر قرارهای غیرحیسی صورت گیرد.

۲۱-۳ بازنگری ادواری برای ارزیابی اهداف، کارکرد و موثر بودن قرارهای غیرحیسی باید انجام پذیرد.

۲۲- رابطه با مؤسسات و فعالیت‌های ذریبط

۲۲-۱ مکانیسم‌های مناسب در سطوح مختلف باید تدوین شوند تا ایجاد ارتباط میان تشکیلات مسؤل قرارهای غیرحیسی و سایر شاخه‌های نظام عدالت، توسعه اجتماعی و مؤسسات رفاهی دولتی و غیردولتی در زمینه بهداشت، مسکن، کار و رسانه‌های همگانی را تسهیل کند.

۲۳- همکاری بین المللی

۲۳-۱ تلاش برای ارتقا همکاری علمی کشورها در زمینه رفتار غیرحیسی به عمل می‌آید. درباره قرارهای غیرحیسی باید تحقیق، آموزش، کمک فنی و تبادل اطلاعات از طریق مؤسسات سازمان ملل متحد برای پیشگیری از جرم و رفتار متخلفان با همکاری نزدیک با شاخه پیشگیری از جرم و عدالت جزایی مرکز توسعه اجتماعی امور انسان دوستانه دبیرخانه سازمان ملل متحد انجام گردد.

محرومیت از آزادی باید به طور خاص توجیه شود و نباید به عنوان یک مجازات عادی مورد استفاده قرار گیرد. افزون بر این، پیمان‌ها، معیارها و رهنمودهای سازمان ملل متحد اولویت آشکاری را به هدف بازپروری می‌دهد؛ آنها متضمن دسته‌ای اصول رویه‌ای هستند که در شرایط ازدحام، اصولی مانند: بازداشت پیش از محاکمه به عنوان آخرین راه چاره، فرض برائت و قواعد محاکمه سریع را مد نظر قرار می‌دهند.

اجرای مقررات بین‌المللی توسط بخش‌های حقوق بشر و گزارشگران ویژه، بر اساس گزارش‌های دوره‌ای دولت‌ها، بازدید از کشورها و شکایت‌های افراد مورد نظارت قرار می‌گیرد. قوانین داخلی در مورد زندان شامل سازوکارهایی در شکل‌های گوناگون است که شفافیت و نظارت مستقل بر شرایط زندان را میسر می‌سازد. بی‌گمان مایه شگفتی نیست که ازدحام، در دستور کار کنش‌گران بین‌المللی و ملی در عرصه حقوق بشر، جرم، سیاست امنیتی و اصلاح زندان نقش برجسته‌ای را داراست.

در خصوص پیشنهادها درباره این‌که چه چاره‌هایی برای کاهش تورم جمعیت زندان‌ها وجود دارد، هیچ کمبودی وجود ندارد. شورای اروپا از سال ۱۹۹۹،^{۲۳۳} دسته کاملاً مشروحاتی از پیشنهادها را با توجه به پاسخ‌ها به

۲۳-۲ مطالعات تطبیقی و همگونی مقررات قانونی باید افزایش یابد تا طیف گزینه‌های غیرحبسی گسترش یافته و کاربرد آنان را در سرتاسر سرحدات داخلی و طبق پیمان نمونه انتقال، نظارت متخلفان محکوم مشروط و یا آزادی مشروط را تسهیل کند. (م)

در: <www.unic-ir.org/hr/hr14.pdf>

²³³ Recommendation No. R (99) 22 of the Committee of Ministers to Member States Concerning Prison Overcrowding and Prison Population Inflation; these recommendations are part of a series of recommendations geared towards regulation of alternatives to imprisonment and acceptable conditions of

ازدحام زندان، منتشر کرده است. پیشنهادهایی که ازدحام زندان را مورد توجه قرار داده است، بخشی از اعلامیه کامپلا و اسناد متعدد دیگری هم هست. این پیشنهادها به بسیاری از اصولی که در پیمان‌ها، معیارها و مقررات سازمان ملل متحد مطرح شده است، تصریح می‌کنند. یک دیدگاه عمومی نگران است که ازدحام زندان و افزایش جمعیت زندان، چالشی عمده را پیش روی اداره زندان و نظام عدالت کیفری بگذارد. (در خصوص حقوق بشر و مدیریت کارآمد مؤسسات کیفری). همچنین، به عواملی اشاره شده است که گسترش زندان را به جلو می‌راند؛ مانند وضعیت جرم به طور کلی، نظام ضمانت‌اجراهای کیفری و سازوکارهای تعیین مجازات که از حبس طرفداری می‌کند، ضمانت‌اجراهای اجتماعی، اقدامات مربوط به بازداشت پیش از محاکمه، اثربخشی عدالت کیفری و گرایش عموم به حبس. نیاز به اقدامات ترکیبی که هدف از آنها مقابله با ازدحام زندان در یک سیاست کیفری سازوار و معقول است، مورد تأکید قرار گرفته است. در عین تأکید بر نیاز به حمایت از سوی دست‌اندرکاران عدالت کیفری و عموم مردم و نهایتاً نیاز به اطلاعات متعادل در مورد مؤثر بودن مجازات کیفری و واقعیت زندان، توجه خاصی هم نسبت به اصول اولیه حاکمیت قانون و دموکراسی شده است. هنگامی که نوبت به پیشنهادها عینی می‌رسد، یک اصل استاندارد این است که حکم به مجازات حبس، آخرین راه چاره و محدود

detention: Recommendation Rec (2000) 22 on improving the implementation of the European rules on community sanctions and measures, Recommendation Rec (2003) 22 on conditional release (parole), Recommendation Rec (2003) 23 on the management by prison administrations of life sentence and other long-term prisoners, Recommendation Rec (2006) 2 on the European Prison Rules, Recommendation Rec (2006) 8 on assistance to crime victims and Recommendation Rec (2006) 13 on the use of remand in custody, the conditions in which it takes place and the provision of safeguards against abuse.

به جرایمی است که شدت آن به حدی باشد که هر ضمانت‌اجرای دیگری برای آن، آشکارا ناکافی باشد. برنامه‌های ساخت زندان به عنوان پاسخی به ازدحام، اقدامی استثنایی تلقی می‌شود که راه‌حلی پایدار را برای وضعیت ازدحام ارائه نمی‌دهد. در واقع، تجربیاتی که در آمریکا و انگلستان/ولز به دست آمده است، بر اهمیت این توصیه تأکید می‌کند.^{۲۳۴} همچنین این پیشنهاد ناظر است به تدارک طیفی از ضمانت‌اجراهای اجتماعی (یا جایگزین‌های حبس مانند آزادی مشروط، تعلیق حکم حبس به صورت مراقبتی، بازداشت خانگی تحت نظارت سامانه الکترونیک [آزادی مشروط مشدد]، مصالحه میان بزه‌دیده- بزه‌کار و خدمات اجتماعی). این پیشنهادها همچنین مرتبط است با جرم‌زدایی یا تنزیل درجه انواع مشخصی از جرایم به گونه‌ای که سبب محکومیت زندان نشود. محکومیت‌های حبس بلند مدت باید تا جای امکان کاهش پیدا کند و حبس‌های کوتاه مدت باید با ضمانت‌اجراهای اجتماعی جایگزین شود. همچنین توصیه شده است که به تعهدات مربوط به درمان بزه‌کاران در موارد مناسب توجه شود. از چشم‌اندازی عمل‌گرایانه، واضح است که باید بیش‌ترین ظرفیت هر نهاد کیفری تعریف شود. مقابله با تورم جمعیت زندان پیش از هر چیز باید زیر تأثیر توجه آشکاری به حقوق بشر و معیارهای کمینه در خصوص امکانات زندان قرار داشته باشد. اجرای محکومیت حبس، استفاده از روش‌هایی مانند نظام زندان باز، مرخصی از زندان،^{۲۳۵} بازداشت خانگی تحت نظارت سامانه

²³⁴ See in particular Spelman (fn. 109).

^{۲۳۵} در این باره، در نظام عدالت کیفری ایران، می‌توان به آیین نامه اجرایی سازان زندانها و اقدامات تأمینی و تربیتی کشور مصوب ۱۳۸۴/۹/۲۰ اشاره نمود که امکان مرخصی زندانیان را پیش بینی نموده است. ماده ۲۱۳ این آیین نامه مقرر می‌دارد: «به منظور کمک به تحکیم مبانی و روابط خانوادگی و اجتماعی زندانیان، رفع مشکلات ضروری

الکترونیکی^{۳۳۶} را اجازه می‌دهد. این روش‌ها همچنین ممکن است برای جبران مشکلاتی که لازمه زندان‌های پرازدحام است، نیز مورد استفاده قرار گیرد. (ارتباط با دنیای خارج) تأکید ویژه‌ای بر جایگزین‌های بازداشت پیش از محاکمه شده است و به تغییر جهت و حل و فصل پرونده خارج از دادگاه هم اشاره شده است. همچنین جالب است اشاره شود که دادستان‌ها و دادرسان تشویق شده‌اند تا هنگام اعمال و تصمیم‌گیری در مورد محکومت کیفری، ظرفیت زندان را مد نظر داشته باشند. البته تصمیمات فردی در مورد تعیین مجازات نمی‌تواند بر اساس در دسترس بودن فضای زندان اتخاذ شود. از این رو، قانونگذاران تشویق شده‌اند تا برای تعیین مجازات، بنیادهایی را وضع نمایند که برای افزایش استفاده از ضمانت‌اجراهای اجتماعی به جای محکومیت زندان مناسب باشد و نقش جهات تخفیف‌دهنده (مخففه) و مشدده، به ویژه نقش محکومیت‌های پیشینی در تصمیم‌گیری درباره مجازات کیفری به دقت ملاحظه شود. نقش مجازات‌های اجتماعی و اقدامات اجتماعی برجسته شده است و به چنین ضمانت‌اجراهایی توجه شده است تا

←

فردی، خانوادگی و قضائی، بازتوانی اجتماعی و فراهم نمودن زمینه بازگشت مجدد به جامعه و همچنین مشارکت فعال در برنامه‌های اصلاحی، تربیتی، فرهنگی و ورزشی، حرفه‌آموزی و اشتغال، به زندانیان در چهارچوب مواد مربوط به این فصل مرخصی اعطاء می‌گردد.» (م)

^{۳۳۶} در این باره، در نظام عدالت کیفری ایران، می‌توان به قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۹۲/۲/۱ اشاره نمود که در ماده ۶۲ مقرر داشته: «در جرایم تعزیری از درجه پنج تا درجه هشت، دادگاه می‌تواند در صورت وجود شرایط مقرر در تعویق مراقبتی، محکوم به حبس را با رضایت وی در محدوده مکانی مشخص تحت نظارت سامانه (سیستم)‌های الکترونیکی قرار دهد.» (م)

آنها جایگزین‌های معتبر حبس‌های کوتاه مدت شوند. اعتقاد بر این است که اعتبار این دست ضمانت‌اجراها به اجرای مؤثر آنها، مخصوصاً از طریق تدارک زیر ساخت‌هایی برای اجرا و نظارت بر آنها بستگی دارد؛ به ویژه به این منظور که دادرسان و دادستان‌ها به مؤثر بودن ضمانت‌اجراهای اجتماعی اطمینان پیدا کنند. این اطمینان به نوبه خود به توسعه و کاربست فن‌های قابل اعتماد پیش‌بینی خطر، ارزیابی خطر و راهبردهای نظارتی همراه با نگاه به تعیین خطر بازگشت مجرم به بزهکاری و تضمین حمایت و امنیت عمومی اشاره دارد. ارزیابی‌ها نشان از آن دارد که اقدامات فردی‌شده مانند آزادی مشروط زود هنگام بر اقدامات جمعی برای مهار و مدیریت تورم جمعیت زندان مانند عفو شخصی و عمومی مقدم است. به ویژه آزادی مشروط هم‌چون مؤثرترین اقدام در تلاش برای کاهش مدت حبس و بازگشت آرام مجرم به جامعه ارزیابی شده است. همچنین توقع این بوده است که برنامه‌های اثرگذار برای درمان در طول مدت بازداشت، نظارت و درمان پس از آزادی که باید به تسهیل بازپروری مجرم کمک نماید و تکرار جرم را کاهش دهد، مؤثر باشند.

در واقع، چرخاندن پاشنه در مشکلات و نرخ بالای تکرار جرم پس از حبس همچنان مشکلات بسیاری را مطرح می‌کند که حل نشده‌اند.^{۲۳۷} به ویژه باید به این پرسش پاسخ گفته شود که: در چه شرایطی نظام‌های زندان ممکن است خطر انجام دوباره بزه (و حکم حبس متعاقب آن) را کاهش دهند؟^{۲۳۸}

²³⁷ O'Donnell, I., Baumer, E. P. & Hughes, N.: Recidivism in the Republic of Ireland. *Criminology and Criminal Justice* 8 (2008), pp. 123-146.

²³⁸ Gottfredson, D. M.: *Effects of Judges Sentencing Decisions on Criminal Careers*. National Institute of Justice, Washington 1999.

۴-۳ عموم مردم، حبس و تورم جمعیت در زندان‌ها

پژوهش‌ها به ندرت گرایش عمومی نسبت به ازدحام زندان و ابزارهای مقبول برای حل چنین مشکلاتی را مورد توجه قرار داده‌اند. به طور کلی، معلوم شده است که عموم مردم به سیاست‌های مرتبط با زندان، علاقه‌ای ندارند.^{۲۳۹} حمایت از زندان، بسیار محدود، تخصصی و غیر تأثیرگذار است. یک مطالعه از دهه‌های ۱۹۸۰ در ایالات متحده نشان داده است که مردم حمایت اساسی خود را از ضمانت‌اجراهای اجتماعی و سیاست‌های [اعطای] مرخصی بابت رفتار خوب در زندان اعلام کرده‌اند. عموم مردم نسبتاً با برنامه‌های ساخت زندان و نیز [دادن] صلاحیت اختیاری بیش‌تر به هیأت‌های عفو مشروط موافق نیستند و کاهش طول محکومیت را نیز رد می‌کنند.^{۲۴۰} نظرسنجی بین‌المللی راجع به جرم، دیدگاه‌های تطبیقی در خصوص تعیین کیفر را میسر می‌سازد. داده‌های مربوط به سال ۲۰۰۵ نشان می‌دهد که در برخی مناطق در مورد ترجیح خدمات اجتماعی بر حبس اختلاف نظر وجود دارد؛^{۲۴۱} این در حالی است که برخی نظرسنجی‌های دیگر نشانگر حمایت قابل توجهی از حبس است.^{۲۴۲} از سوی دیگر، افکار عمومی در اروپا مطمئناً این دیدگاه را قبول ندارد که حبس بیش‌تر، جرایم را کاهش می‌دهد.^{۲۴۳}

²³⁹ Conrad, J.: Corrections and its Constituencies. *Prison Journal* 64 (1984), pp. 47-55.

²⁴⁰ Skovron, S. E., Scott, J. E. & Cullen, F. T.: Prison Crowding: Public Attitudes Toward Strategies of Population Control. *Journal of Research in Crime and Delinquency* 25 (1988), pp. 150-169.

²⁴¹ See also Proos, I. & Pettai, L.: Attitudes of Georgia's population towards crime and penal policy. Institute of Social Studies and Analysis. Georgia 2009.

²⁴² Dijk, J., van Kesteren, J. & Smit, P.: Criminal Victimization in International Perspective. Key findings from the 2004-2005 ICVS and EU ICS. The Hague 2007, p. 147.

²⁴³ See Irish Penal Reform Trust: Public Attitudes to Prison, February 2007. TNS

۴-۴ پاسخ به مشکل تورم جمعیت زندان‌ها: کدام راه کار مؤثر و کدام یک امیدبخش است؟

۴-۴-۱ پیشنهادها و محدودیت‌های کلی

هر گاه سخن از شناسایی مشکلات ناشی از ازدحام زندان در میان است، مطمئناً دولت‌ها و مسؤولان عدالت کیفری، مشکلات ازدحام را رد نمی‌کنند. دولت‌های طرفدار اسناد حقوق بشر معمولاً واقعیت‌ها و مشکلات کشف‌شده توسط گزارشگران و مأموران را تأیید می‌کنند؛ هر چند گاه در خصوص اینکه ازدحام چگونه باید تعریف شود، مناقشاتی پدیدار می‌شود. سرخ‌ها برای فهم پاسخ دولت‌ها به زندان‌های پرجمعیت می‌تواند احتمالاً در فرآیند نظارت و واکنش‌ها به یافته‌ها و تصمیم‌های دادگاه‌های حقوق بشر، مأموران و گزارشگران پیدا شود. دیوان اروپایی حقوق بشر در مواجهه با وضعیت تورم جمعیت زندان‌ها نخست به مشکلات ساختاری اذعان نمود که آشکارا ورای ازدحام پایدار و بلندمدت قرار دارد؛ مشکلاتی که نه توسط دولت انکار شده و نه مورد نظر وی بوده است. دیوان اروپایی، گسترش یک نظام شکایت کارآمد را برای خدمات زندان و مقامات ناظر بر تسهیلات بازداشت توصیه نموده است که به بهترین نحو سامان داده شده تا اقدامات مناسب را به سرعت انجام دهد.^{۲۴۴} در نتیجه، این نظام بیش‌تر متضمن راه

mrbi/155055/ Irish Penal Reform Trust – Public Attitudes to Prison/February 2007; McAuley, M. & Macdonald, K. I.: Russia and Youth Crime. A Comparative Study of Attitudes and their Implications. British Journal of Criminology 47 (2007), pp. 2-22, p. 2; Proos, I. & Pettai, I.: Attitudes of Georgia's population towards crime and penal policy. Institute of Social Studies and Analysis. Georgia 2009.

²⁴⁴ European Court of Human Rights, Judgment as of 22 October 2009 in the cases *Orchowski v. Poland* (application no. 17885/04) and *Norbert Sikorski v. Poland* (no. 17599/05).

حل‌هایی است که درباره آن توافق وجود داشته باشد، راه‌حل‌هایی که جذاب باشد و احتمالاً بتواند سرنخ‌هایی را به دست دهد که چرا ازدحام ادامه دارد و چرا راهبردهای در دسترس برای حل مسأله، اجرا نشده‌اند؟

هنگامی که به توصیه‌های گزارشگران ویژه که در مورد شرایط ازدحام و خیم زندان تهیه شده است، نگاه می‌کنیم، پیشنهادهایی در زمینه طراحی و اجرای اصلاح ساختاری و جامع نظام زندان نمایان می‌شود که هدف آن، کاهش شمار بازداشت‌شدگان، افزایش ظرفیت‌های زندان و نوسازی امکانات آن، جداسازی مجرمان غیرخشن از بخش‌های مربوط به بازداشت پیش از محاکمه و افزایش کاربرد اقدامات غیر بازداشتی است.^{۲۴۵} طرح‌های پیشنهادی به ویژه بر چارچوب مناسب مقرراتی تأکید می‌کند که کمک می‌کند تا در قالب وثیقه و دیگر اقدامات از بازداشت‌های غیرضروری پیش از محاکمه از طریق فراهم آوردن جایگزینی برای بازداشت، اجتناب شود. طرح‌های پیشنهادی همچنین آن گونه اقدامات قضایی را تشویق می‌کند که بر پایه آنها جرایم غیرخشن و کم‌اهمیت یا جرایم خرد^{۲۴۶} مشمول بازداشت پیش از محاکمه نشوند.^{۲۴۷} برنامه‌ها برای ساختن زندان‌های بیش‌تر،

²⁴⁵ Human Rights Council: Seventh session. Agenda item 3. Report of the Special Rapporteur on torture and other cruel, inhuman or degrading treatment or punishment, Manfred Nowak. Mission to Sri Lanka. A/HRC/7/3/Add. 6, 26 February 2008, pp. 25-26; Human Rights Council: Tenth session. Agenda item 3. Report of the Special Rapporteur on torture and other cruel, inhuman or degrading treatment or punishment, Manfred Nowak. Addendum. Follow-Up to the Recommendations Made by the Special Rapporteur. Visits to China, Georgia, Jordan, Nepal, Nigeria and Togo, A/HRC/10/44/Add. 5, 17 February 2009, p. 32.

²⁴⁶ petty offences

²⁴⁷ Human Rights Council: Tenth session. Agenda item 3. Report of the Special Rapporteur on torture and other cruel, inhuman or degrading treatment or punishment, Manfred Nowak. Addendum. Follow-Up to the Recommendations Made by the Special Rapporteur. Visits to China, Georgia, Jordan, Nepal, Nigeria and Togo, A/HRC/10/44/Add. 5, 17 February 2009, p. 83-84; Human Rights Council: Seventh session. Item 3 of the agenda. Report of the Special Rapporteur on torture and other cruel, inhuman or degrading

حمایت‌هایی را به دست آورده است.^{۲۴۸} به همین ترتیب، عفوهای عمومی و خصوصی (متمرکز بر مجرمان غیر خطرناک و مظنون به جرایم خرد) که برآورد شده است که به مزمن‌ترین مشکلات ازدحام پاسخ می‌گوید، حمایت‌هایی را به دست آورده است.^{۲۴۹} ظاهراً تصور می‌شود که مجرمان غیرخطرناک مرتبه اول، نامزدهای اقدامات غیر بازداشتی باشند.^{۲۵۰} با این حال، شواهد نشان می‌دهد که جرایم خرد در برخی کشورها در نظام زندان‌ها نقش دارند.^{۲۵۱} درباره رفتار ناشی از مستی یا رفتار اخلاص‌گرانه، فحشا و مانند آن، تنزل دادن آنها به جرم اداری که حکم حبس در بر ندارد، به نظر راه حل معقولی می‌آید.

در بافت اروپایی زندان‌های پر جمعیت کمیته اروپایی پیشگیری از شکنجه و رفتار یا مجازات غیر انسانی یا تحقیر آمیز^{۲۵۲} هم درباره استفاده

←

treatment or punishment, Manfred Nowak. Addendum. Mission to Paraguay, A/HRC/7/3/Add. 3, 1st October 2007, p. 17, referring to a case a detainee who had spent one and a half years in pretrial detention on suspicion of having stolen a bicycle; see also Michigan Task Force on Jail and Prison Overcrowding Task Force on Jail and Prison Overcrowding Presents Report. April 22, 2005.

²⁴⁸ Committee against Torture: Consideration of reports submitted by States parties under article 19 of the Convention. Second periodic report of States parties due in 1997; the present report is submitted in response to the list of issues (CAT/C/KHM/Q/2) transmitted to the State party pursuant to the optional reporting procedure (A/62/44, paras. 23 and 24), Cambodia. CAT/C/KHM/2, 2 February 2010, pp. 7-8.

²⁴⁹ Committee Against Torture: Conclusions and recommendations of the Committee against Torture (Concluding Observations/Comments, 10-21 November 2003) Cameroon. CAT/C/CR/31/6, 05/02/2004.

²⁵⁰ Commission on Human Rights: Sixty-second session. Item 11 (a) of the provisional agenda. Report of the Special Rapporteur, Manfred Nowak. Addendum. Follow-up to the recommendations made by the Special Rapporteur. Visits to Azerbaijan, Brazil, Cameroon, Chile, Mexico, Romania, the Russian Federation, Spain, Turkey, Uzbekistan and Venezuela, E/CN.4/2006/6/Add. 2, 21 March 2006, p. 10, pp. 44-45.

²⁵¹ Dankwa (fn. 74), p. 85.

²⁵² European Committee for the prevention of Torture and Inhuman or

←

وسیع از حبس‌های طولانی مدت و هم نسبت به حبس کوتاه مدت ابراز نگرانی کرده است. نگرانی‌ها در مورد حبس کوتاه مدت مبتنی بر این است که دوره‌های کوتاه بازداشت در زندان اثر وارونه دارند. مبنای دیگر این نگرانی‌ها لحاظ مزایای ضمانت‌اجراهای اجتماعی است.^{۲۵۳} سپس، به طور خاص آن دسته از شرایط زندان که گمان می‌رود فرصت بازپروری کافی را فراهم می‌آورد همچنان از چشم‌انداز حقوق بشر جلب توجه می‌کند.^{۲۵۴}

امروزه بسیاری از کشورها خود را در چنان شرایط اقتصادی و مالی می‌بینند که به آنها اجازه نمی‌دهد منابع قابل توجهی را به برنامه‌های ساخت زندان اختصاص دهند. آنها در حالی که با این پرسش مواجهند که منابع به شدت محدود را در کجا سرمایه‌گذاری کنند، به زندان‌ها کم‌ترین اولویت را می‌دهند. استدلال شده است که عملاً محال است بتوان برای ساخت زندان از سازمان‌های مالی بین‌المللی وام دریافت کرد.^{۲۵۵} این امر به نوبه خود انتخاب‌های در دسترس را برای کشورهای بسیار بدهکار و دچار آفت فقر به شدت کاهش می‌دهد. بر اساس برنامه‌های حل مشکل بدهی صندوق بین‌المللی پول، ۳۲ کشور آفریقایی از جمله ۴۲ کشور به شدت بدهکار،

Degrading Treatment or punishment (CPT)

- ²⁵³ Report to the Government of the United Kingdom on the visit to the United Kingdom carried out by the European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CPT) from 18 November to 1 December 2008. Strasbourg, 8 December 2009, pp. 20-22; see also the response of the United Kingdom.
- ²⁵⁴ Report by Mr Alvaro Gilo-Robles, Commissioner for Human Rights, on the Effective Respect for Human Rights in France Following his Visit from 5 to 21 September 2005 for the attention of the Committee of Ministers and the Parliamentary Assembly. CommDH (2006) 2, Strasbourg, 15 February 2006, p. 22.
- ²⁵⁵ Committee Against Torture: Thirty-seventh session, 6-24 November 2006, Consideration of Reports Submitted by States Parties Under Article 19 of the Convention. Conclusion and recommendations of the Committee against Torture (Extracts for follow-up) Guyana (State Party's Response).

هستند.^{۲۵۶} با این حال، بیش‌تر پیشنهادهایی که در اسناد گزارشگر عمومی و دیگر کنش‌گران مطرح شده است، به بودجه خاصی نیاز ندارد. بازمینی مقررات مربوط به تعیین مجازات، فرآیندهای مربوط به آزادی زود هنگام و عفو مشروط، جایگزین‌های بازداشت پیش از محاکمه و حبس و نظایر آن، بیشتر مبتنی بر اراده سیاسی‌اند.

۴-۲-۴ سازمان، اطلاعات و انگیزه‌های مالی

پاسخ‌گویی به زندان‌های پر جمعیت به طیفی از مسائل مرتبط با سازمان، دانش و اطلاعات و نیز زیرساخت‌های مالی و بودجه‌بندی وابسته است. این نکته برجسته شده است که واگذاری مسؤلیت سیاسی زندان‌ها به وزارت دادگستری به جای وزارت کشور عنصری مهم در ارتقای اصلاح بازداشت پیش از محاکمه و توسعه و استفاده فزاینده از جایگزین‌های حبس خواهد بود.^{۲۵۷} مسؤلیت وزارت دادگستری در مورد اصلاح زندان بیانگر تعهد به هماهنگ کردن اداره زندان با معیارها و هنجارهای بین‌المللی است. در روسیه، کاهش چشمگیر جمعیت زندان در هزاره جدید از اصلاح قانون آیین دادرسی کیفری سرچشمه می‌گیرد که نظارت قضایی بر تحقیق و تعقیب را میسر ساخته است. مهم‌ترین تصمیم آشکارا این است که اختیار بازداشت پیش از محاکمه را از دادستان سلب کرد و به دادگاه‌ها تفویض نمود.^{۲۵۸}

همچنین این پرسش مطرح شده است که: آیا زیرساخت مالی می‌تواند

²⁵⁶ International Monetary Fund: Factsheet. Debt Relief Under the Heavily Indebted Poor Countries (HIPC) Initiative. February 18, 2010.

²⁵⁷ International Centre for Prison Studies: International Experience in Reform of Penal Management Systems. A Report by the International Centre for Prison Studies. London 2008, No. 78.

²⁵⁸ International Centre for Prison Studies (fn. 204), No. 39.

برای قطع زندان و دور کردن سیاست جنایی از حبس از طریق کم‌تر فراهم آوردن انگیزه‌های مالی برای توسل به زندان مورد استفاده قرار گیرد. (به تعبیری دیگر، فراهم آوردن مشوق‌های مالی بیش‌تر برای توسل جستن به اقدامات غیر بازداشتی) شواهد در برخی کشورها برجستگی رویکرد مالی را تأیید می‌کند؛ زیرا بخش‌های اداری تصمیماتش را به ویژه بر مبنای هزینه‌ای که لازمه برخی اقدامات است و نیز این‌که چه کسی عهده‌دار این هزینه‌ها می‌شود، اتخاذ می‌نماید. ساختار اداره مالی زندان‌ها و جایگزین‌های حبس ممکن است به تضعیف مقررات و استفاده از جایگزین‌های اجتماع-محوری بینجامد که بودجه آنها باید توسط نهادهای محلی تأمین شود؛ این در حالی است که زندان و حبس از طریق دولت تأمین بودجه می‌شوند. این امر البته هزینه‌هایی را افزایش می‌دهد و باید به بازبینی دقیق تأثیری که ساختارهای مالی مربوط ممکن است بر استفاده‌هایی از زندان بگذارد، منتهی شود.^{۲۵۹}

تحلیل تورم جمعیت زندان‌ها، شناسایی شرایطی که ازدحام در آن شکل می‌گیرد و نیز ارزیابی رویکردها در مورد توقف یا کاهش ازدحام نیازمند داده‌های قابل اتکا و معتبری در باره جرایم ثبت شده توسط پلیس، تعیین مجازات، جمعیت زندان و جریان پرونده‌هاست. درخواست‌ها درباره داده‌های خوب و ارزیابی مناسب پژوهش‌ها چیز جدیدی نیست.^{۲۶۰} با این حال بیش‌تر نظام‌های بازداشت داده‌های معناداری ارائه نمی‌دهند؛ به علاوه تحقیقات درباره زندان و حبس محدود است، به ویژه تحقیقاتی که

²⁵⁹ Solomon, E. & Allen, R.: Out of Trouble. Reducing child imprisonment in England and Wales – lessons from abroad. Prison Reform Trust, London 2009, p. 48.

²⁶⁰ See Griffiths, C.: Implementing International Standards in Corrections: Challenges, Strategies and Outcomes. The United Nations Office on Drugs and Crime (ODC) Expert Group Meeting on the Application of United Nations Standards and Norms in Crime Prevention and Criminal Justice, 10-12 February 2003. Burgenland, Austria.

گزینه‌های متعدد تعیین کیفر (از جمله حبس) را با یکدیگر مقایسه نماید. این مسأله اخیراً در یک فرا تحلیل از تحقیقات تجربی که تکرار جرم پس از ضمانت‌اجراهای بازداشتی و ضمانت‌اجراهای اجتماعی را با یکدیگر مقایسه می‌کند، مورد تأکید قرار گرفته است؛^{۲۶۱} به ویژه در مورد آن دست‌گزینه‌های تعیین مجازات که تصور می‌شود ظرفیت بالایی برای جایگزین کردن حبس و پاسخ‌گویی کارآمد به ازدحام دارند (تعلیق حکم حبس، تعلیق و آزادی مشروط) که به اندازه کافی درباره آنها تحقیق نشده است.^{۲۶۲}

پژوهش‌ها به طور متعادل توزیع نشده‌اند، بلکه نشانگر تمرکز بر چند کشور معدود است. این مسئله عمدتاً با کشورهای منطبق است که طرح‌های زندان در آن‌ها بخشی از روبه تولید اطلاعات در نظام اصلاح است. طرح‌های زندان به عنوان نمایانگر ابزاری که اصولاً می‌تواند سیاستی را توصیه یا هدایت نماید قلمداد شده است. با این حال روش‌شناسی طرح‌های زندان، به ویژه در کشورهای توسعه یافته و اجرا شده است که ازدحام بر نظام زندان تأثیر می‌گذارد. اما همچنان که روش‌شناسی طرح‌ریزی و پیش‌بینی زندان‌ها نیازمند اطلاعات کامل و معتبر در مورد مجرمان است، همزمان که بزه‌کاران، نظام عدالت کیفری و اصلاحات را پشت سر می‌گذارند خود اطلاعات پر باری را درباره گونه‌های جمعیتی در نظام زندان

²⁶¹ See Villettaz, P., Killias, M. & Zoder, I.: The effects of custodial vs. non-custodial sentences on re-offending. A systematic review of the state of knowledge. Campbell Collaboration Crime and Justice Group. Lausanne 2006, p. 41; see also Gendreau, P., Goggin, C. & Cullen, F. T.: The effects of prison sentences on recidivism. Ottawa, ON: Correctional Service of Canada, Solicitor General Canada 1999; Smith, P., Goggin, C. & Gendreau, P.: The Effects of Prison Sentences and Intermediate Sanctions on Recidivism: General Effects and Individual Differences; www. sgc. gc. ca (2002).

²⁶² Davis, R., Rubin, J., Rabinovich, L., Kilmer, B. & Heaton, P.: A synthesis of literature on the effectiveness of community orders. RAND. Santa Monica 2008, pp. 21-22.

فراهم می‌کنند که می‌تواند برای مطالعه علل و اسباب و نتایج ازدحام به کار گرفته شود.

طرح‌های زندان ذاتاً بر توسعه قبلی نظام عدالت کیفری و سامانه زندان مبتنی‌اند، اما هر طرحی به توسعه‌های آینده در سیاست‌های مربوط به جرم، شیوه تعیین مجازات و اقدامات اداری بستگی دارد. این بدان معناست که هر پیش‌بینی از جمعیت زندان تا اندازه معینی تابع گرایش‌های گذشته است. این امر به نوبه خود به معنای آن است که هر اندازه از افق پیش‌بینی فراتر گام برداشته شود و هر قدر سیاست‌های مربوط به جرم ناپایدارتر باشد، طرح‌ها غیر دقیق‌تر می‌شود. تاکنون غیر منتظره نیست که تمام طرح‌های رسمی زندان در دسترس (در انگلستان/ ولز، اسکاتلند و ایالات متحده آمریکا) پیش‌بینی کردند که در دهه گذشته، شمار جمعیت زندان بیش‌تر افزایش می‌یابد.^{۲۶۳} یک تحلیل از طرح‌های زندان در ایالات متحده آمریکا در سطح وسیع پیش‌بینی رشد بسیار سریع‌تری از جمعیت زندان را نشان می‌دهد. این تحلیل در سال ۲۰۰۶ پیش‌بینی می‌کند که جمعیت زندان در سال ۲۰۰۹ به ۱۰۴۰۰۰ نفر جهش خواهد کرد. اما افزایش واقعی ۴۰۰۰۰ نفر کم‌تر از میزان پیش‌بینی شده بود.^{۲۶۴} برای کالیفرنیا طرح‌های زندان برای سال ۲۰۱۰ جمعیت زندان حدوداً ۱۸۳۰۰۰ نفر را پیش‌بینی کرده بود.^{۲۶۵} با این حال

²⁶³ See for Scotland The Scottish Government: Statistics Publication Notice. Crime and Justice Series. Scottish Prison Population Projections: 2008-2009 to 2017-2018. November 2008; The Scottish Government: Statistics Publication Notice. Crime and Justice Series. Scottish Prison Population Projections: 2009-2010 to 2018-2019. January 2010.

²⁶⁴ The PEW Center on the States: Public Safety, Public Spending: Forecasting America's Prison Population, 2007-2011, Public Safety Performance Project 2007.

²⁶⁵ California Department of Corrections: Adult Population Projections 2008-2013. Fall 2007, p. 6.

جمعیت واقعی زندان در کالیفرنیا در عدد ۱۶۹۰۰۰ متوقف شد.^{۲۶۶} البته مشکل به تغییرات غیر قابل پیش‌بینی باز می‌گردد که بر تعیین مجازات و تصمیمات مربوط به آزادی مشروط اثر می‌گذارد.^{۲۶۷} دشواری طرح‌های جمعیت زندان این است که نمی‌توان فرض کرد که تمایلاتی که در طول چندین سال مشاهده شده است، ادامه پیدا کند. در انگلستان معلوم شد که هیچ‌یک از طرح‌هایی که بین سال‌های ۱۹۹۰ تا ۱۹۹۴ انجام شد، افزایش سریع جمعیت زندان را که از سال ۱۹۹۴ پدیدار شد پیش‌بینی نکرده بود.^{۲۶۸}

با وجود محدودیت‌های طرح‌های زندان، اجرای این رویکرد سبب پیدایش نظام‌های اطلاعات می‌شود که می‌تواند الهام‌بخش پژوهش‌ها، عموم مردم و سیاست‌مداران شود و در نتیجه مبانی ارزیابی نتایج و گفتمان‌های سیاسی مربوط به تعیین مجازات و دیگر سیاست‌های مربوط به جرم را بهبود بخشد.^{۲۶۹}

۴-۴-۳ برنامه‌های ساخت زندان

تورم جمعیت زندان‌ها البته به شرایطی می‌انجامد که در آن فضای اضافی زندان می‌تواند آشکارا به عنوان اقدامی برای تضمین هماهنگی با معیارهای بنیادین تسهیلات زندان قلمداد شود. برنامه‌های ساخت زندان یا تحصیل فضای اضافی از طریق خصوصی‌سازی زندان قطعاً می‌تواند در موارد ازدحام گره‌گشا باشد. با این حال، برنامه‌های ساخت زندان با محدودیت مواجهند؛

²⁶⁶ The PEW Center (Fn. 65), p. 7.

²⁶⁷ California Department of Corrections (fn. 212).

²⁶⁸ White, P. & Cullen, C.: Projections of Long Term Trends in the Prison Population to 2007, Issue 2, 10 February 2000.

²⁶⁹ See for example the request for a robust and integrated information system in Uganda Prison Service: Census of Prisoners in 48 Central Government Prisons, 30 September 2007. Kampala 2007, p. 6.

زیرا نخست به بودجه کافی نیاز دارد. این امر - همان‌طور که پیش‌تر به‌طور اجمالی بیان شد - با مشکلات بزرگی در بسیاری از کشورهای شدیداً بدهکار مواجه خواهد شد و عملاً برای برخی موارد ناممکن خواهد بود. دوم، ظرفیت اضافی زندان ممکن است در واقع مشکل ازدحام را در بلندمدت بدتر کند^{۲۷۰} و از این گذشته، سیاست اتکا به حبس و محروم کردن از آزادی را در طولانی مدت تقویت کند؛ امری که به نوبه خود با اصل زندان هم‌چون آخرین راه چاره و اصل تناسب^{۲۷۱} و همچنین معیارهای بنیادین رویه‌ای به ویژه فرض برائت، و حق بر محاکمه سریع سازگاری ندارد. از این رو، توصیه به سرمایه‌گذاری در ساخت و ساز زندان بر ارزیابی منافع و ارزش‌های گوناگونی متوقف است. برنامه‌های ساخت و ساز زندان در مواردی معقول خواهد بود که تسهیلات زندان نیازمند تعمیر کلی یا جزئی است و نگرانی‌ها در مورد استفاده بیش از حد از حبس غیر محتمل باشد.^{۲۷۲} اعلام اخیر در مورد ساخت زندان بزرگی در ایتالیا پاسخی است به نیاز به نوسازی تسهیلات زندانی که بیشتر آنها در قرن ۱۹ ساخته شده‌اند. این اعلام، بخشی است از یک مفهوم جامع که اجرای جایگزین‌های حبس را هم در بر می‌گیرد.^{۲۷۳} در موارد دیگر، اعلام برنامه‌های ساخت زندان انتقادهایی را برانگیخته است؛ زیرا اقدامات جایگزین حبس به دقت مورد توجه قرار نگرفته‌اند و طرح‌های جدید زندان بیش از حد بر فراهم آوردن

²⁷⁰ See Spelman (fn. 109).

²⁷¹ proportionality

²⁷² See for example the case of Cambodia in Committee against Torture Consideration of reports submitted by States parties under article 19 of the Convention Second periodic report of States parties due in 1997; the present report is submitted in response to the list of issues (CAT/C/KHM/Q/2) transmitted to the State party pursuant to the optional reporting procedure (A/62/44, paras. 23 and 24), Cambodia, 29 October 2009, No. 42.

²⁷³ www.correctionsreporter.com/2010/01/15/italy-prison-overcrowding-emergency/ [14. 04. 2012].

فضای اضافی متمرکز است و کم‌تر از ایده خدمات بازپرورانه مناسب و رهایی‌بخش الهام گرفته‌اند.^{۲۷۴}

²⁷⁴ See for example CPT: Report to the Government of the United Kingdom on the visit to the United Kingdom carried out by the European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CPT) from 18 November to 1 December 2008. Strasbourg 2009, p. 21 with a critical discussion of the so called 'Titan' prisons.

۴-۴-۴ دعوی قضایی مربوط به زندان

مترجم:

بهزاد رضوی فرد*

(دانشیار دانشکده حقوق و علوم سیاسی دانشگاه علامه طباطبائی)

از آنجا که تورم جمعیت (یا ممنوعیت خشونت و هر گونه تنبیه غیر موسوم)^{۲۷۵} می‌تواند به عنوان تعدی به شأن یک انسان، به عنوان حقی اساسی و همچنین حریم شخصی وی که باید در محیط زندان هم مورد حمایت قرار گیرند، محسوب گردد، و بویژه در مورد شأن انسانی، نباید محدود (یا معوق) گذاشته شود، دادخواهی در مورد شرایط زندان، با وجود این که در برخی از نظام‌ها محدود است،^{۲۷۶} به مشکلی مورد توجه تبدیل شده است. دادخواهی تورم جمعیت مثلاً با توجه به قوانین دادگاه عالی آلمان ممکن است منجر به پرداخت غرامت به زندانیان بابت درد و رنجی که متحمل شده‌اند، شود.^{۲۷۷} پژوهش حاضر این سؤال را مدنظر دارد که یک دادخواهی موفق در مورد تورم جمعیت می‌تواند چه تأثیراتی داشته باشد.^{۲۷۸}

* Email: razavifard@atu.ac.ir

²⁷⁵ Constitutional Court Berlin (VerfGH 184/07) – Decision as of 3 November 2009 (KG/LG Berlin), HRRS. Online Zeitschrift für Höchststrichterliche Rechtsprechung zum Strafrecht [http:// www. hrr-strafrecht. de](http://www.hrr-strafrecht.de) 10 (2009), p. 472.

²⁷⁶ US Supreme Court in *Wilson v. Seiter*, 501 US 294 (1991), requiring prove of deliberate indifference on the part of prison officials in face of overcrowded conditions.

²⁷⁷ (German) Supreme Court (Bundesgerichtshof), Decision as of 4 November 2004, III ZR 361/03.

²⁷⁸ Angelos, C. & Jacobs, J. B.: Prison Overcrowding and the Law. The ANNALS of the American Academy of Political and Social Science 478 (1985), pp. 100-

دادخواهی مربوط به زندان، با توجه به پژوهشی در ایالات متحده آمریکا، می‌تواند موجب افزایش هزینه‌های نگهداری هر زندانی، کاهش نرخ مرگ و میر زندانیان، و همچنین کاهش تعداد سرانه آنها گردد.^{۲۷۹} این پژوهش همچنین به این نتیجه رسید که این چنین مداخلات قضایی که همسو با افزایش هزینه زندان‌ها می‌شود، موجب کاهش هزینه‌ها در زمینه رفاه اجتماعی می‌گردد. و این بدین معنی است که فشار این هزینه افزایش یافته برای زندان‌ها، در نتیجه دادخواهی مربوط به زندان، بر دوش فقرا خواهد بود.^{۲۸۰} با وجود این، پژوهش‌های مذکور لزوماً بیان می‌دارد که این دولت‌ها هستند که در زمان آماده‌سازی بودجه، این تصمیمات را اتخاذ می‌کنند. ایالت کالیفرنیا تحت فشار مسأله دادخواهی مربوط به زندان مجبور به تغییر سیاست‌های کلی زندان‌ها شد. به عنوان مثال، در ژوئن سال ۲۰۰۷، دادگاه عالی دهلی نو، با در نظر گرفتن کم اهمیت بودن جرم، دستور آزادی ۶۰۰ زندانی را که محکوم به اخلاف در نظم عمومی بودند، به مقام‌های مسؤول تیار صادر نمود تا به این ترتیب تورم جمعیت در زندان‌ها را کاهش دهد.^{۲۸۱}

دادخواهی مربوط به زندان می‌تواند وسیله‌ای برای اصلاح زندان و بخشی از این فرآیند گردد.^{۲۸۲} تا آن زمان که زندان‌ها و زندانیان صنف

112; Levitt, S. D.: The Effect of Prison Population Size on Crime Rates: Evidence from Prison Overcrowding Litigation. *The Quarterly Journal of Economics* 111 (1996), pp. 319-351.

²⁷⁹ Levitt 1996 (fn. 224).

²⁸⁰ Boylan, R. T. & Mocan, N. H.: Intended and Unintended Consequences of Prison Reform. National Bureau of Economic Research, Cambridge, Working Paper 15535, November 2009; www.nber.org/papers/w15535 [15. 04. 2012].

²⁸¹ The Telegraph, Calcutta, India, Tuesday, June 19, 2007.

²⁸² Welsh, W. N.: Counties in Court. Jail Overcrowding and Court-Ordered Reform. Philadelphia 1995, pp. 10-18.

قدرتمندی ندارند، تقویت حقوق زندانیان در دعاوی حقوقی مربوط به تورم جمعیت از طریق یاری رساندن به زندانیان و سازمان‌های مردم نهاد، می‌تواند در کاهش جمعیت زندان‌ها ابزاری اثر بخش باشد.^{۲۸۳}

۴-۵-۴ جرم‌زدایی، کیفرزدایی و قضازدایی

یافته‌ها در مورد علل تورم جمعیت زندان‌ها به رابطه بین سیاست‌های جرم‌زدایی و کاهش محکومیت که در حال تدوین یا اجرا هستند، اشاره می‌کند.^{۲۸۴} به ویژه، جرایم مربوط به اختلال در نظم عمومی و همچنین مصرف مواد مخدر، که قابل اجرا و عملی هستند، می‌توانند نمونه‌هایی برای جرم‌زدایی کامل یا تبدیل به تخلفات اداری که ملزم به محکومیت‌های حبس نباشد، قرار گیرند.

علاوه بر این، گزارش‌ها نشان می‌دهند که زندانیان معتاد به مواد مخدر و افرادی که از بیماری روانی رنج می‌برند، نمایانگر گروه‌های خاصی در برخی از نظام‌های اصلاحی هستند که نه تنها باعث تورم جمعیت می‌شوند بلکه موجب برخی مشکلات دیگر نیز می‌گردند. به عنوان نمونه، می‌توان به انتقال بیماری‌های عفونی اشاره نمود. در اینجا، قضازدایی برای معالجه و درمان، یک گزینه جایگزین به نظر می‌رسد.^{۲۸۵}

²⁸³ Steinberg (fn. 29).

^{۲۸۴} در این زمینه، یکی از راهبردهای کلی در نظام عدالت کیفری ایران کاهش عناوین مجرمانه می‌باشد. بند ۱۴ سیاست‌های کلی قضایی به این امر مهم اشاره کرده است: «بازنگری در قوانین در جهت کاهش عناوین جرایم و کاهش استفاده از مجازات زندان». در همین راستا، می‌توان به لایحه قضازدایی اشاره نمود که در پی زدودن برخی عناوین‌های مجرمانه و یا کاستن از گستره آنها می‌باشد. (م)

^{۲۸۵} در این باره، در نظام عدالت کیفری ایران، می‌توان به آیین نامه اجرایی سازان زندانها و

یک مثال عینی هم از تایلند گزارش شده است که در طول سال‌های ۱۹۹۳ تا ۲۰۰۲ تعداد زندانیان سه برابر شده و همین امر موجب بروز مشکلات عدیده تورم جمعیت گشته بود. راه حلی هم در قانون اصلاح شده پیدا شد که در آن، دیدگاه نسبت به معتادان به مواد مخدر تغییر یافت و آنها اینک افرادی در نظر گرفته می‌شوند که به درمان‌های پزشکی نیاز دارند. و از این رو به منظور درمان، به جامعه یا مراکز درمانی هدایت شده‌اند.^{۲۸۶} با وجود این که این رویکرد به کلی مشکلات افزایش جمعیت در زندان‌ها را رفع نکرد، اما گامی اساسی در پایین نگه داشتن تعداد زندانیان برشمرده می‌شد.^{۲۸۷} متخلفان معتاد یا دچار اختلاف روانی، که به خاطر جرایم غیر خشونت‌آمیز محکوم شده‌اند، هدف اصلی و عینی سیاست‌های قضازدایی هستند.^{۲۸۸}

اقدامات تامینی و تربیتی کشور مصوب ۱۳۸۴/۹/۲۰ اشاره نمود که سازوکاری را برای پیشگیری از سرایت بیماری زندانیان و درمان آن پیش بینی نموده است؛ ماده ۱۱۰: «بهداری مؤسسه یا زندان مکلف است برای پیشگیری از سرایت بیماری‌های واگیردار مانند بیماری‌های آمیزشی و سل و نظایر آن وارد عمل شده، با استفاده از همکاری و کمک‌های مالی و فنی وزارتخانه‌ها و مؤسسه‌ها و انجمن‌ها نسبت به تهیه محل و دارو برای درمان کامل بیماران یاد شده و همچنین معتادان مواد مخدر یا الکل اقدام نماید.» (م)

²⁸⁶ Kittayarak, K.: Diversion Programs for Drug Addicts, Restorative Justice and New Communitybased Treatment Measures in Thailand, a paper submitted to the nineteenth International Conference of the International Society for the Reform of Criminal Law held at Edinburgh, Scotland, 26-30 June 2005; www.isrcl.org/Papers/2005/kittayarak.pdf.

²⁸⁷ Department of Corrections, Ministry of Justice Thailand, Bangkok, 1 April 2008.

²⁸⁸ The PEW Center (fn. 61), p. 18; Smith-Heisters, S.: The Nonviolent Offender Rehabilitation Act: Prison Overcrowding, Parole and Sentencing Reform (Proposition 5). Reason Foundation, Los Angeles 2008.

بنابراین، برنامه‌های عدالت ترمیمی و میانجیگری می‌توانند در کاهش طول دوره محکومیت زندانیان مفید واقع شوند. تلاش‌های جدی برای مصالحه بین مرتکب و بزه‌دیده، در برخی از نظام‌ها، به عنوان جهات مخففه در نظر گرفته می‌شوند. چنین اقداماتی را باید (در فرآیند محاکمه) و یا پیش از آن انجام داد. اما باید این را هم در نظر گرفت که تخمین قابلیت عدالت ترمیمی، میانجیگری و جبران به دلیل فقدان پژوهش‌های ارزیابانه که جبران، عدالت ترمیمی و یا برنامه‌های آشتی میان مرتکب و بزه‌دیده را مورد بررسی قرار می‌دهد، بسیار دشوار خواهد بود.^{۲۸۹}

رویکردهای سنتی و معمول در راستای رویارویی با جرم به واقع توانایی احتمالی جایگزینی اقدامات کیفری رسمی را دارند. دادگاه‌های گاجاچا در رواندا و بهره‌گیری گسترده از فرآیندهای آشتی (غیر رسمی) در کشورهای آسیایی و آفریقایی این اثر بخشی را نشان می‌دهند.^{۲۹۰} اما در عین حال دلواپسی‌هایی در مورد برخورد برابر و منصفانه نیز وجود دارند.^{۲۹۱}

²⁸⁹ For a summary see Albrecht, H. -J.: Forschungen zur Implementation und Evaluation jugendstrafrechtlicher Sanktionen. Zeitschrift für Jugendkriminalrecht und Jugendhilfe 3 (2003), pp. 224-232.

^{۲۹۰} دادگاه‌های گاجاچا در رواندا بر اساس اصل همجواری هرچه بیشتر با شهروندان و در وهله نخست توجه به بزه‌دیدگان بوده و از این جهت نماد همکاری با مردم و همراه با مردم انگاشته می‌شوند که اول بار توسط قانون ارگانیک ۲۵ ژانویه ۲۰۰۱ رواندا، ایجاد و سپس در ۲۲ ژوئن همان سال اصلاح گردید. وانگهی از جمله موارد موثر در تشکیل این نوع از دادگاه، ضرورت دستیابی به صلح و آشتی در رواندا بوده است. در: رضوی‌فرد، بهزاد، حقوق بین‌الملل کیفری، بنیاد حقوقی میزان، تهران، ۱۳۹۴.

²⁹¹ Albrecht, H. -J.: Conflict Perspectives: Dealing with Wrongs in the Middle East, in: H. -J. Albrecht et al. (eds.), Conflicts and Conflict Resolution in Middle Eastern Societies – Between Tradition and Modernity. Berlin 2006, pp. 1-12.

۴-۴-۶ رسیدگی به بازداشت موقت

قوانین کمینه استاندارد برای راه‌کارهای غیر بازداشتی، تصریح می‌کنند که بازداشت تا زمان محاکمه، باید تنها به عنوان آخرین راه حل و برای کوتاه‌ترین زمان ممکن، استفاده شود.^{۲۹۲} این قوانین همچنین بدنبال استفاده از راه‌کارهای جایگزین می‌باشند. استانداردهای کودکان حتی سختگیرانه‌تر از بزرگسالان است.^{۲۹۳} اسناد و دلایل بسیاری متضمن این دیدگاه است که ازدحام بیش از حد نظام‌های عدالت کیفری، با استفاده مفرط از بازداشت موقت مرتبط است.^{۲۹۴ و ۲۹۵} کمیسیون ضد شکنجه اروپا، بارها و به بسیاری از کشورهای اروپایی توصیه کرده که به ویژه، این بازداشت‌شدگان پیش از دادرسی هستند که از ازدحام بیش از حد و شرایط مرتبط با حبس، رنج می‌برند.^{۲۹۶} تحقیقات همچنین نشان داده که تفاوت‌های منطقه‌ای قابل

^{۲۹۲} ۶-۱: «بازداشت پیش از محاکمه به منزله آخرین ابزار توسل در رسیدگی کیفری با توجه دقیق به تحقیق راجع به تخلف مورد ادعا و برای حمایت از جامعه و بزه دیده مورد استفاده قرار خواهد گرفت.»

²⁹³ Kiessl, H.: Die Regelwerke der Vereinten Nationen zum Jugendstrafrecht in Theorie und Praxis. Freiburg 2001.

²⁹⁴ Open Society Institute (ed.): Justice Initiatives. Pretrial Detention. New York 2008.

^{۲۹۵} به گزارش سایت مرکز بین‌المللی مطالعات زندان، میزان بازداشت‌شدگان پیش از محاکمه در ایران در سال ۲۰۱۴ برابر با ۲۵/۱ درصد بوده است. این میزان به معنی ۵۶۶۵۰ نفر از ۲۲۵۶۲۴ نفر (شمارگان تمام زندانیان در سال ۲۰۱۴) می‌باشد. (م)

در: <<http://www.prisonstudies.org/country/iran>>

²⁹⁶ See for example the CPT country reports for Bulgaria, Report to the Bulgarian Government on the visit to Bulgaria carried out by the European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CPT) from 17 to 26 April 2002, Strasbourg 2004, No. 49; for Estonia Report to the Estonian Government on the visit to Estonia carried out by the European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CPT) from 23 to 30 September 2003, Strasbourg 2005, No. 52; for France Rapport au Gouvernement de la

توجهی در ارتباط با سهم بازداشت‌شدگان پیش از محاکمه در تمام زندانی‌ها وجود دارد.^{۲۹۷}

سهم قابل ملاحظه بازداشت‌شدگان پیش از محاکمه در جمعیت زندان به طور گسترده، اشاره به چندین موضوع دارد، که می‌تواند مبدأ رویکردهایی برای کاهش تعداد مظنونین باشد که در بازداشت موقت بسر می‌برند. و افزون بر آن، مدتی را که مظنونین در زندان قبل از محاکمه سپری می‌کنند، کاهش دهد.^{۲۹۸} تورم جمعیت بازداشت‌شدگان پیش از محاکمه، ممکن است به سبب یک چارچوب قانونی باشد، که برای رسیدگی مناسب به استانداردهای منسوب به بازداشت موقت، در نظر گرفته نشده است. یا شامل آن جایگزین‌های بازداشت موقت نیست که ممکن است ریسک فرار یا ممانعت از اجرای عدالت شامل ضمانت، توقیف پاسپورت یا دیگر اوراق شناسایی، الزامات اطلاع‌رسانی در مورد مسافرت، تغییر اقامتگاه و غیره،

République française relatif à la visite effectuée en France par le Comité européen pour la prévention de la torture et des peines ou traitements inhumains ou dégradants (CPT) du 27 septembre au 9 octobre 2006, Strasbourg 2007, No. 145; for Italy Rapport au Gouvernement de l'Italie relatif à la visite effectuée en Italie par le Comité européen pour la prévention de la torture et des peines ou traitements inhumains ou dégradants (CPT) du 21 novembre au 3 décembre 2004, Strasbourg 2006, No. 71; for Poland Report to the Polish Government on the visit to Poland carried out by the European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CPT) from 4 to 15 October 2004, Strasbourg 2006, No. 80; for England/Wales Report to the Government of the United Kingdom on the visit to the United Kingdom and the Isle of Man carried out by the European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CPT) from 12 to 23 May 2003, Strasbourg 2005, No. 16.

²⁹⁷ Schönteich, M.: The Scale and Consequences of Pretrial Detention around the World, in: Open Society Institute (ed.), Justice Initiatives. Pretrial Detention. New York 2008, pp. 11-43.

²⁹⁸ Deltenre, S. & Maes, E.: Pre-trial Detention and the Overcrowding of Prisons in Belgium. Results from a Simulation Study into the Possible Effects of Limiting the Length of Pre-trial Detention. European Journal of Crime, Criminal Law and Criminal Justice 12 (2004), pp. 348-370.

الزامات برای گزارش در زمان‌های معین به دفتر قاضی، دادستان یا پلیس، محدودیت بر فعالیت آزادانه که توسط نظارت الکترونیکی پشتیبانی می‌شود، را کاهش دهد. بکارگیری بازداشت موقت، ممکن است با تعقیب‌های کیفری طولانی و غیر مؤثر که خود می‌توانند ناشی از کاستی‌های آیین دادرسی کیفری یا رویه‌های مربوط به رسیدگی به پرونده‌ها باشند، افزایش یابند.^{۲۹۹}

تأکید ابتدایی بر چارچوب قانونی بازداشت موقت و جایگزین‌های بازداشت موقت، نوید بخش به نظر می‌رسند.^{۳۰۰} بیش‌ترین اهمیت برای یک چارچوب قانونی معطوف به، به حداقل رسانی بازداشت موقت، اصل تناسب‌پذیری و شیوه‌ای است که تناسب‌پذیری با توجه به شرایط در نظر گرفته شده برای بازداشت موقت تفسیر می‌گردد. گذاشتن یک فیلتر قانونی سخت بر طول مدت بازداشت موقت، مطمئناً نقش قاطعی را در محدود کردن بازداشت موقت ایفا می‌کند.^{۳۰۱} همان گونه که یک شرط عام مبتنی بر

²⁹⁹ Human Rights Council: Tenth session. Agenda item 3. Report of the Working Group on Arbitrary Detention. Addendum. Mission to Italy. A/HRC/10/21/Add. 5, 26 January 2009, p. 10.

³⁰⁰ van Kalmthout, A. M., Knapen, M. M. & Morgenstern, C.: Pre-trial Detention in the European Union. An Analysis of Minimum Standards in Pre-trial Detention and the Grounds for Regular Review in the Member States of the EU. Nijmegen 2009; Nwapa, A.: Building and Sustaining Change: Pretrial Detention Reform in Nigeria, in: Open Society Institute (ed.), Justice Initiatives. Pretrial Detention. New York 2008, pp. 86-102.

^{۳۰۱} در این باره، در نظام عدالت کیفری ایران، قانون آیین دادرسی کیفری مصوب ۱۳۹۲/۱۲/۴ امکان صدور قرار بازداشت را در برخی جرایمی و با تحقق شرایطی خاص پیش‌بینی نموده است.

ماده ۲۳۷- صدور قرار بازداشت موقت جایز نیست، مگر در مورد جرایم زیر، که دلایل، قرائن و امارات کافی بر توجه اتهام به متهم دلالت کند:
الف- جرایمی که مجازات قانونی آنها سلب حیات یا قطع عضو و در جنایات عمدی علیه تمامیت جسمانی، جنایاتی که میزان دبه آنها ثلث دبه کامل مجنی علیه یا بیش از آن است.

عدم بازداشت موقت در جرایم کم اهمیت که به احتمال زیاد منجر به محکومیت‌های غیرحسبی می‌گردد، نقش بسیار مهمی دارد.

اعمال بازداشت موقت در آمریکای لاتین، به طور نظام‌مندی، از طریق مرسوم شدن اصلاح فرآیندهای کیفری با هدف کاهش بازداشت موقت در مقیاس وسیعی، کنار گذاشته شده است. گرچه اصلاحات قانونگذاری در کل از نظر مرسوم‌سازی مقررات حاکم بر بازداشت موقت، موفقیت‌آمیز بوده، تأثیر بر رویه‌های بازداشت موقت، متنوع است. با وجود این، البته بر اساس شاخص‌های مختلف مربوط به بازداشت قبل از حبس، چنین نتیجه‌گیری

ب- جرایم تعزیری که درجه چهار و بالاتر است.

پ- جرایم علیه امنیت داخلی و خارجی کشور که مجازات قانونی آنها درجه پنج و بالاتر است.

ت- ایجاد مزاحمت و آزار و اذیت بانوان و اطفال و تظاهر، قدرت‌نمایی و ایجاد مزاحمت برای اشخاص که به‌وسیله چاقو یا هر نوع اسلحه انجام شود.

ث- سرقت، کلاهبرداری، ارتشاء، اختلاس، خیانت در امانت، جعل یا استفاده از سند مجعول در صورتی که مشمول بند (ب) این ماده نباشد و متهم دارای یک فقره سابقه محکومیت قطعی به علت ارتکاب هر یک از جرایم مذکور باشد.

تبصره- موارد بازداشت موقت الزامی، موضوع قوانین خاص، به جز قوانین ناظر بر جرایم نیروهای مسلح از تاریخ لازم‌الاجراء شدن این قانون ملغی است.

ماده ۲۳۸- صدور قرار بازداشت موقت در موارد مذکور در ماده قبل، منوط به وجود یکی از شرایط زیر است:

الف- آزاد بودن متهم موجب از بین رفتن آثار و ادله جرم یا باعث تبانی با متهمان دیگر یا شهود و مطلعان واقع گردد و یا سبب شود شهود از اداء شهادت امتناع کنند.

ب- بیم فرار یا مخفی شدن متهم باشد و به طریق دیگر نتوان از آن جلوگیری کرد.

پ- آزاد بودن متهم محل نظم عمومی، موجب به خطر افتادن جان شاکی، شهود یا خانواده آنان و خود متهم باشد. (م)

می‌شود که اصلاحات به طور کلی در کاهش تعداد بازداشت‌های پیش از دادرسی موفق بوده است؛^{۳۰۲} با وجود این که آزمون تجربی دقیق، به دلیل فقدان داده‌های لازم قابل اجرا نبوده است. عدم وجود داده‌ها به عنوان مبنایی برای شکست اصلاحات در خصوص بازداشت پیش از دادرسی در کشور شیلی تلقی شده است. نتایج اصلاحات مورد تردید قرار گرفته است. با وجود این، فقدان داده‌ها به اصلاحات متقابلی که پیش از اعمال کامل اصلاحات اجازه انتقال آثار اصلاحات به دولت، مقامات قضایی و سیاست‌مداران را نمی‌داد، کمک کرده است.^{۳۰۳}

در خصوص بازداشت پیش از محاکمه - اگر چه تنها با هدف تأمین کردن اقدامات کیفی و محاکمه‌های عادی قابل توجیه است و اگر انتظار داشته باشیم که متهم فرار کند، مدارک را تحریف کند، یا با جرم‌های خطیر باز گردد - در تعدادی از کشورها فرض بر این است که برای اهداف فوق قانون دیگری استفاده می‌شود. برای مثال، در چین چنین ادعا می‌شود که بازداشت پیش از دادگاه به منظور مجازات بکار می‌رود و بکار بردن زیاد بازداشت پیش از محاکمه (که در واقع برابری می‌کند با جای دادن همه مظنونین جزائی در بازداشت تأمینی) با پذیرش خط‌مشی‌های سختگیرانه کنترل جرم توجیه می‌شود.^{۳۰۴} اما عوامل فرا قانونی در سایر کشورها نیز به عنوان محرکان بازداشت پیش از محاکمه شناسایی شده‌اند.^{۳۰۵}

³⁰² Duce, M., Fuentes, C. & Riego, C.: La Reforma Procesal Penal En América Latina Y Su Impacto En El Uso De La Prisión Preventiva, in: C. Riego & M. Duce (eds.), Prisión Preventiva y Reforma Procesal Penal en América Latina. Evaluación y Perspectivas. CEJA-JSCA 2009, pp. 13- 73.

³⁰³ Venegas, V. & Vial, L.: Boomerang: Seeking to Reform Pretrial Detention Practices in Chile, in: Open Society Institute (ed.), Justice Initiatives. Pretrial Detention. New York 2008, pp. 44-56, p. 49.

³⁰⁴ Yanyou, Yi: Arrest as Punishment. The abuse of arrest in the People's Republic of China. Punishment & Society 10 (2008), pp. 9-24.

³⁰⁵ Dünkel, F.: Praxis der Untersuchungshaft in den 90er Jahren -

تحقیقات انجام شده در هند نشان داده است که، بازداشت پیش از دادرسی در تعداد قابل ملاحظه‌ای از جرایم کم اهمیت مقرر شده، که در صورتی که مرتکب جرایم خرد بازداشت موقت نشود هزینه بسیار کاهش خواهد یافت.^{۳۰۶} در نظام‌هایی که بر وثیقه تأکید می‌کنند، بازداشت پیش از محاکمه گاهی به عنوان ابزار کاهش احتمال خطر گریختن یا مانعی برای دادرسی به حساب نمی‌آید. بلکه نتیجه ضعف سامانه اقتصاد است که مانع می‌شود مظلومین حتی قادر به پرداخت مبالغ پایین وثیقه باشند.

مطالعات نشان می‌دهند که احتمال خطر فرار کردن، اغلب به نادرستی قضاوت می‌شود. و در نتیجه بسیاری از افراد مثبت، به اشتباه، در بازداشت پیش از محاکمه نگه داشته می‌شوند. در دهه ۹۰ میلادی تحقیقی در آلمان انجام شد که نتایج آن امکان احتمال کاهش بازداشت پیش از دادگاه بدون تأثیر بر حاکمیت قانون و فرآیند دادرسی کیفری را نشان داد. این تحقیق همه تصمیم‌های اتخاذ شده در دیوان عالی هامبورگ در خصوص دعاوی بازداشت موقت تمدید شده (بیش از ۶ ماه) را تحلیل کرد. مطابق قانون آیین دادرسی کیفری آلمان، در صورتی که مبنای الزام‌آوری برای عدم برگزاری محاکمه کیفری پیش از انقضای مهلت ۶ ماهه وجود نداشته باشد، بازداشت بیش از یک دوره زمانی ۶ ماه ادامه نمی‌یابد. دیوان عالی هامبورگ در ۲۳ مورد، مبنای الزام‌آور که بخاطر آن بتوان تمدید بازداشت پیش از محاکمه به

Instrumentalisierung strafprozessualer Zwangsmittel für kriminal- und ausländerpolitische Zwecke? Strafverteidiger 1994, pp. 610-621; Jehle, J. -M.: Entwicklung der Untersuchungshaft bei Jugendlichen und Heranwachsenden vor und nach der Wiedervereinigung. Bonn 1995; Parliamentary Assembly, Committee on Legal Affairs and Human Rights: Situation of European prisons and pre-trial detention centres. Report. Doc. 10097, 19 February 2004.

³⁰⁶ Saxena, R. K.: Catalyst for Change: The Effect of Prison Visits on Pretrial Detention in India, in: Open Society Institute (ed.), Justice Initiatives. Pretrial Detention. New York 2008, pp. 57-69, p. 60.

بیش از ۶ ماه را توجیه کرد، نیافت. بنابراین ۲۷ مظنون باید آزاد می‌شدند. در حالی که دیوان‌های سطح پایین‌تر برای این مظنونین احتمال خطر فرار کردن را محرز قلمداد کرده بودند. اما ۱۷ نفر از این مظنونین، داوطلبانه برای محاکمه‌ای کیفری، که مدت زمان کوتاهی پس از آزادی آنها انجام می‌شد، حضور یافتند. به واقع تنها ۶ مظنون فرار کردند و احضاریه دادگاه رسیدگی‌کننده را اجابت نکردند. تقریباً همه این موارد مظنون به قاچاق مواد مخدر (و از اتباع خارجی)^{۳۰۷} بودند.

این نتایج از دیدگاه صحت پیش‌بینی به سادگی بیان می‌کند که به ازای یک مظنون که به درستی احتمال خطر فرار را نشان می‌دهد، چهار مظنون دیگر وجود دارد که فرار کردن در مورد آنها به اشتباه پیش‌بینی می‌شود. چنین چیزی با نسبتی تقریباً ۸۰ درصد مثبت‌های کاذب برابری می‌کند. نسبتی که به طور کلی با در نظر گرفتن عملکرد ضعیف پیش‌بینی‌های دادرسی جزایی قابل قبول به نظر می‌رسد.

نتایج تحقیق گزارش شده در بخش بالا نشان می‌دهد که در درجه اول هنگام تصمیم‌گیری درباره بازداشت پیش از محاکمه به اطلاعاتی درست نیاز هست. در این جا انتصاب و عملکرد صحیح خدمات اجتماعی پیش از محاکمه، در دسترس قرار دادن اطلاعاتی درباره روابط جامعه و سایر موضوعات مرتبط به دادگاه، اصلی مهم در اجتناب از دستگیری مظنونینی با احتمال خطر پایین خواهد بود.^{۳۰۸}

³⁰⁷ Petersen, E.: Haftprüfungspraxis nach §§ 121, 122 StPO des Hanseatischen OLG Hamburg. Erfahrungen in den Jahren 1990-1996, in: J. -M. Jehle & P. Hoch (eds.), Oberlandesgerichtliche Kontrolle langer Untersuchungshaft. Wiesbaden: Eigenverlag Kriminologische Zentralstelle e. V. 1998, pp. 71-78.

³⁰⁸ Ehlers, L.: Frustrated Potential: The Short and Long Term Impact of Pretrial Services in South Africa, in: Open Society Institute (ed.), Justice Initiatives. Pretrial Detention. New York 2008, pp. 121-140.

به نظر می‌رسد که تعیین وکلای مدافع در مراحل نخستین فرآیند کیفری با دوره‌های کوتاه‌تر بازداشت‌های پیش از محاکمه مرتبط است.^{۳۰۹} پژوهشی در دادگاه‌های بخش آلمانی نشان داد که اگر یک وکیل مدافع از ابتدا در طی دادگاه حضور داشته باشد، دوره‌های بازداشت به طور متوسط دو ماه کوتاه‌تر از زمانی می‌شود که بازداشت شده بدون وجود شورا و بدون وکیل این فرآیند را طی می‌کند.^{۳۱۰} نتیجه‌گیری می‌شود که انتساب نظام‌مند وکلا می‌تواند زمان بازداشت‌های پیش از محاکمه را تا ۱۶ درصد کاهش دهد.^{۳۱۱} در اوکراین طرح‌های تأثیرگذار دفاع در مراحل نخستین اجرا شده است که موفق بوده‌اند.^{۳۱۲}

در راستای این شیوه‌ها، رویکردی مشابه قرار می‌گیرد که به دلایل مربوط به بودجه، تعبیه فرآیند مساعدت از طریق معاضدت‌های فرا حقوقی را در نظر می‌گیرد.^{۳۱۳} اداره خدمات مشاوره حقوقی پارالیگال مالوی به طور خاص و در موضوعات خاص مرتبط با رهایی از حبس (پر کردن فرم‌های وثیقه، یافتن خویشاوندانی که بتوانند ضامن شوند، انتقال دادن اطلاعات مرتبط به پلیس و دادستان)^{۳۱۴} از افرادی که بازداشت موقت شده‌اند حمایت می‌کنند.

³⁰⁹ Human Rights Watch: The Quality of Justice. Failings of Iraq's Central Criminal Court. New York 2008, p. 1.

³¹⁰ Schöch, H.: Der Einfluß der Strafverteidigung auf den Verlauf der Untersuchungshaft. Erfahrungsbericht über ein Projekt der Hessischen Landesregierung zur „Entschädigung von Anwälten für die Rechtsberatung von Untersuchungsgefangenen“. Baden-Baden 1997.

³¹¹ Schöch (fn. 250), p. 73.

³¹² Naimark-Rowse, B., Schönteich, M., Sorochinsky, M. & Tomasini-Joshi, D.: Studies in Reform: Pretrial Detention Investments in Mexico, Ukraine, and Latvia, in: Open Society Institute (ed.), Justice Initiatives. Pretrial Detention. New York 2008, pp. 152-171.

³¹³ Uganda Human Rights Commission: 11th Annual Report of the Uganda Human Rights Commission. Kampala 2009.

³¹⁴ Open Society Institute: Between Law and Society. Paralegals and the Provision of Primary Justice Services in Sierra Leone. New York, 2006, p. 4; Msiska, C.: On the Front Lines: Insights from Malawi's Paralegal Advisory

این خدمات بر مبنای شکل‌های بازداشت پیش از محاکمه، موفق ارزیابی شده و توانسته است مسیر مظنونین را از بازداشت پیش از محاکمه تغییر دهد. در مالووی پس از اجرای طرح معاضدت‌های فرا حقوقی، جمعیت بازداشتی به ثباتی تقریباً ۲۲ درصدی رسیده است. (کمتر از ۵۰ درصد قبل از طرح).^{۳۱۵}

تجربه‌های نظارت و کنترل الکترونیک هنوز به شکلی نظام‌مند در زمینه جایگزینی بازداشت موقت مورد ارزیابی قرار نگرفته است.^{۳۱۶} اما گزارش‌هایی از کشور پرتغال، کنترل و نظارت الکترونیک را عنصری مهم در برنامه‌ای که برای کاهش جمعیت زندان و کاهش تورم جمعیت زندان‌ها طراحی شده بود، توصیف می‌کند.^{۳۱۷}

سازمان نظارت اروپا (پایگاه تصمیم‌گیری JHA / ۲۰۰۹/۸۲۹ از ۲۳ اکتبر ۲۰۰۹) در جست‌وجوی جبران احتمال خطر خاص اتباع خارجی‌ای که در بازداشت پیش از محاکمه قرار می‌گیرند، می‌باشد.^{۳۱۸} و همزمان می‌خواهد قاعده اصل برائت را تقویت کند. همچنین از طریق به رسمیت شناختن دستورات نظارتی پیش از محاکمه (غیر حبسی) در جست‌وجوی ایجاد

Service, in: Open Society Institute (ed.), Justice Initiatives. Pretrial Detention. New York 2008, pp. 70-85.

³¹⁵ Msiska (fn. 254), p. 78.

³¹⁶ Albrecht, H. -J.: Electronic Monitoring in Europe. A Summary and Assessment of Recent Developments in the Legal Framework and Implementation of Electronic Monitoring. Konferenzund Arbeitspapiere aus dem Max-Planck-Institut für ausländisches und internationales Strafrecht. Freiburg 2005.

³¹⁷ 15th Conference of Directors of Prison Administration: "Overcrowded Prisons: Looking for Solutions" (9-11 September 2009, Edinburgh). Conclusions by the General Rapporteur, 11 September 2009, CDAP (2009) 04, p. 3.

³¹⁸ Tonry, M. (ed.): Ethnicity, Crime, and Immigration. Comparative and Cross-National Perspectives. Chicago, London 1997.

گزینه‌ای اضافی در استراتژی کاهش جمعیت‌های پیش از محاکمه، در بافت اتحادیه اروپا است.^{۳۱۹}

برنامه‌های کاهش موجودی پرونده‌ها می‌تواند به افزایش آگاهی در اولویت دادن به پرونده‌ها، در جاهایی که دستور به بازداشت پیش از دادگاه داده شده بود، و کاهش مدت زمانی که مظنونین در بازداشت پیش از محاکمه سپری می‌کنند، کمک کنند.^{۳۲۰} مبنای برنامه‌های کاهش موجودی، اجرای مدیریت پرونده شکایت است که اطمینان می‌دهد که از لحاظ دستگیری، پرونده دعوی فوراً از یک اداره به اداره‌ای دیگر جا به جا می‌شود.^{۳۲۱}

³¹⁹ See also Council of Europe Committee of Ministers: Recommendation No. R (80) 11 of the Committee of Ministers to Member States Concerning Custody Pending Trial; Kühne, H. -H. & Esser, R.: Die Rechtsprechung des Europäischen Gerichtshofs für Menschenrechte (EGMR) zur Untersuchungshaft. *Strafverteidiger* 22 (2002), pp. 383-393, p. 385.

³²⁰ Uganda Human Rights (fn. 253); see also a promising example of backlog reduction projects in Manila presented in ICRC: Philippines: Protecting life and dignity in places of detention. ICRC Bulletin No. 01/2010, 3 February 2010.

³²¹ Nwapa, A.: Building and Sustaining Change: Pretrial Detention Reform in Nigeria, in: Open Society Institute (ed.), Justice Initiatives. Pretrial Detention. New York 2008, pp. 86-102.

۴-۴-۷ نظام‌های ضمانت اجرا: جایگزین‌های حبس

مترجم:

حمید بهره‌مند*

(استادیار دانشکده حقوق و علوم سیاسی دانشگاه تهران)

اصل نگاه داشتن زندان برای جرایم سنگین و آخرین حربه شناختن حبس را می‌توان از سند مقررات معیارهای کمیته سازمان ملل متحد در مورد اقدامات غیربازداشتی که دامنه دیگری از جایگزین‌ها (یا ضمانت‌اجراهای اجتماعی) را فهرست می‌کند، استنباط کرد.

پیشنهاد‌های راجع به برخورد مؤثر با تورم جمعیت زندان‌ها، بر جایگزین‌های حبس به عنوان ابزاری جهت جلوگیری از ورود به زندان‌ها تأکید می‌کنند.^{۳۲۲} حکایت‌های راجع به موفقیت قابل توجه را می‌توان از ایجاد و اجرای موفق جایگزین‌های حبس در اروپا گزارش کرد. برای مثال، شواهد روشنی وجود دارد که جریمه روزانه در استرالیا، آلمان و برخی از کشورهای اسکاندیناوی و همچنین سوئیس و تا حدودی نیز در فرانسه و اسپانیا در جایگزین کردن حبس‌های کوتاه مدت (هر چند با مدت‌های متفاوت) در دهه‌های ۱۹۶۰ و ۱۹۷۰ موفق بوده است.^{۳۲۳} جریمه‌های روزانه

* Email: bahrmand@ut.ac.ir

³²² Economic and Social Council: Resolution 1998/231998/23 – International cooperation aimed at the reduction of prison overcrowding and the promotion of alternative sentencing, 44th plenary meeting, 28 July 1998; Penal Reform International: Alternatives to imprisonment in the Republic of Kazakhstan. Resolution and Recommendations. International Conference, Almaty, 27-30 October 1999. London 1999.

³²³ See the comprehensive historical analysis in Jescheck, H. -H. & Grebing, G.

مزایای بسیار مهمی دارند، زیرا این قابلیت را دارند تا در آن واحد با شدت جرم و درآمد مجرم تنظیم گردند و بنابراین اصل اصلاح و درمان برابر را اعمال کند. این موضوع توسط مؤسسه ملی علوم جنایی نیز هنگامی که ابداع نظام جریمه نقدی روزانه را در مکزیک پیشنهاد می‌داد، به رسمیت شناخته شد.^{۳۲۴} مشکل آشکار قصور از پرداخت جزای نقدی^{۳۲۵} با ابزارهای مختلفی، خصوصاً از طریق پیشنهاد امکان‌رهایی یافتن از جریمه نقدی به وسیله خدمات اجتماعی مورد توجه قرار گرفته است.

مجازات‌های تعلیق‌شده حبس و تعلیق مراقبتی به عنوان جایگزین‌های حبس فوری، کاملاً موفق از کار درآمده‌اند. تناسب ویژه مجازات حبس تعلیق‌شده و تعلیق مراقبتی در سند قواعد اروپایی تعلیق مراقبتی که در آن نقش مهم آنها در میزان جمعیت زندان به صراحت به رسمیت شناخته شده، تصدیق شده است.^{۳۲۶} به طور کلی ضمانت‌اجراهای کیفری اجتماعی و توسعه فلسفه‌های مجازاتی که تلاش در یکپارچه کردن مجازات‌ها، ضمانت‌اجراهای غیر بازداشتی و جامعه‌مدار و همچنین قربانیان جرم را داشته‌اند، با حمایت گسترده‌ای در دهه ۱۹۸۰ روبه‌رو شدند و بر این پایه بنا شدند که هنوز تعداد زیادی از مجرمان به زندان فرستاده می‌شوند که خطری

(eds.): Die Geldstrafe im deutschen und ausländischen Recht. Baden-Baden 1978.

³²⁴ INACIPE: 10 razones para reformar el sistema de justicia penal en Mexico. INACIPE, Mexico 2004, p. 26.

³²⁵ See for example The Irish Times: "Number of people jailed for not paying fines set to double". Monday, November 9, 2009.

³²⁶ Recommendation CM/Rec (2010) 1 of the Committee of Ministers to member states on the Council of Europe Probation Rules. Adopted by the Committee of Ministers on 20 January 2010 at the 1075th meeting of the Ministers' Deputies; see also United Nations Standard Minimum Rules for Non-custodial Measures (The Tokyo Rules).

برای جامعه ایجاد نمی‌کنند.^{۳۲۷} در واقع ضمانت‌اجراهای بینابین و قضازدایی در بسیاری از کشورها و برای دامنه گسترده‌ای از گروه‌های مجرمان نتیجه‌بخش بوده‌اند. بسیاری از روایت‌های مربوط به این موفقیت‌ها در کتاب‌های مختلفی که راجع به مجازات‌ها و نظام‌های تعیین مجازات در دهه ۱۹۹۰ منتشر شده، و ادله قاطعی برای موفقیت جایگزین‌های حبس ارائه کرده‌اند، مستند شده است.^{۳۲۸}

هر چند جایگزین‌های حبس از دهه‌های ۱۹۷۰ / ۱۹۶۰ در بسیاری از مناطق معرفی شده‌اند، با وجود موفقیت آشکار آنها، هنوز به شیوه‌ای اجرا نشده‌اند یا امکان اجرای آنها فراهم نشده است که مانع از رشد و تورم جمعیت زندان‌ها شود.^{۳۲۹} کتاب راهنمای دفتر مقابله با جرم و مواد مخدر در خصوص اصول اساسی و اقدامات نویدبخش مربوط به جایگزین‌های حبس، جایگزین‌های مختلفی را ترسیم می‌کند و شرایطی را که مطابق آن جایگزین‌ها می‌توانند به طور مؤثر جایگزین مجازات‌های حبس شوند، به دقت تشریح می‌کند.^{۳۳۰} این کتاب نمونه‌هایی از اقدامات مناسب را ذکر می‌کند و اطلاعاتی راجع به پروژه تقنینی در قزاقستان را ارائه می‌کند که چنین ارزیابی شده است که استفاده بیش‌تر از ضمانت‌اجراهای غیر سالب آزادی تأثیر مهمی بر جمعیت زندان داشته است.^{۳۳۱} با این حال، میزان حبس

³²⁷ See e. g. Home Office: Punishment, Custody and the Community. London 1988, p. 2.

³²⁸ Tonry, M. & Hatlestad, K. (eds.): Sentencing Reform in Overcrowded Times. A Comparative Perspective. New York, Oxford 1997; see also van Kalmthout, A. & Tak, P.: Sanctions-Systems in the Member States of the Council of Europe. Part I and II. Deventer, Arnhem 1988, 1992.

³²⁹ Weissman, M.: Aspiring to the Impracticable: Alternatives to Incarceration in the Era of Mass Incarceration. NYU Review of Law & Social Change 33 (2009), pp. 235-269.

³³⁰ UNODC: Handbook of Basic Principles and Promising Practices on Alternatives to Imprisonment. United Nations, New York 2007.

³³¹ UNODC (fn. 270), p. 26.

تا حد زیادی در قزاقستان بالا مانده است.^{۳۳۲}

در خصوص کشورهای آفریقایی چنین استدلال شده است که سهم بالای زندانیان غیر محکوم و مشکل تحقیقات و دادرسی‌های طولانی و نه فقدان جایگزین‌های حبس بوده است که مشکل ظرفیت زندان‌ها را ایجاد کرده است.^{۳۳۳} با این حال، خدمات اجتماعی در چند کشور آفریقایی معرفی شده‌اند که به نظر می‌رسد به خوبی نتیجه‌بخش بوده است، هر چند تحقیقات ارزیابانه در خصوص این که آیا این اقدامات تأثیری بر کاهش رشد زندان یا تورم جمعیت زندان گذاشته‌اند، هنوز انجام نشده است.^{۳۳۴} ظاهراً می‌توان خدمات اجتماعی را با وجود بودجه‌های ناکافی اجرا کرد. چنین بیان شده است خدمات اجتماعی با سنت‌های آفریقایی در واکنش به انحراف و جرم بیش از زندان و حبس که بخشی از میراث استعمار است، سازگاری دارد. تجارب اخیر در خصوص خدمات اجتماعی (بعضاً در ارتباط با محاکمات گاچاچا و مرتکبان اقدامات نسل‌کشی) در رواندا ظرفیت مهمی را نشان داد و آینده جالب و تازه‌ای را ترسیم کرد. برنامه خدمات اجتماعی با آموزش حرفه‌ای، ایده جبران خسارت و بازگشتن به جامعه بلافصل («خدمات اجتماعی در همسایگی») یکپارچه شده است.^{۳۳۵} همچنین، برنامه‌های عظیم خدمات اجتماعی که عنصری اساسی در برنامه‌های مربوط به تراکم‌زدایی از

³³² 2009 Human Rights Report: Kazakhstan; www.state.gov/g/drl/rls/hrrpt/2009/sca/136088.htm [15. 04. 2012].

³³³ Muntingh (fn. 75), p. 186.

³³⁴ Stern, V.: Alternatives to Prison in Developing Countries: Some Lessons from Africa. Punishment & Society 1 (1999), pp. 233, 238; UNODC (fn. 270), p. 37.

³³⁵ Penal Reform International: Monitoring and Research Report on the Gacaca Community Service (TIG). Areas of reflection. Gacaca Report. Kigali, March 2007, p. 1.

زندان‌های کنیا بوده است،^{۳۳۶} اخیراً در این کشور آغاز شده است. مکزیک نیز در حال طراحی اجرای خدمات اجتماعی است.^{۳۳۷} در این کشور خدمات اجتماعی باید به عنوان جایگزینی برای مجرمان فاقد سابقه و مرتکبان جرایم مالی خرد پیشنهاد شود.

با این حال، این نکته نیز لازم به ذکر است که خدمات اجتماعی در مقایسه با مجازات حبس، مجازاتی بسیار نرم‌تر در نظر گرفته می‌شود و تلاش‌های بیش‌تری برای بالا بردن آگاهی مردم در خصوص منافع خدمات اجتماعی مورد نیاز است.^{۳۳۸}

نظارت الکترونیک جای خود را در نظام‌های مدرن ضمانت‌اجراها پیدا کرده است.^{۳۳۹} نظارت الکترونیک در ابتدا محدود به نظام عدالت کیفری بزرگسالان بود. امروزه نظارت الکترونیک به نظام‌های عدالت کیفری نوجوانان نیز توسعه یافته است. متعاقب گرایش به استفاده از ابزارهای ردیاب برای بزهکاران جنسی پس از آزادی از زندان، سامانه‌های فعال ردیابی به طور فزاینده‌ای در مرحله محاکمه به کار گرفته می‌شوند. منافع خاص سامانه‌های فعال ردیابی در خصوص نظارت‌های پیش از محاکمه بزهکاران و همچنین اجرای قرارهای ممنوعیت از رفت و آمد به مکان‌های خاص، در پرونده‌های خشونت داخلی مورد استثناء قرار گرفته است. هزینه‌های ناشی از نظارت الکترونیک در مقایسه با هزینه‌های حبس عموماً

³³⁶ Daily Nation: 50,000 to be released in prison decongestion plan. March 16, 2010.

³³⁷ CDHDF: Presentan CDHDF Y ALDF Iniciativas de reforma al Sistema Penitenciario. June 9, 2009.

³³⁸ Birung, C.: Community Service in Uganda as an Alternative to Imprisonment. A Case Study of Masaka and Mukono Districts. Capetown 2005, pp. 69-70.

³³⁹ Nellis, M.: Surveillance, Rehabilitation and Electronic Monitoring: Getting the Issues Clear. *Criminology & Public Policy* 5 (2006), pp. 103-108.

کمتر است.^{۳۴۰} در ارتباط با مقایسه این هزینه با سایر ضمانت‌اجراهای اجتماعی شواهد قطعی کم‌تری دارد. با این حال، هزینه‌ها تا حد زیادی بستگی به نوع برنامه‌های (بازسازی) ای دارد که به همراه نظارت الکترونیک اجرا می‌شود. به طور کلی، میزان کامل شدن، بالا و میزان عدم موفقیت، پایین است. این نشان دهنده‌ گزینش دقیق بزهکاران است. در این خصوص اجماع وجود دارد که نظارت الکترونیک جایگزین بخش خاصی از حبس‌ها می‌شود (و تا حد کمی بر تعداد بزهکارانی که به حبس فرستاده می‌شوند، تأثیر می‌گذارد). تحقیقات راجع به تکرار جرم همانند تحقیقات راجع به فرار در حین نظارت الکترونیک پیش از محاکمه با نتایج مشوشی همراه شده است.^{۳۴۱}

۴-۸ سیاست‌های تعیین مجازات

سیاست‌های تعیین مجازات و چارچوب قانونی تعیین مجازات به عوامل اساسی تعیین میزان جمعیت زندان و تراکم آن مربوط می‌شود. در این خصوص، چنین در نظر گرفته می‌شود که رهنمودهای تعیین مجازات و کمیسیون‌های تعیین مجازات که اولویت‌های جرایم مستحق زندان را

³⁴⁰ See for example Fenech G.: Le placement sous surveillance électronique. Rapport de la mission confiée par Premier Ministre à Monsieur Georges Fenech, député du Rhône. Paris, Ministère de la Justice 2005.

³⁴¹ Renzema, M. & Mayo-Wilson, E.: Can electronic monitoring reduce crime for moderate to highrisk offenders? *Journal of Experimental Criminology* 1 (2005), pp. 215-237; Swedish National Council on Crime Prevention: *Electronic Tagging in Sweden. Report 2005*; Dodgson, K., Goodwin, P., Howard, P., Llewellyn-Thomas, S., Mortimer, E., Russell, N. & Weiner, M.: *Electronic monitoring of released prisoners: An evaluation of the Home Detention Curfew scheme. Home Office Research Study 222, Home Office Research, Development and Statistics Directorate, March 2001*; Padget, K. G., Bales, W. D. & Blomberg, T. G.: *Under Surveillance: An Empirical Test of Effectiveness and Consequences of Electronic Monitoring. Criminology & Public Policy* 5 (2006), pp. 61-92.

مشخص می‌کنند و ظرفیت موجود زندان‌ها را مدنظر قرار می‌دهند، کنترل‌های موثری بر رشد زندان ایفا کنند.^{۳۴۲} با این حال، تجارب حاصل شده در طول دهه‌های گذشته نشان می‌دهد که بیش‌تر، ماهیت رهنمودهای تعیین مجازات است که بر استفاده از مجازات حبس تأثیر می‌گذارد تا روش آن. به نظر می‌رسد واکنش به بزهداران مرتکب تکرار در قوانین و رویه‌های تعیین مجازات، اهمیت ویژه‌ای دارند. ظهور «قوانین سه و دو ضربه» و حقیقت در سیاست‌های تعیین مجازات، رویکردهای کلی نسبت به افزایش مجازات‌ها در مورد تکرار جرم و تقنین مجازات‌های کمینه به عنوان محرک‌های اصلی مجازات‌های حبس طولانی مدت و به عنوان حوزه‌ای مورد بحث و بررسی قرار گرفته است که اصلاحات در آن باید بر روی اجرای اصل تناسب تمرکز یابد. یافته‌های پیشین که استفاده گسترده و بدون تبعیض از مجازات‌های حبس بلندمدت امنیت عمومی را بهبود نمی‌بخشد بلکه به وخیم‌تر شدن جرم و مشکلات کنترل جرم کمک می‌کند، باید به توجه اکید به اصول پذیرفته شده بین‌المللی تناسب و حبس به عنوان آخرین راه چاره در تقنین تعیین مجازات بیانجامند. تقنین تعیین مجازات باید فضای کافی برای قضات باقی بگذارد تا مجازات را با ویژگی‌های خاص جرم و مجرم تطبیق دهند.^{۳۴۳}

این به معنای بازنگری در قواعد الزامی حداقلی تعیین مجازات، حقیقت در سیاست‌های تعیین مجازات و به خصوص سیاست «سه ضربه و اخراج از جامعه»^{۳۴۴} و ایجاد نظام تعیین مجازاتی است که بهتر از عوام‌گرایی کیفری

³⁴² Kennedy, E. M.: Prison Overcrowding: The Law's Dilemma. The ANNALS of the American Academy of Political and Social Science 478 (1985), pp. 113-122; Frase, R. S.: The Minnesota Sentencing Guidelines, in: A. Freiberg & K. Gelb (eds.), Penal Populism, Sentencing Councils and Sentencing Policy. Cullompton 2008, pp. 83-102, p. 99.

³⁴³ Tonry, M.: Mandatory penalties, in: M. Tonry (ed.), Crime and Justice: A Review of Research, Vol. 16. Chicago 1992, pp. 243-273.

³⁴⁴ Zimring, F. E.: Protect Individual Punishment Decisions from Mandatory

متمایز شده باشد. از چشم‌اندازی هنجاری و دکترین حقوقی این مسأله به این سؤال می‌انجامد که چه چیزی محکوم به مجازات غیرمتناسب یا به شدت غیرمتناسب است.^{۳۴۵}

چشم‌انداز مجالس قانونگذاری در زمان اصلاح قوانین تعیین مجازات باید متوجه این مسأله باشد که آیا یک سیاست تعیین مجازات می‌تواند تداوم پیدا کند. در حالی که گاهی اوقات این گونه تصور می‌شود که مقامات تعقیب و قوه قضائیه نیز باید توجه کنند تصمیمات مربوط به تعیین مجازات چه تأثیری بر نظام زندان دارد، از نقطه‌نظر تفکیک قوا ابتدائاً این وظیفه قانونگذاران است که پیامدهای ممکن و محتمل (و اثر جانبی) قوانین را مورد توجه قرار دهند و قانونگذاری را بر ارزیابی جامع آثار بنا کنند. ارزیابی‌های تأثیرات، زمینه گسترده‌ای از اعمال را برای مثال در سیاست‌های حفاظت از محیط زیست^{۳۴۶} یافته‌اند و امروزه عنصری اساسی در حکمرانی خوب هستند.^{۳۴۷} ممکن است ارزیابی‌های تأثیرات، تخمین‌های غیر دقیقی راجع به آثاری که از قانونگذاری کیفری بر مجریان قانون، دادگاه‌ها و نظام اجرای حبس انتظار می‌رود، ارائه کنند. با این حال، مبنای مناسبی ایجاد خواهد شد که می‌تواند به پاسخ این سؤال کمک کند که آیا تغییر در قوانین

Penalties. *Criminology & Public Policy* 6 (2007), pp. 881-886.

³⁴⁵ Van Zyl Smit, D. & Ashworth, A.: Disproportionate Sentences as Human Rights Violations. *The Modern Law Review* 67 (2004), pp. 541-560.

³⁴⁶ For an overview see Albrecht, H. -J., Kilchling, M. & Braun, E.: *Criminal Preventive Risk Assessment in the Law-Making Procedure*. Freiburg 2002.

³⁴⁷ See Terblanche, S. & Mackenzie, G.: Mandatory Sentences in South Africa: Lessons for Australia? *The Australian and New Zealand Journal of Criminology* 41 (2008), pp. 402-420, describing the process of making sunshine legislation on minimum sentences of South Africa 1998 permanent legislation without considering the impact these minimum sentences would have a decade later.

تعیین مجازات ممکن است بدون ایجاد مشکلات غیر پذیرفتنی در نظام اجرای حبس تداوم یابد یا نه.

پس از این باید به گروه‌های خاص مجرمان توجه ویژه‌ای داشت که از جمله آنها کودکان، زنان و اتباع بیگانه هستند که ممکن است به طرق مختلف تحت تأثیر تعیین مجازات‌ها قرار گیرند.

قوانین و رویه‌های تعیین مجازات باید پیمان حقوق کودک را که استفاده از بازداشت را به عنوان آخرین راه چاره خواستار می‌شود و اجرای مؤثر و خاص این اصل را مقرر می‌دارد، رعایت کنند.^{۳۴۸} به علاوه، بند «الف» ماده (۳۷)^{۳۴۹} استاندارد عدم اعمال مجازات اعدام و حبس ابد را بدون امکان عفو مقرر می‌دارد. با این حال، رویه‌های جاری نشان می‌دهد گاهی اوقات کودکان در معرض ریسک بالای حبس قرار می‌گیرند. برای مثال، مناقشات در انگلستان و ولز در خصوص کودکان تحت بازداشت، نشان‌دهنده افزایش شدید تعداد کودکانی است که با وجود یافته‌هایی که نشان می‌دهد مجازات‌های حبس نه به نفع کاهش نرخ تکرار جرم است و نه به نفع حفاظت از جامعه، به زندان فرستاده می‌شوند.^{۳۵۰} اکثریت عظیمی از کودکان و نوجوانانی که به حبس فرستاده می‌شوند بابت جرایم خشونت‌آمیز محکوم

³⁴⁸ Joint Committee on Human Rights (January 2008) Legislative Scrutiny: Criminal Justice and Immigration Bill Fifth Report of Session 2007-08.

³⁴⁹ ماده ۳۷ پیمان حقوق کودک: «کشورهای طرف کنوانسیون اجرای اقدامات ذیل را متقبل می‌شوند:

الف) هیچ کودکی نباید تحت شکنجه یا سایر رفتارهای بیرحمانه و غیرانسانی یا مغایر شئون انسانی قرار گیرد. مجازات اعدام و یا حبس ابد بدون امکان بخشودگی را نمی‌توان در مورد کودکان زیر ۱۸ سال اعمال کرد.» (م)

³⁵⁰ Standing Committee for Youth Justice: Criminal Justice and Immigration Bill. House of Lords – Committee Stage. Children's custody threshold. February 2008, p. 4.

نشده‌اند.^{۳۵۱} به علاوه، در خصوص سن مسئولیت کیفری و همچنین سنی که از آن به بعد کودکان ممکن است به حبس محکوم شوند، نگرانی‌ها افزایش یافته است.^{۳۵۲} قواعد کمیته استاندارد اجرای عدالت نوجوانان توصیه می‌کند سن مسئولیت کیفری بسیار پایین تعیین نشود و اگر به مجازات حبس توسل می‌شود، تنها حداقل زمان ضروری (که آموزش و اصلاح کودکان بزهکار را ممکن می‌سازد) تعیین شود. در حالی که استفاده گسترده و گاهی بدون تبعیض حبس ابد در بالا مورد بحث قرار گرفت، در مورد حبس ابد کودکان بزهکار باید توجه خاصی داشت.^{۳۵۳} مطابق آمارهای اخیر آمریکای شمالی ۶۸۰۷ نوجوان وجود دارند که در حال تحمل مجازات حبس ابد هستند و ۱۷۵۵ نفر از آنها حبس ابد بدون آزادی مشروط را طی می‌کنند.^{۳۵۴}

زنان که همه جا اقلیت زندانیان را تشکیل می‌دهند، هنگامی که بحث اصلاح زندان مطرح می‌شود، در خطر مغفول ماندن قرار دارند. چالش‌هایی که توسط این گروه به شدت آسیب‌پذیر طرح شده است،^{۳۵۵} اخیراً به طور خلاصه در گزارشی که به دولت انگلستان تسلیم شده، مطرح شده است.^{۳۵۶} این گزارش به دولت توصیه می‌کند سیاست‌های حبس را به طور بنیادین

³⁵¹ Ministry of Justice: Statistical bulletin. Offender management caseload statistics 2006. London 2007.

³⁵² Human Rights Council: Seventh session. Agenda item 3. Report of the Special Rapporteur on torture and other cruel, inhuman or degrading treatment or punishment, Manfred Nowak. Addendum. Mission to Indonesia. A/HRC/7/3/Add. 7, 10 March 2008, p. 16.

³⁵³ Nellis, A. & King, R. S.: No Exit. The Expanding Use of Life Sentences in America. Washington 2009.

³⁵⁴ Nellis & King (fn. 292), p. 3.

³⁵⁵ CPT: Report to the Government of the United Kingdom on the visit to the United Kingdom carried out by the European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CPT) from 18 November to 1 December 2008. Strasbourg 2009, p. 21.

³⁵⁶ A report by Baroness Jean Corston of a review of women with particular vulnerabilities in the criminal justice system. Home Office, London 2007.

برای زنان بزهکار به مجازات‌های غیر حبسی تغییر دهد و برای زنان غیر خشن به یک قاعده تبدیل کند و زندان‌های زنان را با مؤسسات متفرق، کوچک و چند کاربردی جایگزین کند. به نظر می‌رسد این راهبرد راه حلی جزئی برای مشکلات پایدار افزایش جمعیت زندان فراهم کند.

اتباع خارجی با ریسک خاصی از تحمل مجازات زندان یا بازداشت شدن پیش از محاکمه روبه‌رو هستند.^{۳۵۷} تحقیقات در اروپا تأکید می‌کنند در بسیاری از کشورها جایگزین‌های حبس یا بازداشت جزئی به درستی در خصوص بزهکاران خارجی (یا مهاجران غیرقانونی) عمل نمی‌کند، زیرا این سوگیری شدید وجود دارد که ضمانت‌اجراهای اجتماعی و جایگزین‌ها باید در خصوص مجرمان اصلاح شده و متعهد به جامعه اختصاص یابد.^{۳۵۸}

اتحادیه اروپا با ابداع تصمیم چارچوبی در خصوص به رسمیت شناختن قرارهای نظارت پیش از محاکمه (چارچوب تصمیمات JHA/۸۲۹/۲۰۰۹ مورخ ۲۳ اکتبر ۲۰۰۹) و تصمیم چارچوبی JHA/۹۴۷/۲۰۰۸ مورخ ۲۷ نوامبر ۲۰۰۸ در خصوص اعمال اصول به رسمیت شناختن متقابل احکام و قرارهای تعلیق مراقبتی با نگاهی به نظارت بر اقدامات تعلیق مراقبتی و ضمانت‌اجراهای جایگزین به این مشکل واکنش نشان داده‌اند. این تصمیمات چارچوبی که جایگزین‌های بازداشت پیش از محاکمه و حبس را به طور متقابل به رسمیت می‌شناسد به منظور جبران کردن ریسک افزایش یافته صالح نبودن برای اقدامات غیر سالب آزادی به دلیل فقدان تعهد به کشوری که دادرسی در آن در جریان است و ضمانت‌اجرا به مرحله اجرا

³⁵⁷ Human Rights Council: Tenth session. Agenda item 3. Report of the Working Group on Arbitrary Detention. Addendum. Mission to Italy, A/HRC/10/21/Add. 5, 26 January 2009, p. 2.

³⁵⁸ Tony, M.: A Comparative Perspective on Minority Groups, Crime, and Criminal Justice. *European Journal of Crime, Criminal Law and Criminal Justice* 6 (1998), pp. 60-73.

در می‌آید، ابداع شده است. در حالی که این سیاست تحت شرایط خاص اتحادیه اروپا ظهور یافته است، رویکرد عمومی انتقال اجرا و نظارت بر اقدامات غیر سالب آزادی به کشور وطن یک بزهکار، گزینه‌ای معقول برای گروه‌های به خصوص آسیب‌پذیر بزهکاران خارجی و از این رو گزینه‌ای دیگر برای کنترل تورم جمعیت زندان فراهم می‌کند.

۴-۹ اقدامات پس از صدور حکم برای پیشگیری از تورم

جمعیت زندان‌ها

مقررات معیارهای کمینه سازمان ملل متحد در مورد اقدامات غیربازداشتی،^{۳۵۹} مرحله پس از صدور حکم را در فرآیند اعمال بازسازگاری و کمک به بزهکاران در فرآیند بازسازگاری بسیار مهم قلمداد می‌کند. آزادی مشروط، هسته مجموعه‌ای از اقدامات است که دامنه آنها از کاستن مجازات اصلی حبس، آزاد کردن زود هنگام تحت نظارت تا اقسام مختلف نظام‌های زندان (زندان باز، مرخصی کار، حبس در خانه و غیره) را شامل می‌شود. آزادی مشروط و رویکردهای زمان خوب از جمله ابزارهای متداولی است که زمانی را که باید عملاً در زندان صرف شود، کاهش می‌دهد. آزادی مشروط و سازماندهی آن اهمیت مضاعفی دارند، زیرا پژوهش‌های راجع به تکرار جرم نشان می‌دهد از کسانی که مرتکب تکرار جرم شده‌اند (و دوباره به زندان فرستاده شده‌اند) اکثریت، این اقدام را در اولین سال پس از آزادی انجام داده‌اند.^{۳۶۰} بنابراین، آزادی مشروط به عنوان پلی بین حبس و بازگشت

³⁵⁹ Council of Europe: Recommendation Rec (2003) 22 of the Committee of Ministers to member states on conditional release (parole).

³⁶⁰ Nadesu, A.: Reconviction Patterns of Released Prisoners: A 36-months Follow-up Analysis. Department of Corrections. Auckland, March 2007, p. 4.

به جامعه عمل می‌کند و مهم‌ترین ابزار برای برخورد با مشکل «در چرخان» است.^{۳۶۱} این نکته مبتنی بر این ملاحظه است که آزادی تدریجی و همراه با نظارت، نسبت به آزادی دفعی در زمان انقضای مجازات، روش مؤثرتری برای حمایت از جامعه ایجاد می‌کند. آزادی مشروط در دهه‌های گذشته تا حدودی زمینه‌های خود را از دست داده است، با این حال، در کشورهایی که آزادی مشروط ملغی شده است، اعتبار زمان‌های خوب به عنوان جایگزینی عمل می‌کند که نتیجه‌اش کاهش مجازات حبس اصلی است.

آزادی مشروط اقسام مختلفی دارد. در حالی که برخی از نظام‌ها آزادی مشروط خودکار پس از مدت زمان حبسی را که در قانون معین شده است، پذیرفته‌اند، اکثر قوانین کیفری هنوز تصمیم‌گیری مبتنی بر ارزیابی ریسک را که می‌تواند به آزادی زودتر پس از تحمل بخش مشخصی از مجازات حبس منتهی شود، الزامی می‌دانند.^{۳۶۲} تصمیمات راجع به آزادی مشروط معمولاً به سه عنصر توجه دارند: تحمل بخش مشخصی از مجازات حبس که توسط قانون معین شده است (معمولاً در مورد محکومان به حبس ابد و اشخاص موضوع اقدامات امنیتی قواعد ویژه‌ای اعمال می‌شود)، ارزیابی ریسک ارتکاب دوباره جرم توسط کمیسیون آزادی مشروط یا یک قاضی و شرایطی که مشمول آزادی مشروط باید رعایت کند و توسط مأمور آزادی مشروط یا تعلیق مراقبتی نظارت می‌شود. پس از این، کمیسیون یا قاضی آزادی مشروط

^{۳۶۱} منظور نگارنده از این اصطلاح اشاره به درهای چرخانی است که معمولاً در ورودی فروشگاه‌ها به کار می‌رود و فردی که وارد آن می‌شود با چرخش در مجدد از آن خارج می‌شود. (م)

^{۳۶۲} Les Documents de Travail du Sénat: La Libération Conditionnelle. Série Législation Comparée, no. LC 152, Paris, Novembre 2005; Padfield, N. et al. (eds.), Release from Prison. European Policy and Practice. Cullompton 2010.

زمان نظارت آزادی مشروط را معین می‌کند.^{۳۶۳} در حالی که این عناصر

^{۳۶۳} در این باره، در نظام عدالت کیفری ایران، قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۹۲/۲/۱ مقرر می‌دارد:

ماده ۵۸- در مورد محکومیت به حبس تعزیری، دادگاه صادرکننده حکم می‌تواند در مورد محکومان به حبس بیش از ده سال پس از تحمل نصف و در سایر موارد پس از تحمل یک‌سوم مدت مجازات به پیشنهاد دادستان یا قاضی اجرای احکام با رعایت شرایط زیر حکم به آزادی مشروط را صادرکند:

الف- محکوم در مدت اجرای مجازات همواره از خود حسن اخلاق و رفتار نشان دهد.

ب- حالات و رفتار محکوم نشان دهد که پس از آزادی، دیگر مرتکب جرمی نمی‌شود.

پ- به تشخیص دادگاه محکوم تا آنجا که استطاعت دارد ضرر و زیان مورد حکم یا مورد موافقت مدعی خصوصی را بپردازد یا قراری برای پرداخت آن ترتیب دهد.

ت- محکوم پیش از آن از آزادی مشروط استفاده نکرده باشد.

انقضای مواعد فوق و همچنین مراتب مذکور در بندهای (الف) و (ب) این ماده پس از گزارش رئیس زندان محل به تأیید قاضی اجرای احکام می‌رسد. قاضی اجرای احکام موظف است مواعد مقرر و وضعیت زندانی را درباره تحقق شرایط مذکور بررسی و در صورت احراز آن، پیشنهاد آزادی مشروط را به دادگاه تقدیم نماید.

ماده ۵۹- مدت آزادی مشروط شامل بقیه مدت مجازات می‌شود، لکن دادگاه می‌تواند مدت آن را تغییر دهد و در هر حال آزادی مشروط نمی‌تواند کمتر از یک‌سال و بیشتر از پنج سال باشد جز در مواردی که مدت باقیمانده کمتر از یک سال باشد که در این صورت مدت آزادی مشروط معادل بقیه مدت حبس است.

ماده ۶۰- دادگاه می‌تواند با توجه به اوضاع و احوال وقوع جرم و خصوصیات روانی و شخصیت محکوم، او را در مدت آزادی مشروط، به اجرای دستورهای مندرج در قرار تعویق صدور حکم، ملزم کند. دادگاه، دستورهای مذکور و آثار عدم تبعیت از آنها و نیز آثار ارتکاب جرم جدید را در حکم خود قید و به محکوم تفهیم می‌کند.

ماده ۶۱- هرگاه محکوم در مدت آزادی مشروط بدون عذر موجه از دستورهای دادگاه تبعیت نکند برای بار اول یک تا دو سال به مدت آزادی مشروط وی افزوده

مشخص می‌کند چرا آزادی مشروط ابزاری منعطف است که واکنش به افزایش جمعیت کیفری را ممکن می‌سازد،^{۳۶۴} همین عناصر این موضوع را توجیه می‌کند که چرا تغییرات در تصمیم‌گیری در خصوص آزادی مشروط می‌تواند به رشد و افزایش جمعیت زندان منتهی شود. در واقع، در طول دهه‌های گذشته، می‌توان دلیل رشد جمعیت زندان‌ها را رویکردهای مضیق‌تری دانست که نگرانی‌های مربوط به امنیت عمومی آنها را ایجاد کرده‌اند؛ رویکردی که با گرایش به نظارت بر آزادی مشروط به دور از نگاه خدمات اجتماعی و معطوف به ابزاری نظارت‌محور از حمایت از اجتماع همراه بوده است.^{۳۶۵} نظارت‌های شدیدتر بر شرایط آزادی مشروط در برخی از نظام‌ها به دلیل نقض فنی آزادی مشروط به افزایش شدید بازگشت مشمولان آزادی مشروط به زندان‌ها منتهی و باعث شده است مجازات‌های حبس به عنوان عاملی برای رشد زندان تبدیل شود^{۳۶۶} و فشاری مضاعف بر

←

می‌شود. در صورت تکرار یا ارتکاب یکی از جرائم عمدی موجب حد، قصاص، دیه یا تعزیر تا درجه هفت، علاوه بر مجازات جرم جدید، مدت باقیمانده محکومیت نیز به اجراء در می‌آید، در غیر این صورت آزادی او قطعی می‌شود.

ماده ۶۲- در جرائم تعزیری از درجه پنج تا درجه هشت، دادگاه می‌تواند در صورت وجود شرایط مقرر در تعویق مراقبتی، محکوم به حبس را با رضایت وی در محدوده مکانی مشخص تحت نظارت سامانه (سیستم)‌های الکترونیکی قرار دهد.

تبصره- دادگاه در صورت لزوم می‌تواند محکوم را تابع تدابیر نظارتی یا دستورهای ذکر شده در تعویق مراقبتی قرار دهد. (م)

³⁶⁴ Snacken, S., et al.: Belgium, in: N. Padfield et al. (eds.), *Release from Prison. European Policy and Practice*. Cullompton 2010, pp. 70-103, p. 88.

³⁶⁵ Padfield & Maruna (fn. 143), p. 338.

³⁶⁶ Travis, J. & Petersilia, J.: *Reentry Reconsidered: A New Look at an Old Question*. *Crime & Delinquency* 47 (2001), pp. 291-313; Petersilia, J.: *When Prisoners Come Home: Parole and Prisoner Reentry*. Oxford 2003; Weiman, D. R.: *Barriers to Prisoners' Reentry into the Labor Market and the Social*

افزایش جمعیت زندان‌ها ایجاد کند.^{۳۶۷} نظارت‌های شدید اساساً برای کاهش خطر تکرار جرم و توسعه استفاده از آزادی زودهنگام طراحی شده‌اند و بنابراین می‌توانند به سازوکاری تبدیل شوند که به مشکل تورم جمعیت زندان اضافه می‌شود. پژوهش‌های راجع به بازداشت‌های خانگی که به طور الکترونیکی نظارت می‌شوند، این نگاه را تقویت می‌کنند.^{۳۶۸}

آزادی مشروط، از آن‌جا که مجازات‌های حبس را معلق می‌کند، به دلیل نگرانی‌های امنیتی ایجاد شده توسط جرایم بسیار تأثیرگذاری که توسط مشمولان آزادی مشروط یا اشخاصی که پس از تعلیق مجازات حبس مشمول تعلیق مراقبتی قرار گرفته‌اند، ارتکاب یافته، تحت بررسی‌های دقیق و سنگین قرار گرفته است.^{۳۶۹} با افزایش نگرانی‌های مربوط به امنیت عمومی، ارزیابی ریسک و طراحی و اعمال ابزارهای دقیق ارزیابی ریسک بسیار اهمیت یافته‌اند.

در خصوص بهترین رویه‌های مربوط به لغو آزادی مشروط و بازگرداندن اشخاص به زندان اطلاعات زیادی وجود ندارد.^{۳۷۰} به عنوان حداقل، بازگشت به زندان باید مبتنی بر اصل پایداری باشد و به طور کلی منعکس‌کننده شناسایی معیارهای اصلی اعمال شده برای استفاده از حبس باشد. این بدان معناست که بازگشت به زندان باید به عنوان آخرین راه چاره

Costs of Recidivism. Social Research 74 (2007), pp. 575-611, p. 599; The PEW Center (fn. 61), p. 18.

³⁶⁷ Auerhahn, K.: Conceptual and Methodological Issues in the Prediction of Dangerous Behaviour. Criminology & Public Policy 5 (2006), pp. 771-778, p. 774.

³⁶⁸ Dodgson, Goodwin, Howard et al. (fn. 281).

³⁶⁹ Albrecht, H. -J.: Security Gaps: Responding to Dangerous Sex Offenders in the Federal Republic of Germany. Federal Sentencing Reporter 16 (2004), pp. 200-207.

³⁷⁰ Padfield & Maruna (fn. 143), p. 347.

و به حالتی مناسب و پس از آن به کار برود که تحدید و تعدیل شرایط، با شکست روبه‌رو شود. به طور کلی، لغو آزادی مشروط بابت نقض فنی آن باید محدود به نقض مکرر و اساسی و نقض‌هایی شود که خطری را برای عموم مردم نشان می‌دهد.

۴-۱۰-۴- عفو عمومی و عفو خصوصی جمعی

هنگام پرداختن به موضوع افزایش جمعیت زندان، گاهی اوقات عفو عمومی^{۳۷۱} و عفو خصوصی^{۳۷۲} جمعی اعمال می‌شود که به نظر می‌رسد از دیدگاه پیشنهادها و همچنین چشم‌انداز اصول پایداری، حاکمیت قانون و تفکیک قوا مسأله‌انگیز باشد. عفو عمومی معمولاً تأثیر نسبتاً کوتاه‌مدتی بر

^{۳۷۱} در باره عفو عمومی، در قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران در باب اختیارات و صلاحیت مجلس شورای اسلامی سخنی از چنین عفو‌ی به میان نیامده است. با این همه، صلاحیت قانونگذار از این حیث محدود نیست. زیرا، اصل هفتادویکم قانون اساسی به مجلس شورای اسلامی اختیار داده که در عموم مسائل در حدود مقرر در قانون اساسی قانون وضع کند. بنابراین، قانونگذار می‌تواند با وضع قانون، قلمرو عفو عمومی، نوع جرایم و اشخاصی که از آن بهره‌مند می‌شوند، تعیین نموده و چنین عفو‌ی را اعطاء نماید. در این باره، در ماده ۹۷ قانون مجازات اسلامی چنین آمده است: «عفو عمومی که به موجب قانون در جرایم موجب تعزیر اعطاء می‌شود، تعقیب و دادرسی را موقوف می‌کند. در صورت صدور حکم محکومیت، اجرای مجازات موقوف و آثار محکومیت نیز زائل می‌شود.» (م) در: اردبیلی، محمدعلی، حقوق جزای عمومی، جلد سوم، بنیاد حقوقی میزان، ۱۳۹۳، صص: ۲۷۳ و ۲۷۵.

^{۳۷۲} عفو خصوصی به موجب بند ۱۱ اصل یکصد و نهم قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران و ماده ۹۶ قانون مجازات اسلامی از اختیارات مقام رهبری است که در پذیرش یا عدم پذیرش آن مختار است. به موجب ماده ۹۶ قانون مجازات اسلامی: «عفو یا تخفیف مجازات محکومان، در حدود موازین اسلامی پس از پیشنهاد رئیس قوه قضائیه با مقام رهبری است.» (م)

جمعیت زندان دارد. این عفو‌ها تأثیری بر علل ریشه‌ای رشد زندان ندارد و در صورتی که تغییر دیگری اتفاق نیافتد، به بهبود کوتاه مدتی منجر می‌شود که در زمانی کوتاه پس از اجرا از بین می‌رود. عفوهای عمومی گسترده آن گونه که گزارش می‌شود بارها برای کاهش تعداد جمعیت زندانیان در طول دهه‌های ۱۹۸۰ و ۱۹۹۰ در زیمبابوه مورد استفاده قرار گرفته است، با این حال، با وجود کاهش چشمگیر کوتاه‌مدت جمعیت زندان، سلول‌های خالی زندان مجدد پر شده است.^{۳۷۳} ایتالیا در سال ۲۰۰۶ در واکنش به مشکلات مربوط به ظرفیت زندان‌ها شاهد یک عفو عمومی گسترده بود که در عمل زندان‌ها را خالی کرد، اما این اقدام موجب بی‌اعتمادی و ناامنی در جامعه شد.^{۳۷۴} در آفریقای جنوبی نیز سیاست اعطای عفو عمومی به اجرا گذاشته شد. در این کشور نیز تأثیر این سیاست بسیار کوتاه بود.^{۳۷۵}

قطعاً عفو عمومی به عنوان ابزاری برای حل و فصل اختلافات گسترده و ایجاد صلح و سازش در کشوری که استعداد قابل توجهی برای افزایش اختلافات پدیدار می‌شود، نقش خود را ایفا می‌کند. در نتیجه تحولات سیاسی گسترده (همان‌طور که در برخی از دموکراسی‌های جدید در اروپای مرکزی و شرقی اتفاق افتاد)،^{۳۷۶} عفو عمومی می‌تواند ابزاری برای حمایت از آشتی باشد. با این حال، به نظر می‌رسد استفاده مرتب از عفو عمومی در پاسخ به افزایش جمعیت زندان‌ها، اعتماد به نظام عدالت کیفری را از بین

³⁷³ Stern (fn. 274), p. 236; see also Dankwa (fn. 74), p. 84.

³⁷⁴ Maffei, S. & Merzagora Betsos, I.: Crime and Criminal Policy in Italy. Tradition and Modernity in a Troubled Country. *European Journal of Criminology* 4 (2007), pp. 461-482.

³⁷⁵ Dissel, A. & Ellis, S.: Reform and Stasis: Transformation in South African Prisons. Center for the Study of Violence and Reconciliation. Capetown 2002.

³⁷⁶ Albrecht, H. -J.: Braucht die Politik die Amnestie? Anmerkungen zum Problem der Amnestie aus der Perspektive der Rechtsentwicklung im Ausland, in: W. Greve (ed.), *Amnestie, Gnade, Politik*. Loccumer Protokolle. Loccum 1990, pp. 67-95.

می‌برد. شورای حقوق بشر نیز هنگامی که با عفوهای عمومی گسترده روبه‌رو شد، مسأله تأثیر منفی محتمل بر این اعتماد را مطرح کرد.^{۳۷۷} با وجود این نگرانی‌ها، چنین بحث شده است که چنانچه سایر اقدامات اصلاً در دسترس نباشد،^{۳۷۸} عفو عمومی می‌تواند در کنترل افزایش جمعیت زندان نقش مفیدی داشته باشد. هر چند چنین شرایطی اصولاً قابل تصور است (برای مثال در مورد یک افزایش ناگهان، غیر منتظره و شدید در تعداد زندانیان)، در کشورهایی که سابقه طولانی در افزایش جمعیت زندان را دارند تاکنون عفوهای عمومی و عفوهای خصوصی جمعی رویه جاری بوده است. به عنوان یک قاعده، عفو عمومی و عفو خصوصی تنها با هدف دست یافتن به آشتی در جامعه‌ای که تحت تأثیر اختلافات شدید قرار گرفته، مشروع است.

³⁷⁷ Human Rights Council: Tenth session. Agenda item 3. Report of the Working Group on Arbitrary Detention. Addendum. Mission to Italy. A/HRC/10/21/Add. 5, 26 January 2009, p. 9.

³⁷⁸ Walmsley, R: Global Incarceration and Prison Trends. Forum on Crime and Society 3 (2003), pp. 65-78, p. 74.

۵. جمع‌بندی و نتیجه‌گیری

مترجم:

امیرحسین نیازپور*

(استادیار دانشکده حقوق دانشگاه شهید بهشتی)

۱-۵ یافته‌ها

۱. تورم جمعیت زندان‌ها مسأله‌ای جدی و نیز پدیده‌ای آزاردهنده است. به نظر می‌رسد چالش تورم جمعیت کیفری زندان‌های نو (مدرن) را از زمان پیدایش در قرن نوزدهم میلادی با معضلات متعددی رویارو ساخته است.
۲. تورم جمعیت زندان‌ها مسأله‌ای است که گاه به عنوان یک مشکل پس از این که برای یک مدت طولانی پابرجا و پنهان بوده، پدیدار می‌شود. با وجود این، به نظر می‌رسد کاهش سریع شمار زندانیان نیز اغلب و همواره برای مدیران عدالت کیفری شگفت‌انگیز می‌باشد.
۳. الگوی برآمده از نقاط عطف در روند تغییر جمعیت زندان‌ها، تا حدودی منعکس‌کننده سیاست‌های پایدار و با ثبات دادگستری و مجازات مجرمان و میزان استقلال آنها از فشارهای بیرون زندان است.
۴. مشکل تورم جمعیت زندان‌ها نقطه‌ای مشترک است که شماری از سیاست‌های مهم و موضوع پژوهش‌های جنایی در آن نقطه با

* Email: a_niazpour@sbu.ac.ir

یکدیگر همگرا می‌شوند. این موضوع‌ها شامل؛ تعیین ضمانت‌اجرا برای بزه‌کاران و نقش مجازات زندان در سامانه ضمانت‌اجراهای کیفری، معیارهای ناظر به زندان، دوره محکومیت به زندان، بودجه‌های زندان، محدودیت‌های اقتصادی و فراگیر سیاست جنایی که در تعیین مسیر و رویکرد حقوق کیفری و مجازات‌ها در یک جامعه نقش آفرین‌اند.

۵. تورم جمعیت زندان‌ها می‌تواند ناشی از افزایش آرام‌آرام، پایدار و درازمدت تعداد زندانیان باشد که به پیدایش فرهنگ «تورم مزمن جمعیت کیفری» می‌انجامد. این مشکل گاه نتیجه رشد همراه با سرعت شمار زندانیان است. برای نمونه، تحت تأثیر خشونت همگانی و فراگیر، احتمال دارد نظام اصلاح و درمان در یک دوره کوتاه به تورم جمعیت زندان‌ها برسد. البته؛ افزایش جمعیت زندانیان می‌تواند پدیده‌ای نوسان‌دار باشد.

۶. رویکردهای اعمال شده در زمینه ارزیابی تورم جمعیت زندان‌ها در چارچوب مقررات و معیارهای ملی و بین‌المللی به دشواری به یک معیار کلی و جمیع و دسته‌ای شرایط منتهی می‌شوند. اما، هر اندازه فضای در دسترس کم‌تر باشد، قطعاً عامل «فضا» در این معیار اهمیت بیش‌تری می‌یابد.

۷. ظرفیت زندان یک «مفهوم ناپایدار» است که نمایانگر ضرورت تغییرپذیری آن است و می‌تواند خصیصه تورم جمعیت در زندان‌ها را کم‌وبیش نشان دهد.

۸. با یک نگاه دقیق به نظام زندان‌ها آشکار می‌شود که همبستگی میان تعداد حبس به عنوان مجازات و تورم جمعیت زندان‌ها نسبتاً ضعیف است.

۹. تورم جمعیت زندان‌ها با میزان بازداشت پیش از محاکمه، اندازه سرانه تولید ناخالص ملی، سطح نابرابری، مردم‌سالاری، نگرش به فساد، ناتوانی حکومت و خشونت همبستگی دارد. در کل میان ازدحام در زندان‌ها با تعداد زندانیان ارتباط معناداری برقرار نیست. بر اساس الگوی همبستگی این یافته بدست آمده است که مشکلات تورم در جمعیت زندان‌ها ضرورتاً به معضلات حکومت، ناتوانی اقتصادی و مشکلات آشکار نظام عدالت کیفری وابسته است.
۱۰. سه دسته عوامل در تورم جمعیت زندان‌ها نقش ایفا می‌کنند که در مسائل مختلف اجتماعی، حکومت و عدالت کیفری ریشه دارند. کاهش جمعیت زندان‌ها با افزایش سرانه تولید ناخالص ملی، کاهش شمار خشونت، کاهش ناتوانی حکومت، موفقیت‌های زیاد در زمینه توسعه انسانی و مردم‌سالاری در جامعه و کاهش‌گرایش به فساد در انگاره شهروندان همبسته است.
- شمار تا اندازه‌ای بالاتر از عادی در تورم جمعیت کیفری با میزان پایین بازداشت‌های پیش از محاکمه و شمار بالای مجازات‌ها و حکم‌های حبس از سوی دادگاه‌ها همراه است. رشد تورم جمعیت زندان‌ها با کمتر شدن شمار زندانیان؛ افزایش میزان خشونت، پایین بودن سرانه تولید ناخالص ملی، توسعه انسانی و مردم‌سالاری در جامعه و همچنین نشانه‌های ناتوانی ساختاری حکومت ارتباط دارد.
۱۱. مشکلات خاص ناشی از تورم جمعیت زندان‌ها در آن دسته از کشورها که دستخوش تغییرات ناگهانی و سریع اجتماعی و تحولات چشمگیر شده‌اند و یا در وضعیت‌های پسا تضاد و یا در فرآیند دشوار ساخت و استقرار حکومت قرار دارند، مشاهده می‌شوند. در این وضعیت‌ها، زندان‌ها و شرایط آنها باید بخش جدانشدنی از

اصلاحات فراگیر در حوزه امنیت و سیاست‌های امنیت عمومی باشند.

۱۲. داده‌های مربوط به ظرفیت زندان‌ها و تورم جمعیت زندان‌ها نشان می‌دهند که معضل افزایش جمعیت زندانیان می‌تواند بر انتخاب مکان زندان هم تأثیرگذار باشد. زیرا، تعدادی از زندان‌ها بیش از جمعیت زندانیان ظرفیت دارند و شمار دیگر کم‌تر از ظرفیت دارای زندانیان بزهکار هستند.

۱۳. مشکلات مربوط به تورم جمعیت زندان‌ها به طور خاص در زندان‌های شهرهای بزرگ که دارای مسائل مختلف و متعدد اجتماعی‌اند، مشاهده می‌شوند.

۱۴. با وجود این که، تعدادی مطالعه طولی در زمینه تورم جمعیت زندان‌ها انجام شده است، می‌توان تصور نمود که براساس تحقیقات و گزارش‌های منتشر شده، الگوهای متفاوت در این زمینه بکار گرفته شده‌اند که تحت تأثیر شرایط اقتصادی، فرهنگی و سیاسی مختلف مورد توجه قرار می‌گیرند. در مسأله تورم جمعیت زندان‌ها عفوهای عمومی، تغییرات در سیاست‌های کیفری یا تدابیر ناظر به مرحله تعیین مجازات نسبت به جرم از مهم‌ترین مؤلفه‌ها هستند.

۱۵. در شماری از کشورها تعداد جمعیت زندانیان رشد داشته است. البته؛ در دسته‌ای از مناطق و کشورها نیز کاهش در شمار جمعیت زندانیان مشاهده شده است. گزارش این مشاهدات مربوط به دهه گذشته است. زمینه و روندی یکسان در خصوص این افزایش و کاهش وجود ندارد. حتی در کشورهای چند ایالتی (فدرال) هم نمودار جمعیت زندانیان دارای منحنی‌های مختلف بوده و نوسان داشته است.

۱۶. گاه و به طور ناگهانی کاهش در جمعیت زندانیان مشاهده شده است. پیش‌تر، کاهش اخیر تعداد جمعیت زندانیان در کشورهای آلمان و هلند از طریق کاهش میزان خشونت توضیح داده شد. در سایر کشورها مثل پرتغال نیز این کاهش به جهت برنامه‌ریزی‌های دقیق تحقق یافته است.

۲-۵ توضیح‌ها

۱. بر پایه اظهارات متعدد؛ نوسان در میزان بزهکاری نقش بسزایی در افزایش شمار زندانیان و تورم جمعیت زندان‌ها ندارد. هر چند که این انگاره می‌تواند در خصوص نوسان در میزان جرم‌ها به طور کلی صدق کند، اما افزایش در طبقه‌بندی‌های مربوط به بزهکاری بر مجازات حبس تأثیر می‌گذارند. به ویژه این که؛ حبس‌های دراز مدت در دهه‌های گذشته به عنوان عوامل تورم جمعیت زندان‌ها شناخته شده است.

۲. مسائل اجتماعی نو مانند مواد مخدر، افزایش تعداد خشونت‌ها در سطح گسترده یا خشونت‌ها و جرم‌های نظام‌مند می‌تواند بر روند جمعیت زندان‌ها تأثیرگذار باشند. در شماری از کشورها یک مؤلفه مؤثر بر ازدحام در زندان‌ها بزهکاری علیه نظم عمومی است.

۳. در بسیاری از نظام‌های عدالت کیفری میزان کمینه و بیشینه برای مجازات‌ها افزایش یافته است که استفاده از کمینه مجازات می‌تواند پر تعداد باشد. در این سامانه‌ها توسعه کمینه مجازات در درازمدت بر تورم جمعیت در زندان‌ها تأثیر می‌گذارد.

۴. آن دسته از مقررات که شامل سیاست‌های ناظر به دوره‌های کوتاه مدت فشرده حبس هستند و یا در پرتو آنها برای جرم‌های مختلف و

چندگانه مجازات حبس ابد شناسایی شده است، در افزایش شمار زندانیان نقش‌آفرین می‌باشد. به هر رو، به مجازات حبس ابد باید به صورت ویژه توجه داشت؛ خصوصاً آن دسته از حبس‌های ابد که بدون بخشش و تسامح مثل آزادی مشروط پیش‌بینی می‌شوند.

۵. با وجود این که، پاسخ‌های امنیت‌مدار و سرکوبگر برای واکنش نشان دادن به گروه‌های مجرمانه خطرناک بکار می‌روند، جایگزین‌های حبس، محرومیت از حقوق اجتماعی، مجازات‌های بینابین، میانجیگری و عدالت ترمیمی، رویکردهای جدیدی هستند که اخیراً در تدوین سیاست‌های جنایی و برنامه‌های اثربخش جهت بازگشت و پذیرش محکومان پیشین در جامعه مورد توجه قرار می‌گیرند.

۶. بنابراین، جایگزین‌های حبس و آزادی مشروط زندانیان این خطر را در پی دارند که در صورت ناتوانی بزهکار در پرداخت جزای نقدی، نقض شرایط شناسایی شده در حکم و یا تکرار جرم دو مرتبه با حبس تضمین می‌شوند. چه این که، احتمال استفاده از کیفر زندان به جای کیفرهای نقدی در صورت بودن فقر شدید و ناتوانی مالی بزهکار افزایش می‌یابد.

۷. در دهه‌های گذشته افزایش شمار جمعیت زندان‌ها و پر تعداد شدن زندان‌ها در رویکرد محدودیت‌آور جهت تأمین امنیت عمومی و نبود رویکرد مبتنی بر مدارا و ارائه نکردن خدمات عمومی رایگان و آزادی مشروط نیز ریشه دارد. این نوع حمایت‌ها از رهگذر شدیدتر شدن پاسخ‌ها و سخت‌تر شدن شرایط و احکام ناظر به آزادی زودهنگام از زندان تبلور یافته‌اند. سختگیری بیش‌تر در شرایط ناظر به آزادی مشروط در شماری از سامانه‌ها به افزایش بیش از اندازه بازگشت مضمولان آزادی مشروط به زندان منتهی می‌شود. زیرا، تخلف از

- شرایط و دستورهای مرتبط آزادی مشروط در رشد جمعیت زندان‌ها نقش داشته است.
۸. فقر و ناتوانی مالی بزهکاران از جهات مختلف زمینه‌ای برای تورم جمعیت زندان‌ها به شمار می‌روند. در کشورهای رو به توسعه فقر مهم‌ترین مؤلفه مشکل شکست در حفظ و مهار ظرفیت زندان‌هاست. زیرا، در کشورهای رو به توسعه تعدادی از بزهکاران حتی در پرداخت مقدار اندک جزای نقدی یا سپرده وثیقه ناتوانند.
۹. عوامل مؤثر بر تورم جمعیت زندان‌ها در مقررات و روش‌های قضایی مرتبط با بازداشت‌های پیش از محاکمه ریشه دارند.
۱۰. نوسان در شمار زندانیان و تورم جمعیت زندان‌ها دو ویژگی با ارتباط معکوس‌اند و نیز متبلورکننده آثار متنوع و متعددی می‌باشند که به تجزیه و تحلیل دقیق نظام‌های عدالت کیفری کشور هر بزهکار نیاز دارند.
۱۱. در تجزیه و تحلیل اطلاعات مربوط به زندان‌های آمریکا در سال‌های ۱۹۷۷ تا ۲۰۰۵ چنین نتیجه‌گیری شده است که مؤثرترین عامل در میزان جمعیت زندانیان در این کشور میزان بزهکاری، سیاست‌های تعیین کیفر و تورم جمعیت زندان‌ها و بودجه ایالتی برای زندان‌ها می‌باشند. به این ترتیب، تورم جمعیت زندان‌ها می‌تواند یک قسمت از شروع یک فرآیند سیاسی باشد؛ چنان که بر پایه آن سیاست، سایر گزینه‌ها به جای ساخت زندان‌های نو و هزینه کردن برای زندان‌ها مورد توجه نیست و همین اسباب شکل‌گیری وضعیت نامطلوب و ایجاد ظرفیت برای افزایش جمعیت زندانیان را فراهم می‌آورد.
۱۲. به نظر می‌رسد که روزه‌های فرصت برای انتقال دانش و آگاهی از تحقیقات به سامانه سیاسی به منظور وضع سیاست‌های ادله‌محور وجود نداشته باشند.

۳-۵ نتیجه

۱. تورم جمعیت زندان‌ها در چند دهه اخیر در دستورکار سیاست‌های ملی و بین‌المللی گنجانده شده است. در این زمانه، چندان شگفت‌آور نیست که راهبردها و راه‌کارهای کاهش میزان زندانیان به طور گسترده مورد بحث قرار گرفته است و گزارش‌های متعددی نیز در این خصوص منتشر شده‌اند.
۲. به طور کلی، رویکردهای اتخاذ شده در مقابله با تورم جمعیت زندان‌ها به کاهش پذیرش افراد در زندان و بازداشت و کاهش مدت اقامت آنان در زندان توجه دارند.
۳. از یک رویکرد دو محوری (دو سویه) برای پیاده‌سازی تدابیر در این رابطه رضایت کامل وجود دارد؛ که از یک سو، معیارهای ضروری برای کاهش و مبارزه و مانند این‌ها با مسأله تورم جمعیت زندان‌ها را در بر می‌گیرد و از سوی دیگر، سبب می‌شود تا معیارهای مربوطه پذیرفته شوند.
۴. تحقیقات به ندرت شیوه‌های فراگیر ناظر به تورم جمعیت زندان‌ها و معیارهای قابل قبول برای حل این گونه مشکلات را مطرح می‌نمایند. به صورت کلی، چنین نتیجه‌گیری شده است که مردم به سیاست‌های ناظر به زندان و این گونه موضوع‌ها توجه ندارند. موضوع‌های مرتبط با زندان‌ها کم رنگ، تخصصی و بدون جذابیت و اثرنابخش می‌باشند.
۵. آنگاه که بحث مشکلات تورم جمعیت زندان‌ها مطرح می‌شود، به طور قطع و یقین در این زمینه از سوی دولت‌ها و کارگزاران عدالت کیفری جای انکار وجود ندارد.
۶. تجزیه و تحلیل مسأله افزایش جمعیت زندان‌ها، شناخت آن دسته از

شرایط که اسباب پیدایش تورم جمعیت زندان‌ها را فراهم می‌آورند و همچنین ارزیابی آن رویکردها که این مشکل را مهار می‌کنند و یا کاهش می‌دهند، به اطلاعات قابل اتکا و معتبر از سوی پلیس در مورد ثبت جرم، مجازات‌ها؛ جمعیت زندان‌ها و جریان پرونده‌ها نیاز دارد.

۷. در این خصوص، بیش‌تر نظام‌های عدالت کیفری اطلاعات کافی ارائه نمی‌دهند و علاوه بر این، شمار تحقیقات در زمینه زندان و مجازات حبس محدود می‌باشند؛ به ویژه این که تعداد آن دسته از تحقیقات که گزینه‌های مختلف مجازات و کیفر حبس را با یکدیگر مقایسه کنند، بسیار اندک هستند.

۸. چشم‌انداز زندان‌ها عرصه‌ای است که اساساً می‌تواند سیاست‌گذاری‌ها را راهبری و هدایت نماید.

۹. با وجود محدودیت در مستندات و چشم‌انداز زندان‌ها، پیاده‌سازی رویکرد ادله‌محور به نظام‌های اطلاعات برای استفاده تحقیقات، محققان، عموم مردم و سیاست‌گذاران را آگاه می‌سازد. به این ترتیب، اساس ارزیابی‌های اثربخش در زمینه تأثیرگذاری‌ها و بحث‌ها پیرامون تعیین مجازات و سایر سیاست‌های مرتبط با بزهکاری را بهبود می‌بخشند.

۱۰. برنامه‌های ساخت زندان‌ها و یا تقاضا برای ایجاد فضای کیفری آن هم از طریق خصوصی‌سازی می‌تواند در کاهش مشکل تورم جمعیت زندان‌ها نقش‌آفرین باشند. البته؛ برنامه‌های ساخت زندان‌های نو باید با توجه به محدودیت‌های مالی انجام شوند. دیگر اینکه، اضافه نمودن ظرفیت زندان‌ها می‌تواند مسأله افزایش جمعیت زندان‌ها را در درازمدت بدتر کند و سیاست حبس‌محور و سلب آزادی را تشدید نماید.

۱۱. بحث کردن از زندان‌ها می‌تواند در اصلاح زندان‌ها تأثیرگذار و یا یک قسمت از این فرآیند باشد. از آن جا که؛ شمار زندان‌ها و زندانی‌ها با یکدیگر هم‌خوانی قوی ندارند، تقویت حقوق زندانیان در فرآیند کیفری می‌تواند ابزار مؤثری در کاهش جمعیت کیفری، آن هم از رهگذر توانمندسازی زندانیان و توسعه سازمان‌های جامعوی باشد.
۱۲. جرم‌زدایی کامل از رفتارهای مجرمانه علیه نظم عمومی، بزهکاری‌های خرد مرتبط با مواد مخدر و یا جرم‌های انجام شده توسط معتادان و یا تبدیل شدن به جرم‌های اداری که ضمانت‌اجرای حسس ندارند، مورد توجه قرار گرفته‌اند.
۱۳. معتادان به مواد مخدر و بیماران روانی در تعدادی از نظام‌های اصلاحی- درمانی در شمار گروه‌های بزرگ هستند که نه تنها در تورم جمعیت کیفری نقش دارند، بلکه در مسأله‌های دیگر از قبیل خطر انتقال بیماری‌های عفونی نیز نقش ایفا می‌کنند.
۱۴. برنامه‌های عدالت ترمیمی و میانجیگری می‌توانند در زمینه کاهش طول مجازات حبس مفید باشند. تلاش‌های جدی در راستای آشتی دادن بزهکار و بزه‌دیده در برخی از سامانه‌ها به عنوان عوامل سازش و تسکین‌دهنده در نظر گرفته می‌شوند. اما، سنجش قابلیت عدالت ترمیمی و میانجیگری و فعالیت‌های سازش‌دهنده و ترمیمی به دلیل نبود تحقیقات برآورد و ارزیابی‌کننده که تأثیر فعالیت‌های جبران‌کننده و سازش‌دهنده و ترمیمی بر مجازات کردن و تورم جمعیت زندان‌ها را بررسی نمایند، دشوار است.
۱۵. به طور قطع، رویکردهای سنتی و معمول در مقابله با بزهکاری قابلیت جایگزین شدن با اقدام‌های رسمی ناظر به جرم را دارند. استفاده گسترده از روش‌های نارسمی در کشورهای آفریقایی و

آسیایی تأثیرگذار بوده‌اند. البته هنوز خطرهای مربوط به عدالت، برابری و رفتار جوانمردانه وجود دارند.

۱۶. در مورد بازداشت‌های پیش از محاکمه به نظر می‌رسد که تأکید بر قاعده‌سازی و جایگزین‌های بازداشت پیش از محاکمه نقش‌آفرین باشد. مهم‌ترین مورد در چارچوب‌مند نمودن ضوابط در جهت به کم‌ترین میزان رساندن بازداشت‌های پیش از محاکمه اصل تناسب جرم است. پیش‌بینی یک مدت و شرایط قانونی به طور یقین بر روی طول مدت بازداشت پیش از محاکمه نقش بسزایی در محدودیت بازداشت‌های پیش از محاکمه دارد که از منتهی شدن جرم‌ها (که به احتمال زیاد مجازات آنها غیر سالب آزادی است) به بازداشت‌های دراز مدت پیشگیری می‌نماید.

۱۷. مطالعات نشان داده‌اند که غالباً در تصمیم‌گیری‌های مربوط به بازداشت پیش از محاکمه برداشت بدی در زمینه گریز متهم وجود دارد و به این ترتیب بسیاری از متهمان در بازداشت می‌مانند.

۱۸. مداخله وکیل در ابتدای فرآیند کیفری، به نظر می‌رسد که در کوتاه‌تر شدن بازداشت تأثیرگذار باشد. در همین جهت، در روش‌های قضایی، رویکردهایی مشاهده می‌شوند که به جهت ناتوانی مالی و اقتصادی متهم استفاده از کارآموزان وکالت را مورد توجه قرار می‌دهند.

۱۹. تجارب مربوط به نظارت الکترونیکی هنوز به صورت نظام‌مند به عنوان جایگزین حبس و بازداشت پیش از محاکمه ارزیابی نشده‌اند. البته؛ گزارش‌ها در شماری از کشورها مثل پرتغال نظارت الکترونیکی را به عنوان یک عنصر مهم در تدابیر ناظر به کاهش جمعیت زندانیان توصیف می‌نمایند.

۲۰. نظارت اروپایی در صدد جبران خطر خاص در بازداشت ماندن شهروندان خارجی و اثبات بی‌گناهی آنها است. از طریق تدابیر نظارتی غیرسالب آزادی و غیر بازداشتی در سطح مقررات اتحادیه اروپا تلاش‌ها برای ایجاد یک عرصه و سازوکار برای کاهش زمان بازداشت و جمعیت بازداشت شده‌های پیش از محاکمه، صورت می‌پذیرد.
۲۱. برنامه‌های کاهش پرونده می‌توانند آگاهی در مورد پرونده‌هایی که در مورد آنها بازداشت پیش از محاکمه اتخاذ شده است را افزایش دهند و نیز ضرورت کاهش زمان ماندن متهم در بازداشت پیش از محاکمه را نمایان سازند.
۲۲. با پیاده‌سازی موارد جایگزین با مجازات حبس، موفقیت‌های قابل ملاحظه‌ای به دلیل ایجاد و پیاده‌سازی جایگزین‌ها گزارش شده‌اند؛ مانند کیفر جزای نقدی روزانه.
۲۳. مجازات‌های حبس معلق شده و مشروط به عنوان یک جایگزین برای مجازات حبس فوری کاملاً موفقیت‌آمیز بوده‌اند.
۲۴. هر چند که در بسیاری از نقاط جهان از دهه‌های ۱۹۶۰ و ۱۹۷۰ جایگزین‌هایی برای مجازات حبس شناسایی شده‌اند و با وجود این که چنین اقداماتی موفقیت‌های ظاهری داشته‌اند، اما جایگزین‌ها نتوانسته‌اند و یا چنین پیاده‌سازی نشده‌اند که از رشد زندان‌ها و پرجمعیت شدن زندان‌ها پیشگیری نمایند.
۲۵. برنامه‌های خدمات عمومی رایگان در بسیاری از کشورها شناسایی و اجرا شده‌اند که ظاهراً کاملاً خوب عمل کرده‌اند. مشاهده شده است که خدمات عمومی رایگان می‌توانند با وجود بودجه‌های محدود پیاده‌سازی شوند. شماری از برنامه‌های جدید خدمات عمومی رایگان

ظرفیت قابل توجهی نشان داده‌اند. این برنامه‌ها به دنبال آموزش‌های حرفه‌ای و جبران خسارت جامعه‌مدار می‌باشند (خدمات عمومی اجتماع‌مدار).

۲۶. ظهور قوانین «سه ضربه و سپس اخراج» و حقیقت در سیاست‌های تعیین کیفر؛ رویکردهای فراگیر در تشدید مجازات‌ها در صورت تکرار جرم و وضع قوانین با حداقل مجازات به عنوان راهبردهای عمده در تقابل با حبس‌های طولانی عرصه‌هایی هستند که اصلاحات باید بر روی آن صورت گیرد. البته باید بر پیاده‌سازی اصل متناسب بودن مجازات تمرکز داشته باشد.

۲۷. استفاده گسترده و بدون استثناء از مجازات حبس در مقیاس شدید، سبب تقویت امنیت عمومی و اجتماعی نمی‌گردد، بلکه در تکرار بزهکاری و مشکلات کنترل جرم نقش دارد. به همین دلیل، نتیجه‌گیری شده است که در قلمرو سیاست جنایی بین‌المللی تناسب جرم و مجازات و حبس به عنوان آخرین راه چاره مورد تأکید قرار می‌گیرد.

۲۸. مقررات کیفری باید برای مقام‌های قضایی به اندازه کافی اختیار قائل شود که مجازات را با ویژگی‌های فردی بزهکار و نوع جرم اتخاذ کند؛ به این معنی که، باید قوانین حداقل مجازات اجباری مورد بازنگری قرار گیرند و همچنین سیاست‌های مرتبط با مجازات‌ها و به ویژه سیاست‌های موسوم به «سه ضربه و سپس اخراج» محسوب شده باشند. به این ترتیب، مجازات‌ها و یا نظام اجرای آنها باید و بهتر است از عوام‌گرایی کیفری دور شوند.

۲۹. مجالس ملی آنگاه که قوانین مجازات را اصلاح می‌کنند باید به پرسش در مورد تأثیرگذاری یک سیاست خاص کیفری توجه داشته

باشند. این توجه اصولاً وظیفه قانونگذار است که پیامدهای احتمالی (و عواقب جانبی) قانونگذاری را در نظر بگیرد و اثر کلی قانون وضع شده را بررسی نماید. بررسی این تأثیرها اکنون بسیار مورد توجه است و یک مؤلفه مهم و ضروری به‌زامداری می‌باشد.

۳۰. آزادی مشروط هسته مرکزی مجموعه‌ای از معیارهاست که از کاهش در میزان و زمان حبس و آزاد شدن زود هنگام تحت نظارت قانون تا شکل‌های مختلف روال‌ها و شیوه‌های حبس را در بر می‌گیرد (زندان بدون حصار یا باز؛ مرخصی کاری، حبس خانگی و غیره) آزادی مشروط و روش‌هایی مانند آن از ابزارهای رایج و معمول برای کاهش زمان ماندن در حبس می‌باشند.

۳۱. به این ترتیب، آزادی مشروط مانند یک گذر برای بازگشت به جامعه عمل می‌کند و مهم‌ترین ابزار در برخورد با این مسأله می‌باشد.

۳۲. در مورد عواملی که منجر به لغو آزادی مشروط و بازگشت زندانیان به زندان می‌گردد اطلاع زیادی در دست نیست. از آن‌جا که حداقل فراخوانی به بازگشت به زندان باید براساس اصل تطبیق و توافق بوده و منعکس‌کننده تشخیص معیارهای بنیادی اعمال شده بر استفاده از مجازات حبس به طور کلی باشد. علاوه بر این، بازگرداندن به زندان باید به عنوان آخرین راه چاره بوده و به گونه‌ای متناسب با اوضاع باشد و پس از این که دیگر ابزارها و شرایط محدودکننده و لحاظ شده با عدم موفقیت روبه‌رو شدند، استفاده شوند. بازگرداندن بزهکاران به جهت تخلف از شرایط آزادی مشروط باید به تکرار جرم و نقض جدی شرایط که قابل ملاحظه و دارای نشانه‌های خطر برای جامعه هستند، محدود شوند.

۳۳. عفو بزهکاران معمولاً اثرهای نسبتاً کوتاه‌مدت بر روی پر جمعیت

شدن زندان‌ها دارد. این شیوه بر ریشه‌های اصلی رشد جمعیت زندانیان بی‌اثر بوده و تنها منجر به پیشرفت‌های کوتاه‌مدت می‌شود و کمی پس از اجرا اگر سایر موارد تغییر نداشته باشند، بی‌تأثیر می‌شود. عفو مجرمان به طور قطع و یقین نقشی درست به عنوان ابزار استقرار راه حل و رفع تضادهای بزرگ و به صلح واداشتن گروه‌های بزهکار در کشور و آنگاه که در تضاد شدید اجتماعی هستند دارد، اما به عنوان یک فن عادی در پاسخ‌دهی به مسأله پرجمعیت شدن زندان‌ها نقشی ندارد.

- 1) 15th Conference of Directors of Prison Administration: “Overcrowded Prisons: Looking for Solutions”. Conclusions by the General Rapporteur, Edinburgh, 9-11 September 2009, CDAP (2009)04.
- 2) 2009 Country Reports on Human Rights Practices – Pakistan. Bureau of Democracy, Human Rights, and Labor, March 11, 2010.
- 3) 2009 Country Reports on Human Rights Practices – Republic of the Congo. Bureau of Democracy, Human Rights, and Labor, March 11, 2010.
- 4) 2009 Country Reports on Human Rights Practices – Sudan. Bureau of Democracy, Human Rights, and Labor, March 11, 2010.
- 5) 2009 Country Reports on Human Rights Practices – Thailand. Bureau of Democracy, Human Rights, and Labor, March 11, 2010.
- 6) 2009 Country Reports on Human Rights Practices – Vietnam. Bureau of Democracy, Human Rights, and Labor, March 11, 2010.
- 7) A report by Baroness Jean Corston of a review of women with particular vulnerabilities in the criminal justice system. Home Office, London 2007.
- 8) Aebi, M. F.: Council of Europe’s Annual Penal Statistics. SPACE I. Strasbourg 2007.
- 9) Aebi, M. F., Aubusson de Cavarlay, B. & Stadnic, N.: Entrées en Prison et Durées de Détention. La Diversité pénitentiaire en Europe. Questions Pénales, Bulletin d’Information, 2007.
- 10) Albrecht, H. -J.: Criminalization and Victimization of Immigrants in Germany, in: S. Palidda (ed.), Criminalisation and Victimization of Migrants in Europe. Agenzia X. Milano 2009, pp. 118-138.
- 11) Albrecht, H.-J.: Conflict Perspectives: Dealing with Wrongs in the Middle East, in: H.-J. Albrecht et al. (eds.), Conflicts and Conflict Resolution in Middle Eastern Societies – Between Tradition and Modernity. Berlin 2006, pp. 1-12.
- 12) Albrecht, H. -J.: Electronic Monitoring in Europe. A Summary and Assessment of Recent Developments in the Legal Framework and Implementation of Electronic Monitoring. Freiburg 2005.
- 13) Albrecht, H. -J.: Security Gaps: Responding to Dangerous Sex Offenders in the Federal Republic of Germany. Federal Sentencing Reporter 16 (2004), pp. 200-207.

- 14) Albrecht, H.-J.: Forschungen zur Implementation und Evaluation jugendstrafrechtlicher Sanktionen. Zeitschrift für Jugendkriminalrecht und Jugendhilfe 3 (2003), pp. 224-232.
- 15) Albrecht, H. -J.: Braucht die Politik die Amnestie? Anmerkungen zum Problem der Amnestie aus der Perspektive der Rechtsentwicklung im Ausland, in: W. Greve (ed.), Amnestie, Gnade, Politik. Loccum Protokolle. Loccum 1990, pp. 67-95.
- 16) Albrecht, H.-J.: Particular Difficulties in Enforcing the Law Arising out of Basic Conflicts Between
- 17) The Different Agencies Regarding the Best Suited Reactions upon Highly Sensitive Kinds of Crime, in: Council of Europe (ed.), Interactions within the Criminal Justice System. Strasbourg 1988, pp. 41-82.
- 18) Albrecht, H. -J., Kilchling, M. & Braun, E.: Criminal Preventive Risk Assessment in the Law- Making Procedure. Freiburg 2002.
- 19) Amnesty International: Amnesty International's Concerns in Albania: January-June 2009. London 2009.
- 20) Amnesty International: Amnesty International's Concerns in Serbia, including Kosovo: January- June 2009; www.amnesty.org/en/library/asset/EUR70/016/2009/en/f2e02aaebf9a-4989-9d3d-3545d077e604/eur700162009en.pdf.
- 21) Amnesty International: Briefing for the Committee against Torture on Ukraine Index: EUR 50/001/2007. Geneva, April 2007.
- 22) Amnesty International: Rwanda. The enduring legacy of the genocide and war. London 2004.
- 23) Angelos, C. & Jacobs, J. B.: Prison Overcrowding and the Law. The ANNALS of the American Academy of Political and Social Science 478 (1985), pp. 100-112.
- 24) Aos, S., Miller, M. & Drake, E.: Evidence-Based Public Policy. Options to Reduce Future Prison Construction, Criminal Justice Costs, and Crime Rates. State Institute for Public Policy. Washington 2006.
- 25) Ashworth, A.: Sentencing and Criminal Justice. 4th ed. Cambridge 2005.
- 26) Auerhahn, K.: Conceptual and Methodological Issues in the Prediction of Dangerous Behaviour. Criminology & Public Policy 5 (2006), pp. 771-778.
- 27) Baker, J. et al.: A Solution to Prison Overcrowding and Recidivism: Global Positioning System Location of Parolees and Probationers – Innovative Tracking Systems. University of Maryland 2002.

- 28) Birung, C.: Community Service in Uganda as an Alternative to Imprisonment. A Case Study of Masaka and Mukono Districts. Capetown 2005.
- 29) Blumstein, A.: Research on sentencing. National Research Council, Washington 1983.
- 30) Blumstein, A. & Piquero, A. R.: Restore Rationality to Sentencing Policy. *Criminology & Public Policy* 6 (2007), pp. 679-688.
- 31) Boe, R.: A Medium-Term Federal Offender Population Forecast: 2001 to 2004. Correctional Service of Canada, February 2001.
- 32) Boylan, R. T. & Mocan, N. H.: Intended and Unintended Consequences of Prison Reform. National Bureau of Economic Research, Cambridge, Working Paper 15535, November 2009; www.nber.org/papers/w15535.
- 33) California Department of Corrections: Adult Population Projections 2008-2013. Fall 2007.
- 34) Carter, P.: Lord Carter's Review of Prisons. Securing the future. Ministry of Justice. London 2007.
- 35) CAT: Summary record of the 622nd meeting: Argentina. 22/11/2004. CAT/C/SR. 622, No. 22.
- 36) Caulkins, J. -P., Reuter, P., Iguchi, M. Y. & Chiesa, J.: How Goes the "War on Drugs"? An Assessment of U. S. Drug Problems and Policy. RAND. Santa Monica 2005.
- 37) CDHDF: Presentan CDHDF Y ALDF Iniciativas de reforma al Sistema Penitenciario. June 9, 2009.
- 38) Chung, S. Y.: Prison Overcrowding: Standards in Determining Eight Amendment Violations. *Fordham Law Review* 68 (2000), pp. 2351-2400.
- 39) Clear, T. R. & Rose, D. R.: When Neighbors Go to Jail: Impact on Attitudes About Formal and Informal Social Control. National Institute of Justice, Washington 1999.
- 40) Cohen, S.: *Folk Devils and Moral Panics*. 1972.
- 41) Cole, W. M.: Sovereignty Relinquished? Explaining Commitment to the International Human Rights Conventions, 1966-1999. *American Sociological Review* 70 (2005), pp. 472-495.
- 42) Commission on Human Rights: Sixty-second session Item 11 (a) of the provisional agenda. Report of the Special Rapporteur, Manfred Nowak. Addendum. Follow-up to the recommendations made by the Special Rapporteur. Visits to Azerbaijan, Brazil, Cameroon, Chile, Mexico, Romania, the Russian Federation, Spain, Turkey, Uzbekistan and Venezuela. E/CN. 4/2006/6/Add. 2, 21 March 2006.

- 43) Commission on Prison and Jail Overcrowding: Report to the Governor and the Legislature, State of Connecticut 2006.
- 44) Committee against Torture: Consideration of reports submitted by States parties under article 19 of the Convention. Second periodic report of States parties due in 1997; the present report is submitted in response to the list of issues (CAT/C/KHM/Q/2) transmitted to the State party pursuant to the optional reporting procedure (A/62/44, paras. 23 and 24), Cambodia, 29 October 2009.
- 45) Committee against Torture: Forty-second session, 26 April-14 May 2010: List of issues to be addressed during the consideration of the sixth periodic report of Switzerland (CAT/C/CHE/6), 18 January 2010.
- 46) Committee against Torture: Committee Against Torture. Review of Report of Belgium. Geneva, 12 November 2008.
- 47) Committee against Torture: Conclusions and recommendations of the Committee against Torture (Concluding Observations/Comments, 10-21 November 2003), Cameroon. CAT/C/CR/31/6, 05/02/2004.
- 48) Committee against Torture: Consideration of reports submitted by States parties under article 19 of the Convention. Second periodic report of States parties due in 1997; the present report is submitted in response to the list of issues (CAT/C/KHM/Q/2) transmitted to the State party pursuant to the optional reporting procedure (A/62/44, paras. 23 and 24), Cambodia. CAT/C/KHM/2, 2 February 2010.
- 49) Committee against Torture: Thirty-seventh session, 6-24 November 2006, Consideration of Reports Submitted by States Parties under Article 19 of the Convention. Conclusion and recommendations of the Committee against Torture (Extracts for follow-up), Guyana (State Party's Response).
- 50) Committee on the Protection of the Rights of all Migrant Workers and Members of Their Families: Consideration of Reports Submitted by States Parties Under Article 9 of the Convention. Concluding Observations of the Committee on the Protection of the Rights of all Migrant Workers and Members of Their Families. Mexico. Fifth session, Geneva, 30 October-3 November 2006, No. 27; CPT/Inf (2010).
- 51) Comunicación Social GDF, Boletín 1498 del Domingo, 06 de septiembre de 2009.
- 52) Conrad, J.: Corrections and its Constituencies. Prison Journal 64 (1984), pp. 47-55.

- 53) Cox, G. H. & Rhodes, S. L.: Managing Overcrowding: Corrections Administrators and the Prison Crisis. Criminal Justice Policy Review 4/2 (1990), pp. 115-143.
- 54) Coyle, A.: Managing prison overcrowding: A European perspective. Rencontre Européenne des Directeurs d'Administration Pénitentiaire, Ministère de Justice. Place Vendôme, Paris, 11 July 2008. International Centre for Prison Studies. London 2008.
- 55) CPT: Report to the Government of Bosnia and Herzegovina on the visit to Bosnia and Herzegovina carried out by the European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CPT) from 11 to 15 May 2009. CPT/Inf (2010) 11, Strasbourg, 31 March 2010.
- 56) CPT: Response of the Government of Austria to the Report of the European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CPT) on its visit to Austria from 15 to 25 February 2009, CPT/Inf (2010) 5, Strasbourg, 11 March 2010.
- 57) CPT: Report to the Government of the United Kingdom on the visit to the United Kingdom carried out by the European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CPT) from 18 November to 1 December 2008. Strasbourg 2009.
- 58) CPT: Report to the Latvian Government on the visit to Latvia carried out by the European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CPT) from 27 November to 7 December 2007. Strasbourg 2009.
- 59) CPT: Report to the Government of Greece on the visit to Greece carried out by the European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CPT) from 20 to 27 February 2007. Strasbourg 2008.
- 60) CPT: Report to the Polish Government on the visit to Poland carried out by the European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CPT) from 4 to 15 October 2004. Strasbourg 2006.
- 61) CPT: Report to the Estonian Government on the visit to Estonia carried out by the European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CPT) from 23 to 30 September 2003. Strasbourg 2005.

- 62) CPT: Report to the Government of the United Kingdom on the visit to the United Kingdom and the Isle of Man carried out by the European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CPT) from 12 to 23 May 2003. Strasbourg 2005.
- 63) CPT: Country reports for Bulgaria. Report to the Bulgarian Government on the visit to Bulgaria carried out by the European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CPT) from 17 to 26 April 2002. Strasbourg 2004.
- 64) CPT: Report to the Polish Government on the visit to Poland carried out by the European Committee from 30 June to 12 July 1996. Strasbourg, 24 September 1998.
- 65) Daems, T.: Engaging with penal populism. The case of France. *Punishment & Society* 9 (2007), pp. 319-324.
- 66) Dankwa, V.: Overcrowding in African Prisons, in: J. Sarkin (ed.), *Human Rights in African Prisons*. Capetown 2008, pp. 83-92.
- 67) Davis, R., Rubin, J., Rabinovich, L., Kilmer, B. & Heaton, P.: A synthesis of literature on the effectiveness of community orders. RAND, Santa Monica 2008.
- 68) Declaration on Principles of Cooperation between Prison Health and Public Health Services and Development of a Safer Society. Adopted during the 6th Partnership Annual Conference on 25 November 2009, Oslo, Norway.
- 69) Deltenre, S. & Maes, E.: Pre-trial Detention and the Overcrowding of Prisons in Belgium. Results from a Simulation Study into the Possible Effects of Limiting the Length of Pre-trial Detention. *European Journal of Crime, Criminal Law and Criminal Justice* 12 (2004), pp. 348-370.
- 70) Dijk, J., van Kesteren, J. & Smit, P.: Criminal Victimization in International Perspective. Key findings from the 2004-2005 ICVS and EU ICS. The Hague 2007.
- 71) Dissel, A. & Ellis, S.: Reform and Stasis: Transformation in South African Prisons. Center for the Study of Violence and Reconciliation. Capetown 2002.
- 72) Dodgson, K., Goodwin, P., Howard, P., Llewellyn-Thomas, S., Mortimer, E., Russell, N. & Weiner, M.: Electronic monitoring of released prisoners: An evaluation of the Home Detention Curfew scheme. Home Office Research Study 222, Home Office Research, Development and Statistics Directorate, March 2001.

- 73) Duce, M., Fuentes, C. & Riego, C.: La Reforma Procesal Penal En América Latina Y Su Impacto Enn El Uso De La Prisión Preventiva, in: C. Riego & M. Duce (eds.), Prisión Preventiva y Reforma Procesal Penal en América Latina. Evaluación y Perspectivas. CEJA-JSCA 2009, pp. 13-73.
- 74) Dünkel, F.: Praxis der Untersuchungshaft in den 90er Jahren – Instrumentalisierung strafprozessualer Zwangsmittel für kriminal- und ausländerpolitische Zwecke? Strafverteidiger 1994, pp. 610-621.
- 75) Ehlers, L.: Frustrated Potential: The Short and Long Term Impact of Pretrial Services in South Africa, in: Open Society Institute (ed.), Justice Initiatives. Pretrial Detention. New York 2008, pp. 121-140.
- 76) European Federation of Public Service Unions, Trade Unions and Prison Services in Europe: Seminar on 19 May 2005. Luxembourg Discussion Document. Brussels 2005.
- 77) European Roma Rights Centre: Written Comments of the European Roma Rights Centre, Chance for Children Foundation and the Hungarian Helsinki Committee: Concerning Hungary. For Consideration by the United Nations Committee at its 98th Session.
- 78) Fazel, S., Grann, M., Kling, B. & Hawton, K.: Prison suicide in 12 countries: An ecological study of 861 suicides during 2003-2007. Social Psychiatry and Psychiatric Epidemiology 45 (2010, published online).
- 79) Fenech, G.: Le placement sous surveillance électronique. Rapport de la mission confiée par Premier Ministre à Monsieur Georges Fenech, député du Rhône. Paris, Ministère de la Justice 2005.
- 80) Fisher, G.: Victoria's Prison Population: 2001 to 2006. Sentencing Advisory Council. Melbourne 2007.
- 81) Foglesong, T.: Grand Ambitions, Modest Scale, in: Open Society Institute (ed.), Justice Initiatives. Pretrial Detention. New York 2008, pp. 4-10.
- 82) Frase, R. S.: The Minnesota Sentencing Guidelines, in: A. Freiberg & K. Gelb (eds.), Penal Populism, Sentencing Councils and Sentencing Policy. Cullompton 2008, pp. 83-102.
- 83) Freiberg, A. & Gelb, K.: Penal populism, sentencing councils and sentencing policy, in: A. Freiberg & K. Gelb (eds.), Penal Populism, Sentencing Councils and Sentencing Policy. Cullompton 2008, pp. 1-14.
- 84) Fry, L. J.: Continuities in the determination of prison overcrowding effects. Journal of Criminal Justice 16 (1988), pp. 231-242.

- 85) Fuller, A. et al.: Prolonged pretrial detention in Haiti. Vera Institute of Justice, July 2002.
- 86) Gallagher, P.: Why does NSW have a higher imprisonment rate than Victoria? NSW Bureau of Crime Statistics and Research, Crime and Justice Bulletin, May 1995.
- 87) Gendreau, P., Goggin, C. & Cullen, F. T.: The effects of prison sentences on recidivism. Ottawa, ON: Correctional Service of Canada, Solicitor General Canada 1999.
- 88) Gerber, J. & Jensen, E. L.: Drug War American Style – The Internationalization of Failed Policy and its Alternatives. New York/NY, London 2001.
- 89) Giffard, C. & Muntingh, L.: The Effect of Sentencing on the Size of the South African Prison Population. Newlands 2006.
- 90) Goode, E. & Ben-Yehuda, N.: Moral Panics – The Social Construction of Deviance. Cambridge 1994.
- 91) Gottfredson, D. M.: Effects of Judges Sentencing Decisions on Criminal Careers. Washington, National Institute of Justice 1999.
- 92) Gottschalk, M.: Money and mass incarceration: The bad, the mad, and penal reform. *Criminology & Public Policy* 8 (2009), pp. 97-109.
- 93) Governor of the State of California: Prison Overcrowding State of Emergency Proclamation. Office of the Governor, 10/04/2006.
- 94) Gray, C. & Elkins, M.: Projections of Long Term Trends in the Prison Population to 2008 8/01. England and Wales. London 2001.
- 95) Griffiths, C.: Implementing International Standards in Corrections: Challenges, Strategies and Outcomes. The United Nations Office on Drugs and Crime (ODC) Expert Group Meeting on the Application of United Nations Standards and Norms in Crime Prevention and Criminal Justice, 10-12 February 2003, Burgenland, Austria.
- 96) Griffiths, C. T. & Murdoch, D. J.: Strategies and Best Practices against Overcrowding in Correctional Institutions. International Centre for Criminal Law Reform and Criminal Justice Policy, Vancouver 2009.
- 97) Hartney, C.: US Rates of Incarceration: A Global Perspective. Research from the National Council on Crime and Delinquency, November 2006.
- 98) Hathaway, O. A.: Do Human Rights Treaties Make a Difference? *The Yale Law Journal* 111 (2002), pp. 1935-2042.
- 99) Home Office: Punishment, Custody and the Community. London 1988.

- 100) Human Rights Council: Universal Periodic Review. Report of the Working Group on the Universal Periodic Review. Portugal, A/HRC/13/10, 4 January 2010.
- 101) Human Rights Council: Tenth session. Agenda item 3. Report of the Working Group on Arbitrary Detention. Addendum. Mission to Italy, A/HRC/10/21/Add. 5, 26 January 2009.
- 102) Human Rights Council: Report of the Working Group on Arbitrary Detention. Addendum. Mission to Italy. A/HRC/10/21/Add. 5, 26 January 2009.
- 103) Human Rights Council: Tenth session. Agenda item 3. Report of the Special Rapporteur on torture and other cruel, inhuman or degrading treatment or punishment, Manfred Nowak. Addendum. Follow-Up to the Recommendations Made by the Special Rapporteur. Visits to China, Georgia, Jordan, Nepal, Nigeria and Togo, A/HRC/10/44/Add. 5, 17 February 2009.
- 104) Human Rights Council: Report of the Special Rapporteur on torture and other cruel, inhuman or degrading treatment or punishment, Manfred Nowak. Mission to the Republic of Moldova, A/HRC/10/44/Add. 3, 12 February 2009.
- 105) Human Rights Council: Seventh session. Agenda item 3. Report of the Special Rapporteur on torture and other cruel, inhuman or degrading treatment or punishment, Manfred Nowak. Addendum. Mission to Indonesia, A/HRC/7/3/Add. 7, 10 March 2008.
- 106) Human Rights Council: Seventh session. Item 3 of the agenda. Report of the Special Rapporteur on torture and other cruel, inhuman or degrading treatment or punishment, Manfred Nowak. Addendum. Mission to Paraguay, A/HRC/7/3/Add. 3, 1 October 2007.
- 107) Human Rights Council: Seventh session Item 3 of the agenda Promotion and Protection of all Human Rights, Civil, Political, Economic, Social and Cultural Rights, Including the Right to Development. Report of the Special Rapporteur on torture and other cruel, inhuman or degrading treatment or punishment, Manfred Nowak. Addendum. Mission to Paraguay, A/HRC/7/3/Add. 3, 1 October 2007.
- 108) Human Rights Watch: World Report. New York 2010.
- 109) Human Rights Watch: The Quality of Justice. Failings of Iraq's Central Criminal Court. New York 2008.
- 110) Human Rights Watch: Prison Conditions in Indonesia. An Asia Watch Report. New York 1990.

- 111) IACHR Press Release No. 32/07 “Rapporteur on the Rights of Persons deprived of Liberty Concludes Visit to the Republic of Haiti”; http://www.cidh.oas.org/Comunicados/English/2007/32_07eng.htm.
- 112) ICCPR: Follow-Up Submission on Ireland, subsequent to rule 71, paragraph 5 of the UN Human Rights Committee’s rules of procedure, August 2009.
- 113) ICRC: Philippines: Protecting life and dignity in places of detention. ICRC Bulletin No. 01/2010, 3 February 2010.
- 114) INACIPE: 10 razones para reformar el sistema de justicia penal en Mexico. INACIPE, Mexico 2004, p. 26.
- 115) Intellasia: Indonesia’s drug fight pushes prison Aids explosion, 5 August 2009.
- 116) Inter-American Commission on Human Rights: Rapporteurship on the Rights of Persons Deprived of Liberty. No 39/08.
- 117) International Centre for Criminal Law Reform and Criminal Justice Policy: International Prison Policy Development Instrument. Vancouver 2001.
- 118) International Centre for Prison Studies: Alternatives to Imprisonment in Afghanistan. A Report by the International Centre for Prison Studies. London 2009.
- 119) International Centre for Prison Studies: International Experience in Reform of Penal Management Systems. A Report by the International Centre for Prison Studies. London 2008.
- 120) International Monetary Fund: Factsheet. Debt Relief Under the Heavily Indebted Poor Countries (HIPC) Initiative. February 18, 2010.
- 121) IRIN: Indonesia: Overcrowding fuels TB in prisons. Friday, 02 April 2010.
- 122) Irish Penal Reform Trust: Public Attitudes to Prison, February 2007. TNS mrbi/155055/Irish Penal Reform Trust – Public Attitudes to Prison/February 2007.
- 123) Jacobs, J. B.: Finding Alternatives to the Carceral State. Social Research 74 (2007), pp. 695-699.
- 124) Jehle, J. -M.: Entwicklung der Untersuchungshaft bei Jugendlichen und Heranwachsenden vor und nach der Wiedervereinigung. Bonn 1995.
- 125) Jescheck, H. -H. & Grebing, G. (eds.): Die Geldstrafe im deutschen und ausländischen Recht. Baden- Baden 1978.

- 126) Joint Committee on Human Rights (January 2008) Legislative Scrutiny: Criminal Justice and Immigration Bill, Fifth Report of Session 2007-08.
- 127) Kampala Declaration on Prison Conditions in Africa; www.penalreform.org/english/pana_declarationkampala.htm.
- 128) Kaufman, G.: The National Prison Overcrowding Project: Policy Analysis and Politics. A New Approach. The ANNALS of the American Academy of Political and Social Science 478 (1985), pp. 161-172.
- 129) Kennedy, E. M.: Prison Overcrowding: The Law's Dilemma. The ANNALS of the American Academy of Political and Social Science 478 (1985), pp. 113-122.
- 130) Kiessl, H.: Die Regelwerke der Vereinten Nationen zum Jugendstrafrecht in Theorie und Praxis. Freiburg 2001.
- 131) Kitada, M.: Prison Population in Asian Countries: Facts, Trends and Solutions. United Nations Programme Network Institutes Technical Assistance Workshop. World Prison Population: Facts, Trends and Solutions. Vienna, May 10, 2001.
- 132) Kittayarak, K.: Diversion Programs for Drug Addicts, Restorative Justice and New Communitybased Treatment Measures in Thailand. A paper submitted to the nineteenth International Conference of the International Society for the Reform of Criminal Law held at Edinburgh, Scotland, 26-30 June 2005; www.isrc.org/Papers/2005/kittayarak.pdf.
- 133) Kuhn, A.: What can we do about prison overcrowding? European Journal on Criminal Policy and Research 2-4 (1994), pp. 101-106.
- 134) Kühne, H. -H. & Esser, R.: Die Rechtsprechung des Europäischen Gerichtshofs für Menschenrechte (EGMR) zur Untersuchungshaft. Strafverteidiger 22 (2002), pp. 383-393.
- 135) Lambropoulou, E.: Crime, Criminal Justice and Criminology in Greece. European Journal of Criminology 2 (2005), pp. 211-247.
- 136) Lappi-Seppälä, T.: Reducing the prison population: Long-term experiences from Finland, in: Council of Europe (ed.), Crime Policy in Europe. Strasbourg 2006, pp. 139-155.
- 137) Leese, M., Thomas, S. & Snow, L.: An ecological study of factors associated with rates of selfinflicted death in prisons in England and Wales. International Journal of Law and Psychiatry 29 (2006), pp. 355-360.
- 138) Legislative Analysts's Office: Prison Overcrowding – An Overview on Construction and Rehabilitation. Senate Public Safety Committee, February 19, 2008.

- 139) Les Documents de Travail du Sénat: La Libération Conditionnelle. Série Législation Comparée, no LC 152. Paris, Novembre 2005.
- 140) Levitt, S. D.: The Effect of Prison Population Size on Crime Rates: Evidence from Prison Overcrowding Litigation. *The Quarterly Journal of Economics* 111 (1996), pp. 319-351.
- 141) Lynch, J. P.: Prisoner Reentry: Beyond Program Evaluation. *Criminology & Public Policy* 5 (2006), pp. 401-412.
- 142) Maffei, S. & Merzagora Betsos, I.: Crime and Criminal Policy in Italy. Tradition and Modernity in a Troubled Country. *European Journal of Criminology* 4 (2007), pp. 461-482.
- 143) Marsh, K., Fox, C. & Hedderman, C.: Do You Get What You Pay for? Assessing the Use of Prison from an Economic Perspective. *The Howard Journal for Penal Reform* 48 (2009), pp. 144-158.
- 144) Marshall, M. G. & Cole, B. R.: Global Report 2009. Conflict, Governance, and State Fragility. Center for Systemic Peace, Center for Global Policy 2010.
- 145) Mauer, M.: The Hidden Problem of Time Served in Prison. *Social Research* 74 (2007), pp. 701-706.
- 146) McAuley, M. & Macdonald, K. I.: Russia and Youth Crime. A Comparative Study of Attitudes and their Implications. *British Journal of Criminology* 47 (2007), pp. 2-22.
- 147) Memorandum from The Prison Reform Trust; www.parliament.uk.
- 148) Michigan Task Force on Jail and Prison Overcrowding. Task Force on Jail and Prison Overcrowding Presents Report. April 22, 2005.
- 149) Miller, D.: Prison population projections. A review of methods used by state correctional agencies. Illinois Dept. of Corrections, Bureau of Policy Development 1981.
- 150) Ministry of Justice: Prison Population Projections 2009-2015, England and Wales. London, Ministry of Justice Statistics Bulletin, 28 August 2009.
- 151) Ministry of Justice: Statistical Bulletin. Offender management caseload statistics 2006. London 2007.
- 152) Ministry of Justice: Story of the prison population 1995-2009 England and Wales. Ministry of Justice Statistics Bulletin. London 2009.
- 153) Minnesota Department of Corrections: Minnesota Prison Population Projections. Fiscal Year 2008 Report. St. Paul 2008.
- 154) Miyazawa, S.: The politics of increasing punitiveness and the rising populism in Japanese criminal justice policy. *Punishment & Society* 10 (2008), pp. 47-77.

- 155) Msiska, C.: On the Front Lines – Insights from Malawi’s Paralegal Advisory Service, in: Open Society Institute (ed.), Justice Initiatives. Pretrial Detention. New York 2008, pp. 70-85.
- 156) Mukamal, D. A.: Introduction: Consequences of a Carceral State. Social Research 74 (2007), pp. 569-573.
- 157) Mullen, J.: Prison Crowding and the Evolution of Public Policy. National Institute of Corrections: Our Crowded Prisons. The ANNALS of the American Academy of Political and Social Science 478 (1985), pp. 31-46.
- 158) Muntingh, L.: Alternative Sentencing in Africa, in: J. Sarkin (ed.), Human Rights in African Prisons. Capetown 2008, pp. 178-203.
- 159) Nadesu, A.: Reconviction Patterns of Released Prisoners: A 36-months Follow-up Analysis. Department of Corrections, Auckland, March 2007.
- 160) Naimark-Rowse, B., Schönteich, M., Sorochinsky, M. & Tomasini-Joshi, D.: Studies in Reform: Pretrial Detention Investments in Mexico, Ukraine, and Latvia, in: Open Society Institute (ed.), Justice Initiatives. Pretrial Detention. New York 2008, pp. 152-171.
- 161) National Institute of Corrections: Our Crowded Prisons. The ANNALS of the American Academy of Political and Social Science 478 (1985).
- 162) Nellis, A. & King, R. S.: No Exit. The Expanding Use of Life Sentences in America. Washington 2009.
- 163) Nellis, M.: Surveillance, Rehabilitation and Electronic Monitoring: Getting the Issues Clear. Criminology & Public Policy 5 (2006), pp. 103-108.
- 164) Nwapa, A.: Building and Sustaining Change: Pretrial Detention Reform in Nigeria, in: Open Society Institute (ed.), Justice Initiatives. Pretrial Detention. New York 2008, pp. 86-102.
- 165) Observations of the Inter-American Commission on Human Rights Upon Conclusion of its April 2007 Visit to Haiti. General Secretariat Organization of American States. Washington 2008.
- 166) O’Donnell, I., Baumer, E. P. & Hughes, N.: Recidivism in the Republic of Ireland. Criminology and Criminal Justice 8 (2008), pp. 123-146.
- 167) OECD: The OECD DAC Handbook on Security System Reform (SSR). Supporting Security and Justice. Paris 2007.
- 168) Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights: United Nations Special Procedures. Facts and Figures 2009. New York 2009.

- 169) Open Society Institute (ed.): Justice Initiatives. Pretrial Detention. New York 2008.
- 170) Open Society Institute: Between Law and Society. Paralegals and the Provision of Primary Justice Services in Sierra Leone. New York 2006.
- 171) Ouagadougou Declaration and Plan of Action on Accelerating Prison and Penal Reforms in Africa, Wed, 25 February 2004.
- 172) Ousey, G. C. & Lee, M. R.: Homicide Trends and Illicit Drug Markets: Exploring Differences across Time. Justice Quarterly 24 (2007), pp. 48-79.
- 173) Oxche, T. -R.: Post-independence prison reform in Namibia – some observations. CSPRI Newsletter No. 17, 2006.
- 174) Padfield, N. et al. (eds.): Release from Prison. European Policy and Practice. Cullompton 2010.
- 175) Padfield, N. & Maruna, S.: The revolving door at the prison gate: Exploring the dramatic increase in recalls to prison. Criminology and Criminal Justice 6 (2006), pp. 329-352.
- 176) Padget, K.G., Bales, W.D. & Blomberg, T.G.: Under Surveillance: An Empirical Test of Effectiveness and Consequences of Electronic Monitoring. Criminology & Public Policy 5 (2006), pp. 61-92.
- 177) Parent, D., Dunworth, T., McDonald, D. & Rhodes, W.: Key Legislative Issues in Criminal Justice: Mandatory Sentencing. National Institute of Justice, Washington, January 1997.
- 178) Parliamentary Assembly, Committee on Legal Affairs and Human Rights: Situation of European prisons and pre-trial detention centres. Report. Doc. 10097, 19 February 2004.
- 179) Penal Reform in Africa: Index on good practices in reducing pre-trial detention. PRI 2005.
- 180) Penal Reform International: Assessment of Penal Legislation in Georgia. Tiflis 2009.
- 181) Penal Reform International: Monitoring and Research Report on the Gacaca Community Service (TIG). Areas of reflection. Gacaca Report, Kigali, March 2007.
- 182) Penal Reform International: Alternatives to imprisonment in the Republic of Kazakhstan. Resolution and Recommendations. International Conference, Almaty, 27-30 October 1999. London 1999.
- 183) Petersen, E.: Haftprüfungspraxis nach §§ 121, 122 StPO des Hanseatischen OLG Hamburg. Erfahrungen in den Jahren 1990-1996, in: J. -M. Jehle & P. Hoch (eds.), Oberlandesgerichtliche Kontrolle langer Untersuchungshaft. Wiesbaden 1998, pp. 71-78.

- 184) Petersilia, J.: Influencing public policy: An embedded criminologist reflects on California prison reform. *Journal of Experimental Criminology* 4 (2008), pp. 335-356.
- 185) Petersilia, J.: *Understanding California Corrections: Summary*. UC Irving Center for Evidence Based Corrections 2006.
- 186) Petersilia, J.: *When Prisoners Come Home: Parole and Prisoner Reentry*. Oxford 2003.
- 187) Petersilia, J.: *When Prisoners Return to the Community: Political, Economic, and Social Consequences*. *Sentencing & Corrections. Issues for the 21st Century*. National Institute of Justice, Washington 2000.
- 188) Petersilia, J. & Turner, S.: Intensive Probation and Parole, in: M. Tonry (ed.), *Crime and Justice. An Annual Review of Research*, Vol. 19. Chicago 1993, pp. 281-335.
- 189) PRI Rwanda: *The contribution of the Gacaca jurisdictions to resolving cases arising from the genocide. Contributions, limitations and expectations of the post-Gacaca phase*. London 2010.
- 190) *Prison Overcrowding Project: Etiology of Prison Populations – Implications for Prison Population Projection Methodology*. National Institute of Corrections, United States 1984.
- 191) Proos, I. & Pettai, I.: *Attitudes of Georgia's population towards crime and penal policy*. Institute of Social Studies and Analysis. Georgia 2009.
- 192) *Quarterly Report on the Status of Prison Overcrowding, First Quarter 2007*. Massachusetts Department of Correction. Submitted in Compliance with Chapter 799, Section 21 of the Acts of 1985.
- 193) *Rapport au Gouvernement de l'Italie relatif à la visite effectuée en Italie par le Comité européen pour la prévention de la torture et des peines ou traitements inhumains ou dégradants (CPT) du 21 novembre au 3 décembre 2004*. Strasbourg 2006.
- 194) *Rapport au Gouvernement de la République française relatif à la visite effectuée en France par le Comité européen pour la prévention de la torture et des peines ou traitements inhumains ou dégradants (CPT) du 27 septembre au 9 octobre 2006*. Strasbourg 2007.
- 195) *Rechnungshof der Freien und Hansestadt Hamburg: Jahresbericht 2009 über die Prüfung der Haushalts- und Wirtschaftsführung der Freien und Hansestadt Hamburg mit Bemerkungen zur Haushaltsrechnung 2007*. Hamburg, 8. Januar 2009.
- 196) Reitz, K.: Questioning the Conventional Wisdom of Parole Release Authority, in: M. Tonry (ed.), *The Future of Imprisonment in the 21st Century*. New York 2004, pp. 199-235.

- 197) Renzema, M. & Mayo-Wilson, E.: Can electronic monitoring reduce crime for moderate to high-risk offenders? *Journal of Experimental Criminology* 1 (2005), pp. 215-237.
- 198) Report by Mr. Alvaro Gil-Robles, Commissioner For Human Rights on the Effective Respect for Human Rights in France Following his Visit from 5 to 21 September 2005, CommDH (2006) 2, Strasbourg, 15 February 2006.
- 199) Report by the Comptroller and Auditor General: Managing offenders on short custodial sentences HC 431 Session 2009-2010. London, 10 March 2010.
- 200) Report of the Mission of the Special Rapporteur on Prisons and Conditions of Detention in Africa to the Federal Democratic Republic of Ethiopia, 15-29 March, 2004.
- 201) Report of the Special Rapporteur on Prisons and Conditions of Detention in Africa, The African Commission on Human and People's Rights: Report to the Government of the Republic of Cameroon on the visit of the Special Rapporteur on Prisons and Conditions of Detention in Africa from 2 to 15 September 2002.
- 202) Report of the Special Rapporteur on torture and other cruel, inhuman or degrading treatment or punishment, Manfred Nowak. Mission to the Republic of Moldova, A/HRC/10/44/Add. 3, 12 February 2009.
- 203) Report on the Conference to Develop Strategies to Combat Overcrowded Prisons. Held at Pretoria/Tshwane from 14 to 16 September 2005.
- 204) Reuter, P.: Systemic violence in drug markets. *Crime, Law & Social Change* 52 (2009), pp. 275- 284.
- 205) Round Table on detention conditions, Prison population in the European Union, Brussels, 8 December 2009; <http://www.kcl.ac.uk/depsta/law/research/icps/worldbrief/search=europe&x=Europe>.
- 206) Ruppel, O. C. & Groenewaldt, A. L.: Conditions of Police Cells in Namibia. University of Namibia, Human Rights and Documentation Centre 2009.
- 207) Russian Research Center for Human Rights: Russian Federation. NGO Report on the implementation of the ICCPR (prior to the adoption of the List of issues). Moscow, December 2008.
- 208) Sarkin, J.: An overview of human rights in prisons worldwide, in: J. Sarkin (ed.), *Human Rights in African Prisons*. Capetown 2008, pp. 1-39.
- 209) Saxena, R. K.: Catalyst for Change: The Effect of Prison Visits on Pretrial Detention in India, in: Open Society Institute (ed.), *Justice Initiatives. Pretrial Detention*. New York 2008, pp. 57-69.

- 210) Schöch, H.: Der Einfluß der Strafverteidigung auf den Verlauf der Untersuchungshaft. Erfahrungsbericht über ein Projekt der Hessischen Landesregierung zur „Entschädigung von Anwälten für die Rechtsberatung von Untersuchungsgefangenen“. Baden-Baden 1997.
- 211) Schönleib, M.: The Scale and Consequences of Pretrial Detention around the World, in: Open Society Institute (ed.), Justice Initiatives. Pretrial Detention. New York 2008, pp. 11-43.
- 212) Schwartz, O.: Ebb Tide: The Russian Reforms of 2001 and Their Reversal, in: Open Society Institute (ed.), Justice Initiatives. Pretrial Detention. New York 2008, pp. 103-119.
- 213) Security Sector Reform Monitor: Haiti. The Centre for International Governance Innovation. Waterloo, May 2009, pp. 6-7.
- 214) Sekhonyane, M.: Prison reform in Africa: Recent trends. CSPRI Newsletter, No. 10, April 2005.
- 215) Shepherd, J.: The Imprisonment Puzzle: Understanding How Prison Growth Affects Crime. *Criminology & Public Policy* 5 (2006), pp. 285-298.
- 216) Skovron, S. E., Scott, J. E. & Cullen, F. T.: Prison Crowding: Public Attitudes Toward Strategies of Population control. *Journal of Research in Crime and Delinquency* 25 (1988), pp. 150-169.
- 217) Smith, P., Goggin, C. & Gendreau, P.: The Effects of Prison Sentences and Intermediate Sanctions on Recidivism: General Effects and Individual Differences; www. sgc. gc. ca (2002).
- 218) Smith-Heisters, S.: The Nonviolent Offender Rehabilitation Act: Prison Overcrowding, Parole and Sentencing Reform (Proposition 5). Reason Foundation, Los Angeles 2008.
- 219) Snacken, S. et al.: Belgium, in: N. Padfield et al. (eds.), Release From Prison. European Policy and Practice. Cullompton 2010, pp. 70-103.
- 220) Solomon, E. & Allen, R.: Out of Trouble. Reducing child imprisonment in England and Wales – lessons from abroad. Prison Reform Trust, London 2009.
- 221) Spelman, W.: Crime, cash, and limited options: Explaining the prison boom. *Criminology & Public Policy* 8 (2009), pp. 29-77.
- 222) Standing Committee for Youth Justice: Criminal Justice and Immigration Bill. House of Lords – Committee Stage. Children’s custody threshold. February 2008.

- 223) Steinberg, J.: Prison Overcrowding and the Constitutional Right to Adequate Accommodation in South Africa. Paper commissioned by the Centre for the Study of Violence and Reconciliation. Capetown, January 2005.
- 224) Stern, V.: Alternatives to Prison in Developing Countries: Some Lessons from Africa. *Punishment & Society* 1 (1999), pp. 231-241.
- 225) Stolzenberg, L. & D'Alessio, S. J.: "Three Strikes and You're Out": The Impact of California's New Mandatory Sentencing Law on Serious Crime Rates. *Crime & Delinquency* 43 (1997), pp. 457- 469.
- 226) Swedish National Council on Crime Prevention: Electronic Tagging in Sweden. Report 2005.
- 227) Tapscott, C.: Challenges to good prison governance in Africa, in: J. Sarkin (ed.), *Human Rights in African Prisons*. Capetown 2008, pp. 67-82.
- 228) Taylor Griffiths, C. & Murdoch, D. J.: Strategies and Best Practices against Overcrowding in Correctional Institutions. The International Centre for Criminal Law Reform and Criminal Justice Policy. Vancouver 2009.
- 229) Terblanche, S. & Mackenzie, G.: Mandatory Sentences in South Africa: Lessons for Australia? *The Australian and New Zealand Journal of Criminology* 41 (2008), pp. 402-420.
- 230) Terreblanche, S.: Sentencing: Changes and effect since 1994; www.csvr.org.za/wits/confpaps/terreblanche.htm.
- 231) The Correctional Investigator Canada: Annual Report of the Office of the Correctional Investigator 2008-2009. Ottawa 2009.
- 232) The Howard League for Penal Reform: Briefing paper on prison overcrowding and suicide. October 2005.
- 233) The PEW Center on the States: Right-Sizing Prisons: Business Leaders Make the Case for Corrections Reform. January 2010.
- 234) The PEW Center on the States: Prison Count 2010. State Population Declines for the First Time in 38 Years. Washington 2010.
- 235) The PEW Center on the States: One in 100: Behind Bars in America 2008. Washington 2008.
- 236) The PEW Center on the States: Public Safety, Public Spending: Forecasting America's Prison Population, 2007-2011, Public Safety Performance Project 2007.
- 237) The Scottish Government: Statistics Publication Notice. Crime and Justice Series. Scottish Prison Population Projections: 2009-2010 to 2018-2019. January 2010.

- 238) The Scottish Government: Statistics Publication Notice. Crime and Justice Series. Scottish Prison Population Projections: 2008-2009 to 2017-2018. November 2008.
- 239) Tonry, M.: Looking Back to See the Future of Punishment in America. *Social Research* 74 (2007), pp. 353-378.
- 240) Tonry, M.: Criminology, Mandatory Minimums, and Public Policy. *Criminology & Public Policy* 5 (2006), pp. 45-56.
- 241) Tonry, M.: A Comparative Perspective on Minority Groups, Crime, and Criminal Justice. *European Journal of Crime, Criminal Law and Criminal Justice* 6 (1998), pp. 60-73.
- 242) Tonry, M. (ed.): *Ethnicity, Crime, and Immigration. Comparative and Cross-National Perspectives*. Chicago, London 1997.
- 243) Tonry, M.: Mandatory penalties, in: M. Tonry (ed.), *Crime and Justice: A Review of Research*, Vol. 16. Chicago 1992, pp. 243-273.
- 244) Tonry, M. & Farrington, D. P.: Punishment and Crime across Space and Time, in: M. Tonry & D. P. Farrington (eds.), *Crime and Punishment in Western Countries, 1980-1999. Crime and Justice. A Review of Research*, Vol. 33. Chicago, London 2005, pp. 1-39.
- 245) Tonry, M. & Hatlestad, K. (eds.): *Sentencing Reform in Overcrowded Times. A Comparative Perspective*. New York, Oxford 1997.
- 246) Tourmier, P. V.: The Prisons of Europe. Prison Population, Inflation and Prison Overcrowding. *Penal Issues* 2000, pp. 6-9.
- 247) Träskman, P. O.: Drug Control and Drug Offences in the Nordic Countries: A Criminal Political Failure too often Interpreted as a Success. *Journal of Scandinavian Studies in Criminology and Crime Prevention* 5 (2004), pp. 236-256.
- 248) Travis, J. & Petersilia, J.: Reentry Reconsidered: A New Look at an Old Question. *Crime & Delinquency* 47 (2001), pp. 291-313.
- 249) Uganda Human Rights Commission: 11th Annual Report of the Uganda Human Rights Commission. Kampala 2009.
- 250) Uganda Prison Service: Summary of UPS Prisoners. Statistical Returns October 2009. Kampala 2009.
- 251) Uganda Prison Service: Census of Prisoners in 48 Central Government Prisons, 30th September 2007. Kampala 2007.
- 252) United Nations Economic and Social Council: Reform of the Criminal Justice System: Achieving Effectiveness and Equality. Use and Application of United Nations Standards and Norms, Especially Concerning Juvenile Justice and Penal Reform. Report of the Secretary-General, 2002.

- 253) United Nations Economic and Social Council: International cooperation aimed at the reduction of prison overcrowding and the promotion of alternative sentencing. Resolution 1998/23, 44th plenary meeting, 28 July 1998.
- 254) United States Department of State, 2009 Country Reports on Human Rights Practices - Bulgaria, 11 March 2010; <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4b9e530d2.html> [28 March 2010].
- 255) UNODC: Handbook of basic principles and promising practices on Alternatives to Imprisonment. United Nations, New York 2007.
- 256) Van Kalmthout, A. & Tak, P.: Sanctions-Systems in the Member States of the Council of Europe. Part I and II. Deventer, Arnhem 1988, 1992.
- 257) Van Kalmthout, A. M., Knapen, M. M. & Morgenstern, C.: Pre-trial Detention in the European Union. An Analysis of Minimum Standards in Pre-trial Detention and the Grounds for Regular Review in the Member States of the EU. Nijmegen 2009.
- 258) Van Zyl Smit, D.: Taking Life Imprisonment Seriously. The Hague 2002.
- 259) Van Zyl Smit, D. & Ashworth, A.: Disproportionate Sentences as Human Rights Violations. The Modern Law Review 67 (2004), pp. 541-560.
- 260) Varenik, R. O.: Mixing Politics, Data, and Detention: Reflections on Reform Efforts, in: Open Society Institute (ed.), Justice Initiatives. Pretrial Detention. New York 2008, pp. 172-183.
- 261) Venegas, V. & Vial, L.: Boomerang: Seeking to Reform Pretrial Detention Practices in Chile, in: Open Society Institute (ed.), Justice Initiatives. Pretrial Detention. New York 2008, pp. 44-56.
- 262) Viljoen, F.: The Special Rapporteur on Prisons and Conditions of Detention in Africa: Achievements and Possibilities. Human Rights Quarterly 27 (2005), pp. 125-171.
- 263) Villettaz, P., Killias, M. & Zoder, I.: The effects of custodial vs. non-custodial sentences on reoffending. A systematic review of the state of knowledge. Campbell Collaboration Crime and Justice Group, Lausanne 2006.
- 264) von Hirsch, A., Bottoms, A., Burney, E. & Wikstroem, P. -O.: Criminal Deterrence and Sentence Severity: An Analysis of Recent Research. Oxford 1999.
- 265) Von Hofer, H.: Nordic Criminal Statistics 1950-1995. Stockholm 1997.

- 266) Walmsley, R.: Global Incarceration and Prison Trends. *Forum on Crime and Society* 3 (2003), pp. 65-78.
- 267) Walmsley, R.: *World Prison Population List*. 8th ed. King's College, London 2009.
- 268) Weiman, D. R.: Barriers to Prisoners' Reentry into the Labor Market and the Social Costs of Recidivism. *Social Research* 74 (2007), pp. 575-611.
- 269) Walmsley, R.: Prison health care and the extent of prison overcrowding. *International Journal of Prisoner Health* 1 (2005), pp. 9-12.
- 270) Weissman, M.: Aspiring to the Impracticable: Alternatives to Incarceration in the Era of Mass Incarceration. *NYU Review of Law & Social Change* 33 (2009), pp. 235-269.
- 271) Welsh, W. N.: *Counties in Court. Jail Overcrowding and Court-Ordered Reform*. Philadelphia 1995.
- 272) Western, B.: Mass Imprisonment and Economic Inequality. *Social Research* 74 (2007), pp. 509-532.
- 273) White, P. & Cullen, C.: Projections of Long Term Trends in the Prison Population to 2007, Issue 2/00, 10 February 2000.
- 274) Winarso, I. et al.: Indonesian National Strategy for HIV/AIDS control in prisons: A public health approach for prisoners. *International Journal of Prisoner Health* 2 (2006), pp. 243-249.
- 275) Yanyou, Yi: Arrest as Punishment. The abuse of arrest in the People's Republic of China. *Punishment & Society* 10 (2008), pp. 9-24.
- 276) Zepeda Lecuona, G.: *Myths of Pretrial Detention in Mexico*. Monterrey 2005.
- 277) Zimring, F.E.: Protect Individual Punishment Decisions From Mandatory Penalties. *Criminology & Public Policy* 6 (2007), pp. 881-886.

۷. کتاب‌شناسی

گردآورنده:

محمد فرجی*

(دانشجوی دکتری حقوق جزا و جرم‌شناسی دانشگاه علامه طباطبائی)

یکم: فارسی

الف: کتاب‌ها

- ۱) آشوری، محمد، جایگزین‌های زندان یا مجازات‌های بینابین، نشر گرایش، چاپ دوم، ۱۳۸۵.
- ۲) چانگ، امیلی و دیگران؛ مترجم مهران مهاجر؛ [برای] سازمان اصلاحات جزایی، بازداشت پیش از محاکمه، اصلاحات و راه‌حل‌ها: بهترین روش‌های اجرا شده در سطح بین‌المللی برای کاهش زمان بازداشت پیش از محاکمه و بهبود شرایط حبس، تهران، وفاق، ۱۳۸۳.
- ۳) حاجی تبار فیروزجائی، حسن، جایگزین‌های حبس در حقوق کیفری ایران، تهران، انتشارات فردوسی، ۱۳۸۶.
- ۴) دانش، تاج زمان، اصول علم زندان‌ها، بینا، ۱۳۵۳.
- ۵) دانش، تاج زمان، حقوق زندانیان و علم زندان‌ها، انتشارات دانشگاه تهران، چاپ دوم، ۱۳۷۲.
- ۶) رویه عملی در زندان: کاربرد مقررات بین‌المللی در امور زندان‌ها، سازمان زندان‌ها و اقدامات تأمینی و تربیتی، انتشارات راه تربیت، ۱۳۸۱.
- ۷) رهامی، محسن، اقدامات تأمینی و تربیتی، انتشارات میزان، چاپ اول، ۱۳۸۱.

* Email: mohammad.faraji.m.f@gmail.com

- (۸) سپهری، محمد، زندان از دیدگاه اسلام: بررسی مشروعیت، موارد و احکام زندان، سازمان تبلیغات اسلامی، ۱۳۷۳.
- (۹) صفاری، علی، کیفرشناسی: تحولات، مبانی و اجرای کیفر سالب آزادی، انتشارات جنگل، چاپ بیست‌ویکم، ۱۳۹۱.
- (۱۰) طبسی، نجم‌الدین، حقوق زندانی و موارد زندان در اسلام، ترجمه سید محمدعلی احمدی ابهری و دیگران، انتشارات بوستان کتاب قم، ۱۳۸۲.
- (۱۱) عبدی، عباس، آسیب‌شناسی اجتماعی: تاثیر زندان بر زندانی، مؤسسه تحقیقاتی و انتشارات نور، چاپ اول، ۱۳۷۷.
- (۱۲) قندور بیجاریس، اسماعیل، موقعیت حبس در فقه و حقوق جزای ایران، قم، یاد اندیشه، ۱۳۸۶.
- (۱۳) کواشی هامایی و همکاران، تعلیق مراقبتی در دنیا، ترجمه حسین آقایی نیا، انتشارات میزان، ۱۳۷۷.
- (۱۴) گردآوری مجموعه نویسندگان؛ به سفارش سازمان اصلاحات جزائی بین‌المللی (PRI)، نظارت بر مکانهای حبس: راهنمای عملی برای سازمانهای غیردولتی، مترجم: مژده دقیقی، تهران، وفاق، ۱۳۸۳.
- (۱۵) موریس، نوروال و جیروتمن، داوید، تاریخچه زندان (سرگذشت شیوه‌های اعمال کیفر در جوامع غربی)، ترجمه محمدرضا گودرزی بروجردی و همکاران، انتشارات میزان، چاپ اول، ۱۳۸۴.
- (۱۶) میشل، فوکو، مراقبت و تنبیه، ترجمه نیکو سرخوش و افشین جهان‌دیده، نشر نی، چاپ اول، ۱۳۷۸.
- (۱۷) مئیوری، پیر، مترجمین مهشید نونهالی، افشین جهان‌دیده، خدمات عام المنفعه، جایگزینی بر مجازات حبس: بررسی نتایج ده سال اجرای مجازات خدمات عام المنفعه در فرانسه، تهران، وفاق، ۱۳۸۳.
- (۱۸) ناصرزاده، هوشنگ، آئین دادرسی کیفری: سلب آزادی تن، بازداشت و حبس در حقوق ایران، تهران، نشر دیدار، ۱۳۷۳.

- (۱۹) نجفی ابرنآبادی، علی حسین، زندان: در مانگاه بزهکاری و بزهکاران؟ (دیباچه)، در: بلوک، برنار، کیفرشناسی، ویراست پنجم، چاپ ششم، ۱۳۸۵.
- (۲۰) الوائلی، احمد، احکام السجون، ترجمه محمدحسن بکایی تحت عنوان: احکام زندان در اسلام، دفتر نشر فرهنگ اسلامی، قم، ۱۳۶۴.
- (۲۱) هاشمی‌شاهرودی، محمود، حبس از منظر آیت‌الله هاشمی‌شاهرودی، تهران. قوه قضائیه. مرکز مطبوعات و انتشارات، ۱۳۸۷.
- (۲۲) همایش بین‌المللی بررسی راه‌های جایگزین مجازات حبس، مجموعه مقالات و سخنرانی‌های اولین همایش بین‌المللی بررسی راه‌های جایگزین مجازات حبس، تهران، راه تربیت، ۱۳۸۱.
- (۲۳) همایش راهکارهای کاهش جمعیت کیفری زندان، مجموعه مقالات، با همکاری انجمن حقوق دانشکده حقوق دانشگاه تهران و دانشگاه شیراز، انتشارات میزان، چاپ اول، ۱۳۸۶.

ب: مقاله‌ها

- (۲۴) اردبیلی، محمدعلی، جایگزین‌های زندان‌های کوتاه مدت در حقوق کیفری ایران، مجله تحقیقات حقوقی، شماره ۱۱-۱۲، ۷۲-۱۳۷۱.
- (۲۵) اردبیلی، محمدعلی، کار در زندان و نقش آن در بازپروری زندانیان، فصلنامه حق، دفتر پنجم، فروردین و خرداد ۱۳۶۵.
- (۲۶) اشرف رشیدی اقدم، علی، نگاهی به تعلیق مجازات به عنوان یکی از جایگزین‌های حبس، ماهنامه اصلاح و تربیت، شماره ۱۵۹، خرداد ۱۳۸۷.
- (۲۷) اصغری، زهرا، حبس زدایی و نقش آن در پیشگیری از تکرار جرم، فصلنامه مطالعات پیشگیری از جرم، شماره ۳۳، زمستان ۱۳۹۳.
- (۲۸) برومند، فاطمه، ارزیابی بازدارندگی مجازات حبس، جزای نقدی و تعلیق مجازات در جرایم نظامی، کارآگاه، شماره ۲۴، پاییز ۱۳۹۲.

- (۲۹) پاک‌نهاد، امیر، تحولات زندان از درمانگاه مجرمین تا زباله‌دان اجتماعی، مجله تحقیقات حقوقی، دانشکده حقوق شهید بهشتی، ویژه‌نامه شماره ۳، ۱۳۸۹.
- (۳۰) پور قهرمانی، بابک، مجازات‌های جایگزین حبس، ماهنامه دادگستر، شماره ۱۶، ۱۳۸۳.
- (۳۱) تدین، عباس، نظارت الکترونیکی: گامی به سوی جایگزین‌های زندان، مجله حقوقی دادگستری، شماره ۶۴، پاییز ۱۳۸۷.
- (۳۲) توجهی، عبدالعلی، ابراهیم‌وند، حسام، لزوم استفاده محدود از کیفر سالب آزادی بر مبنای فقه اسلامی، فصلنامه دیدگاه‌های حقوق قضایی، شماره ۶۸، زمستان ۱۳۹۳.
- (۳۳) توماس، جیم؛ بولفیلد، شارون، نقد و بررسی یک نظریه از جرم‌شناسی رادیکال (۱۹): تفکر مجدد الغاگرایی (۲) یا لغو مجازات حبس، مترجم: محمدرضا گودرزی، حقوقی دادگستری، شماره ۳۷، زمستان ۱۳۸۰.
- (۳۴) جمادی، علی، نقش دادگاه تجدیدنظر استان در تعدیل مجازات‌ها با تأکید بر کاهش مجازات حبس، حقوقی دادگستری، شماره ۵۵، تابستان ۱۳۸۵.
- (۳۵) جمشیدی، علیرضا، (سخنرانی) بهترین راهکار برای کاهش مجازات حبس روش پیشگیرانه است، گواه، شماره ۱۲، بهار ۱۳۸۷.
- (۳۶) جواهری، حمید، بررسی اثرات و تبعات مجازات حبس در نظام عدالت کیفری و اندیشه‌های جایگزین جریمه‌های بدل از حبس، ماهنامه اصلاح و تربیت، شماره ۱۹۷، شهریور ۱۳۹۰.
- (۳۷) جوکار، غلامعباس، جایگزین‌های حبس، ماهنامه گزارش، شماره ۲۶۱، مرداد ۱۳۹۳.
- (۳۸) حاجی تبار فیروزجائی، حسن، جایگاه جایگزین‌های حبس در نظام عدالت کیفری ایران (حال و آینده)، مجله حقوقی دادگستری، شماره ۶۴، پاییز ۱۳۸۷.

- (۳۹) دانش، تاج زمان، طرز اجرای مجازات حبس و اقدامات تامینی سالب آزادی در سوئد و ایتالیا، دانشکده حقوق و علوم سیاسی (دانشگاه تهران)، شماره ۲۳ مرداد، ۱۳۶۰.
- (۴۰) ذاکری، پیام، مجازات‌های جایگزین حبس در ایالات متحده، ماهنامه اصلاح و تربیت، شماره ۱۱۰، فروردین ۱۳۸۳.
- (۴۱) رضوی فرد، بهزاد، کارآمدی و ناکارآمدی کیفر حبس در حقوق بین الملل کیفری، پژوهش حقوق کیفری، شماره ۱، پاییز ۱۳۹۱.
- (۴۲) زمانی، قاسم؛ نساری، الناز، چالش‌های حکم کیفر حبس ابد از منظر حقوق بین‌الملل کیفری، آموزه‌های حقوق کیفری، شماره ۳، بهار و تابستان ۱۳۹۱.
- (۴۳) زیبایی، رضا، جلوه‌هایی از اقدامات و کیفرهای جایگزین نوین حبس در قانون مجازات اسلامی، ماهنامه اصلاح و تربیت، شماره ۲۳۲، مرداد ۱۳۹۳.
- (۴۴) ژولین، آنت؛ استیپاک، برایان، درمان مواد مخدر و حبس‌های منزلی همراه با نظارت الکترونیکی: ارزیابی یکی از تدابیر اجتماعی جایگزین، مترجم: مهرداد رایجیان اصلی، حقوقی دادگستری، شماره ۳۶، پائیز ۱۳۸۰.
- (۴۵) سعیدی، علی‌رضا، جایگزین‌های مجازات حبس، ماهنامه دادگستر، شماره ۴۴، مرداد و شهریور ۱۳۹۰.
- (۴۶) شاه کرمی، نیما، حبس خانگی در حقوق کیفری ایران و آمریکا، دادرسی، شماره ۱۰۲، بهمن و اسفند ۱۳۹۲.
- (۴۷) شجاعی، علی، «تخفیف حبس» در قانون نامه جنایی ۱۳۹۲، فصلنامه پژوهش حقوق کیفری، شماره ۷، تابستان ۱۳۹۳.
- (۴۸) شکاری، حامد؛ افتخاری، علی، بررسی اپیدمیولوژیک مجرمان مصرف‌کننده مواد روان‌گردان در زندان مرکزی ارومیه، مجله پزشکی قانونی، شماره ۷۲، زمستان ۱۳۹۳.
- (۴۹) شمس زاده علوی، سید ابوالقاسم، ظهور و توسعه جایگزین‌های مجازات حبس در ایالات متحده، ماهنامه اصلاح و تربیت، شماره ۱۷۰، خرداد ۱۳۸۸.

- (۵۰) شمس ناتری، محمدابراهیم؛ ریاحی، جواد، ارزیابی مجازات‌های اجتماعی مندرج در لایحه مجازات اسلامی در پرتو الگوی جایگزینی، فصلنامه حقوق اسلامی، شماره ۳۳، تابستان ۱۳۹۱.
- (۵۱) صفاری، علی، انواع زندان‌ها و افراد قابل پذیرش در آنها، مجله تخصصی دانشگاه علوم اسلامی رضوی، شماره ۲۳، سال هفتم، ۱۳۸۶.
- (۵۲) طغرانگار، حسن، جایگزین‌های کیفر حبس در حقوق فرانسه، ماهنامه اصلاح و تربیت، شماره ۱۶۲، شهریور ۱۳۸۷.
- (۵۳) طغرانگار، حسن، جایگزین‌های کیفر حبس در قلمرو نظام عدالت کیفری زنان، ماهنامه اصلاح و تربیت، شماره ۱۶۰، تیر ۱۳۸۷.
- (۵۴) طغرانگار، حسن، زنان زندانی و جایگزین‌های مجازات حبس؛ ضرورتی مغفول، ماهنامه اصلاح و تربیت، شماره ۱۵۸، اردیبهشت ۱۳۸۷.
- (۵۵) فیروزی، مدینه، مددکاری، جایگزین حبس، اصلاح، ماهنامه اصلاح و تربیت، شماره ۱۲۱، اسفند ۱۳۸۳.
- (۵۶) قجاوند، کاظم، مجازات‌های اجتماعی جایگزین حبس، ماهنامه اصلاح و تربیت، شماره ۱۸۷، آبان ۱۳۸۹.
- (۵۷) قویدل، محمد حسین، حبس در پرتو اهداف و ویژگی‌های کیفر، دادرسی، شماره ۷۹، فروردین و اردیبهشت ۱۳۸۹.
- (۵۸) کاظمی، علی، بررسی تاثیر آموزش مهارت‌های زندگی در افزایش امید به زندگی محکومان حبس به ابد ندامتگاه مواد مخدر استان مازندران، دو ماهنامه رسانه‌های نوین و آموزش، شماره ۳، آبان و آذر ۱۳۹۳.
- (۵۹) گزارشی از همایش بین‌المللی بررسی راه‌های جایگزین مجازات حبس، حقوقی دادگستری، شماره ۳۸، بهار ۱۳۸۱.
- (۶۰) گودرزی، محمدرضا، مطالعه و عملیاتی سازی جایگزین‌های مجازات حبس با هدف زندان زدایی، ماهنامه اصلاح و تربیت، شماره ۱۲۸، مهر ۱۳۸۴.

- (۶۱) لاسال، ژان-ایو، جایگزین‌های سلب آزادی و برآورد ترازنامه اجرای آنها در حقوق فرانسه، ترجمه علی حسین نجفی ابرند آبادی، مجله تحقیقات حقوقی، دانشکده حقوق شهید بهشتی، شماره ۳۱-۳۲، ۱۳۷۹.
- (۶۲) مالمیر، محمود، حبس‌های کوتاه مدت در نظام کیفری ایران، حقوق، دوره ۳۸، شماره ۳، پاییز ۱۳۸۷.
- (۶۳) مجازات‌های جایگزین حبس: گفت و گو: پرستو غنی، ماهنامه اصلاح و تربیت، شماره ۸۹، تیر ۱۳۸۱.
- (۶۴) محسنی، رضا علی، آسیب شناسی مجازات زندان و حبس، دادرسی، شماره ۶۷، فروردین و اردیبهشت ۱۳۸۷.
- (۶۵) محمدنژاد، پرویز، درآمدی بر جایگزین‌های مجازات حبس، ماهنامه اصلاح و تربیت، شماره ۱۲۸، مهر ۱۳۸۴.
- (۶۶) محمدی، داوود، حبس و جایگزین‌های حبس، ماهنامه اصلاح و تربیت، شماره ۱۰۱، تیر ۱۳۸۲.
- (۶۷) محمدی، عطاالله، عندلیب، لیلا، چرا جایگزین‌های حبس، ماهنامه اصلاح و تربیت، شماره ۱۴۳، آذر و دی ۱۳۸۵.
- (۶۸) مسکنی، زهره، بررسی دیدگاه‌های صاحب نظران در خصوص مجازات جایگزین حبس، ماهنامه اصلاح و تربیت، شماره ۱۲۹، آبان ۱۳۸۴.
- (۶۹) مسکنی، زهره، جایگزین‌های مجازات حبس؛ مجازات‌های اجتماعی، ماهنامه اصلاح و تربیت، شماره ۱۲۸، مهر ۱۳۸۴.
- (۷۰) مفتاح، محمدصالح، حقوق شهروندی و زندان، ماهنامه اصلاح و تربیت، شماره ۱۶۰، تیر ۱۳۸۷.
- (۷۱) میر محمد صادقی، حسین، (سخنرانی) اصلاح افکار عمومی و دیدگاه قضات برای کاهش مجازات حبس، گواه، شماره ۱۲، بهار ۱۳۸۷.
- (۷۲) ناسخیان، حمید، موارد حبس و مبانی آن در فقه اسلامی، ماهنامه دادرسی، شماره ۶۹، مرداد و شهریور ۱۳۸۷.

- (۷۳) ناظرزاده کرمانی، فرناز؛ امامی غفاری، زینب، بررسی رویه و نگرش قضات دادگاه‌های اطفال تهران به جایگزین‌های مجازات حبس، دیدگاه‌های حقوق قضایی، شماره ۶۵، بهار ۱۳۹۳.
- (۷۴) ناظرزاده کرمانی، فرناز؛ امامی غفاری، زینب، بررسی رویه و نگرش قضات دادگاه‌های اطفال تهران به جایگزین‌های مجازات حبس، فصلنامه دیدگاه‌های حقوق قضایی، شماره ۶۵، بهار ۱۳۹۳.
- (۷۵) نظام آبادی، فریده، نظارت الکترونیکی، راهبرد جایگزین حبس، ماهنامه اصلاح و تربیت، شماره ۲۳۴، مهر ۱۳۹۳.
- (۷۶) نیازپور، امیرحسین، بازپروری بزهکاران در مقررات ایران، مجله فقه و حقوق، شماره ۱۱، ۱۳۸۵.
- (۷۷) نیک پور قنوتی، لیلا، مطالعه کارایی سازمان زندان‌ها و ضرورت به کارگیری شیوه‌های جایگزین حبس: مورد مطالعه: زندان‌های شهر شیراز، فصلنامه توسعه اجتماعی، سال اول، شماره ۳، بهار ۱۳۸۶.
- (۷۸) ویلیام، فرانک و دیگران، پذیرش فرهنگ زندان، ترجمه حسین غلامی، مجله پژوهش حقوق و سیاست، شماره ۷، پاییز و زمستان ۱۳۸۱.

پ: پایان‌نامه‌ها

- (۷۹) ابراهیمی حور، مریم، بررسی تطبیقی سیاست تقنینی ایران و فقه امامیه در تحدید جمعیت کیفری، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه قم، ۱۳۸۸.
- (۸۰) اسماعیلی، حمیدرضا، بررسی جایگزین مجازات حبس در حقوق کیفری ایران با تاکید بر قانون مجازات جدید، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی واحد شاهرود، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه آزاد اسلامی، ۱۳۹۲.

- (۸۱) اصفهانی، مهدی، آسیب‌شناسی حبس‌های کوتاه‌مدت و تجزیه و تحلیل تطبیقی راهکارهای جایگزین در حقوق ایران و فرانسه، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه پیام‌نور استان تهران، دانشکده حقوق، دانشگاه پیام‌نور، ۱۳۸۹.
- (۸۲) افشین، خدیجه، جایگاه زندان در فقه شیعه و قوانین موضوعه ایران، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه سیستان و بلوچستان، ۱۳۸۸.
- (۸۳) اکبری صالحی، سمیه، مبانی فقهی و حقوقی بازداشت موقت و روش‌های جایگزین، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشکده الهیات و معارف اسلامی، دانشگاه شهید چمران اهواز، ۱۳۹۳.
- (۸۴) امامی غفاری، زینب، بررسی رویه قضات دادگاه اطفال شهر تهران در زمینه مجازات‌های جایگزین حبس برای کودکان معارض قانون، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشکده علوم اجتماعی و اقتصادی، دانشگاه الزهراء، ۱۳۸۹.
- (۸۵) بخشنده، بهمن، مطالعه تطبیقی مجازات‌های جایگزین حبس در حقوق ایران و آمریکا با رویکردی به لایحه جدید قانون مجازات اسلامی، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی واحد شاهرود، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه آزاد اسلامی، ۱۳۹۲.
- (۸۶) بهنامی، سهیلا، بررسی مجازات‌های جایگزین حبس، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکزی، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه آزاد اسلامی، ۱۳۹۱.
- (۸۷) پاشاوند، مجید، بررسی راهکارهای عملی و نظری در پیشگیری از تورم کیفی، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکزی، دانشکده حقوق، دانشگاه آزاد اسلامی، ۱۳۹۱.
- (۸۸) تیرگرفاخری، نریمان، موارد جایگزینی مجازات سالب آزادی و روش‌های آن در حقوق کیفی در ایران، پایان‌نامه دکترا دانشگاه تربیت مدرس، ۱۳۷۷.
- (۸۹) جانی پور، علی کرم، جانشین‌های مجازات زندان، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشکده حقوق و علوم سیاسی، دانشگاه تهران، ۱۳۷۵.

- (۹۰) جبله، جواد، ضرورت اجرای مجازات‌های جایگزین حبس در جرایم اطفال و نوجوانان، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشکده آموزش‌های الکترونیکی، دانشگاه قم، ۱۳۹۰.
- (۹۱) جلیل‌زاده، مرتضی، خصوصی‌سازی زندان و مطالعه تطبیقی آن در حقوق کیفری ایران و آمریکا، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه مفید، ۱۳۹۰.
- (۹۲) جواهری، حمید، بررسی مقایسه‌ای اثرات مجازات حبس با مجازات جریمه در شهرستان کرج، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه پیام نور استان تهران، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه پیام نور، ۱۳۸۹.
- (۹۳) حاجی تبار، حسن، جایگزین‌های حبس در حقوق کیفری ایران، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشکده حقوق، دانشگاه شهید بهشتی، ۱۳۸۵.
- (۹۴) حسن زاده، علی، مجازات‌های جایگزین حبس در لایحه جدید مجازات اسلامی ۱۳۹۰، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشکده علوم اجتماعی، دانشگاه بین‌المللی امام خمینی (ره) قزوین، ۱۳۹۲.
- (۹۵) حسن‌زاده طباطبائی، مهدی، بررسی فقهی و حقوقی حبس‌زدایی با رویکردی به قانون مصوب ۱۳۹۲، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکزی، دانشگاه آزاد اسلامی، ۱۳۹۳.
- (۹۶) داوری اقدم، زهرا، آثار درجه‌بندی تعزیرات بر اعمال مجازات سالب آزادی در قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۹۲، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشکده حقوق و علوم سیاسی، دانشگاه علامه طباطبائی، ۱۳۹۲.
- (۹۷) راحمی نوش‌آبادی، اسما، تبیین حقوقی - جرم‌شناختی مجازات‌های جامعه‌مدار در حقوق ایران و فرانسه، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشکده علوم قضایی و خدمات اداری، ۱۳۸۹.
- (۹۸) رحمانیان، سعید، مطالعه تطبیقی نظارت الکترونیکی در حقوق کیفری و ایالات متحده آمریکا، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشکده حقوق، دانشگاه امام صادق علیه السلام، ۱۳۹۰.

- ۹۹) رحیمی، ذبیح اله، رویکرد اصلاحی - درمانی قانون مجازات اسلامی ۱۳۹۲، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشکده حقوق و علوم سیاسی، دانشگاه شیراز، ۱۳۹۲.
- ۱۰۰) سراج، محمود، بررسی مبانی فقهی کیفر حبس، جایگزین‌ها و راهکارهای اجرایی آن، پایان‌نامه، کارشناسی ارشد دانشگاه پیام نور استان تهران، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه پیام نور، ۱۳۹۰.
- ۱۰۱) سلیمانی، عزالدین، محکومیت مجرمین به اشتغال به کارهای عام المنفعه و تاثیر آن در پیشگیری از جرم، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکزی، دانشکده حقوق دانشگاه آزاد اسلامی، ۱۳۹۴.
- ۱۰۲) شجریان، خسرو، بررسی مجازات‌های جایگزین حبس در قانون جدید مجازات اسلامی، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشکده حقوق و معارف اسلامی، دانشگاه شهید باهنر کرمان، ۱۳۹۳.
- ۱۰۳) شمسی‌نبا، رقیه، فردی‌سازی کیفر در مرحله پساقضایی، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشکده حقوق، دانشگاه شهید باهنر کرمان، ۱۳۹۳.
- ۱۰۴) صادقی، آرش، بررسی مفهوم آزادی مشروط با توجه به قانون جدید مجازات اسلامی ۱۳۹۲، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد کرمانشاه، ۱۳۹۳.
- ۱۰۵) عبداللهی، سید میثم، سیاست جنایی قضایی و تقنینی ایران در زمینه تعلیق اجرای مجازات، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه تربیت مدرس، ۱۳۸۸.
- ۱۰۶) عبدالملکی‌داری، رحیم، نقش تعدیل‌کننده تعلیق مراقبتی به عنوان کیفر جایگزین زندان، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه پیام نور استان البرز، دانشکده حقوق، دانشگاه پیام نور، ۱۳۸۸.
- ۱۰۷) غلامی، حمید، نقد و بررسی مجازات‌های جایگزین حبس در لایحه جدید قانون مجازات اسلامی، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه پیام نور استان تهران، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه پیام نور، ۱۳۹۲.

- ۱۰۸) قادری ینگى، على اكبر، مقایسه کنترل‌های الکترونیکی با کیفرهای سالب آزادی: کارکردها و پیامدها، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه کاشان، ۱۳۹۲.
- ۱۰۹) کرامتی، طوبی، زن و زندان، بایدها و نبایدهای آن، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه پیام نور استان تهران، پژوهشکده علوم انسانی و اجتماعی، دانشگاه پیام نور، ۱۳۹۰.
- ۱۱۰) کوثری، شهین، بررسی نهاد تعلیق تعقیب و تعویق مجازات در حقوق ایران، فرانسه و انگلیس، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشکده حقوق، دانشگاه قم، ۱۳۹۱.
- ۱۱۱) مرادقلی، سعید، بررسی فقهی مجازات‌های جایگزین حبس در قانون مجازات اسلامی جدید (مصوب ۱۳۹۲)، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشکده الهیات، دانشگاه شهید باهنر کرمان، ۱۳۹۳.
- ۱۱۲) مطبوع، ناهید، بررسی ملاک حبس در فقه امامیه و حقوق ایران، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه یزد، ۱۳۹۰.
- ۱۱۳) موحد، یدالله، توقیف احتیاطی و قرارهای جایگزین در حقوق کیفری ایران، رساله دکتری، مجتمع آموزش عالی قم، ۱۳۶۲.
- ۱۱۴) میرزاخانلو، حفظ‌الله، بررسی لایحه مجازات‌های اجتماعی جایگزین زندان، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه پیام نور استان تهران، دانشکده حقوق، دانشگاه پیام نور، ۱۳۸۹.
- ۱۱۵) نجفی قیری، علیرضا، نقش مجازات‌های جایگزین حبس در کاهش تکرار جرم، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکزی، دانشکده حقوق، دانشگاه آزاد اسلامی، ۱۳۹۲.
- ۱۱۶) وارسته، حمید، رویکرد قانونگذار در تبیین نهادهای تعدیل‌کننده زندان در قانون جزای جدید، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکزی، دانشکده حقوق، دانشگاه آزاد اسلامی، ۱۳۹۲.

دوم: انگلیسی

الف: کتابها

- 1) Ahmed Othmani (2008) Beyond Prison, New York, Berghahn Books.
- 2) Alyson Brown (2003) English Society and the Prison: Time, Culture, and Politics in the Development of the Modern Prison, Great Britain, Boydell Press.
- 3) Amarendra Mohanty, Narayan Hazary (1990) Indian Prison Systems, New Delhi, APH Publishing.
- 4) Barbara H. Zaitzow, Jim Thomas (2003) Women in Prison: Gender and Social Control, London, Lynne Rienner Publishers.
- 5) Catherine Y. Kim, Daniel J. Losen, Damon T. Hewitt (2010) The School-to-Prison Pipeline: Structuring Legal Reform, New York, New York university Press.
- 6) Church of England. Board for Social Responsibility (1999) Prisons: A Study in Vulnerability, London, Church House Publishing.
- 7) David J Rothman; Norval Morris (1998) The Oxford history of the prison: the practice of punishment in western society, New York, Oxford University Press.
- 8) Donald F. Sabo, Terry Allen Kupers, Willie James London (2001) Prison Masculinities, United States, Temple University Press.
- 9) Dorothea Lynde Dix (1845) Remarks on Prisons and Prison Discipline in the United States, second edition, Philadelphia, Joseph Kite & Co. Printers.
- 10) Eric Cummins (1994) The Rise and Fall of California's Radical Prison Movement, California, Stanford University Press.
- 11) Frankie Owens (2012) The Little Book of Prison: A Beginners Guide, United Kingdom, Waterside Press.
- 12) Frederick William Robinson (1862) Female life in prison, London, Hurts and Blackett Publishers.
- 13) Helsinki Watch (Organization: U.S.) (1989) Prison Conditions in Czechoslovakia, Human Rights Watch.
- 14) Human Right Watch; Middle East Watch (Organization) (1993) Prison Conditions in Egypt, United States, Human Right Watch.
- 15) Human Rights Watch; Prison Project (1994) Prison Conditions in South Africa, Human Right Watch.
- 16) J.M. Hough, Robert Allen, Enver Solomon (2008) Tackling Prison Overcrowding: Build More Prisons? Sentence Fewer Offenders?, Great Britain, The Policy Press.
- 17) John J. DiIulio (1987) Governing Prisons, New York, the Free Press.

- 18) Joshua Page (2011) *The Toughest Beat: Politics, Punishment, and the Prison Officers Union in California*, New York, Oxford University Press.
- 19) Lennie Spitale (2002) *Prison Ministry: Understanding Prison Culture Inside and Out*, United States, B&H Publishing Group.
- 20) Leslie Fairweather ,Sean McConville (2000) *Prison Architecture*, London, Routledge.
- 21) Maeve Winifred McMahon (1992) *The Persistent Prison?: Rethinking Decarceration and Penal Reform*, Canada, University of Toronto Press.
- 22) Marie Gottschalk (2006) *the Prison and the Gallows: The Politics of Mass Incarceration in America*, Cambridge University Press.
- 23) Martin P. Sellers (1993) *The History and Politics of Private Prisons: A Comparative Analysis*, United states, Associated University Presses.
- 24) Mitchel P. Roth (2006) *Prisons and Prison Systems: A Global Encyclopedia*, London, Greenwood Press.
- 25) Noël Merino (2009) *Prison*, Detroit [MI], Greenhaven Press.
- 26) Robert B Kruschwitz (2012) *Prison*, Waco, Tex., Center for Christian Ethics at Baylor University.
- 27) Robert L Berger (2003) *From the Inside: A Prison Memoir*, United States, iUnivers ,Inc.
- 28) Thomas Mathiesen (2006) *Prison on Trial*, United Kingdom, Waterside Press.

۸. نمایه

- آزادی زودرس، ۵۸، ۸۱
- آزادی مشروط، ۶، ۱۱، ۲۱، ۲۲، ۸۰
- ۸۷، ۹۱، ۹۴، ۱۲۵، ۱۲۷، ۱۳۷، ۱۳۹، ۱۶۶، ۱۶۸، ۱۶۹، ۱۷۰، ۱۷۲، ۱۸۱
- ۱۸۹، ۲۲۳
- آسیا، ۲۸، ۴۶، ۷۱
- آفریقا، ۴۶، ۶۸، ۷۰
- آمار، ۱۹، ۲۵، ۲۶، ۲۷، ۲۸، ۲۹، ۳۸، ۴۰، ۴۲، ۴۳، ۴۴، ۴۸، ۴۹، ۵۰، ۵۱، ۵۲، ۵۳، ۵۵، ۵۶، ۵۷، ۵۹، ۶۰، ۶۱، ۶۲، ۶۴، ۶۶، ۶۷، ۶۹، ۷۲، ۷۳، ۹۹، ۱۰۰
- آمریکای شمالی، ۵۷، ۶۳، ۷۰، ۱۶۶
- آمریکای لاتین، ۶۵، ۶۷، ۸۵، ۱۵۰
- آموزش، ۲۵، ۳۴، ۳۹، ۱۱۰، ۱۱۹، ۱۲۱، ۱۲۲، ۱۲۳، ۱۲۴، ۱۶۰، ۱۶۶، ۲۱۸، ۲۲۴
- اروپا، ۳۸، ۴۱، ۴۲، ۴۳، ۴۴، ۴۶، ۴۹، ۵۸، ۶۰، ۶۲، ۷۰، ۸۲، ۹۵، ۱۲۵، ۱۳۰، ۱۴۷، ۱۵۵، ۱۵۷، ۱۶۷، ۱۸۷
- اروپای شرقی، ۳۸، ۴۳، ۵۷
- اروپای غربی، ۴۱، ۵۷
- ازدحام، ۱۴، ۲۶، ۲۷، ۳۰، ۳۴، ۳۷، ۳۸، ۴۰، ۴۱، ۴۲، ۴۴، ۴۶، ۴۷، ۴۸
- ۱۰۲، ۱۰۴، ۱۰۵، ۱۰۶، ۱۱۲، ۱۱۳
- ۱۲۵، ۱۲۶، ۱۳۰، ۱۳۱، ۱۳۲، ۱۳۶
- ۱۳۷، ۱۳۹، ۱۴۲، ۱۴۴، ۱۴۵، ۱۴۷
- ۱۷۸، ۱۸۰
- اصل، ۱۱۴
- اصل تناسب، ۱۴۰، ۱۴۹، ۱۶۳، ۱۸۶
- اصل جرم انگاری به عنوان آخرین راه چاره، ۱۱۱
- اصل زندان هم‌چون آخرین راه چاره، ۱۴۰
- اصلاح زندان، ۹، ۱۱۲، ۱۱۴، ۱۲۵، ۱۳۵، ۱۴۳، ۱۶۶، ۱۸۵
- اصلاح مجرمان، ۹۴
- اصلاح و تربیت، ۹، ۲۱، ۱۰۹، ۱۱۰، ۲۱۵، ۲۱۶، ۲۱۷، ۲۱۸، ۲۱۹، ۲۲۰
- اعلامیه کامپلا، ۱۲۶
- افکار عمومی، ۹۸، ۱۳۰، ۲۱۹
- اقتصادی، ۱۴، ۱۶، ۳۴، ۴۰، ۴۴، ۴۷، ۴۸، ۴۹، ۷۷، ۸۶، ۹۴، ۹۹، ۱۱۲، ۱۳۴، ۱۳۷، ۱۷۸، ۱۷۹، ۱۸۶، ۲۲۱
- امکانات بهداشتی، ۱۴
- امکانات رفاهی، ۳۹
- امنیت، ۱۴، ۱۶، ۳۹، ۶۱، ۷۳، ۹۱، ۹۲، ۱۰۱، ۱۰۲، ۱۰۴، ۱۰۶، ۱۲۹، ۱۵۰

پیمان‌های منطقه‌ای، ۳۲	۱۶۳، ۱۷۱، ۱۷۲، ۱۷۹، ۱۸۱، ۱۸۸
تحقیق، ۹، ۱۱۳، ۱۳۳	امینیتی، ۳۴، ۴۵، ۷۵، ۸۱، ۹۲، ۱۰۴
تخت، ۳۸، ۳۹، ۴۰، ۶۹، ۷۲	۱۲۵، ۱۶۹، ۱۷۲
تعلیق، ۱۱، ۳۷، ۴۰، ۷۸، ۹۱، ۹۴	امید زندگی، ۴۵
۱۰۶، ۱۰۷، ۱۰۸، ۱۰۹، ۱۱۹، ۱۲۷	ایران، ۹، ۱۰، ۱۴، ۱۷، ۲۷، ۲۸، ۲۹
۱۳۷، ۱۵۸، ۱۶۷، ۱۶۹، ۱۷۲، ۲۱۴	۳۲، ۳۶، ۴۳، ۴۷، ۴۸، ۴۹، ۷۲، ۷۳
۲۱۵، ۲۲۳، ۲۲۴	۷۶، ۷۷، ۷۸، ۸۴، ۸۶، ۸۹، ۹۵، ۱۰۶
تعلیق اجرای مجازات، ۱۱، ۹۴، ۲۲۳	۱۲۷، ۱۲۸، ۱۴۴، ۱۴۷، ۱۴۹، ۱۷۰
تعویق صدور حکم، ۱۱، ۱۴، ۱۷۰	۱۷۳، ۲۱۳، ۲۱۴، ۲۱۵، ۲۱۶، ۲۱۷
تعیین مجازات، ۷۷، ۸۳، ۹۰، ۹۳	۲۱۹، ۲۲۰، ۲۲۱، ۲۲۲، ۲۲۳، ۲۲۴
۹۸، ۹۹، ۱۲۶، ۱۳۵، ۱۳۶، ۱۳۸	ایمنی زندانیان، ۳۴
۱۳۹، ۱۵۹، ۱۶۲، ۱۶۴، ۱۶۵، ۱۷۹	بازپروری، ۳۹، ۱۰۲، ۱۲۵، ۱۲۹
۱۸۴	۱۳۴، ۲۱۵، ۲۲۰
تفکیک قوا، ۱۶، ۱۶۴، ۱۷۳	بازدارندگی، ۱۸، ۱۰۱، ۲۱۵
تکرار جرم، ۹۳، ۹۵، ۱۰۱، ۱۰۵	بازداشت خانگی، ۱۲۷
۱۲۹، ۱۳۷، ۱۶۲، ۱۶۳، ۱۶۵، ۱۶۸	بازداشت موقت، ۱۱، ۱۴۷، ۱۴۸
۱۷۲، ۱۸۱، ۱۸۸، ۱۸۹، ۲۲۴	۱۴۹، ۱۵۰، ۱۵۲، ۱۵۴، ۱۵۵، ۲۲۱
تنبیه، ۹، ۱۰، ۱۴۲، ۲۱۴	بازداشت‌های خانگی، ۱۷۲
تنبیه‌گرایی، ۱۹	برابری اجتماعی، ۴۴
توانگیری، ۱۶، ۸۱	برنامه کار، ۳۴
تورم جمعیت، ۳، ۴، ۵، ۶، ۹، ۱۱	برنامه ملاقات، ۳۴
۱۳، ۱۵، ۱۶، ۲۶، ۲۷، ۳۰، ۳۴، ۳۷	بهبود وضعیت زندان‌ها، ۱۱
۳۹، ۴۱، ۴۶، ۴۹، ۵۷، ۵۸، ۶۳، ۶۵	بی‌سواد، ۱۰۴
۶۷، ۶۸، ۷۰، ۷۱، ۷۲، ۷۳، ۷۵، ۷۶	بیماری، ۱۰۳، ۱۴۴، ۱۴۵
۷۷، ۸۳، ۸۴، ۸۵، ۸۶، ۸۹، ۹۵، ۹۶	پلیس، ۷۰، ۱۱۱، ۱۱۷، ۱۳۶، ۱۴۹
۹۷، ۹۸، ۹۹، ۱۰۰، ۱۰۲، ۱۰۴، ۱۰۵	۱۵۴، ۱۸۴

- ۱۰۶، ۱۱۲، ۱۲۵، ۱۳۰، ۱۳۱، ۱۳۶، ۱۳۹، ۱۴۳، ۱۴۸، ۱۵۵، ۱۵۷، ۱۵۹، ۱۶۰، ۱۶۸، ۱۷۲، ۱۷۶، ۱۷۷، ۱۷۸، ۱۷۹، ۱۸۰، ۱۸۲، ۱۸۳، ۱۸۴، ۱۸۵، توسعه انسانی، ۴۴، ۴۶، ۴۹، ۵۷، ۱۷۸
- تولید، ۴۵، ۴۶، ۴۸، ۴۹، ۵۷، ۱۳۷، ۱۷۸
- جامعه، ۹، ۱۴، ۱۸، ۲۷، ۴۷، ۴۸، ۸۹، ۹۱، ۹۶، ۱۰۴، ۱۱۵، ۱۱۶، ۱۱۷، ۱۱۸، ۱۱۹، ۱۲۰، ۱۲۱، ۱۲۲، ۱۲۳، ۱۲۴، ۱۲۸، ۱۲۹، ۱۴۵، ۱۴۷، ۱۵۳، ۱۵۹، ۱۶۰، ۱۶۳، ۱۶۵، ۱۶۷، ۱۶۹، ۱۷۴، ۱۷۷، ۱۷۸، ۱۸۱، ۱۸۹، ۱۹۲، ۱۳۲، ۱۵۲، جرایم خرد، ۸۴، ۷۲، ۲۸، جرایم مواد مخدر، ۱۳۳، جرم اداری، ۱۱۱، ۱۲۷، ۱۴۴، ۱۸۵، جرم‌زدایی، ۱۱، ۱۱۱، ۱۲۷، ۱۴۴، ۱۸۵، جزای نقدی، ۱۱، ۲۰، ۲۱، ۲۲، ۷۸، ۸۶، ۸۷، ۹۴، ۹۵، ۹۶، ۱۵۸، ۱۸۱، ۱۸۲، ۱۸۷، ۲۱۵، جنگ، ۷۳، ۸۴، جوانان و نوجوانان، ۱۸، حاکمیت قانون، ۱۲۶، ۱۵۲، ۱۷۳، حبس، ۹، ۱۰، ۱۱، ۱۴، ۱۶، ۱۸، ۲۰، ۲۱، ۲۲، ۳۲، ۳۶، ۴۹، ۶۲، ۶۳، ۷۱، ۷۸، ۸۰، ۸۳، ۸۴، ۸۶، ۸۷، ۸۸، ۸۹، ۹۰، ۹۱، ۹۳، ۹۴، ۹۶، ۹۷، ۹۸، ۱۰۰، ۱۰۲، ۱۰۴، ۱۰۹، ۱۱۱، ۱۱۴، ۱۲۱، ۱۲۶، ۱۲۸، ۱۲۹، ۱۳۰، ۱۳۳، ۱۳۴، ۱۳۵، ۱۳۶، ۱۴۰، ۱۴۴، ۱۴۷، ۱۵۰، ۱۵۴، ۱۵۷، ۱۵۸، ۱۵۹، ۱۶۰، ۱۶۱، ۱۶۳، ۱۶۴، ۱۶۵، ۱۶۶، ۱۶۷، ۱۶۸، ۱۶۹، ۱۷۰، ۱۷۱، ۱۷۲، ۱۷۷، ۱۷۸، ۱۸۰، ۱۸۱، ۱۸۴، ۱۸۵، ۱۸۶، ۱۸۷، ۱۸۸، ۱۸۹، ۲۱۳، ۲۱۴، ۲۱۵، ۲۱۶، ۲۱۷، ۲۲۲، ۲۲۳، ۲۲۴، حبس ابد، ۱۰، ۹۰، ۹۱، ۱۶۵، ۱۶۹، ۱۸۱، ۲۱۷، حبس پیش از محاکمه، ۱۱، ۹۷، حبس‌زدایی، ۱۱، ۲۲۲، حبس‌های بلند مدت، ۸۳، ۹۳، حبس‌های کوتاه مدت، ۹، ۱۷، ۹۳، ۱۲۷، ۱۵۷، ۲۱۹، ۲۲۱، حق بر زندگی خانوادگی، ۱۰۴، حق بر محاکمه سریع، ۱۴۰، حقوق بشری، ۳۱، ۱۱۳، حقوق زندانیان، ۱۱۱، ۱۴۴، ۱۸۵، ۲۱۳، حقوق مدنی و سیاسی، ۳۱، ۱۱۳،

۸۳، ۸۶، ۸۷، ۸۸، ۸۹، ۹۰، ۹۴، ۹۵	حقیقت‌گرایی در تعیین مجازات، ۹۰
۹۶، ۹۷، ۹۸، ۹۹، ۱۰۰، ۱۰۱، ۱۰۲	خانواده‌های زندانیان، ۱۰
۱۰۳، ۱۰۵، ۱۰۶، ۱۱۱، ۱۱۲، ۱۱۳	خدمات اجتماعی، ۹۴، ۱۲۷، ۱۳۰
۱۱۵، ۱۱۶، ۱۱۷، ۱۱۹، ۱۲۵، ۱۲۶	۱۵۳، ۱۵۸، ۱۶۰، ۱۶۱، ۱۷۱
۱۲۹، ۱۳۰، ۱۳۱، ۱۳۲، ۱۳۴، ۱۳۵	خدمات بازپروری، ۱۴، ۳۵
۱۳۶، ۱۳۷، ۱۳۸، ۱۳۹، ۱۴۲، ۱۴۳	خدمات عمومی، ۱۱، ۹۶، ۱۰۲
۱۴۴، ۱۴۵، ۱۴۷، ۱۴۸، ۱۵۵، ۱۵۷	۱۸۱، ۱۸۷
۱۵۸، ۱۵۹، ۱۶۰، ۱۶۱، ۱۶۲، ۱۶۴	خشونت، ۴۴، ۴۶، ۴۹، ۵۷، ۷۴، ۸۵
۱۶۵، ۱۶۷، ۱۶۸، ۱۷۰، ۱۷۱، ۱۷۲	۸۶، ۱۰۴، ۱۴۲، ۱۶۱، ۱۷۷، ۱۷۸
۱۷۳، ۱۷۵، ۱۷۶، ۱۷۷، ۱۷۹، ۱۸۱	۱۸۰
۱۸۳، ۱۸۴، ۱۸۹، ۲۱۳، ۲۱۴، ۲۱۵	خشونت در زندان، ۱۰۴
۲۱۶، ۲۱۷، ۲۱۸، ۲۱۹، ۲۲۰، ۲۲۱	دادستان، ۱۹، ۲۶، ۱۰۶، ۱۰۷، ۱۰۸
۲۲۲، ۲۲۳، ۲۲۴	۱۰۹، ۱۱۷، ۱۳۵، ۱۴۹، ۱۵۴، ۱۷۰
زندان باز، ۳۵، ۸۸، ۱۰۶، ۱۶۸	رسیدگی خارج از نوبت، ۲۰
زندان‌های پر جمعیت، ۱۳۳، ۱۳۵	رفاه کافی، ۳۲
زندانیان، ۹، ۱۰، ۱۱، ۱۵، ۱۶، ۱۷	رفتارهای جنسی، ۹
۱۸، ۲۱، ۲۲، ۲۴، ۲۵، ۲۶، ۲۷، ۲۸	رفتارهای غیر انسانی، ۱۱۳
۲۹، ۳۱، ۳۳، ۳۴، ۳۶، ۳۹، ۴۰، ۴۱	رواندا، ۲۶، ۶۹، ۱۴۶، ۱۶۰
۴۲، ۴۳، ۴۴، ۴۶، ۴۷، ۵۰، ۵۱، ۵۲	زندان، ۹، ۱۰، ۱۱، ۱۳، ۱۴، ۱۶، ۱۷
۵۳، ۵۵، ۵۶، ۵۷، ۵۸، ۶۰، ۶۱، ۶۴	۱۸، ۱۹، ۲۰، ۲۱، ۲۲، ۲۴، ۲۵، ۲۷
۶۵، ۶۶، ۶۷، ۷۰، ۷۲، ۷۴، ۷۶، ۷۷	۲۸، ۲۹، ۳۰، ۳۱، ۳۲، ۳۳، ۳۴، ۳۶
۷۸، ۷۹، ۸۱، ۸۲، ۸۴، ۸۵، ۸۶، ۸۷	۳۷، ۳۸، ۳۹، ۴۰، ۴۱، ۴۲، ۴۳، ۴۴
۸۸، ۹۴، ۱۰۰، ۱۰۲، ۱۰۳، ۱۰۵	۴۶، ۴۷، ۴۸، ۴۹، ۵۰، ۵۱، ۵۲، ۵۳
۱۱۰، ۱۱۱، ۱۱۳، ۱۱۷، ۱۲۷، ۱۴۲	۵۴، ۵۵، ۵۶، ۵۷، ۵۸، ۵۹، ۶۱، ۶۴
۱۴۳، ۱۴۴، ۱۴۵، ۱۴۶، ۱۴۷، ۱۶۰	۶۶، ۶۷، ۶۸، ۶۹، ۷۱، ۷۲، ۷۳، ۷۴
۱۶۶، ۱۷۴، ۱۷۵، ۱۷۶، ۱۷۷، ۱۷۸	۷۵، ۷۶، ۷۷، ۷۸، ۷۹، ۸۰، ۸۱، ۸۲

- ۱۷۹، ۱۸۰، ۱۸۱، ۱۸۲، ۱۸۳، ۱۸۵،
 ۱۸۶، ۱۸۹، ۲۱۵
- ساخت زندان، ۱۴، ۵۸، ۷۴، ۱۲۷،
 ۱۳۰، ۱۳۴، ۱۳۹، ۱۸۲، ۱۸۴
- سازمان ملل متحد، ۳۳، ۴۵، ۶۸،
 ۱۱۳، ۱۱۷، ۱۲۴، ۱۲۶
- سازمان‌های مردم نهاد، ۱۴۴
- سامانه الکترونیک، ۱۲۷
- سامانه الکترونیکی، ۱۲۸
- سلول، ۹، ۳۳، ۳۵، ۳۷، ۳۹، ۴۰
- سلول‌های جمعی، ۴۰
- سیاست‌گذاران، ۱۳، ۱۵، ۱۶، ۱۰۱،
 ۱۲۴، ۱۸۴
- سیاست‌های کلی کیفری، ۱۴
- شکنجه، ۳۱، ۳۴، ۳۸، ۵۸، ۷۶، ۱۱۳،
 ۱۱۴، ۱۳۳، ۱۴۷
- ضابطین، ۱۹، ۲۶
- ظرفیت رسمی زندان‌ها، ۲۹، ۵۰، ۵۱،
 ۵۲، ۵۳، ۵۵، ۵۶، ۵۷، ۶۱، ۶۴، ۶۶،
 ۷۰
- عدالت، ۹، ۱۱، ۱۴، ۱۵، ۱۶، ۱۷، ۲۷،
 ۳۰، ۳۲، ۳۶، ۴۵، ۴۶، ۴۷، ۴۹، ۶۱،
 ۶۸، ۷۴، ۷۶، ۷۷، ۸۵، ۸۶، ۹۰، ۹۲،
 ۹۵، ۹۸، ۱۰۰، ۱۰۱، ۱۰۶، ۱۱۱،
 ۱۱۲، ۱۱۵، ۱۱۶، ۱۱۷، ۱۲۳، ۱۲۴،
 ۱۲۶، ۱۲۷، ۱۲۸، ۱۳۱، ۱۳۷، ۱۳۸،
 ۱۴۴، ۱۴۶، ۱۴۷، ۱۴۸، ۱۴۹، ۱۶۱،
 ۱۶۶، ۱۷۰، ۱۷۴، ۱۷۸، ۱۸۰، ۱۸۱،
 ۱۸۲، ۲۱۸
- عدالت ترمیمی، ۹۳، ۱۱۱، ۱۴۶،
 ۱۸۵، ۱۸۱
- عدالت سنتی، ۱۱۱
- عدالت کیفری، ۱۱، ۱۴، ۱۵، ۱۶، ۱۷،
 ۲۷، ۳۰، ۳۲، ۳۶، ۴۵، ۴۶، ۴۷، ۴۹،
 ۶۱، ۷۴، ۷۶، ۷۷، ۸۵، ۸۶، ۹۰، ۹۲،
 ۹۵، ۹۸، ۱۰۰، ۱۰۱، ۱۰۶، ۱۱۲،
 ۱۲۶، ۱۲۷، ۱۲۸، ۱۳۱، ۱۳۷، ۱۳۸،
 ۱۴۴، ۱۴۷، ۱۴۹، ۱۶۱، ۱۷۰، ۱۷۴،
 ۱۷۸، ۱۸۰، ۱۸۲، ۱۸۳، ۱۸۴
- عفو، ۱۱، ۲۲، ۷۷، ۷۸، ۱۰۰، ۱۱۹،
 ۱۲۹، ۱۳۰، ۱۳۵، ۱۶۵، ۱۷۳، ۱۷۴،
 ۱۸۹
- عفو خصوصی، ۱۷۳، ۱۷۵
- عفو عمومی، ۱۷۳، ۱۷۴
- عفو مشروط، ۱۳۰، ۱۳۵
- علل تورم، ۴۱، ۱۴۴
- غرامت، ۱۴۲
- فرض براءت، ۱۲۵، ۱۴۰
- فلساد، ۴۴، ۴۶، ۴۷، ۴۹، ۵۵، ۵۷،
 ۱۷۸
- فقر، ۴۷، ۴۸، ۸۶، ۹۴، ۹۵، ۱۱۶،

۱۵۰، ۱۵۱، ۱۵۸، ۱۶۱، ۱۶۲، ۱۶۴	۱۳۴، ۱۸۱، ۱۸۲
۱۶۵، ۱۶۷، ۱۶۸، ۱۶۹، ۱۷۰، ۱۷۱	قاجاق، ۸۸، ۱۰۴، ۱۵۳
۱۷۲، ۱۷۳، ۱۷۶، ۱۷۷، ۱۸۰، ۱۸۱	قضات ناظر زندان، ۲۴، ۲۵، ۸۷
۱۸۴، ۱۸۵، ۱۸۶، ۱۸۷، ۱۸۸، ۱۸۹	قضازدایی، ۶، ۱۴۴، ۱۴۵، ۱۵۹
۲۱۴، ۲۱۵، ۲۱۶، ۲۱۷، ۲۱۸، ۲۱۹	قوانین اساسی، ۳۲
۲۲۰، ۲۲۱، ۲۲۲، ۲۲۳، ۲۲۴	قوه قضائیه، ۱۷، ۲۵، ۲۶، ۱۰۹، ۱۱۰
مجازات غیرانسانی، ۳۱	۱۶۴، ۱۷۳، ۲۱۵
مجازات‌های اجتماعی، ۴۰، ۹۸	کارکنان زندان، ۳۴، ۳۹، ۱۰۵
۱۲۸، ۲۱۸، ۲۱۹، ۲۲۴	کالیفرنیا، ۱۳، ۴۱، ۹۴، ۱۰۱، ۱۳۸
مجازات‌های جایگزین، ۱۱، ۱۴، ۱۸	۱۴۳
۲۰، ۹۶، ۲۱۶، ۲۱۷، ۲۱۹، ۲۲۱	کرامت انسانی، ۱۰۲
۲۲۲، ۲۲۳، ۲۲۴	کرامت بشری، ۳۱
مجازات‌های ظالمانه، ۳۱، ۱۱۴	کشتار جمعی، ۲۶
مجرمان غیرخطرناک، ۱۳۳	کنترل غیر رسمی، ۱۰۵
مجرمان مزمن، ۹۴	کیفرزدایی، ۶، ۱۴۴
محاکمه سریع، ۱۱۱، ۱۲۵	گروه‌های اقلیت، ۱۰۴
محدودیت‌های مالی، ۱۸۴	گنجایش درصدی، ۳۹
محرومیت از حقوق اجتماعی، ۱۱	گنجایش زندان‌ها، ۱۶، ۳۸، ۴۳، ۶۶
۹۶، ۱۸۱	۸۰
محکومیت کیفری، ۱۴، ۱۵	گنجایش واقعی، ۴۲، ۷۴
محل‌های محروم، ۱۰۴	مجازات، ۱۰، ۱۱، ۱۴، ۱۶، ۱۷، ۲۰
محیط رفاهی زندان، ۳۵	۲۱، ۲۲، ۲۶، ۳۱، ۳۶، ۳۸، ۴۰، ۴۱
مدت اقامت، ۳۵، ۸۹، ۱۰۶، ۱۸۳	۴۷، ۵۸، ۷۷، ۷۸، ۸۴، ۸۷، ۸۹، ۹۱
مدیران عدالت کیفری، ۱۵، ۱۷۶	۹۳، ۹۶، ۹۸، ۹۹، ۱۰۶، ۱۰۸، ۱۱۳
مدیریت زندان، ۳۴، ۳۸	۱۱۴، ۱۱۶، ۱۱۸، ۱۱۹، ۱۲۵، ۱۲۶
مراقبت‌های پزشکی، ۹، ۳۹	۱۲۸، ۱۳۳، ۱۳۷، ۱۳۹، ۱۴۴، ۱۴۹

- مرخصی، ۱۱، ۲۲، ۲۴، ۳۵، ۸۷، ۸۸
 ۱۰۴، ۱۲۷، ۱۳۰، ۱۶۸، ۱۸۹
 مرخصی از زندان، ۱۰۴، ۱۲۷
 مصالحه، ۱۰۹، ۱۲۷، ۱۴۶
 معتادان، ۹، ۱۹، ۴۸، ۸۴، ۸۷، ۱۰۱،
 ۱۴۵، ۱۸۵
 معیارهای کمینه، ۳۹، ۱۱۴، ۱۱۵،
 ۱۲۷، ۱۵۷، ۱۶۸
 منابع مالی، ۱۶
 میزان سواد، ۴۵
 نابرابری اجتماعی، ۱۰۴
 ندامتگاه، ۹، ۲۱۸
 نرخ اشغال، ۴۳، ۴۴، ۵۰، ۵۱، ۵۲،
 ۵۳، ۵۵، ۵۶، ۵۷، ۵۹، ۶۱، ۶۴، ۶۵،
 ۶۶، ۶۷، ۶۹، ۷۲
 نرخ بازداشت‌شدگان پیش از
 محاکمه، ۲۹، ۵۰، ۵۱، ۵۲، ۵۳، ۵۵،
 ۵۶، ۵۷، ۶۱، ۶۴، ۶۶
 نرخ زندانیان خارجی، ۲۹، ۵۰، ۵۱،
 ۵۲، ۵۳، ۵۵، ۵۶، ۵۷، ۶۱، ۶۴، ۶۶
 نرخ زندانیان زن، ۲۹، ۵۰، ۵۱، ۵۲،
 ۵۳، ۵۵، ۵۶، ۵۷، ۶۱، ۶۴، ۶۶
 نظام زندان باز، ۱۲۷
 نظام سیاسی، ۷۶، ۹۹، ۱۰۱
 نظام نیمه آزادی، ۱۴، ۲۰
 ورزش، ۳۴
 هزینه‌های زندان، ۱۱۲
 هواخوری، ۳۲، ۳۵، ۳۶

This book is a Persian Translation and Research of

MAX PLANCK INSTITUTE
FOR FOREIGN AND INTERNATIONAL
CRIMINAL LAW

Prison Overcrowding – Finding Effective Solutions
Strategies and Best Practices against Overcrowding
*in Correctional Facilities**

** Original: Strategies and Best Practices Against Overcrowding in Correctional Facilities, United Nations Asia and Far East Institute for the Prevention of Crime and Treatment of Offenders (UNAFEI), March 2011. Reprint with permission from UNAFEI, April 2012*

Hans-Joerg ALBRECHT

by

Mohammad-Ali ARDEBILI
Hamid BAHREMAND
Hossein MIR-MOHAMMAD SADEGHI
Ali-Hossein NAJAFI ABRAND-ABADI
Amir-Hassan NIAZPOUR
Rahim NOBAHAR
Behzad RAZAVI-FARD

Foreword by
Hossein MIR-MOHAMMAD SADEGHI
Legal Research Deputy of Center for Strategic Research
Expediency Council

ISBN 978-600-290-060-9

First Edition Published in 2016

by
Center for Strategic Research (CSR) of Expediency Council
No 802, Opposite of Niavaran Park, Pasdaran St.
Tehran 1954731113 IRAN
PO Box: 15875-5855
Tel: + 98 21 2280 2525
Fax: + 98 21 2283 2525
Website: www.scr.ir
Email: law@csr.ir

All Rights Reserved.

©

CSR
2016

MAX PLANCK INSTITUTE
FOR FOREIGN AND INTERNATIONAL
CRIMINAL LAW

Prison Overcrowding – Finding Effective Solutions

Strategies and Best Practices against Overcrowding
in Correctional Facilities

Hans-Joerg ALBRECHT

Translated and Researched by

Mohammad-Ali ARDEBILI
Hamid BAHREMAND
Hossein MIR-MOHAMMAD SADEGHI
Ali-Hossein NAJAFI ABRAND-ABADI
Amir-Hassan NIAZPOUR
Rahim NOBAHAR
Behzad RAZAVI-FARD

Foreword by

Hossein MIR MOHAMMAD SADEGHI
Deputy for Legal Research
Center for Strategic Research
Expediency Council

Center for Strategic Research
Tehran, 2016

C.S.R

Center for Strategic Research

**Prison Overcrowding – Finding Effective Solutions
Strategies and Best Practices against Overcrowding
in Correctional Facilities**

Hans-Joerg Albrecht

